

Provincie Overijssel

Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88
overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

KvK 51048329
IBAN NL45 RABO 0397 3411 21

Inlichtingen bij

■■■■■■■■■■
■■■■■■■■■■
■■■■■■■■■■@overijssel.nl
Zaaknummer 5737405

Stichting Faunabeheereenheid Overijssel
de heer ■■■■■■
Postbus 645
7400 AP DEVENTER

Datum	Kenmerk	Bijlagen	Uw brief	Uw kenmerk
25.05.2020	2020/0067327	5		

Onderwerp: Wet natuurbescherming – vergunning schadebestrijding ganzen; maart tot oktober

Geachte heer ■■■■■■

U heeft namens de Stichting Faunabeheereenheid Overijssel een aanvraag om een vergunning op grond van de Wet natuurbescherming – Natura 2000-gebieden (verder Wnb) bij ons ingediend. Deze hebben wij op 25 februari 2020¹ ontvangen.² De aanvraag betreft het doden van grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen in de periode 1 maart tot 1 oktober met behulp van het geweer, in het kader van schadebeheer en -bestrijding, in Overijssel. U vraagt een vergunning aan voor de duur van het Faunabeheerplan.

De aangevraagde activiteit is in overeenstemming met de activiteit uit de vigerende Wnb ontheffingen³ en zoals beschreven in het Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024.

Besluit

Wij verlenen u een vergunning⁴ voor het doden van grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen in de periode 1 maart tot 1 oktober met behulp van het geweer, in het kader van schadebeheer en bestrijding, op agrarische percelen in en rond de volgende Natura 2000-gebieden in Overijssel:

- De Wieden
- Engbertsdijksvenen
- Ketelmeer & Vossemeer
- Rijntakken
- Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht
- Zwarte Meer
- Weerribben
- Sallandse Heuvelrug
- Veluwe Randmeren

De motivering hiervoor is in bijlage 2 (overwegingen) weergegeven.

¹ EDO-kenmerk: 2020/0063553

² Op 30 april 2020 hebben wij een aanvulling op de aanvraag ontvangen. Het betreft aangepaste kaarten van de Rijntakken. Ons kenmerk: 2020/0131277

³ EDO-kenmerk: 2019/ 0254398 en 2020/0097946

⁴ Op basis van art. 2.7, tweede lid Wet natuurbescherming

De aanvraag en de bijbehorende passende beoordeling⁵ zijn onderdeel van de vergunning.
De vergunning wordt verleend voor de periode vanaf de dag van inwerkingtreding van het besluit op de aanvraag tot 1 oktober 2024.

Voorschriften

Wij verbinden aan de vergunning voorschriften. Deze zijn in bijlage 1 weergegeven.

Leges

U bent voor het in behandeling nemen van uw aanvraag leges verschuldigd⁶.
De verschuldigde leges zijn:

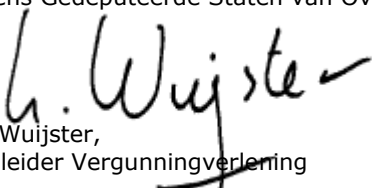
Artikel Code	Artikel omschrijving	Leges bedrag ⁷
7.3	In behandeling nemen van een aanvraag voor een vergunning als bedoeld in artikel 2.7, tweede en derde lid Wnb, onder b, in samenhang met artikel 2.8, lid 9 Wnb voor het realiseren van projecten of andere handelingen met gevolgen voor habitats en soorten in of nabij een Natura 2000-gebied (ecologische beoordeling van effecten waarvoor al dan niet een passende beoordeling vereist is)	€ 2.729,00

Voor betaling van dit bedrag ontvangt u een factuur. Op deze factuur staat tevens vermeld hoe u eventueel bezwaar kunt aantekenen tegen de hoogte van het legesbedrag en de gehanteerde grondslagen.

Tot slot

Heeft u nog vragen naar aanleiding van ons besluit, dan kunt u bellen met de heer [REDACTED] op telefoonnummer [REDACTED].

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,

Lars Wuijster,
teamleider Vergunningverlening

Bijlagen:

Bijlage 1	Voorschriften
Bijlage 2	Overwegingen bij het besluit
Bijlage 3	Kaarten met bufferzones
Bijlage 4	Kaarten met broedgebied
Bijlage 5	Kaarten buffergebieden kleine zwaan, wilde zwaan en kolgans

⁵ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, Sweco, rnr. SWNL0256884, 18 februari 2020

⁶ Belastingverordening Overijssel

⁷ https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Overijssel/37873/CVDR37873_16.html

Afschriften

Afschriften van dit besluit worden verzonden aan:

- Gedeputeerde Staten van Gelderland;
- Gedeputeerde Staten van Flevoland;
- Vogelbescherming Nederland.

Als u het niet eens bent met dit besluit kunt u bezwaar maken

Stuurt u dan een bezwaarschrift aan ons. Wij controleren dan of wij een juist besluit hebben genomen.

Uw bezwaarschrift is een brief die aan een aantal eisen moet voldoen.

De wet stelt eisen aan uw bezwaarschrift. Die eisen zijn:

1. U zegt met welk besluit u het niet eens bent. Dit doet u door in uw bezwaarschrift het kenmerk te vermelden dat in de kantlijn van onze brief staat.
2. U zegt waarom u het niet eens bent met dit besluit.
3. U zet uw naam, adres, handtekening en de datum op uw bezwaarschrift.
4. U verstuurt het bezwaarschrift op tijd. Op onze brief staat een verzenddatum. U stuurt ons binnen zes weken na die datum uw bezwaarschrift.

Uw bezwaarschrift kunt u op 3 manieren aan ons versturen.

1. Met de post naar: Gedeputeerde Staten van Overijssel, team Juridische Zaken, Postbus 10078, 8000 GB Zwolle.
2. Via internet. U gebruikt daarvoor ons digitale bezwaarformulier. U vindt het formulier via <https://forms.overijssel.nl/bezwaar-klacht/bezwaar-beslissing/>.
3. Met een faxbericht. Het faxnummer van het team Juridische Zaken is: 088-1188673.

Wat als u niet kunt wachten tot er een nieuw besluit is genomen?

Ook als u bezwaar maakt treedt dit besluit gewoon in werking. Dat kan vervelende gevolgen voor u hebben. U kunt de rechtbank dan vragen een voorlopige beslissing te nemen, door een zogeheten 'voorlopige voorziening' aan te vragen. Dit is een aparte procedure die loopt naast de door u gestarte bezwaarprocedure. Voor de behandeling van uw verzoek om een voorlopige voorziening betaalt u een bedrag. De rechter kan beslissen dat wij dat bedrag aan u moeten vergoeden. Voor informatie over het indienen van een verzoek belt u met de Rechtbank Overijssel: 088 - 361 55 55.

Voorschriften

Bijlage 1

Moet u volgens voorschriften iets melden of contact opnemen met het bevoegd gezag? Geeft u in de e-mail naar ons of in een telefoongesprek altijd aan dat het gaat om de Wet natuurbescherming – Natura 2000-gebieden, het betrokken Natura 2000-gebied, de naam van het project en ons kenmerk van dit besluit (2020/0067327). Daarmee is direct duidelijk voor welk deel van de organisatie de melding of uw verzoek bestemd is. Het meldpunt is bereikbaar via de telefoon onder nummer 038 425 24 23 of via het e-mailadres meldpunt@overijssel.nl.

Aan deze vergunning zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemeen

1. Deze vergunning is alleen geldig voor de vergunninghouder de Stichting Faunabeheereenheid Overijssel (FBE), de gemachtigde wildbeheereenheden (WBE), en de via de WBE gemachtigde jachthouders en jachtaktehouders. De vergunninghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze vergunning.

Rijntakken – Deelgebied Uiterwaarden IJssel

2. In de maanden *maart*, *april* en *september* mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in het Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel), binnen de provinciegrens van Overijssel, indien er op minder dan 50 meter een beverburcht aanwezig is. (beverburchten zijn aangegeven in bijlage 3)
In de periode *1 mei tot en met 31 augustus* mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in het Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel), binnen de provinciegrens van Overijssel, indien er op minder dan 100 meter een beverburcht aanwezig is. (beverburchten zijn aangegeven in bijlage 3)
In perioden met ijs op het water en in perioden met laag water mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in het Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel), binnen de provinciegrens van Overijssel, indien er op minder dan 100 meter een beverburcht aanwezig is. (bekende beverburchten zijn aangegeven in bijlage 3)
3. In de periode 1 maart tot 1 september mag er binnen 300 meter vanaf de broedkolonie van de aalscholver alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. (de huidige aalscholverkolonies zijn aangegeven op de kaart in bijlage 4) Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.
4. In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3. Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.
5. In de periode 1 mei tot 15 augustus mag er binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de woudaap op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3. Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.

6. In de periode 15 april tot 1 augustus mag er binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de porseleinhoen op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3. Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.
7. In de periode 1 mei tot 1 oktober mag er binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de kwartelkoning op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3. Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.
8. In de periode 15 maart tot 15 september mag er binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de watersnip op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3. Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.
9. In de periode 15 april tot 15 september mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in het Natura 2000-gebied *Rijntakken deelgebied Uiterwaarden van de IJssel*, in een zone van 300 meter om broedkolonies van zwarte stern. Huidige broedlocaties zijn aangegeven op de kaart bijlage 4 met rode stippen. Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.
10. In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden binnen het Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel) in de provincie Overijssel, in een bufferzone zoals aangegeven in bijlage 5, indien de kleine zwaan aanwezig is binnen 700 meter van de afschotlocatie.
11. In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden binnen het Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel) in de provincie Overijssel, in een bufferzone zoals aangegeven in bijlage 5, indien de wilde zwaan aanwezig is binnen 350 meter van de afschotlocatie.
12. In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in het Natura 2000 gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel) in de provincie Overijssel, tot een uur na zonsopkomst indien slapende en/of rustende kolganzen aanwezig zijn binnen 500 meter van de afschotlocatie. Dit voorschrift geldt voor het gebied zoals aangegeven in bijlage 5. (Nb. Indien er zich een winterdijk bevindt tussen de afschotlocatie en de buffergebieden zoals aangegeven in bijlage 5, dan geldt voornoemde beperking niet).
13. In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in het Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel) in de provincie Overijssel, tot een uur na zonsopkomst indien slapende en/of rustende grauwe ganzen aanwezig zijn binnen 500 meter van de afschotlocatie. (Nb. Indien er zich een winterdijk bevindt tussen de afschotlocatie en de slapende en/of rustende grauwe ganzen, dan geldt voornoemde beperking niet).

De Wieden

14. In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
15. In de periode 1 april tot 15 juli mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de bruine kiekendief* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
16. In de periode 15 april tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de porseleinhoen* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
17. In de periode 1 mei tot 1 oktober mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de kwartelkoning* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
18. In de periode 15 maart tot 15 september mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de watersnip* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
19. In de periode 15 april tot 15 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de het paapje* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
20. In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in of in de buurt van het Natura 2000-gebied De Wieden, indien de kleine zwaan aanwezig is in het Natura 2000-gebied én binnen 700 meter van de afschotlocatie.
21. In de periode 1 maart tot 1 april mag binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied De Wieden niet op kolganzen geschoten worden.

Weerribben

22. In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
23. In de periode 15 april tot 1 september mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de purperreiger* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
24. In de periode 15 april tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de porseleinhoen* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
25. In de periode 15 maart tot 15 september mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de watersnip* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht

26. In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
27. In de periode 15 april tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de porseleinhoen* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
28. In de periode 1 mei tot 1 oktober mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de kwartelkoning* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
29. In de periode 15 april tot 15 september mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, in een zone van 300 meter om broedkolonies van zwarte stern.

30. In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden binnen het Natura 2000-gebied de Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht in de provincie Overijssel, in een bufferzone zoals aangegeven in bijlage 5, indien de kleine zwaan aanwezig is binnen 700 meter van de afschotlocatie.
31. In de periode 1 maart tot 1 april mag binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht niet op kolganzen geschoten worden.

Zwarte meer

32. In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
33. In de periode 15 april tot 1 september mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de purperreiger* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
34. In de periode 15 april tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de porseleinhoen* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
35. In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden binnen het Natura 2000-gebied Zwarte Meer in de provincie Overijssel, indien de kleine zwaan aanwezig is binnen 700 meter van de afschotlocatie.
36. In de periode 1 maart tot 1 april mag binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Zwarte Meer niet op kolganzen geschoten worden.

Ketelmeer & Vossemeer

37. In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
38. In de periode 15 april tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de porseleinhoen* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.
39. In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden binnen het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer in de provincie Overijssel,

indien de kleine zwaan aanwezig is binnen 700 meter van de afschotlocatie.

40. In de periode 1 maart tot 1 april mag binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Ketelmeer & Vossemeer niet op kolganzen geschoten worden.

Veluwerandmeren

41. In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Engbertsdijksvenen

42. In de periode 1 maart tot 1 oktober mag binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen op agrarische percelen niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden.
43. In de periode 1 maart tot 1 mei mag er in een zone van vier kilometer *buiten* de begrenzing van het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden op agrarische percelen indien er een kraanvogel(-s) foerageert binnen een afstand van 500 meter van de afschotlocatie. De vier kilometer zone is in bijlage 3 aangegeven.

Algemeen

44. Indien het Natura 2000-gebied door een winterdijk begrensd wordt, kan op agrarische percelen die buiten het Natura 2000-gebied liggen, tot aan de winterdijk schadebeheer en bestrijding met behulp van het geweer zonder beperkingen plaatsvinden.⁸

⁸ Het betreft hier de volgende Natura 2000-gebieden: Rijntakken (Deelgebied Uiterwaarden IJssel), Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, Zwarte Meer, Ketelmeer & Vossemeer en Veluwe Randmeren.

Overwegingen bij het besluit

Bijlage 2

Het besluit bestaat uit de vergunning en voorschriften. In deze bijlage zijn de overwegingen bij het besluit opgenomen. Het besluit en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De overwegingen zijn als volgt opgebouwd:

A	WEERGAVE VAN DE FEITEN	13
A1	Vergunningaanvraag	13
A1.1	Omschrijving activiteit	13
A1.2	Doel activiteit 'schadebeheer en bestrijding'	15
A1.3	Periode	15
A1.4	Onderliggende documenten	15
A1.5	Aanvullende gegevens	16
A2	Bevoegdheid	16
A2.1	Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd	16
A3	Procedure	16
A3.1	Overeenstemming andere provincie	16
A4	Vergunningplicht	16
A5	Toetsingskader Natura 2000-gebieden	17
B	TOETSING NATURA 2000-GBIEDEN	18
B1	Inhoudelijke beoordeling	18
B1.1	Toetsing effectbeoordeling aanvraag	18
B1.1.1	Effectbeschrijving op hoofdlijn	18
B1.1.1.1	Geluidsverstoring door schietgeluid op Habitatrichtlijnsoorten	22
B1.1.1.2	Geluidsverstoring door schietgeluid op Vogelrichtlijnsoorten	23
B1.1.1.3	Optische verstoring door het bewegen van mensen, dieren of voertuigen	24
B1.1.1.4	Conclusie	25
B1.1.2	Mitigerende maatregelen	26
B1.1.2.1	Broedvogels:	26
B1.1.2.2	Niet broedvogels:	28
B1.1.2.3	Bever:	28
B1.1.3	Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Rijntakken'	30
B1.1.4	Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'De Wieden'	88
B1.1.5	Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Weerribben'	118
B1.1.6	Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht'	133
B1.1.7	Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Zwarte meer'	152
B1.1.8	Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Ketelmeer & Vossemeer'	174
B1.1.9	Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Veluwerandmeren'	191
B1.1.10	Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Sallandse Heuvelrug'	200
B1.1.11	Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Engbertsdijkvenen'	204
B1.2	Samenvatting verzachtende maatregelen in de aanvraag	209
B1.3	Cumulatieve effecten	209

B1.3.1	Beschrijving cumulatieve effecten in de aanvraag	209
B1.3.2	Toetsing cumulatieve effecten	215
B1.4	Toetsing aan overige vereisten	216
B1.5	Eindconclusie toetsing	216
B2	Zienswijzen.....	216
B2.1	Bespreking van ingediende zienswijze	216
B2.2	Reactie op de zienswijzen.....	217
C	SLOTCONCLUSIE NATURA 2000-GEBIEDEN	217

A WEERGAVE VAN DE FEITEN

A1 Vergunningaanvraag

A1.1 Omschrijving activiteit

De activiteit is te omschrijven als verjagen van grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen met behulp van 'ondersteunend afschot' op agrarische percelen in de periode 1 maart tot 1 oktober met behulp van het geweer, in het kader van schadebeheer en bestrijding, in Overijssel.

De activiteit is in twee perioden te verdelen: Ten eerste in de maand *maart*, en ten tweede in de maanden *april tot en met september*. De maand maart valt nog onder de 'winterperiode' waarin nog trekvogels in Overijssel aanwezig zijn, en maanden april t/m september vallen onder de 'zomerperiode' waarin geen trekvogels meer aanwezig zijn.

Met 'verjaging' worden de verstorende effecten bedoeld door menselijke aanwezigheid, het effect van het geweerschot en het effect van dodelijke slachtoffers onder 'soortgenoten' van ganzen. Het betreft hier niet alleen het afschot zelf (dit is ondersteunend). 'Ondersteunend' betekent dat het een extra effectieve bijdrage levert aan verjaging.

Deze activiteit voor de maand maart is beschreven in de Wet natuurbeschermingsontheffing van 27 augustus 2019 met als kenmerk: 2019/ 0254398.

Deze activiteit voor de maanden april t/m september is in het Faunabeheerplan Overijssel 2019-2020 en de vergunningaanvraag van de Faunabeheereenheid van 25 februari 2020 beschreven.⁹

Activiteit maart

De vergunningaanvraag wil de volgende activiteiten toestaan zoals deze in de ontheffing beschreven zijn:¹⁰

Aangevraagde activiteit maand maart:

Het doden van grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen met behulp van *het geweer* ten behoeve van de methode verjaging met ondersteunend afschot, ter voorkoming van belangrijke schade aan agrarische gewassen op agrarische percelen.

- *Overwinterende grauwe ganzen (maart)*
Vanaf een uur voor zonsopkomst tot uiterlijk 12.00 uur 's middags met een maximum van 10 stuks per bejaagactie per schadeperceel. t.b.v. ondersteunend afschot voor de WBE-gebieden zoals aangegeven in tabel 1;
- *Overwinterende kolganzen (maart)*
Vanaf een uur voor zonsopkomst tot uiterlijk 12.00 uur 's middags met een maximum van 10 stuks per bejaagactie per schadeperceel t.b.v. ondersteunend afschot voor de WBE-gebieden zoals aangegeven in tabel 1;
- *Overwinterende brandganzen (maart)*
Vanaf een uur voor zonsopkomst tot uiterlijk 12.00 uur 's middags met een maximum van 10 stuks per bejaagactie per schadeperceel t.b.v. ondersteunend afschot voor de WBE-gebieden zoals aangegeven in tabel 1.¹¹

⁹ EDO-kenmerk: 2020/0063553

¹⁰ De Wet natuurbeschermingsontheffing van 27 augustus 2019 met als kenmerk: 2019/ 0254398 staat afschot van grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen tot en met maand maart toe.

¹¹ Volgens voorschrift 6 van de Wnb-ontheffing van 27 augustus 2019 mag er: "in de periode 1 oktober tot 1 april niet meer dan 10 ganzen per schadeperceel per dag geschoten worden". Dit houdt in dat afschot van de drie verschillende ganzensoorten opgeteld ook niet meer dan 10 stuks per bejaagactie per schadeperceel mogen bedragen.

Tabel 1 WBE-gebieden maart		
Grauwe gans	Kolgans	Brandgans
De IJssellanden	IJssellanden	De IJssellanden
IJsselstreek Salland	IJsselstreek Salland	IJsselstreek Salland
Jachtvereniging Kampen	Jachtvereniging Kampen	Jachtvereniging Kampen
De Noord-Westhoek	De Noord-Westhoek	De Noord-Westhoek
D' Oldematen	D' Oldematen	D' Oldematen
Steenwijkerwold e.o.	Steenwijkerwold e.o.	Steenwijkerwold e.o.
De Weerribben	De Weerribben	De Weerribben
Noorder Vechtlanden	Noorder Vechtlanden	
Salland-Midden	Salland-Midden	
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	
Zuider Vechtlanden	Zuider Vechtlanden	
De Vechtstroom		
Twickel		
West-Twente		
Zuid-Oost Twente		

Activiteit april t/m september

De vergunningaanvraag wil de volgende activiteiten toestaan zoals deze in het Faunabeheerplan Overijssel 2019-2020 vergunningaanvraag van de Faunabeheereenheid van 25 februari 2020 beschreven zijn:¹²

Aangevraagde activiteit maand april t/m september:

Het doden van grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen met behulp van het geweer ten behoeve van de methode verjaging met ondersteunend afschot, ter voorkoming van belangrijke schade aan agrarische gewassen op agrarische percelen.

- *Overzomerende grauwe ganzen (april-september)*
Vanaf een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang met gebruikmaking van lokmiddelen t.b.v. ondersteunend afschot voor de WBE-gebieden zoals aangegeven in tabel 2;
- *Overzomerende kolganzen (april-september)*
Vanaf een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang met gebruikmaking van lokmiddelen t.b.v. ondersteunend afschot voor de WBE-gebieden zoals aangegeven in tabel 2;
- *Overzomerende brandganzen (april-september)*
Vanaf een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang met gebruikmaking van lokmiddelen t.b.v. ondersteunend afschot voor de WBE-gebieden zoals aangegeven in tabel 2.

Tabel 2 WBE-gebieden april t/m september		
Grauwe gans	Kolgans	Brandgans
Alle WBE's in Overijssel	De IJssellanden	De IJssellanden
	IJsselstreek Salland	IJsselstreek Salland
	Jachtvereniging Kampen	Jachtvereniging Kampen
	De Noord-Westhoek	De Noord-Westhoek
	D' Oldematen	D' Oldematen
	Steenwijkerwold e.o.	De Weerribben
	De Weerribben	De Vechtstromen
	Salland-Midden	Salland Midden

¹² EDO-kenmerk: 2020/0063553

	Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	Steenwijkerwold e.o.
	West Twente	Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden
	De Koerkamp	West Twente
		De Koerkamp

Schadebestrijding in de praktijk:¹³

Schadebestrijding bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags en voor de periode 1 maart tot 1 oktober van één uur voor zonsopkomst tot één uur na zonsondergang. In de periode 1 maart tot en met 31 maart worden geen lokmiddelen gebruikt. In de periode 1 april tot 1 oktober worden wel lokmiddelen gebruikt om er voor te zorgen dat overzomerende ganzen binnen schootsafstand komen.

De FBE geeft aan dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd, met maximaal drie verjaagacties per dag, met gebruik van 32 tot 36 gram hagel. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 meter. Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden, overeenkomend met de driemaalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Het is daarbij wel mogelijk dat de verstoring intenser is als er meerdere schoten gelost worden per verjaagactie. Bij bijvoorbeeld drie schoten per verjaagactie (het maximale aantal per verjaagactie) is de intensiteit van de verjaging groter waardoor een vogel zijn nest langer zal verlaten dan bij één schot.

De verstoring is beperkt tot drie dagen per week, zodat er vier dagen per week geen verstoring optreedt, en er op de overige drie dagen tot drie keer per dag verstoring op kan treden. Hoewel er voor de zomerperiode in het Faunabeheerplan geen beperkingen zijn opgenomen met betrekking tot het aantal te doden ganzen, zijn de jagers in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2,8 ganzen gedood; zie ook de uitspraak van de rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020¹⁴).

Voor wat betreft de daadwerkelijke verstoring die op zou kunnen treden, gaat de aanvrager er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.

A1.2 Doel activiteit 'schadebeheer en bestrijding'

De activiteit heeft als doel het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen door grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen in Overijssel.

A1.3 Periode

De vergunning wordt aangevraagd voor de periode van de dag van inwerkingtreding van het definitieve besluit voor de duur van het Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024 (tot 1 september 2024) (in de periode 1 maart tot 1 oktober).

A1.4 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn de volgende documenten toegezonden:

- Formulier Aanvraagformulier Wet Natuurbescherming 2017;
- Brief vergunningaanvraag ganzen zomerperiode passende beoordeling;
- *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020; en,

¹³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 7)

¹⁴ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBOVE:2020:82>

- Machtiging Passende beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode.

Verder zijn de volgende onderzoeken bij de beoordeling betrokken:

- *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, kenmerk R002-1270578WLI-V05-mfv-NL, 26 september 2019;
- Natura 2000 Profielendocumenten van vogelsoorten (Ministerie van Economische zaken <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=profielen>)

A1.5 Aanvullende gegevens

Wij hebben uw aanvraag ontvangen op 25 februari 2020 om 13:41.¹⁵ Op 30 april 2020 en op 1 mei 2020 hebben wij een aanvulling op de aanvraag ontvangen. Het betreft aangepaste kaarten van de Rijntakken.¹⁶

A2 Bevoegdheid

A2.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op het grondgebied van Overijssel. De activiteiten vallen niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit natuurbescherming¹⁷. In dat geval zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten op basis van de Wnb (art. 1.3, eerste lid).

A3 Procedure

De vergunningprocedure is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

A3.1 Overeenstemming andere provincie

De effecten van de aangevraagde activiteiten hebben ook invloed op delen van de Natura 2000-gebieden die op het grondgebied van provincie Gelderland en Flevoland liggen. Om vergunning te verlenen is overeenstemming met gedeputeerde staten van deze provincies noodzakelijk.

Gedeputeerde Staten van de provincies Gelderland en Flevoland hebben ingestemd met ons voornemen om voorliggende vergunning te verlenen.¹⁸

A4 Vergunningplicht

De aangevraagde activiteit heeft mogelijk negatieve effecten op een aantal Natura 2000-gebieden. Het gaat daarbij om een combinatie van effecten door geluidsbelasting en optische verstoring.

Er is geen sprake van een activiteit conform een vastgesteld beheerplan. Verder is er geen sprake van bestaand gebruik. De aangevraagde activiteit kan wel gevolgen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen, en significant negatieve effecten zijn niet uit te sluiten.

Voor de activiteit geldt de vergunningplicht in het kader van art. 2.7, tweede lid Wnb. Uit de toetsing moet blijken of een vergunning voor de aangevraagde activiteiten mogelijk is.

¹⁵ Ons kenmerk: 2020/0063553

¹⁶ Ons kenmerk: 2020/0131277 en 2020/0133701

¹⁷ Besluit natuurbescherming, art. 1.3, eerste lid

¹⁸ Instemmingsbesluiten: Gelderland (ons kenmerk 2020/0143019) en Flevoland (ons kenmerk 2020/0149961)

A5 Toetsingskader Natura 2000-gebieden

Een vergunning kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. De voorliggende aanvraag om een vergunning beoordelen wij op basis van de regels uit hoofdstuk 2, paragraaf 2.3 van de Wnb.

B TOETSING NATURA 2000-GEBIEDEN

B1 Inhoudelijke beoordeling

In deze paragraaf worden de effecten beschreven van de aangevraagde situatie. Wij beoordelen of de verwachte effecten op de doelen voor de Natura 2000-gebieden voldoende in beeld zijn gebracht. Vervolgens komen de maatregelen aan bod die de aanvrager neemt om effecten te voorkomen of te verzachten. Wij toetsen of deze maatregelen voldoende zijn om significant negatieve effecten uit te sluiten. Op basis van onze beoordeling van de effecten en de maatregelen besluiten we of een vergunning mogelijk is.

B1.1 Toetsing effectbeoordeling aanvraag

B1.1.1 Effectbeschrijving op hoofdlijn

Het verjagen van ganzen met ondersteunend afschot is een preventieve maatregel (schadepreventie van landbouwgewassen) met het verstoren en doden van schadeveroorzakende dieren tot gevolg. De belanghebbende treft bij dreigende schade aan gewassen op agrarische percelen maatregelen om die schade te voorkomen/beperken door verjaging en afschot van ganzen.

Met 'verjaging' worden de verstorende effecten bedoeld door menselijke aanwezigheid, het effect van het gewoenshot en effect van gedode ganzen op de vluchtende ganzen. Het betreft hier niet alleen het afschot zelf (dit is ondersteunend). 'Ondersteunend' betekent dat het een extra effectieve bijdrage levert aan verjaging.

Het verjagen van ganzen op agrarische percelen met ondersteunend afschot mag voor respectievelijk de brandgans, grauwe gans en kolgans in twee perioden (maart; april t/m september) in de volgende Wildbeheereenheid-gebieden plaatsvinden:

WBE-gebieden maart		
Grauwe gans	Kolgans	Brandgans
De IJssellanden	IJssellanden	De IJssellanden
IJsselstreek Salland	IJsselstreek Salland	IJsselstreek Salland
Jachtvereniging Kampen	Jachtvereniging Kampen	Jachtvereniging Kampen
De Noord-Westhoek	De Noord-Westhoek	De Noord-Westhoek
D' Oldematen	D' Oldematen	D' Oldematen
Steenwijkerwold e.o.	Steenwijkerwold e.o.	Steenwijkerwold e.o.
De Weerribben	De Weerribben	De Weerribben
Noorder Vechtlanden	Noorder Vechtlanden	
Salland-Midden	Salland-Midden	
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	
Zuider Vechtlanden	Zuider Vechtlanden	
De Vechtstroom		
Twickel		
West-Twente		
Zuid-Oost Twente		
WBE-gebieden april t/m september		
Grauwe gans	Kolgans	Brandgans
Alle WBE's in Overijssel	De IJssellanden	De IJssellanden
	IJsselstreek Salland	IJsselstreek Salland
	Jachtvereniging Kampen	Jachtvereniging Kampen
	De Noord-Westhoek	De Noord-Westhoek
	D' Oldematen	D' Oldematen
	Steenwijkerwold e.o.	De Weerribben
	De Weerribben	De Vechtstromen
	Salland-Midden	Salland Midden

	Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	Steenwijkerwold e.o.
	West Twente	Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden
	De Koerkamp	West Twente
		De Koerkamp

In de maand maart mag de schadebestrijding plaatsvinden van 1 uur voor zonsopkomst tot 12 uur 's middags. In de maanden april t/m september mag de schadebestrijding plaatsvinden van 1 uur voor zonsopkomst tot 1 uur na zonsondergang.

In de maand maart geldt een extra beperking dat er een maximum aantal ganzen van 10 stuks per bejaagactie per schadepceel geschoten mag worden.

In de maanden april t/m september mag ook gebruik gemaakt worden van lokmiddelen.

Het beheer van de drie soorten ganzen heeft (afhankelijk van de verschillende instandhoudingsdoelsoorten van het betreffende Natura 2000-gebied), de volgende mogelijke effecten op instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden:

1. Geluidsverstoring door schietgeluid;
2. 'optische verstoring' door het bewegen van mensen, dieren of voertuigen;
3. lichtverstoring;
4. verontreiniging.

Ad. 1 geluidsverstoring

Geluidsverstoring wordt gedefinieerd als verontrustend geluid veroorzaakt door de mens dat dieren kan beïnvloeden. Van nature worden dieren blootgesteld aan geluiden zoals water, wind of geluiden van andere dieren. Echter, geluidsoverlast als gevolg van menselijke activiteiten is vaak luider, en regelmatig (zonder veel tussenpozen) en vaker (algemener) voorkomend dan natuurlijk geluid.¹⁹ Van oudsher worden er twee typen geluid onderscheiden: continue en impulsgeluid. Geluid is impulsachtig als het bestaat uit één of meerdere geluidstoten die minder dan een seconde duren. Voorbeelden van continue geluid zijn de 'geluiden van de stad' of geluid afkomstig van gemotoriseerd wegverkeer (achtergrondgeluid). Met name bij continue geluid kan er gewenning optreden. Schietgeluid wordt beschouwd als een impulsgeluid. Bij schadebestrijding wordt geluidsverstoring met name veroorzaakt door het geluid van het geweer.²⁰

Het ecologische verschil tussen continue en impulsgeluid is dat continue geluid biologisch relevante geluiden kunnen maskeren (zoals het geluid dat gebruikt wordt voor onderlinge communicatie, ruimtelijke navigatie of voor het bepalen van aanwezigheid van prooien of juist predatoren. Impulsgeluiden daarentegen kunnen dieren laten opschrikken omdat dergelijke geluiden worden beschouwd als dreiging en resulteren in een levensreddende actie (zoals vluchten of verstopping), vergelijkbaar met de reactie op echte predatierisico's. Verstoring van communicatie heeft bij impulsgeluiden door de kortstondigheid van het geluid niet plaats.²¹ Verstoring, veroorzaakt door impulsgeluiden, is niet direct vergelijkbaar met de beter onderzochte verstoring, veroorzaakt door continue geluidsbronnen, zoals verkeer. Verstoring bij continu geluid bestaat veelal uit het maskeren van ander geluid, zoals geluid gebruikt voor communicatie of voor het lokaliseren van predatoren of voedsel. Impulsgeluiden kunnen schrikreacties veroorzaken wat gepaard kan gaan met fysiologische stress of schade en kan leiden tot een verplaatsing en herverdeling van dieren.²²

¹⁹ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolkans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019

²⁰ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, nmr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 8)

²¹ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolkans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 13)

²² *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, nmr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 8)

Fysiologische schade treedt alleen op bij hoge geluidsniveaus (> 125 dB(A)), zodat dit in het geval van een geweerschot alleen op kan treden wanneer een dier zich zeer dichtbij (< 10 m) het geweer zou bevinden. Dit zal vanwege optische verstoring echter niet voorkomen, zodat effecten van fysiologische schade in de vorm van gehoorbeschadiging door verjaging met ondersteunend afschot uitgesloten zijn. Andere vormen van fysiologische stress of een verplaatsing of herverdeling van dieren wordt ook veroorzaakt door een associatie van het geluid van een geweerschot met een (levens)bedreigende activiteit door dieren met ervaring met verstoring door mensen en door afschot in het bijzonder. Ervaring met verstoring door mensen of afschot leidt daarbij tot een verhoogde gevoeligheid voor verstoring.²³

Omdat de geluidsbelasting bij een geweerschot weinig voorspelbaar is, is de kans op gewenning klein en daarmee de kans op verstoring vergeleken met voorspelbaar geluid relatief groot²⁴. Ook is de afstand waarover geluidsverstoring kan optreden, groter dan dat waarop optische verstoring een rol speelt. Echter, omdat de frequentie van geweerschoten bij verjaging met ondersteunend afschot relatief laag is, vergeleken met bijvoorbeeld impulsgeluid, geproduceerd bij bouwwerkzaamheden, vuurwerk of op militaire oefenterreinen, is de kans op significante verstoring er door relatief beperkt.²⁵

Om dezelfde reden, en omdat de gevoeligheid van vogels voor impulsgeluid relatief beperkt is ten opzichte van maskerende effecten van continu geluid (ruis), zijn effecten van verstoring door een geweerschot op broeddichtheden en voortplantingssucces naar verwachting minder uitgesproken dan is waargenomen voor geluidsverstoring door bijvoorbeeld verkeer.²⁶

Effecten van geweerschoten op dieren zijn echter zeer beperkt onderzocht. Het is niet bekend op welke afstand, met welke frequentie of op welk geluidsniveau verstoring door een geweerschot op zal treden. Hier ontbreekt, zeker voor broedvogels, nog veel soort- en gebiedspecifiek onderzoek.²⁷ Wel is bekend dat verstoring, veroorzaakt door een geweerschot, met name speelt bij herbivore vogels omdat die lange periodes moeten kunnen foerageren om hun energiebalans op peil te kunnen houden.²⁸ Niet-herbivore vogels zijn beter in staat hun energiebehoeftes na verstoring te compenseren. Dit geeft ook aan dat direct, vaak eenvoudig waarneembare reacties op verstoring, niet noodzakelijk de daadwerkelijke, bijvoorbeeld energetisch, kosten van verstoring weergeven. De energetische kosten van opvliegen door scholeksters bijvoorbeeld zijn bij een lage verstoringfrequentie zeer beperkt.²⁹ Ook lijken de aantallen watervogels buiten het broedseizoen in een gebied niet beïnvloed te worden bij een schotfrequentie van een of enkele keren per uur.³⁰

Hoewel geluidsverstoring ook negatieve effecten op planten kan hebben (verminderde zaaddispersie en negatieve effecten op aanwezigheid van bestuivende insecten), is dat alleen bekend voor continue geluidsbronnen en niet voor impulsgeluid.³¹ Effecten van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op planten worden daarom in de voorliggende Passende Beoordeling niet nader beschouwd.

²³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 8)

²⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 8)

²⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 8)

²⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 8)

²⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 8)

²⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 8)

²⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 8)

³⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 8)

³¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 8)

Daarmee worden habitattypen, plantensoorten waarvoor gebieden zijn aangewezen onder de Habitatrichtlijn en typische plantensoorten, hier buiten beschouwing gelaten.³²

De activiteit vindt alleen plaats op agrarische percelen, en nooit op percelen met aangewezen habitattypen. *Effect op habitattypen is daarom op voorhand uitgesloten.*^{33 34}

Verstoring door geluid heeft mogelijk effect op vogel- en habitatrichtlijnsoorten en zal daarom voor die groepen afzonderlijk beschouwd worden.³⁵

Ad. 2 'optische verstoring' door het bewegen van mensen, dieren of voertuigen.

De invloed van aanwezigheid van mensen, dieren, voertuigen, materieel etc. als gevolg van de activiteit is beperkt tot de open agrarische percelen waar de activiteiten plaatsvinden. Gelet op de reguliere activiteiten op de agrarische percelen worden weinig broedende vogels of habitats van soorten op deze open gronden verwacht. De activiteiten zijn wat betreft optische verstoring te vergelijken met die van reguliere agrarische activiteiten.³⁶

Optische verstoring door het bewegen van mensen, dieren of voertuigen is mogelijk op vogel- en habitatrichtlijnsoorten en zal daarom voor die groepen afzonderlijk beschouwd worden.

De activiteit vindt alleen plaats op agrarische percelen, en nooit op percelen met aangewezen habitattypen. *Effect op habitattypen is daarom op voorhand uitgesloten.*³⁷

Ad. 3 lichtverstoring

In verschillende onderzoeken naar vogels en vleermuizen zijn effecten van lichtverstoring vastgesteld. Dit betrof echter situaties met een permanente lichtinvloed (wegverlichting, kassen en dergelijke). Deze leiden tot veranderingen in gedrag zoals het eerder beginnen met zingen. De gewenste activiteiten vinden voor het overgrote deel plaats bij daglicht. Er is slechts een kleine overlap met de donkere nachtperiode. Bovendien zal geen gebruik gemaakt worden van kunstmatige lichtbronnen. Om die reden is verstoring als gevolg van licht uitgesloten.³⁸

De activiteit vindt alleen plaats op agrarische percelen, en nooit op percelen met aangewezen habitattypen. *Effect op habitattypen is daarom op voorhand uitgesloten.*³⁹

Ad. 4 verontreiniging

Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Verontreiniging als gevolg van de beoogde activiteit kan optreden door het achterlaten van stoffen of materialen in het gebied. Dit zou bijvoorbeeld het achterblijven van hulzen kunnen zijn. Doordat er alleen op of in de directe nabijheid van agrarisch cultuurlandschap op ganzen geschoten wordt zullen hulzen niet in het leefgebied van aangewezen soorten vallen. Om die reden *zijn effecten als gevolg van verontreiniging op habitattypen en vogel- en habitatrichtlijnsoorten uitgesloten.*⁴⁰

³² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 8)

³³ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 18)

³⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 53)

³⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 9 en 10)

³⁶ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 17)

³⁷ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 18)

³⁸ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 17)

³⁹ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 18)

⁴⁰ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 18)

B1.1.1.1. Geluidsverstoring door schietgeluid op Habitatrichtlijnsoorten

Effecten op voorhand uitgesloten voor salamanders, vissen, vlinders en libellen

Voor *salamanders, vissen, vlinders* en *libellen* zijn negatieve effecten door geluidsverstoring op voorhand met zekerheid uitgesloten.^{41 42}

Planten, amfibieën, gastropoden, insecten of vissen waarvoor de gebieden aangewezen zijn staan in tabel 3.15 op bladzijde 53 t/m 55 van de Passende beoordeling van Sweco. Deze taxonomische groepen zijn niet gevoelig voor optische of geluidsverstoring: Omdat geluid, geproduceerd boven water, grotendeels wordt gereflecteerd door het wateroppervlak en slecht zeer beperkt onderwater doordringt, kunnen versturende geluidseffecten voor (grotendeels) onderwater levende soorten, zoals vissen, de waterroofkever, de platte schijfhoren of kamsalamander, worden uitgesloten. Geluid speelt verder voor de insecten uit tabel 3.15 een zeer beperkte rol: Adulte libellen hebben geen gehoororgaan, terwijl ze in de larfphase onder water leven. Voor vlinder bestaat wel bewijs dat ze reageren op geluid, maar dit is slechts relevant op zeer korte afstand van een individu terwijl de reactie kan bestaan uit een tijdelijke vluchtreactie. Er bestaat geen wetenschappelijk bewijs dat geluid een negatief effect op planten kan hebben.⁴³

De soortgroep salamanders leeft vooral onder water of verscholen op het land. Omdat geluid dat in de lucht wordt veroorzaakt nauwelijks effectief doordringt in voorwerpen of vaste ondergrond, hebben verscholen blijvende soorten geen last van het geluid van schoten. Salamanders communiceren bovendien niet met geluiden.⁴⁴

Voor vissoorten kan op voorhand al worden bepaald dat effecten op instandhoudingsdoel voor deze soort niet kan optreden omdat er geen geografische overlap is tussen de locaties waar de activiteiten plaatsvinden en de biotoop van deze soort.⁴⁵

In de wetenschappelijke literatuur zijn er aanwijzingen dat dagvlinders geluid van vogels (het geluid van vleugelslagen) kunnen horen en daarop reageren. Een geweerschot veroorzaakt een breed spectrum aan geluidsfrequenties. De frequenties waarop vlinder (kunnen) reageren, zoals ultrasoon geluid en het geluid van vleugelslagen dragen echter niet ver, de invloedzone van een geweerschot is daarmee beperkt. Bovendien is het door onderzoek aangetoonde effect van geluid beperkt tot een tijdelijke vluchtreactie van de vlinder. De zeer lokale en tijdelijke effecten van de schadebestrijding leiden met zekerheid niet tot een permanent negatief effect op de beschermde vlindersoorten, noch op individuen noch op de populatie.⁴⁶

Voor bovenstaande soorten zijn (significant) negatieve verstoringseffecten dus op voorhand uitgesloten.

Effecten op voorhand uitgesloten voor Meervleermuis⁴⁷

De volgende vijf Natura 2000-gebieden hebben een instandhoudingsdoelstelling voor de meervleermuis:

- De Wieden;
- Rijntakken;
- Veluwerandmeren;
- Weerribben;
- Zwarte Meer.

⁴¹ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolkans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 16)

⁴² *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 53)

⁴³ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 53)

⁴⁴ *Schadebestrijding overwinterende ganzen binnen Natura 2000-gebieden in Overijssel*, Boerema & Van den Brink, rapportnr 2014.vtSBN2000OvDC 10/9/2014

⁴⁵ *Schadebestrijding overwinterende ganzen binnen Natura 2000-gebieden in Overijssel*, Boerema & Van den Brink, rapportnr 2014.vtSBN2000OvDC 10/9/2014

⁴⁶ *Schadebestrijding overwinterende ganzen binnen Natura 2000-gebieden in Overijssel*, Boerema & Van den Brink, rapportnr 2014.vtSBN2000OvDC 10/9/2014

⁴⁷ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 55, 56)

Hoewel vleermuizen niet gevoelig zijn voor optische verstoring (anders dan verstoring door licht), zijn er wel effecten vastgesteld van geluidsverstoring. Het gaat daarbij echter voornamelijk om verstoring door continue geluidsbronnen. Impulsgeluiden zouden echter ook kunnen interfereren met de echolocatie van vleermuizen. Dit zal alleen het geval zijn waar deze in tijd overlappen. Verstoring, veroorzaakt door een schot van een geweer, zal daarmee dus slechts zeer kort de echolocatie verstoren. Naast een overlap in tijd, is ook de overlap in frequentie van belang. De frequentie waarop meervleermuizen gebruik maken van echolocatie ligt op de ultrasone 25 – 85 kHz. Een gewerschot beslaat een breed frequentiebereik, inclusief frequenties gebruikt voor echolocatie door meervleermuizen.

Echter, op dergelijke hoge frequenties neemt geluid snel af met afstand van de bron. Geluidsverstoring van echolocatie van meervleermuizen kan daarom alleen plaatsvinden op beperkte afstand vanaf de locatie waar de verjaging plaatsvindt. Verder is de meervleermuis een actief jagende vleermuis, waarbij de soort geen gebruik gemaakt van geluid, gemaakt door de prooien, zoals dat voor passief luisterende vleermuizen geldt. Verstoring van het passief luisteren, is dus voor deze soort niet aan de orde.

Bovendien zijn meervleermuizen met name actief na zonsondergang, terwijl de verjaging met ondersteunend afschot juist met name voor zonsondergang plaatsvindt. De periode waarin verstoring van actieve vleermuizen eventueel op zou kunnen treden, is daardoor beperkt. Kolonies van meervleermuizen bevinden zich vrijwel altijd in gebouwen. De verjaging met ondersteunend afschot zal niet in de nabijheid van gebouwen plaatsvinden, zodat ook verstoring van rust of verblijfplaatsen kan worden uitgesloten.

Eventuele verstoring door de verjaagactiviteit zal dus qua duur, afstand vanaf de bron en periode van de dag beperkt zijn, zodat significant negatieve effecten op de meervleermuis op voorhand kunnen worden uitgesloten.

Effecten *niet* op voorhand uitgesloten voor bever

De *bever* is het enige grondgebonden zoogdier met een instandhoudingsdoel in Overijssel. De bever heeft zich in recente jaren qua verspreidingsgebied snel uitgebreid. Alleen Natura 2000-gebied Rijntakken heeft een instandhoudingsdoelstelling voor de bever. In dit gebied komt de bever, verspreid door het hele gebied, voor. De bever kan bij verstoring door geluid mogelijk zijn burcht verlaten. *Dit dient daarom nader beschouwd worden.*^{48 49}

B1.1.1.2. Geluidsverstoring door schietgeluid op Vogelrichtlijnsoorten

Hoewel het gehoorstelsel van vogels en mensen fysisch en anatomisch grotendeels hetzelfde is, is er een belangrijk verschil in gevoeligheid. Zo horen vogels gemiddeld het beste in het frequentiegebied van 2 tot 4 kHz, terwijl mensen gemiddeld een (veel) breder frequentiegebied kunnen waarnemen. Daarnaast is de menselijke gehoordrempel lager; mensen kunnen dus zachtere geluiden waarnemen dan vogels. De meeste vogels, met uitzondering van uilen, horen bovendien slechter in een situatie met omgevingsgeluid (van zowel antropogene als natuurlijke oorsprong) dan mensen. Het is daarom niet mogelijk om op basis van eigen waarnemingen goed in te schatten wat vogels of andere diersoorten horen.

Een hoorbaar piekgeluid hoeft daarom niet automatisch tot een effect te leiden. Er zijn weinig onderzoeken bekend naar de effecten van piekgeluiden op het gedrag van vogels in een natuurlijke omgeving. Een schrikreactie is een effect van een schot op vogelsoorten.⁵⁰

Door onverwachte geluiden die hoger zijn dan het heersende achtergrondniveau kan een schrikreactie optreden. Bekend is dat vogels in sommige situaties (snel) wennen aan de piekgeluiden, in andere situaties niet. De voorspelbaarheid is hierbij een belangrijke factor, hoe voorspelbaarder het geluid (zowel voor wat betreft de klankkleur, sterkte als frequentie van voorkomen) des te eerder treedt gewenning op. Er zijn weinig onderzoeken bekend naar de effecten van piekgeluiden op het gedrag van vogels in een natuurlijke omgeving. In de enige bekende publicatie hierover wordt verslag gedaan van een

⁴⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 55, 56)

⁴⁹ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, 27 september 2019 (blz. 16)

⁵⁰ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, 27 september 2019 (blz. 13/14)

praktijkonderzoek in het Humber Estuarium in Engeland.⁵¹ Onderzocht werd vanaf (of tot) welk (impuls)geluidsniveau één van de volgende vier reacties van (foeragerende) vogels in een kustgebied te onderscheiden zijn:

- Geen reactie
- Gedragsverandering (grote waakzaamheid, of vocaal alarmeren), zonder opvliegen
- Opvliegen, maar binnen korte tijd weer terugkeren op dezelfde foerageerplek
- Opvliegen en niet binnen korte tijd weer terugkeren op dezelfde foerageerplek

Schrikreacties door geluidsverstoring zijn in dit geval niet op voorhand uitgesloten voor zowel broedvogels als niet-broedvogels en moeten daarom nader beschouwd worden per soort.^{52 53}

Verstoringsafstand bij broedvogels

Wetenschappelijk onderzoek specifiek gericht op verstoring van broedvogels door het geluid van een geweerschot bij schadebeheer en bestrijding (zonder dat er sprake is van visuele verstoring, zoals bij schadebestrijding het geval is) ontbreekt tot op heden. Wij kunnen daarom instemmen met de keuze van Sweco voor het gebruik van een verstoringsafstand zoals beschreven in paragraaf 3.1 van de passende beoordeling.⁵⁴ Deze afstand is gebaseerd op meerdere ecologische onderzoeken, wetenschappelijk onderzoek en op een praktijkonderzoek uit 2019 van Sweco waaruit blijkt dat het geluid van een geweerschot met hagel na 300 meter op gemiddeld 60 dB ligt en daarmee op het geluidsniveau waarboven geluidsverstoring veelal wordt vastgesteld.^{55 56}

Verstoringsafstand bij niet-broedvogels

Wetenschappelijk onderzoek specifiek gericht op verstoring van niet-broedvogels door het geluid van een geweerschot bij schadebeheer en bestrijding (zonder dat er sprake is van visuele verstoring, zoals bij schadebestrijding het geval is) ontbreekt tot op heden. Wij kunnen daarom instemmen met de keuze van Sweco in het navolgen van de verstoringsafstanden uit de Passende beoordeling van Tauw,⁵⁷ die gebaseerd zijn op het onderzoek van Krijgsveld⁵⁸ voor verstoringsafstand. Dit betreft verstoring door recreatietypen, en daarbij de keuze te maken voor grootste verstoringsafstand. Hierbij is sprake van het kiezen voor een 'worst case' scenario dat voldoet aan het zorgbeginsel (zie artikel 1.11 lid 1 Wnb).

B1.1.1.3. Optische verstoring door het bewegen van mensen, dieren of voertuigen

De invloed van aanwezigheid van mensen, dieren, voertuigen, materieel etc. als gevolg van de activiteit is beperkt tot de open agrarische percelen waar de activiteiten plaatsvinden. Gelet op de reguliere activiteiten op de agrarische percelen worden weinig broedende vogels of habitats van soorten op deze open gronden verwacht. De activiteiten zijn wat betreft optische verstoring te vergelijken met die van reguliere agrarische activiteiten.

⁵¹ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 13/14)

⁵² *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 9 en 10)

⁵³ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 14)

⁵⁴ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 11, 12)

⁵⁵ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 11, 12)

⁵⁶ Dijk, van R.E., W. Slokkers, D. Tuitert, and H. Jaspers., *Geluidonderzoek beheer en schadebestrijding Overijssel - Onderzoek naar de mogelijke effecten van geluid door beheer- en schadebestrijding op Natura 2000-gebieden in Overijssel*, Sweco, 2019.

⁵⁷ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019

⁵⁸ Krijgsveld K.L., e.a., *Verstoringsgevoeligheid van Vogels, Update literatuurstudie naar reacties van vogels op recreatie*, rnr 08-173, 23 december 2008 (met addendum in 2009)

Schrikreacties zijn niet op voorhand uitgesloten voor (niet-)broedvogels en habitatsoorten en moeten daarom nader beschouwd worden per soort. ^{59 60}

B1.1.1.4. Conclusie

Effecten op aangewezen broedvogelsoorten, niet-broedvogelsoorten en de bever door geluidverstoring door schietgeluid zijn niet op voorhand uit te sluiten en moeten daarom per soort en per Natura 2000-gebied nader beschouwd worden.

Effecten op aangewezen broedvogelsoorten, niet-broedvogelsoorten en habitatsoorten door 'optische verstoring' door het bewegen van mensen, dieren of voertuigen zijn niet op voorhand uitgesloten en moeten daarom per soort en per Natura 2000-gebied nader beschouwd worden.

Effecten en Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebieden die enkel zijn aangewezen als *habitatrichtlijngebieden*:

Er kan op voorhand worden uitgesloten dat negatieve effecten optreden als gevolg van de activiteit binnen de Overijsselse Natura 2000-gebieden die alleen zijn aangewezen als Habitatrichtlijngebied. Het gaat om de volgende Natura 2000-gebieden: Aamsveen, Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek, Bergvennen & Brecklenkampse Veld, Boetelerveld, Borkeld, Buurserzand & Haaksbergerveen, Dinkelland, Landgoederen Oldenzaal, Lemselermaten, Lonnekermeer, Olde Maten & Veerslootslanden, Springendal & Dal van de Mosbeek, Vecht- en Beneden-Reggegebied, Wierdense Veld en Witte Veen.

De activiteit (verjagen van ganzen met ondersteunend afschot) vindt namelijk alleen plaats op agrarische percelen met voor vraat kwetsbare gewassen, en niet op natuurland waar de habitattypen en habitatsoorten voorkomen. Er is geen geografische overlap tussen de locaties waar de activiteiten plaatsvinden en de biotoop van de aangewezen soorten.^{61 62} Doordat er geen geografische overlap is, is het uitgesloten dat het piekgeluid van een geweer of optische verstoring een verstoringseffect heeft op aangewezen habitatsoorten te weten: het Vliegend Hert, Kamsalamander, Gevlekte witsnuitlibel, Grote vuurvliinder, Platte schijfhoren, Zeggekorfslak, Gestreepte waterroofkever, Bittervoorn, Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper, Rivierdonderpad, Beekprik, Zeebek, Rivierprik, Elft en Zalm.⁶³

Natura 2000-gebieden die zijn aangewezen als *vogelrichtlijngebieden* (en/of *habitatrichtlijngebied*)

In Natura 2000-gebieden, en dan specifiek de vogelrichtlijngebieden, kan het verjagen van ganzen met ondersteunend afschot effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Er kan een effect zijn omdat er zowel geografisch als in tijd een overlap is tussen de activiteit (verjaging met behulp van ondersteunend afschot) en het leefgebied van *broedvogels*, *niet-broedvogels*, *en/of de bever* die als doelsoort aangewezen zijn. Het betreft dan de volgende Natura 2000-gebieden:

- De Wieden
- Engbertsdijkvenen
- Ketelmeer & Vossemeer
- Rijntakken
- Sallandse Heuvelrug
- Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht
- Veluwerandmeren
- Weerribben
- Zwarte Meer

⁵⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 8 en 9)

⁶⁰ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, 27 september 2019 (blz. 17)

⁶¹ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, 27 september 2019 (blz. 17)

⁶² Schadebestrijding overwinterende ganzen binnen Natura 2000-gebieden in Overijssel, Boerema & Van den Brink, rapportnr 2014.vtSBN2000OvDC 10/9/2014 (blz. 59)

⁶³ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, 27 september 2019 (blz. 17)

De aangevraagde activiteit heeft dus mogelijk negatieve effecten op deze Natura 2000-gebieden (vogelrichtlijngebieden) in Overijssel. Het gaat daarbij om een combinatie van effecten door optische en akoestische verstoring. Dit zal per gebied en voor de verstoringgevoelige soorten (broedvogels, niet-broedvogels, en/of de bever) nader beschouwd worden.

Verstoring heeft geen directe invloed op de fysische kenmerken van een gebied. Een verstoring betreft soorten en vindt vaak tijdelijk plaats. Belangrijke parameters van verstoring zijn: de intensiteit, de duur en de frequentie van de verstoring. Significante verstoring van een soort⁶⁴ in een gebied treedt op wanneer uit de populatie-dynamische gegevens blijkt dat de soort het gevaar loopt niet langer een levensvatbare component van de natuurlijke habitat te blijven.

B1.1.2 Mitigerende maatregelen

Uit de aanvraag met passende beoordeling van Sweco, blijkt dat significant negatieve effecten door verjaging met ondersteunend afschot van ganzen niet op voorhand uitgesloten kunnen worden voor een heel aantal aangewezen doelsoorten.⁶⁵ Sweco stelt de volgende mitigerende maatregelen voor de volgende gebieden en soorten:

B1.1.2.1 Broedvogels:

Volgens Sweco kunnen voor de Vogelrichtlijngebieden *De Wieden, Ketelmeer & Vossemeer, Rijntakken, Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht, Veluwerandmeren, Weerribben* en *Zwarte Meer* significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op een aantal *broedvogels* in de periode van 1 maart tot 1 oktober niet op voorhand worden uitgesloten. Voor deze gebieden geldt dat de verjaging met ondersteunend afschot tijdens het broedseizoen tot verstoring van broedvogels zou kunnen leiden. Het gaat daarbij om de soorten:

- aalscholver,
- roerdomp,
- woudaap,
- purperreiger,
- bruine kiekendief,
- porseleinhoen,
- kwartelkoning,
- watersnip en
- paapje.

Om negatieve effecten te voorkomen, moeten de volgende mitigerende maatregelen worden toegepast:

Door tijdens het broedseizoen binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de betreffende verstoringgevoelige soorten de frequentie van verjaging te beperken tot maximaal drie keer per week en maximaal twee keer per dag, door gebruik te maken van kogels in plaats van hagel en door geen gebruik te maken van lokmiddelen, kan significante verstoring alsnog worden uitgesloten.

Vanwege de brede keuze van leefgebied van de *aalscholver*, kan de mitigatie voor deze soort beperkt worden tot 300 meter vanaf de *broedkolonie*. Voor de overige broedvogels geldt dat ze niet gevoelig zijn voor optische verstoring of geluidsverstoring die gepaard gaat met verjaging met ondersteunend afschot of dat verstoring niet zal leiden tot significant negatieve effecten.

Mitigatie van verstoring door verjaging van ganzen met ondersteunend afschot kan binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van verstoringgevoelige soorten bewerkstelligd worden door de frequentie van verjaging en het geluid dat daarbij geproduceerd te beperken. Hieronder wordt

⁶⁴ Zie ook art. 2.7 lid 2 Wnb

⁶⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 11)

aangegeven waarom significante verstoring dan alsnog kan worden uitgesloten.

- Hoewel bij verstoring door verjaging het nest tijdelijk verlaten kan worden, zal dat geen significant negatieve effecten hebben wanneer de frequentie van verjaging voldoende beperkt is. Door tussen een uur voor zonsopkomst en een uur na zonsondergang maximaal twee keer per dag te verjagen, wordt de frequentie van verstoring beperkt tot tweemaal per dag. 's Nachts wordt in het geheel niet geschoten. Voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen.⁶⁶

Ook lijken de aantallen *watervogels* buiten het broedseizoen in een gebied niet beïnvloed te worden bij een schotfrequentie van een of enkele keren per uur.⁶⁷

Vanwege de binding van *broedvogels* met het nest en territorium, kan verwacht worden dat de frequentie van verstoring waarbij er effecten op de aantallen waargenomen kunnen worden hoger zal liggen dan bij *niet-broedvogels*. Door de verjaging op maximaal drie dagen per week uit te voeren waarbij er tenminste één dag tussen de opeenvolgende dagen met verjaging wordt aangehouden, wordt de potentiële verstoring verminderd. Aanvullende verjaagacties binnen eenzelfde week kunnen dus alleen op een afstand van minimaal 300 meter van de locatie van een eerdere verjaagactie plaatsvinden. Op deze manier zal de aanvullende verjaging geen verstoring veroorzaken op het leefgebied van dezelfde individuen, omdat na 300 meter het geluidsniveau van een geweerschot het geluidsniveau benadert waarop er geen verstoring meer verwacht wordt.⁶⁸

- Om de verstoringfrequentie verder te beperken, zullen er binnen de zones van 300 meter vanaf het leefgebied van verstoringgevoelige soorten geen lokmiddelen worden toegepast.⁶⁹
- Naast een beperking van de frequentie, wordt het geluidsniveau, geproduceerd bij een geweerschot en daarmee de geluidsverstoring, beperkt door met kogel in plaats van hagel te schieten⁷⁰: Terwijl hagel op 300 m afstand van het geweer nog een geluidsniveau van tussen de 50 en 72 dB(A) heeft, ligt dat bij een .22 subsonic of een .22 normaal kogel op 200 meter al op het achtergrondniveau van circa 40 – 45 dB(A). Het geluid van een kogel neemt dus sneller af met afstand vanaf het geweer dan het geluid van een geweerschot met hagel. Zelfs op 100 meter afstand van het geweer ligt het geluidsniveau van een geweerschot met deze kogels al tussen de 42 en 59 dB(A) en daarmee nabij het achtergrondgeluid en onder het geluidsniveau van 60 dB waarboven geluidsverstoring van vogels veelal wordt vastgesteld (het geluidsniveau van een 222 Remington kogel ligt aanzienlijk hoger met tussen de 56 en 80 dB(A) op 300 meter afstand).⁷¹

Door de drie bovenstaande maatregelen toe te passen, zal de kans op verstoring zodanig beperkt worden dat significant negatieve effecten alsnog kunnen worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie en geluidsbelasting waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties onder deze mitigerende maatregelen.

Hoewel de kans dat een nest permanent verlaten wordt door verstoring veelal het hoogst is tijdens de beginfase van de broedperiode, tijdens territoriumvestiging en nestbouwfase, kan verstoring in een latere fase ook leiden tot verminderd broedsucces. Dit kan bijvoorbeeld ontstaan doordat de jongen te lang

⁶⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 11)

⁶⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 11)

⁶⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 11)

⁶⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 11)

⁷⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 11)

⁷¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 11)

worden achtergelaten en onderkoeld raken, de voedselaanvoer vermindert en/of het risico op predatie van de jongen toeneemt. Mitigatie is daarom tijdens de gehele broedperiode van belang.⁷²

Hoewel mitigatie de verstoring dus in potentie kan beperken, zal deze niet in alle gevallen uit voorzorg kunnen worden toegepast. De effectiviteit van de verjaging wordt er namelijk ook negatief door beïnvloed. Door mitigerende maatregelen alleen toe te passen binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied of broedlocatie van gevoelige soorten, kan effectieve verjaging toch bereikt worden doordat buiten deze straal de beperkende, mitigerende maatregelen niet aan de orde zijn. De verjaging binnen de gegeven straal is dan aanvullend op verjaging elders. De voorwaarde van adequaat gebruik in de ontheffing om in aanmerking te kunnen komen voor schadevergoeding, komt op die manier bij het selectief toepassen van bovenstaande mitigerende maatregelen dus niet in het geding.⁷³

Dempende werking op geluid van een dijk

De mitigerende maatregelen dienen toegepast te worden waar significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, tenzij het Natura 2000-gebied door een dijk wordt begrensd en de activiteiten buiten het Natura 2000-gebied daardoor geen optische verstoringen aan de binnendijkse zijde van die dijk veroorzaken en de potentiële geluidsverstoring door de dijk wordt gedempt.⁷⁴

B1.1.2.2 Niet broedvogels:

Voor een aantal Vogelrichtlijngebieden kunnen significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op een aantal *niet broedvogels* in de maand maart niet op voorhand worden uitgesloten. Voor deze gebieden geldt dat de verjaging met ondersteunend afschot tot verstoring van niet broedvogels zou kunnen leiden.

Voor de *kolgans* en *grauwe gans* dienen daarom de volgende beperkingen te worden opgenomen voor de Natura 2000-gebieden *Rijntakken*, *De Wieden*, *Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht*, *Zwarte Meer* en *Ketelmeer* en *Vossemeer* om significant negatieve effecten van de verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten:

- Tussen 1 maart en 31 maart tot een uur na zonsopkomst geen verjaging met ondersteunend afschot moeten plaatsvinden binnen 500 m van de locatie waar zich slapende en/of rustende kolganzen en/of grauwe ganzen bevinden in het deelgebied *Uiterwaarden van de IJssel*. Deze beperking geldt, tenzij het Natura 2000-gebied door een dijk wordt begrensd en de activiteiten buiten het Natura 2000-gebied aan de binnendijkse zijde van die dijk geen optische verstoringen effecten zullen veroorzaken en de potentiële geluidsverstoring door de dijk wordt gedempt.
- Daarnaast mag er binnen de begrenzing van de Natura 2000-gebieden *De Wieden*, *Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht*, *Zwarte Meer* en *Ketelmeer* en *Vossemeer* niet op kolganzen worden geschoten in de periode 1 maart tot en met 31 maart.

Voor de *kraanvogel* zijn voor het gebied Engbertsdijkerven mitigerende maatregelen noodzakelijk, zoals beschreven in het beheerplan voor het Natura 2000-gebied. Bij inachtneming van deze maatregelen kunnen significante effecten van verstoring ook voor de kraanvogel worden uitgesloten.

B1.1.2.3 Bever:

Voor het Natura 2000-gebied de Rijntakken kunnen significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de bever niet op voorhand worden uitgesloten. Voor dit gebied geldt dat de verjaging met ondersteunend afschot tot verstoring van de bever zou kunnen leiden.

⁷² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 12)

⁷³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 12)

⁷⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 12)

Voor de bever zou uit voorzorg *tijdens de kwetsbare periodes (van mei tot en met augustus, periodes met ijs op het water en periodes met laag water)* een afstand van 100 meter vanaf een burcht moeten worden aangehouden om significante effect van verjaging met ondersteunend afschot te voorkomen. *Buiten de kwetsbare periodes (de maanden maart, april en september) zal een afstand van 50 m volstaan.*

B1.1.3 Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Rijntakken'

De activiteit is getoetst aan de effecten op alle instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Rijntakken.⁷⁵ De betreffende instandhoudingsdoelen zijn weergegeven in <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteiten (paragraaf A1.1) en de effectbeoordeling daarvan (zie eerdere paragraaf) blijkt dat op een beperkt aantal doelstellingen van het betrokken gebied effecten te verwachten zijn.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteit en de toetsing daaraan blijkt dat negatieve effecten door verstoring op de volgende soorten, op voorhand niet kunnen worden uitgesloten: ⁷⁶

Tabel: samenvatting instandhoudingsdoelen voor effectbeoordeling

Gebied	Instandhoudingsdoel
De Rijntakken	<p>Habitatsoorten Bever</p> <p>Broedvogelsoorten Dodaar Aalscholver Roerdomp Woudaapje Porseleinhoen Kwartelkoning Watersnip Zwarte Stern IJsvogel Oeverwaluw Blauwborst Grote karekiet</p> <p>Niet-broedvogelsoorten Fuut Aalscholver Kleine Zwaan Wilde Zwaan Toendrarietgans Kolgans Grauwe Gans Brandgans Bergeend Smient Krakeend Wintertaling Wilde eend Pijlstaart Slobeend Tafeleend Kuifeend Nonnetje Meerkoet Scholekster Goudplevier Kievit Kemphaan Grutto Wulp Tureluur</p>

⁷⁵ Het deelgebied Uiterwaarden IJssel ligt (deels) in Overijssel.

⁷⁶ Ook het Natura 2000 beheerplan voor de Rijntakken geeft aan dat significant negatieve effecten niet op voorhand uitgesloten kunnen worden. Letterlijk staat er op blz. 99: "Het huidige faunabeheer kan leiden tot significante effecten op niet-broedvogels, broedvogels en Bever."

Hieronder wordt uw aanvraag getoetst aan de beoordelingskaders vanuit de Wet natuurbescherming en het aanwijzingsbesluit van het betrokken Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel) binnen de provinciegrens van Overijssel.

Beoordeling aangevraagde activiteiten

In deze paragraaf gaan we in op de effecten op de soorten uit vorige tabel. Als effecten met maatregelen kunnen worden voorkomen, leggen we dat vast in voorschriften in de vergunning. Dit wordt in onderstaande tekst gemotiveerd.

Effecten op de Bever

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud van verspreiding, het behoud van omvang en de verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor de uitbreiding van de populatie.

Volgens de toelichting van het aanwijzingsbesluit is voor het realiseren van duurzame populaties in het rivierengebied het van belang dat de populatie bevers zich verder weet uit te breiden.

De bever heeft zich in recente jaren wat betreft verspreidingsgebied snel uitgebreid. Alleen het Natura 2000-gebied Rijntakken heeft een instandhoudingsdoelstelling voor de bever. In dit gebied komt de bever, verspreid door het hele gebied, voor.

Van mei tot en met augustus worden jonge bevers grootgebracht in de burchten. In deze periode is de soort het meest gevoelig voor verstoring.⁷⁷ Buiten deze periode zijn de burchten echter ook in gebruik als rustplaats. Bevers hebben ook andere dagrustplaatsen hoewel het aantal dagrustplaatsen dat bevers gebruiken, beperkt is. Verstoring ervan kan derhalve potentieel een grote invloed hebben op de populatie. Bij plotselinge verstoringen nabij burchten, kunnen de burchten tijdelijk worden verlaten. Dit zal echter niet leiden tot verlies aan functionaliteit van de burchten. Verstoring kan ook nieuwe vestigingen belemmeren.⁷⁸

Over de effecten van geluidsverstoring op zoogdieren is weinig bekend en goed onderbouwde verstoringsafstanden voor de bever ontbreken. In het profielendocument voor de bever wordt de soort aangemerkt als gevoelig voor zowel optische verstoring als voor verstoring door geluid. Uit voorzorg is in een eerder rapport daarom voor optische verstoring een afstand van 300 meter voorgesteld⁷⁹. De in de 'soortenstandaard Bever' toegepaste verstoringsafstand van 50 meter is hoofdzakelijk gebaseerd op de effecten van recreatie. Optische en geluidsverstoring, veroorzaakt door heiwerkzaamheden bij de aanleg van een spoorlijn, heeft op een afstand van 40 – 70 meter van een burcht niet geleid tot het verlaten van de burcht als dagrustplaats.⁸⁰ Bovendien kunnen bevers snel gewend raken aan menselijke activiteiten, zoals blijkt uit de beperkte verstoring door recreatie in bijvoorbeeld de Biesbosch of de aanwezigheid van bevers nabij bebouwing en in woonwijken.⁸¹ Hoewel de soort ten tijde van het grootbrengen van de jongen mogelijk gevoeliger is voor geluidsverstoring dan daarbuiten, lijkt de bever ook in die periode weinig gevoelig te zijn voor verstoring.⁸² De kans op verstoring door schadebestrijding van ganzen is daarom naar verwachting dan ook klein, gezien de beperkte verstoringsgevoeligheid van de soort. Verstoring door het geluid van een geweerschot kan echter niet volledig op voorhand worden uitgesloten.

Overeenkomstig de soortenstandaard Bever (RVO 2014), zou daarom uit voorzorg tijdens de kwetsbare periode, te weten de kraamperiode van mei tot en met augustus, periodes met ijs op het water en periodes met laag water, een afstand van 100 meter vanaf een burcht aangehouden moeten worden om verstoring te voorkomen (RVO 2014). Buiten de kwetsbare periodes in maart, april en september, zou

⁷⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 56)

⁷⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 56)

⁷⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 56)

⁸⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 56)

⁸¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 56)

⁸² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 56)

een afstand van 50 meter aangehouden moeten worden om verstoring uit te kunnen sluiten. Significante effecten van verstoring kunnen met dergelijke mitigerende maatregelen worden uitgesloten.^{83 84}

Ons oordeel:

Voor de bever wordt door de aanvrager buiten de kwetsbare periodes (maart, april en september) uitgegaan van een verstoringsafstand van 50 meter van een burcht. Tijdens de kwetsbare periode, te weten de kraamperiode van mei tot en met augustus, en periodes met ijs op het water en periodes met laag water, een afstand van 100 meter vanaf een burcht aangehouden moeten worden om verstoring te voorkomen.

Wij kunnen hiermee instemmen mede omdat deze verstoringsafstand gebaseerd is op gegevens uit het *Kennisdocument Bever van BIJ12*, de *Soortenstandaard Bever van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland* en het *Beheerplan Natura 2000 Rijntakken*.

In het kennisdocument wordt aangegeven dat de bever zijn burcht jaarrond gebruikt, en het gehele jaar kan aangemerkt worden als kwetsbare periode voor de bever. De meest kwetsbare periode hierbinnen is de voortplantingsperiode en in de winterperiode de momenten dat er ijs op het water aanwezig is. De kwetsbare periode van de voortplanting loopt van mei tot en met augustus.⁸⁵ In het kennisdocument staat dat buiten de meest kwetsbare periode, dat is september tot en met april, werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling uitgevoerd kunnen worden buiten de 50 meter.⁸⁶ In de 'Soortenstandaard Bever' van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland staat hetzelfde.⁸⁷

De activiteit waarvoor vergunning wordt aangevraagd kan plaatsvinden in de maanden maart tot oktober, Deze periode ligt voor een groot deel binnen de meest kwetsbare periode.

Het beheerplan van de Rijntakken geeft aan dat voor de bever een opgave ligt voor behoud van het oppervlak en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied, en dat het van belang is dat verstoring van voor bevers geschikte oeverzones wordt tegengegaan. Hierbij moet de focus liggen op tegengaan van verstoring van dagverblijfplaatsen.⁸⁸ Het Beheerplan Rijntakken geeft aan dat verstoring van de bever kan optreden bij faunabeheer door gebruik van het geweer en/of honden in de nabijheid van beverburchten. Ook geeft het plan aan dat significante effecten voorkomen worden indien er geen gebruik van geweer en honden binnen 50 meter van een beverburcht plaatsvindt.⁸⁹

De populatie bevers is in Nederland groeiende, ook in de Rijntakken. De staat van instandhouding van de bever in Nederland wordt als duurzaam aangeduid, door de uitwisseling met populaties in buurlanden en de groei van de populatie.⁹⁰

In het grootste deel van de nachtperiode, de periode dat de bevers vooral actief zijn, wordt niet geschoten. Als gevolg van bestrijdingsacties treedt hoogstens enige verstoring op van foeragerende individuen van de soort. Deze zullen echter incidenteel zijn en van korte duur en daardoor niet leiden tot afname van leefgebied.

Door schadebestrijding van ganzen kunnen bevers in maart van een uur voor zonsopkomst tot 12 uur 's middags verstoord worden, en van april tot en met september een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang verstoord worden, doordat de aanwezige verblijfplaatsen binnen de verstoringsafstand van de activiteit ligt. Significante verstoringseffecten kunnen daardoor niet geheel uitgesloten worden. Om significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op bevers te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 2 vast:

- In de maanden maart, april en september mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in het Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied

⁸³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 56)

⁸⁴ Jansman H., e.a., *Status Bever in Nederland, Kaders om te komen tot bevermanagement*, Alterra, 8 december 2016 (blz. 19)

⁸⁵ Kennisdocument Bever, Castor fiber, versie 1.0 juli 2017, BIJ12 (blz. 28)

⁸⁶ Kennisdocument Bever, Castor fiber, versie 1.0 juli 2017, BIJ12 (blz. 36)

⁸⁷ Soortenstandaard Bever van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, versie 1.1 maart 2014 (blz. 34)

⁸⁸ *Beheerplan Natura 2000 Rijntakken* (038), December 2018 (blz. 78)

⁸⁹ *Beheerplan Natura 2000 Rijntakken* (038), December 2018 (blz. 99)

⁹⁰ *Bever, Castor fiber*, Kennisdocument BIJ12, versie 10 juli 2017

Uiterwaarden van de IJssel), binnen de provinciegrens van Overijssel, indien er op minder dan 50 meter een beverburcht aanwezig is.

In de periode 1 mei tot en met 31 augustus mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in het Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel), binnen de provinciegrens van Overijssel, indien er op minder dan 100 meter een beverburcht aanwezig is.

In perioden met ijs op het water en in perioden met laag water mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in het Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel), binnen de provinciegrens van Overijssel, indien er op minder dan 100 meter een beverburcht aanwezig is.

Beverburchten zijn aangegeven op de kaart in bijlage 3

Effecten op broedvogels

De activiteit is aangevraagd van 1 maart tot 1 oktober. Het broedseizoen verschilt per vogelsoort maar ligt voor veel soorten in de periode van 15 maart tot 15 juli. Sommige soorten broeden ook al op 1 maart. Onder broeden wordt ook verstaan de vestigingsfase, dus in de periode van balts en nestbouw. Voor de duur en het tijdstip van de broedperiode gaan wij uit van de *Natuurkalender van het ministerie van LNV*.⁹¹ In de onderstaande tabel staan alle broedvogels met een instandhoudingsdoel voor het Natura 2000-gebied Rijntakken waarop een effect mogelijk is.

Aangewezen broedvogels
dodaars, aalscholver, roerdomp, woudaapje, porseleinhoen, kwartelkoning, watersnip, zwarte stern, ijsvogel, oeverzwaluw, blauwborst, grote karekiet.

Effecten op Dodaar

De doelstelling voor de dodaars in het gebied Rijntakken is een populatie van tenminste 45 broedgevallen en behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied. Hoewel het huidige aantal broedende dodaars in het gebied Rijntakken niet goed bekend is, schommelen de populatieaantallen in het gebied maar waren deze over de periode 1990-2013 stabiel (Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), Provincie Gelderland 2018; blz. 79). Ook de kwaliteit van het leefgebied in Rijntakken verbetert vanwege de herstelmaatregelen die daar genomen worden ten behoeve van onder andere rietmoerassen.⁹² De landelijke trend over de periode 1990-2018 is positief met een significante toename van < 5% per jaar, hoewel er over de afgelopen 12 jaar geen significante aantalsverandering meer waarneembaar was. Verder geldt een gunstige staat van instandhouding.⁹³

Het broedbiotoop van de dodaar bestaat uit ondiepe, voedselarme tot matig voedselrijke zoete wateren met een weelderige oevervegetatie. Het zijn vaak vennen, duinplassen, wielen, oude kleiputten of kreken. De eerste verlandingsstadia zijn zeer geschikt om te nestelen. De dodaar bouwt zijn nest veelal te midden van riet- of zeggenvegetaties of op losse pollen van bijvoorbeeld pitrus, in hooguit 1 meter diep water. Vaak ligt het nest op 1-5 meter afstand van de oever. Het leefgebied is daarbij doorgaans 2-5 hectare groot, soms aanzienlijk kleiner. Voedsel zoekt de dodaar in 1-2 meter diep water.⁹⁴

De dodaar broedt van april tot in augustus. Verstoring van watervogels is variabel. Met name grondelende eenden lijken gevoelig voor verstoring door bijvoorbeeld jacht, terwijl duikeenden bij dergelijke verstoring veelal slechts verplaatsen om elders te foerageren. Verstoring van soorten die zich vooral op het open water ophouden, zoals de dodaars, is minder waarschijnlijk.⁹⁵

⁹¹ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁹² Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), Provincie Gelderland 2018

⁹³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 14)

⁹⁴ Zie ook 'Profielen Vogels; Dodaar op Synbiosys

⁹⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 14)

Jacht nabij watervogels kan leiden tot een lokale herverdeling van vogels. Verder keren watervogels na verstoring door jacht veelal tamelijk gauw, binnen enkele dagen, weer terug.⁹⁶ Terwijl de dodaars buiten het broedseizoen in veel verschillende gebieden voor kan komen, broedt de soort in beschutte plekken in water- en vegetatierijke gebieden, zoals moerassen, vennen, plassen, kreken en wielen. Deze locaties liggen niet op zeer korte afstand van agrarische percelen waar verjaging plaatsvindt, terwijl voor de nauwverwante Australische dodaars een verstoringafstand bij experimentele benadering door een persoon van circa 23 meter is vastgesteld. De dodaars is dan ook vaak aanwezig op locaties waar menselijke activiteit is, zoals drukbezochte meren, vennen of plassen. Optische verstoring speelt voor de dodaars dus slechts op zeer beperkte afstand, terwijl er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn waar gefoerageerd kan worden. De dodaars wordt als broedvogel daarom niet gevoelig geacht voor optische of geluidsverstoring. Vanaf augustus worden broedlocaties verlaten. Vanwege een dergelijke beperkte verstoringseigenschap, gecombineerd met een gunstige staat van instandhouding, kunnen significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot van ganzen op de Natura 2000-doelstellingen voor de dodaars worden uitgesloten.⁹⁷

Ons oordeel

Het beheerplan van de Rijntakken geeft aan dat: "de populatie omvang van jaar tot jaar vrij sterk schommelt, maar over de periode 1990-2013 genomen stabiel is. De landelijke trend is positief. Verbetering van de kwaliteit van leefgebied van de dodaars lift mee met maatregelen die genomen worden ten behoeve van het leefgebied van rietmoerasvogels en het habitattype meren met krabbenscheer."⁹⁸

De instandhoudingsdoelstelling wordt voor de dodaar in het gebied de Gelderse Poort (provincie Gelderland) geborgd.⁹⁹ De Gelderse poort ligt in de provincie Gelderland. In de provincie Gelderland kan van onze ontheffing voor het schieten van ganzen geen gebruik gemaakt worden.

De dodaars wordt als broedvogel niet gevoelig geacht voor optische of geluidsverstoring. Daarnaast wordt het agrarisch gebied waar de handeling plaatsvindt niet als broedbiotoop of broedgebied gebruikt. Dodaars broeden namelijk op vennen en andere begroeide ondiepe wateren. Er is geen geografische overlap met de activiteit, waardoor significant negatieve verstoringseffecten uitgesloten worden.¹⁰⁰

Effecten op Aalscholver

De doelstelling voor de aalscholver in het gebied Rijntakken is een populatie van tenminste 660 broedgevallen en behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied.

In ons land zijn aalscholvers zowel te zien in zoete als zoute wateren met goede vispopulaties. De grootste aantallen bereikt de soort op grotere meren en plassen en in het Deltagebied, de Waddenzee en in de daaraan grenzende kustzone van de Noordzee. De Aalscholver maakt gebruik van gemeenschappelijke rust- en slaappleatsen, vaak zijn die goed herkenbaar door de ophoping van vogelmest ('guano'). Meestal bevinden die locaties zich op grote afstand van potentiële verstoringbronnen, het zijn bijvoorbeeld eilandjes met bomen, in het water staande hoogspanningsmasten. De aalscholvers leggen grote afstanden af bij het op en neer vliegen tussen slaap- en rustplaats en voedselgebieden, soms vliegen ze daarbij tientallen kilometers ver. Een deel van de aalscholvers is plaats getrouw en gebruikt steeds dezelfde rust- en slaappleats.¹⁰¹ De Aalscholver broedt in bomen zoals wilgen, elzen en populieren en andere verticale landschapselementen zoals hoogspanningsmasten in de buurt van visrijke wateren. Soms broeden aalscholvers ook in grondbroedplaatsen, maar dan wel in predatorvrije omgevingen

⁹⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 14)

⁹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 14)

⁹⁸ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), Provincie Gelderland 2018 (blz. 79)

⁹⁹ Concept Beheerplan Natura 2000 Rijntakken, Achtergrond document Uitwerking Natura 2000 doelen, versie 5 juni 2015 (blz. 121)

¹⁰⁰ Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 67)

¹⁰¹ Zie ook 'Profielen Vogels; Aalscholver op Synbiosys

Gebied De Rijntakken

Het huidige jaargemiddelde aantal tussen 2014 - 2018 voor de Rijntakken is 600 broedparen en ligt daarmee onder het instandhoudingsdoelaantal van 660 broedparen. Het leefgebied van de aalscholver zal in het gebied Rijntakken naar verwachting de komende jaren verbeteren.¹⁰² De landelijke populatie broedvogels vertoont over de periode 1990-2018 een significante toename van < 5% per jaar, maar over de afgelopen 12 jaar geen significante aantalsverandering meer. De aalscholver heeft wel een gunstige staat van instandhouding.¹⁰³

Deelgebied Uiterwaarden IJssel

Uit het Sovon rapport "Broedvogels van de IJsselwaarden tussen Deventer en Kampen in 2019" blijkt dat de aalscholver is in 2019 ten opzichte van vorige jaren fors toegenomen. De relatief zachte winter 2018/2019 zal hier wellicht aan hebben bijgedragen. De twee kolonies in de *Hengforderwaarden* en de *Tichelgaten van Windesheim* bleken goed voor 241 bewoonde nesten, een totaal dat nog nooit eerder gehaald werd. Alleen in de beginjaren van deze eeuw kwam het totaal aantal aalscholvers in het Midden-IJsselgebied licht boven de 200 broedparen. Met name de relatief nieuwe vestiging in de Tichelgaten van Windesheim nam exponentieel toe; van 10 nesten in 2014 naar 122 nesten in 2019 en groeide daarmee uit boven de al van ouds bekende kolonie in de Hengforderwaarden (119 nesten).¹⁰⁴

De kolonie in de Hengforderwaarden is ontstaan in 1983 op kleine eilandjes met oude schietwilgen. Vijf jaar later (1988) ontstond een tweede kolonie in het moerasbos van de *Duursche Waarden* bij Den Nul. Deze kolonie werd in 2016 weer verlaten, waarschijnlijk als gevolg van de frequente aanwezigheid van zeearenden in het broedbos. Tegelijkertijd nam de kolonie in de *Tichelgaten* toe in betekenis (zie tabel hieronder). Deze kolonie begon in een groepje oude populieren, maar heeft zich inmiddels uitgebreid naar de veel lagere zwarte elzen en wilgen rondom de populieren.¹⁰⁵

Kolonie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Den Nul - Duursche Waarden	88	77	81	60	0	0	0	0
Diepenveen - Hengforderwaarden	88	71	80	65	89	128	95	119
Windesheim-Tichelgaten	0	0	10	9	56	64	78	122
Totaal	176	148	171	134	145	192	173	241

*Overzicht kolonies Aalscholver Midden-IJsselgebied 2012-2019*¹⁰⁶

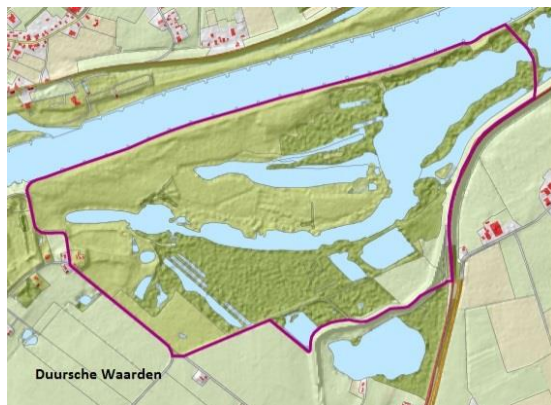
¹⁰² Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), Provincie Gelderland 2018 (blz. 79)

¹⁰³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWEKO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15 e.v.)

¹⁰⁴ Schermerhorn P., *Broedvogels van de IJsselwaarden tussen Deventer en Kampen in 2019*, Sovon-rapport 2019/46, 2019 (blz. 19, 20)

¹⁰⁵ Schermerhorn P., *Broedvogels van de IJsselwaarden tussen Deventer en Kampen in 2019*, Sovon-rapport 2019/46, 2019 (blz. 19, 20)

¹⁰⁶ Schermerhorn P., *Broedvogels van de IJsselwaarden tussen Deventer en Kampen in 2019*, Sovon-rapport 2019/46, 2019 (blz. 19, 20)

De aalscholver begint vroeg met broeden, soms al in december. Als er een tweede legsel is, kunnen broedkolonies vervolgens tot in augustus worden bezet. Verstoring van watervogels is variabel. Net als voor duikeenden, kan verstoring door jacht ook bij aalscholvers leiden tot een lokale herverdeling van vogels, zonder dat dat noodzakelijk leidt tot een verminderde voedselopname.¹⁰⁷

Toch is de aalscholver als broedvogel gevoelig voor verstoring en de kolonies zijn dan ook vaak gevestigd op voor mensen ontoegankelijke locaties of in reservaten waar verstoring beperkt is. De geschatte verstoringsafstand voor de aalscholver is 75 meter.¹⁰⁸ Dit is echter gebaseerd op land- en waterrecreatie. De verstoringsafstand voor geluid van een geweer is onbekend, maar is mogelijk hoger dan dat voor benadering door recreanten. Omdat de soort veelal in afgesloten reservaten broedt, is de invloed van verstoring naar verwachting echter beperkt. De broedkolonie zitten in de Rijntakken in de Duursche en Hengforder Waarden en de Tichelgaten.^{109 110}

¹⁰⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15 e.v.)

¹⁰⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15 e.v.)

¹⁰⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15 e.v.)

¹¹⁰ Schermerhorn P., *Broedvogels van de IJsselwaarden tussen Deventer en Kampen in 2019*, Sovon-rapport 2019/46, 2019 (blz. 19, 20)

In de Duursche en Hengforder Waarden en de Tichelgaten in het gebied Rijntakken liggen de broedkolonies nabij percelen waar schadebestrijding plaats kan vinden. De aalscholver vertoont een brede keuze aan leefgebied. Bij lokale en tijdelijke verstoring van een deel van het leefgebied zullen er dus voldoende uitwijkmogelijkheden bestaan om te rusten en/of foerageren, terwijl de broedlocatie (de kolonie) vaak voor meerdere jaren wordt gebruikt door de vogels. Verstoring van de broedkolonie kan daarom significante gevolgen hebben voor de populatie, omdat nesten en eventueel zelfs de gehele kolonie verlaten kunnen worden.¹¹¹

Hoewel bij verstoring door verjaging het nest van de aalscholver tijdelijk verlaten kan worden, zal dat geen significant negatieve effecten hebben wanneer de frequentie van verjaging voldoende beperkt is. Door tussen een uur voor zonsopkomst en een uur na zonsondergang maximaal twee keer per dag te verjagen, wordt de frequentie van verstoring beperkt tot tweemaal per dag. 's Nachts wordt in het geheel niet geschoten. Voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen.¹¹²

Ook lijken de aantallen watervogels buiten het broedseizoen in een gebied niet beïnvloed te worden bij een schotfrequentie van een of enkele keren per uur.¹¹³

Vanwege de binding van broedvogels met het nest en territorium, kan verwacht worden dat de frequentie van verstoring waarbij er effecten op de aantallen waargenomen kunnen worden hoger zal liggen dan bij niet-broedvogels. Door de verjaging op maximaal drie dagen per week uit te voeren waarbij er tenminste één dag tussen de opeenvolgende dagen met verjaging wordt aangehouden, wordt de potentiële verstoring verminderd. Aanvullende verjaagacties binnen eenzelfde week kunnen dus alleen op een afstand van minimaal 300 m van de locatie van een eerdere verjaagactie plaatsvinden. Op deze manier zal de aanvullende verjaging geen verstoring veroorzaken op het leefgebied van dezelfde individuen, omdat na 300 meter het geluidsniveau van een geweerschot het geluidsniveau benadert waarop er geen verstoring meer verwacht wordt.¹¹⁴

*Om verstoring van de broedkolonies uit te kunnen sluiten, zal mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel en zonder gebruik van lokmiddelen toegepast moeten worden tijdens de broedperiode (maart tot en met juli) binnen een straal van 300 meter vanaf de broedkolonie van de aalscholver. In het geval van de aalscholver kan 300 meter vanaf de broedkolonie, en niet vanaf het leefgebied worden aangehouden, omdat de soort een brede keuze voor leefgebied vertoont en de verstoringafstand van aalscholverkolonies niet meer dan 300 m is.*¹¹⁵

Door de drie bovenstaande maatregelen toe te passen, zal de kans op verstoring zodanig beperkt worden dat significant negatieve effecten alsnog kunnen worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie en geluidsbelasting waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties onder deze mitigerende maatregelen. Hoewel de kans dat een nest permanent verlaten wordt door verstoring veelal het hoogst is tijdens de beginfase van de broedperiode, tijdens territoriumvestiging en nestbouwfase, kan verstoring in een latere fase ook leiden tot verminderd broedsucces. Dit kan bijvoorbeeld ontstaan doordat de jongen te lang worden achtergelaten en onderkoeld raken, de voedselaanvoer vermindert en/of het risico op predatie van de jongen toeneemt. Mitigatie tijdens de gehele broedperiode is daarom van belang.¹¹⁶

¹¹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15 e.v.)

¹¹² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 12 e.v.)

¹¹³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 12 e.v.)

¹¹⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 12 e.v.)

¹¹⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15 e.v.)

¹¹⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 13 e.v.)

Door inachtneming van de genoemde mitigerende maatregelen kan significante verstoring van aalscholvers door de verjaging met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode ook in Rijntakken op voorhand worden uitgesloten.¹¹⁷

Buiten de broedperiode, wanneer de aalscholvers niet meer in de kolonies aanwezig zijn in september en oktober, zijn de aalscholvers minder gevoelig voor verstoring en zijn er voldoende uitwijkmogelijkheden. Foeragerende aalscholvers wijken bij verstoring uit om elders te foerageren, zonder dat daar meetbare effecten op voedselinname waarneembaar zijn. Significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen kunnen volgens Sweco dus van augustus tot oktober worden uitgesloten.¹¹⁸

Voor de aalscholver geldt volgens Sweco dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in het gebied Rijntakken mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van maart tot en met juli.

Ons oordeel

De aalscholver is als kolonievogel tijdens de broedtijd zeer gevoelig voor verstoring. Volgens het Natura 2000 beheerplan voor de Rijntakken en Sovon zitten (of zaten tot voor kort) de broedlocaties van aalscholvers in het deelgebied Uiterwaarden van de IJssel (provincie Overijssel) in de Hengforder Waarden, de Duursche Waarden en de Tichelgaten Windesheim.^{119 120}

In de Duursche en Hengforder Waarden liggen de broedkolonies nabij percelen waar schadebestrijding plaats kan vinden.

In tegenstelling tot hetgeen Sweco in haar passende beoordeling aangeeft, kan het broedseizoen van de aalscholver volgens de 'natuurkalender' van het ministerie van LNV van 1 februari tot 1 september lopen.¹²¹

Verstoring van de broedkolonie kan daarom significante gevolgen hebben voor de populatie, omdat nesten en eventueel zelfs de gehele kolonie verlaten kunnen worden.¹²²

De aalscholver jaagt als eenling op individuele vis of groepsgewijs op scholen vormende vis.¹²³

Aalscholvers foerageren daarbij op open water. Het is onwaarschijnlijk dat ze daarbij verstoord worden door de afschot van ganzen op agrarische percelen. Indien er als gevolg van de handeling een foeragerende vogel door een schot wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu, en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.¹²⁴

Door inachtneming van de genoemde mitigerende maatregelen kan significante verstoring van aalscholvers door de verjaging met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode ook in Rijntakken worden uitgesloten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende aalscholvers door het schieten van ganzen in de kritische periode van 1 maart tot 1 september, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 3 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 september mag er binnen 300 meter vanaf de broedkolonie van de aalscholver alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolgenen en brand ganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal

¹¹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15 e.v.)

¹¹⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15 e.v.)

¹¹⁹ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), Provincie Gelderland 2018 (blz. 79)

¹²⁰ Schermerhorn P., *Broedvogels van de IJsselwaarden tussen Deventer en Kampen in 2019*, Sovon-rapport 2019/46, 2019 (blz. 19, 20)

¹²¹ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

¹²² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15 e.v.)

¹²³ Profielendocument Vogels, Aalscholver versie 1 september 2008 (blz. 554)

¹²⁴ Boerema en Van den Brink, *Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober*, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 44)

kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. (de huidige aalscholverkolonies zijn aangegeven op de kaart in bijlage 4)

Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.

Effecten op Roerdomp

De doelstelling voor de roerdomp in het gebied Rijntakken is een populatie van tenminste 20 broedgevallen en uitbreiding van omvang en kwaliteit van het leefgebied. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.

Het broedhabitat van de roerdomp bestaat uit (half) open waterrijke landschappen met overjarige, brede zones waterriet en veel overgangen van riet naar water en/of grasland. De soort nestelt plaatselijk ook in homogene vegetaties van lisdodde of mattenbies. De nestplaats is gesitueerd in periodiek overstroomd of permanent in water staand rietland (riet, lisdodde) van minimaal enkele jaren oud, waar zich een 'kniklaag' van oude stengels bevindt, of een onderlaag aanwezig is van grote zeggen (de zogeheten 'zeggenbulten'). Het oppervlak kan beperkt zijn, maar de rietkragen moeten een minimale breedte van 10 meter bezitten en ten minste 20% van het rietoppervlak moet uit overjarig riet bestaan. Het voedsel wordt gezocht in ondiep water, zowel binnen het waterriet als aan de randen ervan, en in vochtige en vaak wat ruigere graslanden in omliggende polders.

Het huidige jaargemiddelde aantal tussen 2014 - 2018 voor de Rijntakken is 8 broedparen en ligt daarmee onder het instandhoudingsdoelaantal van 20 broedparen.¹²⁵ Landelijke geldt een positieve trend met een significante toename van < 5% per jaar over de periode 1990 - 2018 en over de afgelopen 12 jaar, maar de staat van instandhouding is zeer ongunstig.¹²⁶

De roerdomp broedt veelal van april tot en met juni, maar soms ook eerder (www.oiseaux-birds.com/card-eurasian-bittern.html) en territoria worden al in de late winter (februari) vastgesteld.¹²⁷ De roerdomp is gevoelig voor optische verstoring en verstoring door geluid, met name tijdens de vroege fase van de broedperiode (territoriumvestiging en eileg). De afstand waarover (optische) verstoring is vastgesteld, is veelal beperkt tot enkele tientallen meters voor de roerdomp en verwante reigersoorten.¹²⁸ Echter, dergelijke verstoringafstanden zijn veelal gebaseerd op de afstand vanaf de verstoringbron waarop een vogel opvliegt (de Flight Initiation Distance, FID). Een roerdomp, en ook andere reigersoorten, zullen echter niet gauw opvliegen en lang vertrouwen op camouflage. Over het algemeen worden roerdompen daarom toch als gevoelig voor verstoring geacht. Hoewel roerdompen ook deels in recreatiegebieden broeden,¹²⁹ wijzend op een tot op zekere hoogte beperkte verstoringgevoeligheid, vormt recreatie toch een bekende verstoringbron voor roerdompen. Het broeden in recreatiegebieden wijst daarom vooral op de in potentie geschiktheid van het leefgebied in dergelijke gebieden. Het geluid van recreatie, bijvoorbeeld motorboten, is daarbij een bekende bron van verstoring voor roerdompen.¹³⁰ Het is echter onbekend hoe reigers, en specifiek roerdompen, reageren op verstoring door geluid van een geweer. Wel is in een Franse studie aangetoond dat de dichtheid aan broedterritoria van roerdompen lager was in gebieden waar 's winters gejaagd werd op watervogels dan in gebieden waar niet gejaagd werd.¹³¹ De frequentie waarmee bij dergelijke jacht geschoten wordt, is echter veelal hoger dan bij verjaging met ondersteunend afschot.

¹²⁵ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), Provincie Gelderland 2018 (blz. 80)

¹²⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

¹²⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

¹²⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

¹²⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

¹³⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

¹³¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden en landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding (de provinciale trend voor de roerdomp is onbekend), is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot.

Annex I van de Vogelrichtlijn stelt specifiek voor de roerdomp verstoring door jacht nabij broedterritoria van roerdampen te vermijden (EU Wildlife and Sustainable Farming project 2009).¹³² Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een versturend effect heeft op roerdampen, is niet bekend.¹³³ Maar omdat de soort in zes van de zeven gebieden onder het instandhoudingsdoel zit (en het in het zevende gebied om slechts één broedgeval gaat), zou uit voorzorg mitigatie toegepast moeten worden om significante effecten van verstoring uit te kunnen sluiten.

Mitigatie zou tijdens de broedperiode (maart tot en met juni) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp (Bijlage 3 Wet natuurbescherming – Vergunning schadebestrijding ganzen 2018/0215252 d.d. 11/04/2018), waarbij er maximaal tweemaal per dag en driemaal per week met kogel in plaats van hagel geschoten wordt en er geen gebruik gemaakt wordt van lokmiddelen.

Hoewel de frequentie van verstoring en het geluidsniveau van een geweerschot waarop negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de roerdomp waarneembaar zijn niet bekend zijn, zal een maximale verstoring van twee keer per dag en drie keer per week met gebruikmaking van een kogel in plaats van hagel geen significant negatieve effecten veroorzaken.

De roerdomp is geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij eventuele verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een roerdomp bij verstoring niet gauw zijn territorium maar zal juist aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Een Poolse studie vond bovendien geen verschil in de overleving van nesten die tijdens de incubatiefase 2-4 keer door de onderzoeker bezocht werden (overleving van 99%) ten opzichte van nesten die slechts éénmaal bezocht werden (98%).¹³⁴

Het aantal bezoeken in deze studie lag met maximaal vier bezoeken over een periode van circa 25 dagen weliswaar aanzienlijk lager dan de frequentie waarmee er onder mitigatie geschoten zal worden, maar de mate van verstoring van een nestbezoek is naar verwachting hoger dan dat van verstoring door geluid van een geweerschot met kogel. Door gebruik te maken van een kogel, zal de verstoring door geluid beperkt zijn, zeker op een soort als de roerdomp die bij verstoring in eerste instantie vertrouwt op camouflage in plaats van opvliegen. Door inachtneming van de mitigerende maatregelen kan significante verstoring van roerdampen door de schadebestrijding met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.

Buiten de broedperiode verlaten roerdampen de territoria en zijn ze minder plaatsgebonden en minder gevoelig voor verstoring. Buiten de broedperiode (juli tot oktober) zijn er daarom voldoende uitwijkmogelijkheden en kunnen significante effecten van verstoring ook zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Voor de roerdomp geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van maart tot juli.

Ons oordeel

In tegenstelling tot hetgeen Sweco in haar passende beoordeling aangeeft, loopt het broedseizoen van de roerdomp niet van 1 maart tot 1 juli, maar van 1 maart tot 1 augustus. Bijvoorbeeld de 'natuurkalender'

¹³² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

¹³³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

¹³⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

van het ministerie van LNV geeft aan dat de broedperiode van de roerdomp van 1 maart tot 1 augustus loopt.^{135 136}

Voor de roerdomp geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 20 broedpaar wordt niet gehaald. Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de Roerdomp liggen, in de kritische verstoringperiode van 1 maart tot 1 augustus¹³⁷ niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende roerdompen door het schieten van ganzen in de kritische periode van 1 maart tot 1 augustus, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning een maatregel in voorschrift 4 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.

Effecten op de Woudaap

Het broedbiotoop van de woudaap omvat met riet omzoomde oevers van zoetwatermeren en plassen en stille bochten van langzaam stromende rivieren. De vogel nestelt in moerassen met open water en overgangen tussen dichte riet- of lisdoddenvegetatie en verspreide opslag. Het zijn bijvoorbeeld oude rivierstrangen, kleiputten, visvijvers, laagveenmoerassen en voedselrijke vennen.

De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort. Het leefgebied van de woudaap wordt aangetast door vermesting en gebrek aan natuurlijke peildynamiek. Vermesting versnelt de verlanding en verslechtert vermoedelijk de voedselsituatie.

Gebrek aan natuurlijke peildynamiek leidt tot afname van de vitaliteit van het waterriet en achteruitgang van natuurlijke moerasverjonging. Daarnaast heeft de afname van 'wetlands' en de toenemende woestijnvorming in de Afrikaanse overwinteringsgebieden van de vogel ongetwijfeld invloed. Aanwijzingen hiervoor zijn het vroege begin van de achteruitgang van de soort (in Nederland vanaf 1950 of eerder) en de schaal van achteruitgang (in grote delen van Europa).¹³⁸

Het voedsel van de woudaap bestaat uit vis, amfibieën en aquatische insecten, die worden gevangen in ondiep, helder water. Foerageervluchten tot over ettelijke honderden meters zijn niet ongebruikelijk.¹³⁹

De doelstelling voor de woudaap in het Natura 2000-gebied Rijntakken is een populatie van tenminste 20 broedparen en een verbetering van omvang en kwaliteit van het leefgebied. De populatie in het gebied Rijntakken vertoont over de periode 1990-2018 en ook over de afgelopen 12 jaar geen aantoonbare trend, maar het aantal broedgevallen over de afgelopen vijf jaar ligt met 3 broedparen ver onder het instandhoudingsdoel. Landelijk geldt er over de periode 1990 – 2018 geen significante aantalsverandering, maar de laatste 12 jaren zijn de aantallen significant met < 5% per jaar afgenomen.

¹³⁵ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

¹³⁶ Zie soortenprotocol Stowa: <http://soortprotocollenflora-enfaunawet.stowa.nl/documents/soortprotocollenflora-enfaunawet/roerdomp.pdf>

¹³⁷ De kritische verstoringperiode (balts/nestbouw, broeden en niet vliegvlugge jongen) is van 1 maart tot 1 augustus.

¹³⁸ Zie ook 'Profielen Vogels; Woudaapje op Synbiosys

¹³⁹ Zie ook 'Profielen Vogels; Woudaapje op Synbiosys

Ook is de staat van instandhouding als zeer ongunstig gekwalificeerd. Op provinciaal niveau zijn er onvoldoende gegevens om een trend vast te stellen.¹⁴⁰

De woudaap broedt van mei tot en met juli in dichte rietachtige vegetatie. Alle waarnemingen van de afgelopen 10 jaar van de woudaap, geregistreerd in de NDFF, zijn gedaan direct ten zuidwesten van Zwolle en ten westen van de Oldeneelweg. De woudaap lijkt op basis van verstoringafstanden beperkt gevoelig voor optische verstoring,¹⁴¹ maar net als voor de roerdomp geldt voor de woudaap dat deze vertrouwt op zijn camouflage en teruggetrokken leefwijze. Hoewel de woudaap voor kan komen in gebieden met een relatief hoge mate van menselijke verstoring, kan menselijke activiteit verstoring veroorzaken met name tijdens de vroege fase van de broedperiode (territoriumvestiging en eileg)¹⁴² menselijke verstoring lijkt echter slechts beperkt te beïnvloeden of de soort al dan niet aanwezig is in een potentieel geschikt leefgebied; de omvang van de zone met rietvegetatie is belangrijker.¹⁴³ Daarmee lijkt de woudaap beperkt gevoelig voor verstoring door menselijke activiteit (Profieldocument A022 – Woudaap). Hoe reigers, en specifiek de woudaap, reageren op verstoring door geluid van een geweer is echter onbekend. Omdat de broedlocaties van de woudaap nabij de locaties liggen waar verjaging met ondersteunend afschot van ganzen plaats kan vinden, kunnen significante effecten daarvan op de Natura 2000-doelstellingen niet op voorhand worden uitgesloten.¹⁴⁴

Omdat het huidige aantal ver onder het instandhoudingsdoel van de woudaap in het gebied Rijntakken ligt, de soort landelijk significant in aantal is afgenomen en er een ongunstige staat van instandhouding geldt, zou uit voorzorg tijdens de broedperiode van mei tot met juli mitigerende maatregelen moeten worden toegepast.¹⁴⁵

*Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel en geen lokmiddelen zou toegepast moeten worden binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de woudaap (Bijlage 3 Wet natuurbescherming – Vergunning schadebestrijding ganzen 2018/0215252 d.d. 11/04/2018).*¹⁴⁶

De beperkte frequentie en geluidsbelasting waarmee er dan geschoten zal worden, zal niet tot significant extra verstoring leiden ten opzichte van de reeds in het leefgebied aanwezige verstoring door onder andere bootverkeer op de IJssel.

Door inachtneming van mitigatiemaatregelen kan significante verstoring van woudapen door de verjaging met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode worden uitgesloten.

Buiten de broedperiode verlaat de woudaap zijn territoria en is de soort minder plaatsgebonden en minder gevoelig voor verstoring. Buiten de broedperiode zijn er daarom voldoende uitwijkmogelijkheden. Vanaf augustus vertrekt de woudaap richting overwinteringsgebieden in Afrika. Buiten de broedperiode van augustus tot en met oktober kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus worden uitgesloten. Voor de woudaap geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in het gebied Rijntakken mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van mei tot augustus.¹⁴⁷

¹⁴⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

¹⁴¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

¹⁴² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

¹⁴³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

¹⁴⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

¹⁴⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

¹⁴⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

¹⁴⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

Ons oordeel

In tegenstelling tot wat de passende beoordeling van Sweco aangeeft, loopt de broedperiode van de woudaap niet van 1 mei tot 1 augustus, maar loopt de kritische periode van het broeden van 1 mei tot 15 augustus.¹⁴⁸

Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de woudaap geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 20 broedpaar wordt niet gehaald. Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de woudaap liggen, in de kritische verstoringperiode periode van 1 mei tot 15 augustus, niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende woudapen door het schieten van ganzen in de kritische periode, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 5 vast:

- In de periode 1 mei tot 15 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de woudaap* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.

Effecten op Porseleinhoen

Het broedbiotoop van het porseleinhoen bestaat uit open moerasige terreinen van minimaal 1-2 hectare met matig voedselrijk water. De vogel zoekt een permanent (of periodiek) natte situatie van ongeveer 10 tot 35 centimeter diep water op met een weelderige vegetatie van biezengras, zeggen, lisdodden en andere moerasplanten (hoogte 0,5-1 m). Naast moerassen zijn ook laag in het voorjaar geïnundeerde uiterwaarden (graslanden) geschikt als broedbiotoop. Het porseleinhoen maakt zijn nest in dichte vegetaties van riet, zeggen of grassen boven of nabij ondiep water.¹⁴⁹ Het porseleinhoen voedt zich in hoofdzaak met insecten en kleine weekdieren, die hij zoekt in de omgeving van de nestplaats langs slikranden en onder de dekking van een weelderige vegetatie. De moerasvegetatie mag niet te dicht van structuur zodat het dier er goed doorheen kan lopen. Huidige kwaliteit en omvang van het aanwezige leefgebied is onvoldoende.¹⁵⁰

Het huidige aantal broedparen van het porseleinhoen (2014 –2018) ligt met 12 paar onder het instandhoudingsdoel van 40 broedpaar.¹⁵¹

Er is geen trend aantoonbaar is voor het gebied. Dat er geen trend aantoonbaar is, wordt met name veroorzaakt door de lage aantallen en wijst niet op een stabiele populatie. De provinciale populatie is ook met > 5% per jaar afgenomen over de afgelopen 12 jaar en met < 5% per jaar over de periode 1990 – 2018. Landelijk is er over de laatste 12 jaar geen significante aantalsverandering geweest, maar over de periode 1990 – 2018 is het aantal ook significant met < 5% per jaar afgenomen en ook is de landelijke staat van instandhouding als zeer ongunstig beoordeeld.¹⁵²

De porseleinhoen broedt van april tot juli in natte moerasachtige vegetaties. Omdat de soort in dichte vegetatie leeft, is de porseleinhoen beperkt gevoelig voor optische verstoring en zal dit alleen optreden

¹⁴⁸ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

¹⁴⁹ Zie ook 'Profielen Vogels; Porseleinhoen op Synbiosys

¹⁵⁰ <https://www.natura2000.nl/gebieden/gelderland/rijntakken/rijntakken-doelstelling>

¹⁵¹ www.Sovon.nl; Vogels per gebied Rijntakken (380)

¹⁵² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWEKO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

wanneer de vogel tot op korte afstand (< 100m) wordt benaderd (Profielendocument 2008 A119 Porseleinhoen). Broedgevallen van de porseleinhoen zijn echter ook nabij de randen van de Natura 2000-begrenzing vastgesteld en dus dichtbij locaties waar verjaging met ondersteunend afschot kan plaatsvinden. Het is onbekend in hoeverre de porseleinhoen verstoord wordt door het geluid van een geweerschot.¹⁵³

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden, een neergaande provinciale trend en een landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding, is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een versturend effect heeft op de porseleinhoen, is niet bekend¹⁵⁴ maar significant negatieve effecten van verstoring, met name vanwege geluid, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Gezien de beperkte gevoeligheid van de porseleinhoen voor optische verstoring, kan echter redelijkerwijs verwacht worden dat door maatregelen te treffen om het geluid te mitigeren de verstoring zodanig beperkt kan worden dat significante verstoring kan worden uitgesloten.

Tijdens de broedperiode van april tot juli zouden mitigerende maatregelen moeten worden toegepast. *Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel zonder lokmiddelen zou tijdens de broedperiode toegepast moeten worden binnen een straal van 300 m vanaf het leefgebied van de porseleinhoen.*¹⁵⁵

In een eerdere effectbeoordeling is voor de porseleinhoen uitgegaan van een verstoringsafstand van 100 meter.¹⁵⁶ Deze afstand is echter gebaseerd op optische verstoring. Verstoring door geluid is niet onderzocht voor de porseleinhoen en daarom zou uit voorzorg ook voor deze soort een afstand van 300 meter aangehouden moeten worden.

De porseleinhoen is vooral tijdens het broedseizoen geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een porseleinhoen bij verstoring niet gauw zijn territorium, maar zal juist nabij zijn nest aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Door inachtneming van mitigatiemaatregelen kan significante verstoring van de porseleinhoen door de verjaging met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.¹⁵⁷

Vanaf augustus vertrekt de porseleinhoen richting zijn overwinteringsgebied. Vanaf dat moment zullen er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn en kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus van augustus tot oktober worden uitgesloten. Voor het porseleinhoen geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van april tot juli.¹⁵⁸

Ons oordeel

In tegenstelling tot wat de passende beoordeling van Sweco aangeeft loopt de kritische verstoringsperiode van het broeden niet van "april tot 1 juli" maar van half april tot 1 augustus.¹⁵⁹ Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

¹⁵³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

¹⁵⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

¹⁵⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

¹⁵⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

¹⁵⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

¹⁵⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

¹⁵⁹ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Voor de porseleinhoen geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 40 broedpaar wordt niet gehaald.

Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de porseleinhoen liggen, in de kritische verstoringsperiode periode van 15 april tot 1 augustus, niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende porseleinhoen door het schieten van ganzen in de kritische periode van 15 april tot 1 augustus, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 6 vast:

- In de periode 15 april tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de porseleinhoen* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.

Effecten op Kwartelkoning

Het broedhabitat van de kwartelkoning kenmerkt zich door een meer dan 20 centimeter hoge gesloten kruidenrijke vegetatie. De moerasvegetatie mag niet zo dicht van structuur zijn dat het dier er niet goed meer doorheen kan lopen. In Nederland wordt de kwartelkoning vooral gevonden in extensief onderhouden kruiden- en bloemrijke hooilanden in rivier- en beekdalen. De huidige kwaliteit en oppervlakte van het leefgebied is in de Rijntakken onvoldoende voor het behalen van het instandhoudingsdoel. Voor de Rijntakken geldt dat de doelstelling uit het aanwijzingsbesluit niet wordt gehaald.¹⁶⁰

Het huidige aantal broedparen ligt met 7 (2014 –2018) in het gebied onder het instandhoudingsdoel van 160 broedpaar. Over de periode 1990 – 2018 en over de afgelopen 12 jaar geldt er voor Rijntakken een significante afname met respectievelijk < 5% en > 5% per jaar is vastgesteld. Voor de provinciale populatie zijn er onvoldoende gegevens om een trend vast te stellen, maar landelijk is er over de periode 1990 – 2018 een afname vastgesteld van < 5% per jaar en over de afgelopen 12 jaar is er sprake van een significante afname van > 5% per jaar. Ook is de staat van instandhouding als zeer ongunstig beoordeeld.¹⁶¹

De kwartelkoning broedt van april tot augustus, vooral in voldoende dekking gevende hooilanden in uiterwaarden maar ook op akkers. Omdat de soort in dichte vegetatie leeft, is de kwartelkoning beperkt gevoelig voor optische verstoring en zal dit alleen optreden wanneer de vogel tot op korte afstand (< 100 meter) wordt benaderd (Profielendocument 2008 A122 Kwartelkoning). Broedgevallen van de kwartelkoning, met name de gebieden Rijntakken zijn echter ook nabij de randen van de Natura 2000-begrenzing vastgesteld en dus dichtbij locaties waar verjaging met ondersteunend afschot kan plaatsvinden. Het is onbekend in hoeverre de kwartelkoning verstoord wordt door het geluid van een geweerschot.¹⁶²

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden en een landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding, is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een versturend effect heeft op de kwartelkoning, is niet bekend (van Dijk et al. 2019). Gezien de beperkte gevoeligheid van de kwartelkoning voor optische verstoring, kan – door

¹⁶⁰ <https://www.natura2000.nl/gebieden/gelderland/rijntakken/rijntakken-doelstelling>

¹⁶¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

¹⁶² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

maatregelen te treffen om het geluid te mitigeren – de verstoring zodanig beperkt worden dat significante verstoring kan worden uitgesloten.¹⁶³

*Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel en zonder lokmiddelen zou tijdens de broedperiode (april tot en met juli) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de kwartelkoning.*¹⁶⁴

In een eerdere effectbeoordeling is voor de kwartelkoning uitgegaan van een verstoringafstand van 100 meter.¹⁶⁵ Deze afstand is echter gebaseerd op optische verstoring. Verstoring door geluid is niet onderzocht voor de kwartelkoning en daarom zou uit voorzorg ook voor deze soort een afstand van 300 meter aangehouden moeten worden. De kwartelkoning is vooral tijdens het broedseizoen geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een kwartelkoning bij verstoring niet gauw zijn territorium maar zal juist nabij zijn nest aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Door inachtneming van mitigatiemaatregelen kan significante verstoring van de kwartelkoning door de verjaging met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.¹⁶⁶

Vanaf augustus vertrekt de kwartelkoning richting zijn overwinteringsgebied. Vanaf dat moment zullen er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn en kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus van augustus tot en met oktober worden uitgesloten.¹⁶⁷

Voor de kwartelkoning geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van april tot augustus.¹⁶⁸

Ons oordeel

In tegenstelling tot hetgeen in de passende beoordeling van Sweco staat loopt de broedperiode van de kwartelkoning niet van '1 april tot 1 augustus', maar van 1 mei tot 1 oktober.¹⁶⁹ Twee broedsels per jaar zijn nodig om de geringe overlevingskansen te compenseren.¹⁷⁰ Daarom moet de broedhabitat over een lange periode beschikbaar zijn, van 1 mei tot 1 oktober.¹⁷¹

Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de kwartelkoning geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 160 broedpaar werd niet gehaald.

Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de kwartelkoning liggen, in de kritische verstoringperiode periode van 1 mei tot 1 oktober, niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende kwartelkoning door het schieten van ganzen, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 7 vast:

¹⁶³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

¹⁶⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

¹⁶⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

¹⁶⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

¹⁶⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

¹⁶⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

¹⁶⁹ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), december 2018 (blz. 83)

¹⁷⁰ <http://collectiefrivierenland.nl/wp-content/uploads/2016/04/Brochure-Kwartelkoning.pdf>

¹⁷¹ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

- In de periode 1 mei tot 1 oktober mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de kwartelkoning* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.

Effecten op Watersnip

Het broedbiotoop van de watersnip bestaat uit moerassig laagveen, hoogveen en natte heiden en zeer vochtige schrale graslanden op veengrond of in uiterwaarden en open beekdalen. De nestplaats is gelegen in de verlandingszone van moerasgebieden of in gemaaide rietvelden. In grasland nestelt de soort alleen in vochtige hooilanden en extensief beweidde natte graslanden met een waterpeil van 0-20 cm beneden het maaiveld. Het voedselbiotoop kan identiek zijn aan de nestbiotoop, maar kan ook apart liggen. De watersnip foerageert in ondiepe greppels, sloten, poeltjes, slikranden en in tot 10 cm diep water.¹⁷² De meeste watersnippen broeden tegenwoordig in graslandreservaten en andere terreinen met een aangepast beheer. Een geschikt leefgebied bestaat uit een broed en foerageergebied. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort. De Rijntakken moet voor deze soort in een leefgebied voorzien met draagkracht voor een populatie van ten minste 17 paren.

Recente aantallen broedparen van de watersnip zijn voor het gebied niet goed bekend. Over de periode 1990 -2018 geldt dat er voor Rijntakken een significante afname met > 5% per jaar geldt. Over de afgelopen 12 jaar geldt verder dat de populatie in Rijntakken significant is afgenomen met < 5% per jaar. Voor de provinciale populatie is er geen significante aantalsverandering vastgesteld, terwijl er landelijke over de periode 1990 – 2018 een significante afname van < 5% per jaar geldt, en er over de afgelopen 12 jaar een significante toename van <5 % per jaar wordt waargenomen. De staat van instandhouding is als zeer ongunstig beoordeeld.¹⁷³

De watersnip broedt van maart tot september op de grond, in voldoende dekking gevende vegetatie. Omdat de soort in dichte vegetatie leeft, is de watersnip beperkt gevoelig voor optische verstoring en zal dit alleen optreden wanneer de vogel tot op korte afstand (100 – 300 meter) wordt benaderd (Profielendocument 2008 A153 Watersnip). Dergelijke verstoring kan dan tot een verlaagd broedsucces leiden. Broedgevallen van de watersnip zijn echter ook nabij de randen van de Natura 2000-begrenzing vastgesteld en dus dichtbij locaties waar verjaging met ondersteunend afschot kan plaatsvinden. Het is onbekend in hoeverre de watersnip verstoord wordt door het geluid van een geweerschot.¹⁷⁴

Vanwege de landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding en de zeer negatieve trend over de periode 1990 – 2018 in het gebied Rijntakken, waar het huidige aantal bovendien onder het instandhoudingsdoel ligt, is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een versturend effect heeft op de watersnip is niet bekend.¹⁷⁵ Gezien de beperkte gevoeligheid van de watersnip voor optische verstoring, kan echter redelijkerwijs verwacht worden dat door maatregelen te treffen om het geluid te mitigeren, de verstoring zodanig beperkt kan worden dat significante verstoring kan worden uitgesloten.

Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel en geen gebruik te maken van lokmiddelen zou tijdens de broedperiode

¹⁷² Zie ook 'Profielen Vogels; Watersnip op Synbiosys

¹⁷³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

¹⁷⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

¹⁷⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

*(maart tot en met augustus) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 m vanaf het leefgebied van de watersnip.*¹⁷⁶

De watersnip is vooral tijdens het broedseizoen geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een watersnip bij verstoring niet gauw zijn territorium, maar zal vertrouwen op camouflage en pas bij verstoring van dichtbij, opvliegen.¹⁷⁷ Door inachtneming van mitigatie kan significante verstoring van de watersnip door de schadebestrijding met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode worden uitgesloten.¹⁷⁸

Na de broedperiode vertrekt een deel van de populatie naar de overwinteringsgebieden en is de watersnip minder plaatsgebonden. Vanaf september zullen er daarom voldoende uitwijkmogelijkheden bestaan. In september kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus worden uitgesloten.

Voor de watersnip geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van maart tot september.

Ons oordeel

In tegenstelling tot de passende beoordeling van Sweco loopt, volgens de natuurkalender van het ministerie van LNV, de broedperiode van de watersnip niet van "1 maart tot 1 september", maar van 15 maart tot 15 september.^{179 180}

Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de watersnip geldt het instandhoudingsdoel van behoud van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 17 broedpaar wordt niet gehaald.

Waar natte hooilanden en plas-dras rietland in de uiterwaarden grenzen aan agrarische percelen is een (significant) verstoringseffect op deze soort op voorhand niet geheel uit te sluiten. Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de watersnip liggen, in de kritische verstoringperiode periode van 15 maart tot 15 september, niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende watersnip door het schieten van ganzen, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 8 vast:

- In de periode 15 maart tot 15 september mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de watersnip* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.

¹⁷⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

¹⁷⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

¹⁷⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

¹⁷⁹ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

¹⁸⁰ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), december 2018 (blz. 83)

Effecten op Zwarte stern

De zwarte stern is tijdens het broedseizoen gebonden aan zoet water. Het broedbiotoop bestaat vooral uit zoetwatermoerassen, vennen, uiterwaarden, plassen en sloten, en oevers van meren en langzaam stromende rivieren. Ze bouwen hun nesten van nature op drijvende waterplanten vroeger was dat vaak Krabbenscheer. Bij afwezigheid van geschikte waterplanten gebruiken ze in veel moerasgebieden tegenwoordig kunstvlotjes of andere drijvende materialen (o.a. vegetaties van waterlelie en gele plomp) als nestgelegenheid, die speciaal voor dit doel worden neergelegd.¹⁸¹ De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort.

Het huidige aantal van 187 broedparen (2014 – 2018) in het gebied ligt onder het instandhoudingsdoel van 240 broedparen. Over de afgelopen 12 jaar geldt verder dat er geen trend aantoonbaar is. Ook voor de provinciale populatie is er geen trend aantoonbaar, terwijl er landelijke geen significante aantalsverandering is. De staat van instandhouding is echter als zeer ongunstig beoordeeld.¹⁸²

De zwarte stern broedt in mei en juni op drijvende vegetatie in moerassen en brede sloten. Optische verstoring kan leiden tot verminderd broedsucces.¹⁸³ Dergelijke verstoring treedt echter pas op wanneer deze op minder dan 50 tot 100 meter plaatsvindt¹⁸⁴ en leidt alleen tot meetbare negatieve effecten wanneer de verstoring frequent en/of langdurig is.¹⁸⁵ Hoewel verstoring door het geluid van een gewerschot op (zwarte) stern niet gedetailleerd is onderzocht, lijken stern beperkt gevoelig voor verstoring door geluid. Het geluidsniveau, geproduceerd door waterrecreatie bijvoorbeeld, was niet gerelateerd aan de mate van verstoring van visdieren, in tegenstelling tot de optische verstoring die door recreatie werd veroorzaakt.¹⁸⁶

De zwarte stern kan dus alleen op korte afstand negatieve effecten ondervinden van frequente optische verstoring en er is geen bewijs dat de soort door geluid verstoord wordt.

Bovendien gaat het bij verjaging met ondersteunend afschot om relatief weinig frequente verstoring. Een eerdere verstoringstoets van ganzenbeheer heeft ook aangegeven dat effecten van afschot buiten de Natura 2000-begrenzing op zwarte sterns kunnen worden uitgesloten.¹⁸⁷ De frequentie waarmee verjaging met ondersteunend afschot plaatsvindt, zal ook op korte afstand geen significante verstoring veroorzaken.¹⁸⁸ De zwarte stern is ook geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is.

Negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de instandhoudingsdoelstellingen voor de zwarte stern kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten.

In maart is de zwarte stern nog niet in Nederland aanwezig en vanaf half september zijn de meeste zwarte sterns weer uit Nederland verdwenen. In september kunnen significante effecten van verstoring dus ook worden uitgesloten.

Ons oordeel

De zwarte stern heeft een gemiddelde gevoeligheid voor verstoring. In voedselgebieden is de gevoeligheid matig (verstoring vanaf minder dan 100 meter afstand) en op broed-, slaap- en rustplaatsen is de zwarte stern zeer gevoelig (verstoring vanaf minder dan 300 meter afstand). De gevoeligheid voor verstoring van zijn leefgebied is gemiddeld (halfopen en open landschap). Vanwege de grote concentratie

¹⁸¹ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys

¹⁸² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

¹⁸³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

¹⁸⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

¹⁸⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

¹⁸⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

¹⁸⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

¹⁸⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

van zwarte sterns op één of enkele broed-/slaapplaatsen is de soort gevoelig voor verstoring en veranderingen van het leefgebied op de broed-, slaap- en rustplaatsen.¹⁸⁹

In het foerageergebied is de gevoeligheid voor verstoring gering. In het agrarische gebied kunnen met name foeragerende zwarte sterns verstoord worden door een handeling. Dit leidt ertoe dat zij tijdelijk elders in het gebied zullen gaan foerageren. Significante verstoringseffecten zijn dan uitgesloten.¹⁹⁰

Op broed-, slaap- en rustplaatsen is de zwarte stern zeer gevoelig voor verstoring.¹⁹¹ Langdurige menselijke aanwezigheid in de vestigingsfase verhindert vestiging van broedkolonies. Succesvol broeden is alleen mogelijk in moerasgebied zonder waterrecreatie en sportvisserij, al kan zonering in grote gebieden effectief zijn.¹⁹²

De staat van instandhouding wordt door Sovon en door het profielfdocument van het ministerie voor de broedende zwarte sternpopulatie als zeer ongunstig beoordeeld. De soort is als 'bedreigd' opgenomen in de nationale (rode) lijsten van met uitsterven bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten. Het profielfdocument voor vogels geeft ook aan dat in de broedtijd (vooral in de kuikenfase) verstoring door recreatie en agrarische activiteiten funest kan zijn. Het document geeft aan dat er rust moet heersen rond de nestplaatsen tijdens de broedtijd.¹⁹³ De kritische verstoringperiode voor de zwarte stern loopt van half april tot half september.¹⁹⁴

Het Beheerplan Natura 2000 Rijntakken geeft op blz. 85 aan dat de broedkolonies in de Uiterwaarden IJssel in de volgende gebieden zijn: Oldenelerwaarden, Scherenwelle en Bentinckswelle. Het beheerplan geeft aan dat deze populaties behouden zullen moeten worden.

Uit de telgegevens zoals weergegeven in het Sovon-rapport *Broedvogels van de IJsselwaarden tussen Deventer en Kampen in 2019* blijkt dat de trend in eerste instantie duidelijk positief was, maar na 2014 in de mineur zit. Met name de afgelopen twee broedseizoenen waren slecht en 2019 gaat voorlopig de boeken in als het slechtste broedseizoen met slechts 29 bewoonde nesten. Hierbij het jaar 2016 buiten beschouwing latende. Dat jaar gingen alle nesten verloren door de extreem hoge waterstand in juni, waardoor alle lagere delen van de uiterwaarden volledig overstroomden. De achteruitgang van de kolonie in de Oldenelerwaarden is waarschijnlijk deels te verklaren door verplaatsing naar een nieuwe nabijgelegen kolonie in de Schellerwade, een binnendijkse hank iets ten noordwesten van Oldeneel. Hier worden sinds 2017 nestvlotjes uitgelegd, waarvan er in 2017 en 2018 respectievelijk negen en vijf bezet werden (bron: Faunaonderzoek Zwolle & Vechterweerd 2017-2018).¹⁹⁵

Tabel. Overzicht kolonies Zwarte Stern 2010-2019.¹⁹⁶

*Broedseizoen 2016 is volledig mislukt vanwege zomerhoogwater.

Kolonie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2017	2018	2019
Wilsom-Scherenwelle	28	38	40	44	50	31	0	51	21	25
Zalk-Bentinckswelle	12	4	3	13	12	6	0	0	0	0
Zwolle-Oldenelerwaarden	10	18	15	26	36	24	0	10	13	4
Totaal	50	60	58	83	98	61	0	61	34	29

¹⁸⁹ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys

¹⁹⁰ Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 69)

¹⁹¹ Concept Beheerplan Natura 2000 Rijntakken, Achtergrond document Uitwerking Natura 2000 doelen, versie 5 juni 2015 (blz. 144 e.v.)

¹⁹² Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys en <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/agrarisch-natuurbeheer-anlb/kennisbank/doelsoorten/zwarte-stern/>

¹⁹³ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys en <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/agrarisch-natuurbeheer-anlb/kennisbank/doelsoorten/zwarte-stern/>

¹⁹⁴ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

¹⁹⁵ Schermerhorn P., *Broedvogels van de IJsselwaarden tussen Deventer en Kampen in 2019*, Sovon-rapport 2019/46, 2019 (blz. 25)

¹⁹⁶ Schermerhorn P., *Broedvogels van de IJsselwaarden tussen Deventer en Kampen in 2019*, Sovon-rapport 2019/46, 2019 (blz. 25)

In tegenstelling tot de conclusie uit de passende beoordeling van Sweco zijn wij van mening dat significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op zwarte stern in de broedperiode niet uit te sluiten is gezien de zeer ongunstige staat van instandhouding en de kwetsbaarheid van de broedkolonies voor verstoring. Vanwege de grote concentratie van zwarte sterns op één of enkele slaapplekken is de soort gevoelig voor verstoring en veranderingen van het leefgebied op de slaap- en rustplaatsen.¹⁹⁷

Om significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op zwarte stern in de kritische periode van half april tot half september te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 9 vast:

- In de periode 15 april tot 15 september mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in het Natura 2000-gebied *Rijntakken deelgebied Uiterwaarden van de IJssel*, in een zone van 300 meter om broedkolonies van zwarte stern. Huidige broedlocaties zijn aangegeven op de kaart bijlage 4 met rode stippen.

Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.

Effecten op IJsvogel

Het broedbiotoop van de ijsvogel bestaat uit beschutte visrijke, ondiepe, heldere en doorgaans langzaam stromende wateren van minimaal twee meter breed. Het nest is een gegraven hol in steile, vaak afkalvende oevers, wanden van afgravingen of aardkluiten van omgewaaide bomen. De ijsvogel vertoont daarbij voorkeur voor een steilwand van minimaal 2 meter, de grondsoort is bij voorkeur leemhoudend zand. Het nest ligt doorgaans direct aan of binnen 200 meter van de waterkant. Voedsel zoekt de ijsvogel vanaf een zitplaats zoals overhangende takken, waarvan de vogel direct in helder water kan duiken. De zichtdiepte van dieper water moet minstens 1 meter zijn, de minimale waterdiepte is 10 centimeter. Het foerageergebied kan zich uitstrekken tot op enkele kilometers van het nest.¹⁹⁸ De huidige kwaliteit en oppervlakte van het leefgebied is in de Rijntakken voldoende voor het behalen van het instandhoudingsdoel.¹⁹⁹

Het doelaantal van het instandhoudingsdoel is voor de ijsvogel 25 broedparen. Het huidige aantal broedparen (2014 – 2018) voor de Rijntakken is onbekend. In Rijntakken is de ijsvogel over de periode 1990 – 2018 met > 5% per jaar toegenomen, terwijl er geen significante aantalsverandering heeft plaatsgevonden over de afgelopen 12 jaar. Voor de provinciale populatie is er geen significante aantalsverandering vastgesteld voor de afgelopen 12 jaar, maar is het aantal over de periode 1990 – 2018 significant met > 5% per jaar toegenomen. Ook landelijk heeft een significante toename plaatsgevonden van > 5% per jaar over de periode 1990 – 2018 en van < 5% per jaar over de afgelopen 12 jaar. Er geldt dan ook een gunstige staat van instandhouding.²⁰⁰

De ijsvogel broedt vanaf februari/maart tot augustus in oevers. De soort is niet gevoelig voor verstoring door mensen en komt dan ook veelvuldig voor in steden en dorpen en op locaties met veel recreatie.²⁰¹ De nesten van ijsvogels worden gegraven in hoge steile oevers, hoofdzakelijk bij beken en steile oevers. Dit type biotoop komt in niet voor op of direct nabij cultuurgronden die in gebruik zijn voor agrarische productie. Er is geen overlap in locatie in voorkomen van deze soort en gebruikte broedlocaties en de uitgevoerde handeling.²⁰² Indien er als gevolg van de handeling (afschot van ganzen) een foeragerend

¹⁹⁷ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys

¹⁹⁸ Zie ook 'Profielen Vogels; IJsvogel op Synbiosys

¹⁹⁹ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038) december 2018 (blz. 38)

²⁰⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

²⁰¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

²⁰² Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 69)

individue van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter en intensiteit in tijd en ruimte zeer beperkt en slechts tijdelijk.²⁰³

Om die reden, en vanwege de stabiele dan wel positieve aantaltrends en een gunstige staat van instandhouding, kunnen significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de ijsvogel op voorhand worden uitgesloten.²⁰⁴

Ons oordeel

De verstoringgevoeligheid van de ijsvogel is matig (verstoring bij < 100 m afstand). Ook de gevoeligheid voor verstoring van het leefgebied is matig (halfopen landschap). De nesten van ijsvogels worden gegraven in hoge steile oevers, hoofdzakelijk bij beken en steile oevers. Dit type biotoop komt in niet voor op of direct nabij cultuurgronden die in gebruik zijn voor agrarische productie.²⁰⁵ Er is geen overlap in locatie in voorkomen van deze soort en gebruikte broedlocaties en de uitgevoerde handeling. Indien er als gevolg van de handeling (afschot van ganzen) een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter en intensiteit in tijd en ruimte zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op Oeverwaluw

Open terreinen met zand-, leem- of kleiwanden, liefst in de omgeving van zoet water, vormen de broedbiotoop van de oeverwaluw. De nesten worden gegraven in steile afgekalfde oevers van meren, rivieren en beken, maar ook in steilwanden van gronddepots, afgravingen, stuifduinen en greppels. De oeverwaluw gebruikt ook kunstmatige wanden als nestgelegenheid. Het landschap moet open zijn zodat de aanvliegroutes niet worden onderbroken door vegetatie. Alleen steilwanden van minimaal 10 m² zijn geschikt voor vestiging. Als een geschikte plek verdwijnt, wordt uitgeweken naar een andere locatie liefst in de directe omgeving. Vliegende insecten vormen het voedsel en worden in de wijde omgeving van de broedplaats bejaagd.²⁰⁶ De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort.

De doelstelling voor de oeverwaluw in het Natura 2000-gebied Rijntakken is een populatie van tenminste 680 broedgevallen en een behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied. De populatie in het gebied Rijntakken is over de periode 1990 – 2018 significant toegenomen met < 5% per jaar en vertoont over de afgelopen 12 jaar geen trend. Het huidige (2014 – 2018) gemiddeld aantal broedgevallen ligt met 1287 broedparen aanzienlijk boven het instandhoudingsdoel. Landelijk geldt er over de laatste 12 jaren een significante afname van aantallen van < 5% per jaar en over de periode 1990 – 2018 een toename van < 5% per jaar. De staat van instandhouding is als gunstig beoordeeld. Op provinciaal niveau is er geen significante aantalsverandering over de afgelopen 12 jaar en een significante toename van < 5% per jaar over de periode 1990 - 2018.²⁰⁷

De oeverwaluw broedt van mei tot augustus in kolonies in steile wanden. Hoewel de oeverwaluw verstoord kan worden tijdens de nestfase, is de soort niet erg gevoelig voor verstoring door mensen. De oeverwaluw vestigt regelmatig kolonies op locaties met veel recreatie of op bouwterreinen. Optische verstoring treedt daarom alleen op korte afstand op en leidt alleen tot bijvoorbeeld nestverlating wanneer er sprake is van frequente verstoring.

²⁰³ Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 69)

²⁰⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

²⁰⁵ Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 69)

²⁰⁶ Zie ook 'Profielen Vogels; Oeverwaluw op Synbiosys

²⁰⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 32 e.v.)

Gevoeligheid voor geluidsverstoring lijkt bij de oeverwaluw niet aan de orde.²⁰⁸ Bovendien wijkt de soort relatief eenvoudig uit naar andere locaties en worden regelmatig tweede legsels in andere kolonies gelegd, zodat het effect van eventuele verstoring op een natuurlijke wijze al wordt gemitigeerd.²⁰⁹ Dergelijke uitwijklocaties zijn echter niet altijd aanwezig, maar in het gebied Rijntakken is dat wel het geval. Hoewel aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn, raken zangvogels in het algemeen veelal snel gewend aan verstoringbronnen wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren. Bij witoogvireo's (*Vireo griseus*) leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoorde individuen.²¹⁰ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nestbouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.²¹¹ Significante effecten van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot kunnen voor de oeverwaluw op voorhand worden uitgesloten, vanwege de beperkte gevoeligheid van de oeverwaluw voor verstoring en de beperkte frequentie waarmee er mogelijk optische en geluidsverstoring optreedt bij de verjaging. Bovendien ligt het aantal broedgevallen van de oeverwaluw in het gebied Rijntakken boven het instandhoudingsdoel en is de staat van instandhouding gunstig.

Ons oordeel

De handeling vindt niet in het leefgebied van de oeverwaluw plaats. De kans dat de handeling plaatsvindt binnen 100-200 meter van een broedlocatie is niet uitgesloten, maar de impact van de handeling is dusdanig gering en tijdelijk dat de oeverwaluwen met zekerheid de broedlocaties of -kolonies niet zullen verlaten.²¹² Gevoeligheid voor geluidsverstoring lijkt bij de oeverwaluw niet aan de orde. Bovendien wijkt de soort relatief eenvoudig uit naar andere locaties en worden regelmatig tweede legsels in andere kolonies gelegd, zodat het effect van eventuele verstoring op een natuurlijke wijze al wordt gemitigeerd. Dergelijke uitwijklocaties zijn echter niet altijd aanwezig, maar in het gebied Rijntakken is dat wel het geval. Het aantal broedgevallen van de oeverwaluw ligt in het gebied Rijntakken boven het instandhoudingsdoel en de staat van instandhouding is gunstig. Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op Blauwborst

Het broedbiotoop van de blauwborst bestaat uit verruigd rietland met wilgenopslag, moerasstruwelen of niet te dicht wilgen- en elzenbroekbos. In agrarisch cultuurland nestelt de soort in verruigde slootranden en koolzaadakkers. Belangrijk voor de blauwborst is een combinatie van kale bodem voor gebruik als voedselplek, dichte vegetatie voor zijn nestplaats en opgaande elementen zoals struiken voor zijn zang- en uitkijkpost. Het nest wordt gebouwd in de dichte vegetatie of rietruigte, op of net boven de bodem, of in een ondiepe holte langs een oever. Het voedselbiotoop bestaat uit slijkige oevers, kale plekken op de bodem of lage ondergroei. Blauwborsten eten vooral insecten en slakken, spinnen en wormen, maar soms ook bessen, vooral in de herfst.²¹³ De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort.

²⁰⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

²⁰⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

²¹⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

²¹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

²¹² Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 69)

²¹³ Zie ook 'Profielen Vogels; Blauwborst op Synbiosys

De doelstelling voor de blauwborst in het Natura 2000-gebied Rijntakken is een populatie van tenminste 95 broedgevallen en een behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied.

Het aantal broedgevallen in recente jaren in het gebied Rijntakken is niet goed bekend, maar wel werd het doelaantal recentelijk jaarlijks gehaald.²¹⁴ Zo was het geschatte aantal blauwborsten in 2018 257 broedparen.²¹⁵

Bovendien ligt de grootste concentratie van blauwborst in de Gelderse Poort (buiten provincie Overijssel). Over de periode 1990 – 2018 geldt er een significante toename van < 5% per jaar en over de afgelopen 12 jaar is er geen aantoonbare trend. Ook in provincie Overijssel heeft rond de eeuwwisseling een significante toename in het aantal blauwborst plaatsgevonden en geldt er over de periode 1990 – 2018 een significante toename van > 5% per jaar. Over de afgelopen 12 jaar is er echter geen significante aantalsverandering meer geweest. Landelijk geldt er over de periode 1990 – 2018 en ook over laatste 12 jaren een significante toename in aantallen van < 5% per jaar. De staat van instandhouding is dan ook als gunstig beoordeeld.²¹⁶

De blauwborst broedt van april tot augustus op de grond in natte, struweelrijke gebieden. De blauwborst is gevoelig voor verstoring. Met name recreatie kan verstoring veroorzaken waar dit op korte afstand (< 100 m) van een nestlocatie plaatsvindt (Profielendocument A272 Blauwborst, 2008). Echter, omdat de soort veelal in moeilijk toegankelijk gebied broedt, is de frequentie van dergelijke verstoring beperkt²¹⁷ en zal ook de verjaging met ondersteunend afschot niet vaak nabij broedlocaties plaatsvinden. In hoeverre de blauwborst verstoord wordt door het geluid van een geweerschot is onbekend, maar, gezien de lage frequentie van schoten, is deze verstoring naar verwachting beperkt; zangvogels zijn, voor zover bekend, met name gevoelig voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.²¹⁸ Ook geldt voor zangvogels dat hoewel er aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn, zangvogels in het algemeen veelal snel gewend raken aan verstoringsbronnen wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren. In witoogvireo's, een kleine Noord-Amerikaanse zangvogel, leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet verstoorde individuen.²¹⁹ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.²²⁰

Significante effecten van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot kunnen op voorhand worden uitgesloten, vanwege de beperkte gevoeligheid van de blauwborst voor verstoring en de beperkte frequentie waarmee er mogelijk optische en geluidsverstoring optreedt bij de verjaging terwijl het doelaantal wordt gehaald en er een gunstige staat van instandhouding geldt.

Vanaf augustus vertrekt de blauwborst naar het overwinteringsgebied en kan verstoring door verjaging met ondersteunend afschot dus geen invloed op de populatie meer hebben en kunnen significant negatieve effecten worden uitgesloten.²²¹

²¹⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

²¹⁵ www.sovon.nl/gebieden

²¹⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

²¹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

²¹⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

²¹⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

²²⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

²²¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

Ons oordeel

De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort. De landelijke staat van instandhouding is gunstig.²²²

Het zwaartepunt van de verspreiding van de blauwborst in Natura 2000-gebied Rijntakken ligt in de Gelderse Poort.²²³ Het doelaantal wordt de laatste jaren in het deelgebied Gelderse Poort gehaald.

Blauwborsten vertonen een matige gevoeligheid voor verstoring (verstoring bij < 100 meter afstand), mede als gevolg van de het leefgebied dat uit een besloten landschap bestaat.

Essentieel voor de soort zijn rietoevers met enkele wilgen. De handeling vindt niet in dit habitat plaats. Er is geen overlap met de gebieden waar de schadebestrijding plaats vindt en de frequentie van de handeling en de afstand tot de cultuurgronden is afdoende om significante verstoringseffecten uit te sluiten.²²⁴

Effecten op Grote karekiet

De grote karekiet nestelt langs de randen van rietmoerassen en langs grote open wateren met brede waterrietzones. De rietzones moeten minimaal 3 meter breed zijn en de planten moeten in minimaal 20 centimeter diep water staan. Het riet dient ijl en hoog te zijn en tevens vitaal en stevig. Dikke stengels zijn nodig om het zware nest te kunnen dragen. De soort foerageert in waterrietzones, maar ook veel daarbuiten, in kruidige en struikachtige vegetaties.²²⁵

De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.²²⁶

Het doelaantal voor de grote karekiet is voor het gebied de Rijntakken 70 broedpaar. het huidige aantal (2014 -2018) ligt met 9 paar onder het instandhoudingsdoel en de trends variëren van negatief tot geen aantoonbare trend. Ook voor provincie Overijssel geldt een significante afname in aantallen van < 5% per jaar over de periode 1990 – 2018 en over de afgelopen 12 jaar. Landelijk is de soort over de periode 1990 – 2018 met 5% per jaar afgenomen en over de afgelopen 12 jaar zelfs met > 5% per jaar. De staat van instandhouding is dan ook beoordeeld als zeer ongunstig.²²⁷

De grote karekiet broedt vanaf mei tot augustus in overjarig riet. De grote karekiet is beperkt gevoelig voor verstoring. Verstoring treedt met name op waar waterrecreatie de nestlocatie op korte afstand (< 100 meter) benadert (Profielendocument A298 Grote karekiet, 2008) en met name tijdens de nestbouwfase.²²⁸ In hoeverre de grote karekiet verstoord wordt door het geluid van een gewoenshot is onbekend. Verstoringseffecten van geluid op zangvogels is met name vastgesteld voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.²²⁹ Impulsgeluiden kunnen echter ook verstoring veroorzaken, maar zullen alleen significante effecten op bijvoorbeeld dichtheden hebben wanneer de verstoring frequent en/of langdurig is. Zangvogels raken veelal snel gewend aan verstoringsbronnen, wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren hoewel aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn. In de vogelsoort witoogvireo's leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoord individuen.²³⁰ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na

²²² Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038) december 2018 (blz. 38)

²²³ Concept Beheerplan Natura 2000 Rijntakken, Achtergrond document Uitwerking Natura 2000 doelen, versie 5 juni 2015 (blz. 156)

²²⁴ Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 45)

²²⁵ Zie ook 'Profielen Vogels; Grote karekiet op Synbiosys

²²⁶ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038) december 2018 (blz. 40)

²²⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

²²⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

²²⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

²³⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.²³¹

Gezien de lage frequentie van schoten is de verstoring, veroorzaakt door verjaging met ondersteunend afschot, naar verwachting beperkt. Ondanks de negatieve aantalsontwikkeling van de grote karekiet in zowel de gebieden als op landelijk niveau kunnen, gezien de beperkte verstoringsempfindelijkheid van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties. Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken. Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.²³²

Ons oordeel

De verstoringsempfindelijkheid van de grote karekiet is matig groot (verstoring bij < 100 m afstand). Net zoals bij de andere rietbewonende zangers is bij de grote karekiet waarschijnlijk geen effect van verstoring op de populatie aan de orde. De handeling vindt niet plaats in broedhabitat.

Essentieel voor de soort zijn rietmoerassen met vitaal riet en overjarig waterriet. De handeling vindt niet in dit habitat plaats.

Gezien de beperkte verstoringsempfindelijkheid (< 100 meter) van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties.

Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken.

Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Effecten op niet-broedvogels

Soorten waarbij geen geografische overlap is

Van de aangewezen doelsoorten *fuut*, *aalscholver*, *nonnetje*, *krakeend*, *wintertaling*, *slobeend*, *tafeleend*, *kuifeend*, *bergeend* en *pijlstaart* wordt er op agrarische percelen niet voldaan aan de specifieke biotooeisen. Daardoor is er voldoende afstand van de locaties waar verjaging met ondersteunend afschot plaats kan vinden. Op voorhand kan dan ook elke verstoring worden uitgesloten.^{233 234} Om die reden zijn effecten uitgesloten en worden deze soorten verder niet behandeld.

Soorten waarbij wel geografische overlap is

Effecten op de Kleine zwaan als niet-broedvogel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 100 vogels (seizoensgemiddelde). In de toelichting bij het aanwijzingsbesluit staat dat de aantallen kleine zwanen in het gebied van internationale betekenis zijn. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied en als slaapplek. Voor de omvang en kwaliteit van het leefgebied geldt volgens het aanwijzingsbesluit een behoudsdoelstelling.

²³¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

²³² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

²³³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 45 e.v.) zie tabel 3.14

²³⁴ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019

De kleine zwaan heeft een ongunstige staat van instandhouding en vertoont landelijk een afname. In het Natura 2000-gebied Rijntakken wordt het instandhoudingsdoel niet gehaald. De doelstelling uit het aanwijzingsbesluit voor het gebied is een populatie omvang van 100 kleine zwanen. Tussen 2013 en 2018 is er een voor foeragerende vogels seizoensgemiddelde aantal van slechts 1 vogel geweest. Vanaf 1980 significante afname van <5% per jaar.²³⁵

De aanvrager geeft in haar Passende beoordeling van Sweco aan dat de kleine zwaan in Nederland arriveert vanaf oktober en vertrekken naar de broedgebieden op de toendra in februari en maart.²³⁶ Volgens Sweco verblijven enkele individuen ook na februari en in het zomerhalfjaar in Nederland, maar dat betreft vaak verzwakte individuen. Tijdens koude periodes in februari en maart zijn de aantallen nog aanwezig in Nederland wat hoger, maar in recente jaren vertrekken, de kleine zwanen, in toenemende mate al grotendeels in december of januari. De kleine zwaan is dus (vrijwel) niet aanwezig in de periode van 1 maart tot 1 oktober. Bovendien geldt dat, voor zover deze nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn. Significant negatieve effecten op de kleine zwaan kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten.²³⁷

Ons oordeel

Wij zijn het niet eens met de stelling van de aanvrager dat: "de kleine zwaan in de maand maart (vrijwel) niet aanwezig is in Overijssel en dat daarom significant negatieve effecten op de kleine zwaan op voorhand kunnen worden uitgesloten. Mede omdat voor zover de kleine zwanen nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn."

Ten eerste blijkt uit de data van Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) dat begin maart van 2018 ruim 800 kleine zwanen in Overijssel geteld werden. Ten tweede geeft de aanvrager zelf aan dat: "Tijdens koude periodes in februari en maart zijn de aantallen [kleine zwanen] nog aanwezig in Nederland wat hoger".

Omdat op voorhand niet valt in te schatten of de komende winters streng of minder streng zullen zijn, geldt in dit geval volgens ons het 'voorzorgsprincipe', en dient er vanuit te worden gegaan dat ook in de komende beheerplanperiode er koude winters kunnen zijn, waarbij ook in maart nog kleine zwanen in Overijssel zullen overwinteren.

Ten derde wordt niet feitelijk onderbouwd waar binnen het Natura 2000-gebied zich voldoende kwalitatief geschikte hectares foerageer-, slaap- en rustgebieden aanwezig zijn.

In eerdere ecologische onderzoeken van Boerema en Van den Brink werd vastgesteld dat:

"De handeling heeft tot doel om de in het gebied aanwezige ganzen te verjagen van agrarische percelen. Hoewel de handeling niet ten grondslag ligt aan deze afname in het aantal in Nederland [...] overwinterende kleine zwanen kan een invloed vanwege verstoringseffecten op de wel in het gebied aanwezige dieren niet op voorhand worden uitgesloten."²³⁸

De kleine zwaan heeft een ongunstige staat van instandhouding en vertoont landelijk een afname. In het Natura 2000-gebied Rijntakken wordt het instandhoudingsdoel bij lange na niet gehaald. De doelstelling uit het aanwijzingsbesluit voor het gebied is een populatie omvang van 100 kleine zwanen.²³⁹ Tussen 2013 en 2018 is er een voor foeragerende vogels seizoensgemiddelde aantal van slechts 1 vogel geweest. In deze periode was er een gemiddeld seizoensmaximum van 8 kleine zwanen. Vanaf 1980 significante afname van <5% per jaar.²⁴⁰

²³⁵ <https://www.sovon.nl/nl/gebieden>

²³⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 45)

²³⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

²³⁸ Boerema en van den Brink, Schadebestrijding overwinterende ganzen binnen Natura 2000-gebieden in Overijssel, rapportnr 2104.vtSBN2000OvDC, 2014 (39)

²³⁹ <https://www.natura2000.nl/gebieden/gelderland/rijntakken/rijntakken-doelstelling>

²⁴⁰ <https://www.sovon.nl/nl/gebieden>

Door de activiteit kunnen mogelijk zowel foeragerend als slapend en rustend kleine zwanen verstoord worden. Onbekend is of er binnen het gebied voldoende uitwijkmogelijkheden zijn die kwalitatief voldoen. Om deze redenen zijn significante effecten niet op voorhand uitgesloten, en is mitigatie noodzakelijk. Als mitigerende maatregel wordt daarom dezelfde soort maatregel opgenomen die ook voor onze Wnb-vergunning (schadebestrijding ganzen oktober tot maart) van 17 januari 2020 (kenmerk: 2019/0310197) geldt:

In de periode 1 oktober tot 1 maart verjaging met ondersteunend afschot op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen niet mag worden toegepast binnen de Natura 2000-gebieden Rijntakken in een bufferzone waarin kleine zwaan in de laatste vijf jaar één of meerdere malen is waargenomen indien de kleine zwaan aanwezig is binnen 700 meter van de afschotlocatie (afstand op basis van Krijgsveld 2008 na rectificatie in januari 2009).

In bijlage 5 is de betreffende zone weergegeven.²⁴¹

Voor de kleine zwaan wordt uitgegaan van een verstoringssafstand van 700 meter ten opzichte van een daadwerkelijk aanwezige vogel. Wij kunnen hiermee instemmen omdat deze afstand gebaseerd is op de verstoringssafstanden uit de onderzoeksrapporten van Krijgsveld uit 2008. Uit het onderzoeksrapport blijkt dat de verstoringssafstand van kleine zwanen ten minste 700 meter moet zijn. Deze verstoringssafstand is gebaseerd op verstoringssgevoeligheid van vogels voor verschillende typen van recreatie. 700 meter is de grootste verstoringssafstand voor recreatietypen.²⁴²

Het beheerplan voor de Rijntakken geeft aan dat in het winterhalfjaar verstoringende activiteiten zoals het gebruik van het geweer significante effecten kunnen hebben, tenzij een verstoringssafstand aangehouden wordt.²⁴³

Op basis van de beschikbare gegevens concluderen we dat significant negatieve effecten voor de kleine zwaan in de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel) in de provincie Overijssel, niet zijn uit te sluiten door de activiteiten die waarvoor vergunning is aangevraagd.

In het winterhalfjaar (maart) kunnen verstoringende activiteiten zoals het gebruik van het geweer significante effecten hebben, *tenzij* binnen de Natura 2000-gebieden een verstoringssafstand van 700 meter aangehouden wordt in gebieden waarin kleine zwaan in de laatste vijf jaar één of meerdere malen is waargenomen.

Om significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op kleine zwanen in de kritische periode van 1 maart tot 1 april te voorkomen (tot en met de maand maart kunnen kleine zwanen bij een strenge winter nog in Overijssel aanwezig zijn)²⁴⁴, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 10 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden binnen het Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel) in de provincie Overijssel, in een bufferzone zoals aangegeven in bijlage 5, indien de kleine zwaan aanwezig is binnen 700 meter van de afschotlocatie.

Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.

²⁴¹ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, 27 september 2019 (blz. 34)

²⁴² Krijgsveld K.L., e.a., *Verstoringssgevoeligheid van Vogels, Update literatuurstudie naar reacties van vogels op recreatie*, rnr 08-173, 23 december 2008 (met addendum in 2009) (blz. 3)

²⁴³ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), December 2018 (blz. 99)

²⁴⁴ Het profielen document voor de kleine zwaan geeft op blz. 1 aan: "De kleine zwaan trekt weer weg naar het noorden in februari/maart."

Effecten op de Wilde Zwaan als niet-broedvogel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud van de omvang en kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde). Volgens de toelichting van het aanwijzingsbesluit zijn de aantallen wilde zwanen van nationale betekenis. En heeft het gebied voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek.

Doelstellingen zijn dus het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie omvang van 30 individuen (seizoensgemiddeld). In de periode 2013-2018 zijn gemiddeld 3 individuen foeragerend waargenomen; het doel wordt dus niet gehaald. In het Natura 2000-gebied is geen duidelijke trend aantoonbaar. Landelijk vertoont de wilde zwaan een significante afname van <5 % per jaar (sovon.nl/nl/gebieden). De staat van instandhouding wordt door SOVON als gunstig gekwalificeerd.

De aanvrager geeft in de passende beoordeling van Sweco het volgende aan:

“De wilde zwaan arriveert in Nederland vanaf oktober en vertrekt naar de broedgebieden op de toendra in maart en april. Verstoring door verjaging met ondersteunend afschot zou dus alleen in maart en deels in april kunnen optreden. In maart en april foerageert de wilde zwaan niet alleen op open water, maar ook op graslanden. De wilde zwaan is dan gevoelig voor verstoring door onder andere jacht. Het aantal wilde zwanen nog aanwezig in maart en april betreft echter nog slechts een fractie van het aantal aanwezig in december tot en met februari.”

Door de activiteit kunnen wilde zwanen dus mogelijk in maart verstoord worden. De aanvrager geeft niet aan of significante effecten op voorhand uitgesloten zijn, en geeft ook niet aan of mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn.

Ons oordeel

Omdat de aanvrager in haar passende beoordeling van Sweco geen uitsluitel geeft of in de maand maart significante verstoringende effecten op de wilde zwaan op voorhand uitgesloten kunnen worden, sluiten wij aan bij de analyse en conclusie van de effecten en de mitigerende maatregelen zoals die opgenomen is in onze Wet natuurbeschermingsvergunning voor het schieten van ganzen in de winterperiode van 1 oktober tot 1 maart.²⁴⁵ In die Wnb-vergunning wordt als mitigerende maatregel opgenomen dat in de periode 1 november tot 1 maart verjaging met ondersteunend afschot niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen mag worden toegepast in een bufferzone waarin wilde zwaan in de laatste vijf jaar één of meerdere malen is waargenomen indien wilde zwaan aanwezig is binnen 350 meter van de afschotlocatie (afstand op basis van Krijgsveld 2008). De betreffende bufferzone is weergegeven in bijlage 5.²⁴⁶

Voor de wilde zwaan wordt uitgegaan van een verstoringsafstand van 350 meter ten opzichte van een daadwerkelijk aanwezige vogel. Deze afstand gebaseerd is op de verstoringsafstanden uit de onderzoeksrapporten van Krijgsveld uit 2008. Uit het onderzoeksrapport blijkt dat de verstoringsafstand van wilde zwanen ten minste 350 meter moet zijn. Deze verstoringsafstand is gebaseerd op verstoringsgevoeligheid van vogels voor verschillende typen van recreatie. 350 meter is de grootste verstoringsafstand voor recreatietypen.²⁴⁷

In het geval van foeragerende wilde zwanen kunnen bestrijdingsacties uitgevoerd worden op agrarische percelen in het Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel) in de provincie Overijssel, en in de nabijheid van in het Natura 2000-gebied rustende wilde zwanen. De laatste jaren wordt het doelaantal van het instandhoudingsdoel niet gehaald.

In eerdere ecologische onderzoeken van Boerema en Van den Brink werd vastgesteld dat:

²⁴⁵ Wet natuurbeschermingsvergunning schadebestrijding ganzen Overijssel, 17 januari 2020, Edo-kenmerk: 2019/0310197

²⁴⁶ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 32)

²⁴⁷ Krijgsveld K.L., e.a., *Verstoringsgevoeligheid van Vogels, Update literatuurstudie naar reacties van vogels op recreatie*, rnr 08-173, 23 december 2008 (met addendum in 2009) (blz. 225)

“Hoewel de handeling niet ten grondslag ligt aan deze afname in het aantal in Nederland [...] overwinterende wilde zwanen kan een invloed vanwege verstoringseffecten op de wel in het gebied aanwezige dieren niet op voorhand worden uitgesloten.”²⁴⁸

Het beheerplan voor de Rijntakken geeft aan dat in het winterhalfjaar versturende activiteiten zoals het gebruik van het geweer significante effecten kan hebben mits een verstoringafstand aangehouden wordt.²⁴⁹

In het winterhalfjaar (maart) kunnen versturende activiteiten zoals het gebruik van het geweer significante effecten hebben, *tenzij* binnen het Natura 2000-gebied een verstoringafstand van 350 meter aangehouden wordt in de gebieden waarin de wilde zwaan in de laatste vijf jaar één of meerdere malen is waargenomen. Deze gebieden zijn in bijlage 5 weergegeven.

Op basis van de beschikbare gegevens concluderen we dat significant negatieve effecten voor de wilde zwaan in de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel) in de provincie Overijssel, niet zijn uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op wilde zwanen in de kritische periode van 1 maart tot 1 april te voorkomen (tot en met de maand maart kunnen kleine zwanen bij een strenge winter nog in Overijssel aanwezig zijn)²⁵⁰, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 11 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden binnen het Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel) in de provincie Overijssel, in een bufferzone zoals aangegeven in bijlage 5, indien de wilde zwaan aanwezig is binnen 350 meter van de afschotlocatie.

Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.

Effecten op de Toendrarietgans als niet-broedvogel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud omvang en kwaliteit van het foerageergebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 125 vogels (seizoensgemiddelde). Behoud omvang en kwaliteit van de rust- en slaappleatsfunctie voor een populatie van gemiddeld 2.800 vogels (seizoensmaximum).²⁵¹

Volgens de toelichting van het aanwijzingsbesluit heeft het gebied voor de toendrarietgans een functie als foerageergebied, rust- en slaappleats. De populatiedoelen in de doelstelling zijn afgeleid van de gemiddelden van de respectievelijke seizoensgemiddelden en seizoensmaxima van IJssel, Nederrijn, Gelderse Poort en Waal in de periode 1999/2000-2003/2004. De aantallen ganzen zijn van nationale en internationale betekenis. De soort neemt sinds begin jaren negentig toe. Deze toename lijkt te worden afgeremd.

Doelstellingen zijn dus de draagkracht van foerageergebieden voor een populatie omvang van 125 individuen (gemiddeld seizoensgemiddelde) en slaap- en rustplaatsen voor een populatie omvang van 2800 individuen (gemiddeld seizoensmaximum). In de periode 2013-2018 is een gemiddeld seizoensgemiddelde van 73 individuen foeragerend geteld, en een gemiddeld seizoensmaximum van 1102 individuen (slapend en rustend) waargenomen. In beide gevallen wordt het doel wordt niet gehaald. In het Natura 2000-gebied is een trend van significante afname van <5 % per jaar (sovon.nl/nl/gebieden). Sovon geeft aan dat de staat van instandhouding van de Toendrarietgans als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

²⁴⁸ Boerema en van den Brink, Schadebestrijding overwinterende ganzen binnen Natura 2000-gebieden in Overijssel, rapportnr 2104.vtSBN2000OvDC, 2014 (39)

²⁴⁹ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), December 2018 (blz. 99)

²⁵⁰ Het profielen document voor de wilde zwaan geeft op blz. 1 aan: “De wilde zwaan vertrekt in maart”

²⁵¹ Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied #38 Rijntakken, Directie Natuur & Biodiversiteit | DN&B/2017-038 | 038/066-068 Rijntakken (wijzigingsbesluit) (blz. 37)

De toendrarietgans trekt in februari weer weg uit Nederland.²⁵² Enkele individuen verblijven ook na februari en in het zomerhalfjaar in Nederland, maar dat betreft vaak verzwakte individuen.²⁵³ De toendrarietgans is dus (vrijwel) niet aanwezig in de periode van 1 maart tot 1 oktober. Bovendien geldt dat, voor zover deze nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn.²⁵⁴ Er is met zekerheid vast te stellen dat de activiteit geen significante effecten heeft op de toendrarietgans.^{255 256}

Ons oordeel

De landelijke staat van instandhouding van de toendrarietgans is gunstig.²⁵⁷ Het gebied de Rijntakken heeft voor de toendrarietgans een functie als foerageergebied, rust- en slaapplek. Het gaat hierbij uitsluitend om de wintergasten uit het hoge noorden die in ons land doortrekken of overwinteren.²⁵⁸ De toendrarietgans trekt in februari weer weg uit Nederland.²⁵⁹ Vanaf maart zijn vrijwel geen toendrarietganzen meer in Overijssel. Uit de telgegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) lijkt dat er de laatste vijf jaar in geheel Overijssel in de maand maart gemiddeld 1,6 toendrarietgans in *heel Overijssel* geteld zijn. Wij kunnen instemmen met de conclusie uit de passende beoordeling van Sweco dat: "De toendrarietgans is dus (vrijwel) niet aanwezig in de periode van 1 maart tot 1 oktober." Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Kolgans als niet-broedvogel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud van de omvang en kwaliteit van het foerageergebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 35.400 vogels (seizoensgemiddelde). Behoud omvang en kwaliteit van de rust- en slaapplekfunctie voor een populatie van gemiddeld 180.100 vogels (seizoensmaximum).²⁶⁰

Volgens de toelichting van het aanwijzingsbesluit heeft het gebied voor de kolgans een functie als foerageergebied, slaap- en rustplaats. De populatiedoelen in de doelstelling zijn afgeleid van de gemiddelden van de respectievelijke seizoensgemiddelden en seizoensmaxima van IJssel, Nederrijn, Gelderse Poort en Waal in de periode 1999/2000-2003/2004. De aantallen ganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Deze toename lijkt enigszins te stabiliseren. De genoemde aantallen zijn lager dan de actueel aanwezige aantallen.

De activiteit heeft als doel om schade te beperken op agrarische percelen door middel van het verjagen van kolgans, met ondersteunend afschot van een beperkt aantal individuen, zowel binnen als in de directe omgeving van de Natura 2000-gebieden. Om die reden worden de effecten op het gebied beschouwd.

Foeragerende kolganzen:

Voor kolganzen geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of

²⁵² <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/toendrarietgans>

²⁵³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

²⁵⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

²⁵⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

²⁵⁶ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 35)

²⁵⁷ <https://www.sovon.nl/nl/soort/1574>

²⁵⁸ *Beheerplan Natura 2000 Rijntakken* (038), December 2018 (blz. 88)

²⁵⁹ <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/toendrarietgans>

²⁶⁰ Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied #38 Rijntakken, Directie Natuur & Biodiversiteit | DN&B/2017-038 | 038/066-068 Rijntakken (wijzigingsbesluit) (blz. 37)

rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.²⁶¹

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur ’s middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2,8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.²⁶² Voor kolganzen is bijvoorbeeld verondersteld dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.²⁶³ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot (er mag in maart alleen in de ochtendperiode geschoten worden). Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen²⁶⁴. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.²⁶⁵ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.²⁶⁶

²⁶¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁶² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

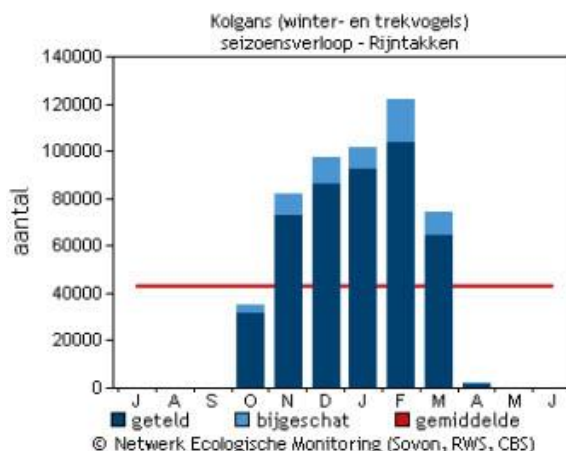
²⁶³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁶⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁶⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁶⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

De activiteit heeft verstoring en beperkt afschot van foeragerende individuen tot gevolg. In de onderstaande figuur zijn de getelde aantallen weergegeven volgens de Sovon telgegevens voor foeragerende individuen (gemiddeld van de laatste vijf jaar).²⁶⁷

Figuur. Gemiddeld aantal kolganzen per maand in de laatste vijf seizoenen, met onderscheid in getelde aantallen kolganzen en bijgeschatte aantallen bij onvolledige tellingen in Natura 2000-gebied Rijntakken (Sovon.nl/nl/gebieden)

Hier is een seizoensgemiddelde van circa 42.000 individuen geteld (Sovon.nl/nl/gebieden). Het instandhoudingsdoel van 35.400 wordt dus ruim gehaald. Ook is er een positieve trend. Beide factoren (aantal en trend) maken dat de activiteit geen significante effecten heeft.

Rust- en slaappleatsfunctie:

In het Natura 2000-gebied Rijntakken is een instandhoudingsdoel geformuleerd voor de kolgans voor zowel het foerageergebied als het rust- en slaapgebied. Het instandhoudingsdoel voor kolgans in Rijntakken als rust- en slaapgebied is 180.100 individuen (seizoensmaximum). *Dit instandhoudingsdoel wordt niet gehaald.* De activiteit is toegestaan vanaf een uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags. Kolganzen rusten tot een uur na zonsopkomst, waardoor er beperkte overlap is met de tijd dat het gebied functioneert als rust- en slaapgebied. Doordat het instandhoudingsdoel niet wordt gehaald is een significant effect niet volledig uit te sluiten. Om die reden is mitigatie benodigd waarbij de activiteit een uur na zonsopkomst pas is toegestaan in een zone van 500 meter rondom slaappleatsen van kolganzen indien deze aanwezig zijn.²⁶⁸

Voorwaarden voor het uitblijven van significante effecten zijn dat:

- De slaappleatsdoelstelling niet wordt geschaad; hiervoor geldt een mitigerende maatregel (zie hierna)
- Het instandhoudingsdoel voor foerageergebied ook in de toekomst gehaald blijft worden
- Een limiet wordt gehanteerd met betrekking tot het aantal te doden dieren (in cumulatieve maximaal 1 % van de natuurlijke sterfte van het in het doel vermelde populatie van het nagestreefde aantal dieren). Dit is van belang omdat zonder limiet een situatie zou kunnen ontstaan die strijdig is met de Vogelrichtlijn (en dus de Wnb)

²⁶⁷ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUV, 27 september 2019 (blz. 38)

²⁶⁸ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUV, 27 september 2019 (blz. 38 t/m 41)

In Natura 2000-gebieden waar de instandhoudingsdoelstelling van de kolgans niet wordt gehaald zijn significante effecten van de activiteit niet op voorhand uit te sluiten.²⁶⁹

Voor de kolgans geldt dat er in de maand maart nog aanzienlijke aantallen rustende en/of slapende individuen in de gebieden Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel), aanwezig kunnen zijn. Deze zouden verstoord kunnen worden door de verjaging met ondersteunend afschot. Ook bij een lage frequentie van verstoring door de activiteit zouden grote aantallen ganzen verstoord kunnen worden, waardoor significant negatieve effecten niet zijn uit te sluiten.²⁷⁰

De aanvrager geeft in de Passende beoordeling van Sweco aan dat in overeenstemming met de voorschriften uit de Wnb-vergunning van 17 januari 2020, de volgende mitigerende maatregel moet worden getroffen:

*tussen 1 maart en 31 maart tot een uur na zonsopkomst moet er geen verjaging met ondersteunend afschot plaatsvinden binnen 500 meter van de locatie waar zich slapende en/of rustende kolgansen bevinden in het deelgebied Uiterwaarden van de IJssel. Deze beperking geldt, tenzij het Natura 2000-gebied door een dijk wordt begrensd en de activiteiten buiten het Natura 2000-gebied aan de binnendijkse zijde van die dijk geen optische verstoringen zullen veroorzaken en de potentiële geluidsverstoring door de dijk wordt gedempt.*²⁷¹

In bijlage 5 is een kaart opgenomen maar daarin een indicatie van de slaap- en rustplaatsen van kolgans in Rijntakken met een 500 meter buffer.

Ons oordeel

In het Natura 2000-gebied Rijntakken is een instandhoudingsdoel geformuleerd voor de kolgans voor zowel het foerageergebied als het rust- en slaapgebied. Het instandhoudingsdoel voor kolgans in Rijntakken het behoud van de omvang en kwaliteit van het foerageergebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 35.400 vogels (seizoensgemiddelde) en als rust- en slaapgebied is 180.100 individuen (seizoensmaximum). Het instandhoudingsdoel als rust- en slaapgebied wordt niet gehaald.

Het beheerplan voor de Rijntakken geeft aan dat in het winterhalfjaar verstoringen door activiteiten zoals het gebruik van het geweer significante effecten kan hebben tenzij een verstoringafstand aangehouden wordt.²⁷²

Foeragerende vogels

Hier is een seizoensgemiddelde van circa 42.000 individuen geteld (Sovon.nl/nl/gebieden). Het instandhoudingsdoel van 35.400 wordt dus ruim gehaald.

De doelaantallen en trendaantallen zijn positief. Uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels blijkt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Slapende en rustende vogels

Om significante effecten op de doelstelling voor slaap- en rustplaatsen voor kolgans in het Natura 2000-gebied Rijntakken te voorkomen is de activiteit in een zone van 500 meter rondom slaap- en rustplaatsen van kolgansen niet toegestaan tot een uur na zonsopkomst indien slapende en/of rustende kolgansen

²⁶⁹ Een uitzondering daarop (zie ook de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State d.d. 23 augustus 2017, zaaknummers 201602365/1/R2 en 201609364/1/R2) geldt wanneer aangetoond kan worden dat het maximale jaarlijkse aantal vogels dat wordt gedood (in cumulatie) niet groter is dan 1 % van de natuurlijke sterfte van de populatie ganzen. Dit vergt een aanvullend onderzoek.

²⁷⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

²⁷¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

²⁷² Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), December 2018 (blz. 99)

aanwezig zijn. Deze beperking geldt tenzij het Natura 2000-gebied door een dijk wordt begrensd en de activiteiten buiten het Natura 2000-gebied aan de binnendijkse zijde van die dijk plaatsvinden. In bijlage 5 is een kaart opgenomen met daarin een indicatie van de slaap- en rustplaatsen van kolgans in Rijntakken met een 500 meter buffer.

Om significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op kolgans in de kritische periode van 1 maart tot 1 april te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 12 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolgans en brandgans geschoten worden in het Natura 2000-gebied Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel) in de provincie Overijssel, tot een uur na zonsopkomst indien slapende en/of rustende kolgans aanwezig zijn binnen 500 meter van de afschotlocatie. Dit voorschrift geldt voor het gebied zoals aangegeven in bijlage 5. (Nb. Indien er zich een winterdijk bevindt tussen de afschotlocatie en de buffergebieden zoals aangegeven in bijlage 5, dan geldt voornoemde beperking niet).

Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.

Effecten op de Grauwe Gans als niet-broedvogel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud omvang en kwaliteit van het foerageergebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8.300 vogels (seizoensgemiddelde). Behoud omvang en kwaliteit van de rust- en slaappleatsfunctie voor een populatie van gemiddeld 21.500 vogels (seizoensmaximum).²⁷³

Volgens de toelichting van het aanwijzingsbesluit heeft het gebied voor de grauwe gans een functie als foerageergebied, slaap- en rustplaats. De populatiedoelen in de doelstelling zijn afgeleid van de gemiddelden van de respectievelijke seizoensgemiddelden en seizoensmaxima van IJssel, Nederrijn, Gelderse Poort en Waal in de periode 1999/2000-2003/2004. De aantallen ganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Deze toename lijkt enigszins te stabiliseren. De genoemde aantallen zijn lager dan de actueel aanwezige aantallen.

Er is sprake van een nog sterk toenemende trend in alle Natura 2000-gebieden waar voor de grauwe gans een instandhoudingsdoel is geformuleerd. Het instandhoudingsdoel wordt in alle gebieden ruim gehaald. De activiteit heeft tot doel om belangrijke schade aan gewassen te voorkomen door middel van verjaging van grauwe gans, kolgans en brandgans van de betreffende agrarische percelen, met ondersteunend afschot van een beperkt aantal individuen. Dit afschot is in aantallen zeer beperkt en heeft ook er niet toe geleid dat de groei van het aantal dieren die binnen de Natura 2000-gebieden overwinteren is afgenomen. Daarnaast zijn de aantallen ruim boven de instandhoudingsdoelen. In het besluit staat dat de omvang en kwaliteit van het foerageergebied een draagkracht moet bieden voor een populatie van gemiddeld 8.300 vogels. Tussen 2013 en 2018 was er een gemiddeld aantal van 13.124 foeragerende ganzen. Vanaf 1980 is er een significante toename van >5 % per jaar. De rust- en slaappleatsfunctie voor een populatie van gemiddeld 21.500 vogels (seizoensmaximum) *wordt niet gehaald*. Tussen 2013 en 2018 was het gemiddelde maximum 11.254 vogels.

Foeragerende grauwe ganzen

Voor grauwe ganzen geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.²⁷⁴

²⁷³ Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied #38 Rijntakken, Directie Natuur & Biodiversiteit | DN&B/2017-038 | 038/066-068 Rijntakken (wijzigingsbesluit) (blz. 37/38)

²⁷⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWEKO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur ’s middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram . In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.²⁷⁵ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.²⁷⁶ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden). Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen²⁷⁷. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.²⁷⁸ Het beheerplan voor de Rijntakken geeft aan dat zowel het oppervlakte als de kwaliteit van het leefgebied voor foeragerende ganzen voor de Rijntakken voldoende is.²⁷⁹

De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.²⁸⁰

Slapende en rustende ganzen

De aanvrager geeft in de Passende beoordeling van Sweco aan dat in overeenstemming met de voorschriften uit de Wnb-vergunning van 17 januari 2020, de volgende mitigerende maatregel moet worden getroffen:

²⁷⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁷⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁷⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁷⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁷⁹ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038) december 2018 (blz. 39)

²⁸⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

*tussen 1 maart en 31 maart tot een uur na zonsopkomst moet er geen verjaging met ondersteunend afschot plaatsvinden binnen 500 meter van de locatie waar zich slapende en/of rustende grauwe ganzen bevinden in het deelgebied Uiterwaarden van de IJssel. Deze beperking geldt, tenzij het Natura 2000-gebied door een dijk wordt begrensd en de activiteiten buiten het Natura 2000-gebied aan de binnendijkse zijde van die dijk geen optische versturende effecten zullen veroorzaken en de potentiële geluidsverstoring door de dijk wordt gedempt.*²⁸¹

Significant negatieve effecten zijn met het nemen van deze mitigerende maatregel op de instandhoudingsdoelen, als gevolg van de activiteit, uitgesloten.

Ons oordeel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud omvang en kwaliteit van het foerageergebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8.300 vogels (seizoensgemiddelde). En het behoud van de omvang en kwaliteit van de rust- en slaappleatsfunctie voor een populatie van gemiddeld 21.500 vogels (seizoensmaximum).²⁸²

Tussen 2013 en 2018 was er een gemiddeld aantal van 13.124 foeragerende ganzen. Het instandhoudingsdoelaantal wordt dus ruim gehaald. En vanaf 1980 is er een significante toename van >5 % per jaar. De rust- en slaappleatsfunctie voor een populatie van gemiddeld 21.500 vogels (seizoensmaximum) wordt dus *niet* gehaald. Tussen 2013 en 2018 was het gemiddelde maximum 11.254 vogels.

Foeragerende grauwe ganzen

De activiteit heeft o.a. tot doel om grauwe ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen, met behulp van ondersteunend afschot van enkele individuen. Dit afschot is in de ontheffing voor de winterperiode (maart) gelimiteerd tot maximaal 10 ganzen per schadeperceel per dag. Het aantal ganzen dat geschoten met behulp van de vorige ontheffing en vergunning geschoten werd was zeer beperkt, en het heeft ook er niet toe geleid dat het aantal dieren die binnen het Natura 2000-gebied overwinteren onder het instandhoudingsdoel komt. Het doelaantal van foeragerende ganzen wordt ruim gehaald. De landelijke staat van instandhouding is gunstig. Het is niet de verwachting dat het aantal schietacties in de komende jaren in of rondom het Natura 2000-gebied wezenlijk anders zal zijn dan het afgelopen jaar (dwz. maximaal drie verstoringen in een ochtenddeel binnen een oppervlakte grasland met een straal van 300 meter).²⁸³

De activiteit mag in maart alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dus nergens meer verstoring plaats. Op akkerlanden waar oogstresten op staan (de zgn. stoppelanden) mag in de winterperiode niet geschoten worden op ganzen.

Het beheerplan van de Rijntakken geeft aan dat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort is. Dit houdt in dat in de omgeving van het gebied zijn bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.²⁸⁴ De landelijke staat van instandhouding is gunstig.

De doelaantallen en trendaantallen zijn positief. Uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels zoals beschreven in de passende beoordeling van Sweco blijkt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Slapende en/of rustende grauwe ganzen

²⁸¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

²⁸² Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied #38 Rijntakken, Directie Natuur & Biodiversiteit | DN&B/2017-038 | 038/066-068 Rijntakken (wijzigingsbesluit) (blz. 37/38)

²⁸³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 7)

²⁸⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

De rust- en slaappleatsfunctie voor een populatie van gemiddeld 21.500 vogels (seizoensmaximum) wordt niet gehaald. Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen, als gevolg van de activiteit, zijn niet uitgesloten.

Om significante effecten op de doelstelling voor slaap- en rustplaatsen voor grauwe ganzen in het Natura 2000-gebied Rijntakken te voorkomen is de activiteit in een zone van 500 meter²⁸⁵ rondom slaap- en rustplaatsen van grauwe ganzen niet toegestaan tot een uur na zonsopkomst indien slapende en/of rustende grauwe ganzen aanwezig zijn. Deze beperking geldt tenzij het Natura 2000-gebied door een winterdijk wordt begrensd en de activiteiten buiten het Natura 2000-gebied aan de binnendijkse zijde van die winterdijk plaatsvinden.²⁸⁶

Om significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op grauwe ganzen in de periode van 1 maart tot 1 april te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 13 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in het Natura 2000-gebied de Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden van de IJssel) in de provincie Overijssel, tot een uur na zonsopkomst indien slapende en/of rustende grauwe ganzen aanwezig zijn binnen 500 meter van de afschotlocatie. (Nb. Indien er zich een winterdijk bevindt tussen de afschotlocatie en de slapende en/of rustende grauwe ganzen, dan geldt voornoemde beperking niet).

Alle gebieden waar het hier om gaat liggen binnen de grenzen van de provincie Overijssel.

Effecten op de Brandgans als niet-broedvogel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud van de omvang en kwaliteit van het foerageergebied met een draagkracht voor een regionale populatie van gemiddeld 920 vogels (seizoensgemiddelde). Behoud omvang en kwaliteit van de rust- en slaappleatsfunctie voor een regionale populatie van gemiddeld 5.200 vogels (seizoensmaximum).²⁸⁷

Volgens de toelichting van het aanwijzingsbesluit heeft het gebied voor de brandgans een functie als foerageergebied, slaap- en rustplaats. De populatiedoelen in de doelstelling zijn afgeleid van de gemiddelden van de respectievelijke seizoensgemiddelden en seizoensmaxima van IJssel, Nederrijn, Gelderse Poort en Waal in de periode 1999/2000-2003/2004. De aantallen ganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Deze toename lijkt enigszins te stabiliseren.

De doelstelling voor de soort in het Natura 2000-gebied Rijntakken is behoud omvang en kwaliteit leefgebied met daarbij een populatie van 920 (f) en 5.200 (s). Deze doelstelling is in de periode 2013-2018 ruimschoots gehaald (Sovon.nl/nl/gebieden) De aantallen zijn respectievelijk 4.521 (f) en 19.652 (s).

Vanaf maart vertrekken de meeste overwinterende brandganzen uit Nederland en komen deze in december weer terug. Vanaf april zijn de aantallen ganzen in het gebied Rijntakken aanzienlijk verminderd en verblijft de brandgans voornamelijk in buitendijks gebied.²⁸⁸

²⁸⁵ 500 meter is een verstoringafstand die in verschillende literatuurbronnen genoemd wordt als verstoringafstand voor ganzen t.o.v. mensen in het jachtseizoen. (bron: Boerema en van den Brink, *Voortoets, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober binnen en nabij Natura 2000- gebieden in Overijssel*, 1 juli 2015 (blz. 16)

²⁸⁶ Geluid wordt gedempt door de winterdijk, en de dijk voorkomt optische verstoring. Zie vergelijkbare mitigatievoorschrift voor de kolganzen: *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 42)

²⁸⁷ Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied #38 Rijntakken, Directie Natuur & Biodiversiteit | DN&B/2017-038 | 038/066-068 Rijntakken (wijzigingsbesluit) (blz. 38)

²⁸⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWEKO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 46)

Voor brandganzen geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Het beheerplan voor de Rijntakken geeft aan dat zowel het oppervlakte als de kwaliteit van het leefgebied voor foeragerende ganzen voor de Rijntakken voldoende is.²⁸⁹

Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.²⁹⁰

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur ’s middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2,8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.²⁹¹ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.²⁹² Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden). Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen²⁹³. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.²⁹⁴ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze

²⁸⁹ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038) december 2018 (blz. 39)

²⁹⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁹² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁹³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁹⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.²⁹⁵

De activiteit heeft tot doel om belangrijke schade aan gewassen te voorkomen door middel van verjaging van brandgans, grauwe gans en kolgans, met ondersteunend afschot van een beperkt aantal individuen. Dit afschot is in aantallen zeer beperkt en heeft ook er niet toe geleid dat de groei van het aantal dieren die binnen het Natura 2000-gebied overwinteren is afgenomen. Significante negatieve effecten op het instandhoudingsdoel, als gevolg van de activiteit, zijn uitgesloten.

Ons oordeel

De activiteit heeft o.a. tot doel om brandganzen in de maand maart te verjagen van percelen met agrarische gewassen, met behulp van ondersteunend afschot van enkele individuen. Dit afschot is in de aanvraag beperkt tot maximaal 10 stuks per actie per perceel, ook in de ontheffing voor de winterperiode is het gelimiteerd tot maximaal 10 ganzen per schadepceel per dag. Het aantal ganzen dat geschoten met behulp van de vorige ontheffing en vergunning geschoten werd was zeer beperkt, en het heeft ook er niet toe geleid dat het aantal dieren die binnen het Natura 2000-gebied overwinteren onder het instandhoudingsdoel komt. Het doelaantal wordt voor foeragerende en voor slapende ganzen ruim gehaald.

De landelijke staat van instandhouding is gunstig. Het is niet de verwachting dat het aantal schietacties in de komende jaren in of rondom het Natura 2000-gebied wezenlijk anders zal zijn dan het afgelopen jaar. De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dus nergens meer verstoring plaats. Op akkerlanden waar oogstresten op staan (de zgn. stoppelanden) mag in maart niet geschoten worden op ganzen.

Het beheerplan van de Rijntakken geeft aan dat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort is. Dit houdt in dat in de omgeving van het gebied zijn bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. De landelijke staat van instandhouding is gunstig.

De doelstelling voor de soort in het Natura 2000-gebied Rijntakken is behoud omvang en kwaliteit leefgebied met daarbij een populatie van 920 (f) en 5.200 (s). Deze doelstelling is in de periode 2013-2018 ruimschoots gehaald (Sovon.nl/nl/gebieden) De aantallen zijn respectievelijk 4.521 (f) en 19.652 (s).

De doelaantallen en trendaantallen zijn positief. Uit vergelijkend verstoringsonderzoek zoals beschreven in de passende beoordeling van Sweco bij andere foeragerende vogels blijkt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant effecten, kan hebben op foeragerende vogels. Afschot in het verleden heeft er niet toe geleid dat de doelaantallen door de activiteit voor en slapende en rustende vogels geschaad werden. De doelaantallen voor slapende en rustende vogels zijn de afgelopen beheerperiode namelijk ruim gehaald.

Effecten op de Smient als niet-broedvogel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 17.900 vogels (seizoensgemiddelde).²⁹⁶ Het seizoensgemiddelde werd in de periode 2013-2018 niet gehaald (5.091 smienten).

Voor smienten geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.²⁹⁷

²⁹⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁹⁶ Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied #38 Rijntakken, Directie Natuur & Biodiversiteit | DN&B/2017-038 | 038/066-068 Rijntakken (wijzigingsbesluit) (blz. 38)

²⁹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2,8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.²⁹⁸ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.²⁹⁹ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen³⁰⁰. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.³⁰¹ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.³⁰²

Volgens de toelichting van het aanwijzingsbesluit heeft het gebied voor de smient een functie als foerageergebied, slaap- en rustplaats. De doelstelling is afgeleid van de gemiddelden van de respectievelijke seizoensgemiddelden van IJssel, Nederrijn, Gelderse Poort en Waal in de periode 1999/2000-2003/2004 en betreft het totaal aantal aangetroffen smienten in het gebied, die om verschillende, niet noodzakelijkerwijs overlappende redenen, gebruik kunnen maken van het gebied (foerageren, slapen, drinken). De aantallen smienten zijn van nationale en internationale betekenis. Sinds

²⁹⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

²⁹⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁰⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁰¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁰² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Deze toename heeft zich na 2000 niet voortgezet en lijkt zelfs een negatieve trend te worden.

De activiteit kan als gevolg hebben dat smienten (die hoofdzakelijk 's nachts foerageren en overdag rusten) ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Er is echter in het gebied voldoende rustgelegenheid voor smienten beschikbaar.^{303 304} De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten kunnen niet optreden. Wel dienen deze effecten nog cumulatief te worden beoordeeld om significante effecten met zekerheid uit te sluiten.

Ons oordeel

De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Op akkerlanden waar oogstresten op staan (de zgn. stoppelanden) mag in de winterperiode ook niet geschoten worden op ganzen. Op de akkerlanden en in slootranden langs de akkerlanden worden foeragerende, slapende en rustende smienten dus niet verstoord.

De activiteit heeft tot doel om de in het gebied aanwezige ganzen te verjagen van agrarische percelen. Dit kan er wel toe leiden dat smienten (die hoofdzakelijk 's nachts foerageren en overdag rusten) ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort,³⁰⁵ in de omgeving van het gebied zijn bij het deel van de smienten dat in de dagperiode foerageert bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. Het beheerplan van de Rijntakken (blz. 39) geeft aan dat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort is. Dit houdt in dat in de omgeving van het gebied zijn bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

De landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Wilde eend als niet-broedvogel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 6.100 vogels (seizoensgemiddelde).

Volgens de toelichting van het aanwijzingsbesluit heeft het gebied voor de wilde eend met name een functie als foerageergebied. Het gebied is dus aangewezen als rust en foerageergebied voor de wilde eend, met een instandhoudingsdoel van 6.100 individuen en behoud omvang en kwaliteit leefgebied. Het gemiddelde aantal wilde eenden bedroeg in de periode 2013-2018 --> 4.380 vogels (www.sovon.nl/nl/gebieden). Het instandhoudingsdoel wordt dus niet gehaald. De activiteit heeft tot doel om schade aan belangrijke gewassen te voorkomen door ganzen te verjagen (met ondersteunend afschot). Hierbij kunnen ook wilde eenden uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Er is echter voldoende alternatief aan rust- en foerageergebied beschikbaar.³⁰⁶

Voor wilde eenden geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.³⁰⁷

³⁰³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁰⁴ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 31)

³⁰⁵ *Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038)*, December 2018 (blz. 89)

³⁰⁶ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 32)

³⁰⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur ’s middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram . In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.³⁰⁸ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.³⁰⁹ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen³¹⁰. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.³¹¹ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.³¹²

Significante verstoringseffecten kunnen niet optreden. Wel dienen deze effecten nog cumulatief te worden beoordeeld om significante effecten met zekerheid uit te sluiten.

Ons oordeel

³⁰⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁰⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³¹⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³¹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³¹² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dus nergens meer verstoring plaats. Op akkerlanden waar oogstresten op staan (de zgn. stoppelanden) mag in de winterperiode (maand maart) ook niet geschoten worden op ganzen.

Uit het beheerplan voor de Rijntakken blijkt dat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende voor deze soort is. In de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Meerkoet als niet-broedvogel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8.100 vogels (seizoensgemiddelde).

Volgens de toelichting van het aanwijzingsbesluit heeft het gebied heeft voor de meerkoet met name een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop vertoonde een optimum rond begin jaren tachtig en daarna een afname. Aantallen zijn sinds 1996 opnieuw afgenomen, waarschijnlijk ten gevolge van toename in de randmeren. Het doelaantal is de afgelopen 5 jaar (5368 meerkoeten) niet gehaald.³¹³

Behoud is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

De gebieden waar de meerkoet een instandhoudingsdoel heeft fungeren met name als foerageergebied. De activiteit heeft tot doel om belangrijke schade aan gewassen te voorkomen door middel van de in het gebied aanwezige ganzen te verjagen van agrarische percelen (met ondersteunend afschot). Dit kan er wel toe leiden dat meerkoeten ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. De meeste meerkoeten overwinteren echter op of bij de grote wateren. Er is verder in het gebied voldoende rust of foerageergelegenheid beschikbaar.³¹⁴

Voor meerkoeten geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.³¹⁵

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

"Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemaalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat

³¹³ www.sovon.nl/gebieden

³¹⁴ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 33)

³¹⁵ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWEKO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.³¹⁶ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.³¹⁷ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen³¹⁸. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.³¹⁹ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.³²⁰

De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten kunnen niet optreden.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. Hoewel meerkoeten een kleine vluchtafstand heeft (50 meter)³²¹ kan de activiteit er wel toe leiden dat meerkoeten ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Dit is een zeer tijdelijke verstoring van enkele individuen. Uit het beheerplan voor de Rijntakken blijkt dat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dus nergens meer verstoring plaats.

Het is mogelijk dat door de activiteit op agrarische percelen binnen het Natura 2000-gebied individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, dat er alleen verstoringen in de ochtendperiode zijn, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

³¹⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³¹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³¹⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³¹⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³²⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³²¹ Profielen Vogels, versie 1 september 2008, Meerkoet (*Fulica atra*) A125.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Scholekster als niet-broedvogel

Voor de scholekster is de doelstelling behoud omvang en leefgebied geformuleerd met een omvang populatie van 340 individuen (seizoensgemiddelde). Het seizoensgemiddelde in de periode 2013-2018 bedroeg gemiddeld 153 (foeragerend) individuen. Het doel werd dus niet gehaald.

De activiteit heeft tot doel om schade aan agrarische gewassen te voorkomen door middel van de in het gebied aanwezige grauwe ganzen, brandganzen en kolganzen te verjagen, met ondersteunend afschot. Dit kan er wel toe leiden dat scholeksters ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd.

Voor scholeksters geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.³²²

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.³²³ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.³²⁴ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen³²⁵. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde

³²² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³²³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³²⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³²⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.³²⁶ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.³²⁷

Er is in het gebied voldoende rust of foerageergelegenheid beschikbaar.³²⁸ De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten zijn dan ook uitgesloten.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. De activiteit kan er wel toe leiden dat scholeksters ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Dit is een zeer tijdelijke verstoring van enkele individuen. Uit het beheerplan voor de Rijntakken blijkt dat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. De activiteit mag in de winterperiode (maart) tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dus nergens meer verstoring plaats.

Het is mogelijk dat door de activiteit individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken. En gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels. Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Goudplevier als niet-broedvogel

De doelstelling voor de soort is behoud omvang en kwaliteit leefgebied, met een indicatieve populatie van 140 individuen (seizoensgemiddeld). In de periode 2013-2018 zijn er gemiddeld 45 individuen geteld (Sovon.nl/nl/gebieden). Het instandhoudingsdoel wordt dus niet gehaald.

De activiteit heeft als doel om schade aan agrarische gewassen te voorkomen door middel van verjagen van grauwe gans, kolgans en brandgans, met ondersteunend afschot. Hierbij kunnen goudplevieren in de nabijheid ook worden verjaagd. Eventuele verstoring van enkele individuen zal er met zekerheid niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed, mede doordat de oorzaken voor de ongunstige staat van instandhouding niet zijn gelegen in het gebied zelf of ten gevolge zijn van de activiteit.

Voor goudplevieren geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.³²⁹

³²⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³²⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³²⁸ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 45)

³²⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur ’s middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2,8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.³³⁰ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.³³¹ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen³³². Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.³³³ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.³³⁴

Significante verstoringseffecten als gevolg van de activiteit zijn daarom uitgesloten.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. De activiteit kan er wel toe leiden dat de soort ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Dit is een zeer tijdelijke verstoring van enkele individuen. Uit het beheerplan voor de Rijntakken blijkt dat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het

³³⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³³¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³³² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³³³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³³⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dus nergens meer verstoring plaats.

Het is mogelijk dat door de activiteit individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Kievit als niet-broedvogel

Het Natura 2000-gebied Rijntakken is voor de kievit van belang als slaap- en foerageergebied. Dit met een draagkracht voor een populatie van 8.100 individuen (seizoensgemiddeld). In de periode 2013-2018 bedroeg het getelde seizoensgemiddelde van de kievit 2.882 individuen (Sovon.nl/nl/gebieden). Het instandhoudingsdoel werd dus niet behaald.

Bij het verjagen van ganzen van agrarische percelen kunnen ook kieviten uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Er is echter in het gebied voldoende alternatief rust- of foerageergebied beschikbaar.³³⁵

Voor kieviten geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats.

Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.³³⁶

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of

³³⁵ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, 27 september 2019 (blz. 32)

³³⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWEKO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

broedende vogels passeren of intentionele verstoring.³³⁷ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.³³⁸ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen³³⁹. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gevoerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.³⁴⁰ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.³⁴¹

De eventuele verstoring van kieviten zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten zijn dan ook uitgesloten.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. De activiteit kan er wel toe leiden dat de soort ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Dit is een zeer tijdelijke verstoring van enkele individuen. Uit het beheerplan voor de Rijntakken blijkt dat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dus nergens meer verstoring plaats.

Het is mogelijk dat door de activiteit individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, op akkerlanden waar oogstresten op staan (de zgn. stoppellanden) mag in de winterperiode niet geschoten worden op ganzen, dat er geen verstoringen in de middag- en avondperiode zijn, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels. Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Kemphaan als niet-broedvogel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.000 vogels (seizoensmaximum). Volgens de toelichting van het aanwijzingsbesluit zijn de aantallen kemphanen van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied, vooral na een voorjaarsinundatie. De aantallen zijn de laatste jaren laag. Er is geen landelijke herstelopgave van toepassing, handhaving van de huidige situatie is voldoende.

³³⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³³⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³³⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁴⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁴¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

In het Natura 2000-gebied Rijntakken is de doelstelling voor de soort dus behoud omvang en kwaliteit leefgebied, met een draagkracht voor 1.000 individuen (seizoensmaximum). Dit aantal is in de afgelopen vijf jaar niet gehaald. Het gemiddelde seizoensmaximum in de periode 2013-2018 bedroeg 31 vogels, waarmee het doel dus niet is gehaald (Sovon.nl/nl/gebieden). Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied, vooral na een voorjaarsinundatie. Kemphanen verblijven in de winterperiode vooral op ondiepe delen van wateren, maar worden ook foeragerend aangetroffen op weilanden. Bij het verjagen van ganzen van agrarische percelen kunnen ook kemphanen uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd.

Hoewel kemphanen gedurende de periode maart tot oktober aanwezig zijn in Nederland, zijn de aantallen het grootst in de maanden maart en april en juli en augustus. De kemphaan is matig gevoelig voor verstoring, zodat bij frequente verstoring foerageergebieden ongeschikt kunnen worden.³⁴² Echter voor kemphanen geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.³⁴³

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur ’s middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.³⁴⁴ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.³⁴⁵ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl

³⁴² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 49)

³⁴³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁴⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁴⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen³⁴⁶. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.³⁴⁷ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.³⁴⁸

Significante verstoringseffecten als gevolg van de activiteit zijn daarom uitgesloten.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. De activiteit kan er wel toe leiden dat de soort ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Dit is een zeer tijdelijke verstoring van enkele individuen. Uit het beheerplan voor de Rijntakken blijkt dat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dus nergens meer verstoring plaats.

Het is mogelijk dat door de activiteit individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Grutto als niet-broedvogel

Het Natura 2000-gebied Rijntakken is voor de grutto van belang als slaap- en foerageergebied. Dit met een draagkracht voor een populatie van 690 individuen (seizoensgemiddeld). Het seizoensgemiddelde in de periode 2013-2018 bedroeg 100 vogels foeragerend. Het doelaantal is niet gehaald. Vanaf 1994 is significante afname van <5 % per jaar vastgesteld. (Sovon.nl/nl/gebieden)

Bij het verjagen van ganzen van agrarische percelen kunnen ook grutto's uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Er is echter in het gebied voldoende alternatief rust- of foerageergebied beschikbaar.

Voor de grutto geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.³⁴⁹

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

³⁴⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁴⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁴⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁴⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

"Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram . In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemaalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden."

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.³⁵⁰ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.³⁵¹ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen³⁵². Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.³⁵³ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.³⁵⁴

De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten zijn dan ook uitgesloten.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. De activiteit kan er wel toe leiden dat de soort ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Uit het beheerplan voor de Rijntakken blijkt dat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dus nergens meer verstoring plaats.

³⁵⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁵¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁵² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁵³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁵⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

Het is mogelijk dat door de activiteit individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, dat er alleen verstoringen ochtendperiode zijn, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Wulp als niet-broedvogel

Het gebied is voor de wulp met name van belang als foerageergebied en slaapplek. Het instandhoudingsdoel is behoud van omvang en kwaliteit leefgebied, met een draagkracht populatie van 850 individuen. Het seizoensgemiddelde van foeragerende vogels in de periode 2013-2018 was 705; het doel wordt dus nog niet gehaald. (Sovon.nl/nl/gebieden).

Bij het verjagen van ganzen van agrarische percelen kunnen ook wulpen uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Er is echter in het gebied voldoende alternatief rust- of foerageergebied beschikbaar.

Voor wulp geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.³⁵⁵

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur ’s middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.³⁵⁶ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer

³⁵⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁵⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.³⁵⁷ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen.³⁵⁸ Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gevoerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.³⁵⁹ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.³⁶⁰

De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten zijn dan ook uitgesloten.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. De activiteit kan er wel toe leiden dat de soort ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Dit is een zeer tijdelijke verstoring van enkele individuen. Uit het beheerplan voor de Rijntakken blijkt dat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dus nergens meer verstoring plaats.

Het is mogelijk dat door de activiteit individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, dat er alleen verstoringen zijn in de ochtendperiode zijn, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. Significante verstoringseffecten kunnen uitgesloten worden.

Effecten op de Tureluur als niet-broedvogel

Het Natura 2000-gebied Rijntakken is voor de tureluur van belang als slaap-, rust- en foerageergebied. Het instandhoudingsdoel omvat behoud omvang en kwaliteit leefgebied, voor een draagkracht populatie 65 individuen. In de periode 2013-2018 zijn er gemiddeld 19 waargenomen (Sovon.nl/nl/gebieden). Dit doel wordt dus niet gehaald.

Voor de tureluur geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of

³⁵⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁵⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁵⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁶⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.³⁶¹

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

"Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden."

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.³⁶² Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.³⁶³ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen.³⁶⁴ Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.³⁶⁵ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.³⁶⁶

Tureluurs zoeken hun voedsel op slikken en in natte structuurrijke weilanden. De weilanden waarop schadebestrijding ganzen plaatsvindt zijn geen optimaal foerageerbiotoop voor deze soort. De tureluur wordt dan ook vooral aangetroffen in gebiedsdelen waar de activiteit niet plaatsvindt. Mede doordat er

³⁶¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁶² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁶³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁶⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁶⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

³⁶⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

geen overlap is met de locatie van de activiteit en het habitat van de soort zijn significante effecten met zekerheid uitgesloten.

Ons oordeel

De weilanden waarop schadebestrijding ganzen plaatsvindt zijn niet geschikt als foerageerbiotoop (niet optimaal) voor deze soort. De tureluur wordt dan ook vooral aangetroffen in gebiedsdelen waar de activiteit niet plaatsvindt. Het is mogelijk dat slikken en in natte structuurrijke weilanden waar tureluurs foerageren grenzen aan intensief gebruikte graslanden. De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van deze intensief bewerkte percelen met agrarische gewassen. De activiteit kan er wel toe leiden dat de soort ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Dit is een zeer tijdelijke verstoring van enkele individuen. Uit het beheerplan voor de Rijntakken blijkt dat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. De activiteit mag in de winterperiode alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dus nergens meer verstoring plaats.

Het is dus mogelijk dat door de activiteit individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, dat er alleen verstoringen ochtendperiode zijn, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Conclusie effectbepaling

Op grond van bovenstaande kunnen significant negatieve effecten en habitattypen uitgesloten worden. Voor enkele kwalificerende soorten zijn significant negatieve effecten niet uit te sluiten: bever, aalscholver, roerdomp, woudaap, porseleinhoen, kwartelkoning, watersnip, kleine zwaan, wilde zwaan, kolgans en grauwe gans.

Beoordeling aangevraagde handeling

Voor het Natura 2000-gebied Rijntakken deelgebied Uiterwaarden van de IJssel, geldt dat significant negatieve effecten op kwalificerende habitattypen uitgesloten zijn. Voor enkele kwalificerende soorten zijn significant negatieve effecten echter niet uit te sluiten (bever, aalscholver, roerdomp, woudaap, porseleinhoen, kwartelkoning, watersnip, kleine zwaan, wilde zwaan, kolgans en grauwe gans), en leggen wij beperkende maatregelen in de uitvoering vast in de voorschriften van onze beschikking.

De mitigerende maatregelen dienen toegepast te worden waar significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, tenzij het Natura 2000-gebied door een dijk wordt begrensd en de activiteiten buiten het Natura 2000-gebied daardoor geen optische verstoringen aan de binnendijkse zijde van die dijk veroorzaken en de potentiële geluidsverstoring door de dijk wordt gedompt.³⁶⁷

³⁶⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 12)

B1.1.4 Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'De Wieden'

De activiteit is getoetst aan de effecten op alle instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied De Wieden. De betreffende instandhoudingsdoelen zijn weergegeven in <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteiten (paragraaf A1.1) en de effectbeoordeling daarvan (zie eerdere paragraaf) blijkt dat op een beperkt aantal doelstellingen van het betrokken gebied effecten te verwachten zijn.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteit en de toetsing daaraan blijkt dat negatieve effecten door verstoring op de volgende soorten, niet kunnen worden uitgesloten:

Tabel: samenvatting instandhoudingsdoelen voor effectbeoordeling

Gebied	Instandhoudingsdoel
De Wieden	Broedvogelsoorten Aalscholver Roerdomp Purperreiger Bruine kiekendief Porseleinhoen Kwartelkoning Watersnip Zwarte stern IJsvogel Paapje Snor Rietzanger Grote karekiet
	Niet-broedvogelsoorten Fuut Aalscholver Kleine zwaan Kolgans Gauwe gans Smient Krakeend Tafeleend Kuifeend Nonnetje Grote zaagbek Visarend

Hieronder wordt uw aanvraag getoetst aan de beoordelingskaders vanuit de Wet natuurbescherming en het aanwijzingsbesluit van het betrokken Natura 2000-gebied binnen de provinciegrens van Overijssel.

Beoordeling aangevraagde activiteiten

In deze paragraaf gaan we in op de effecten op de soorten uit vorige tabel. Als effecten met maatregelen kunnen worden voorkomen, leggen we dat vast in voorschriften in de vergunning. Dit wordt in onderstaande tekst gemotiveerd.

Effecten op broedvogels

De activiteit is aangevraagd van 1 maart tot 1 oktober. Het broedseizoen verschilt per vogelsoort maar is voor veel soorten in de periode van 15 maart tot 15 juli. Sommige soorten broeden ook al op 1 maart. Onder broeden wordt ook verstaan de vestigingsfase, dus in de periode van balts en nestbouw.

Voor de duur en het tijdstip van de broedperiode gaan wij uit van de *Natuurkalender van het ministerie van LNV*.³⁶⁸

In de onderstaande tabel staan alle broedvogels met een instandhoudingsdoel voor het Natura 2000-gebied Rijntakken waarop een effect mogelijk is.

Aangewezen broedvogels
aalscholver, ijsvogel, purperreiger, bruine kiekendief, porseleinhoen, kwartelkoning, zwarte stern, paapje, grote karekiet, roerdomp, watersnip, snor, rietzanger.

Effecten op de Aalscholver als broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud in omvang en de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 1.000 paren.

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied De Wieden van oudsher een kolonie aalscholvers herbergt. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

De aalscholver begint vroeg met broeden, soms al in december. Als er een tweede legsel is, kunnen broedkolonies vervolgens tot in augustus worden bezet. Verstoring van watervogels is variabel. Net als voor duikeenden, kan verstoring door jacht ook bij aalscholvers leiden tot een lokale herverdeling van vogels, zonder dat dat noodzakelijk leidt tot een verminderde voedselopname.³⁶⁹ Toch is de aalscholver als broedvogel gevoelig voor verstoring en de kolonies zijn dan ook vaak gevestigd op voor mensen ontoegankelijke locaties of in reservaten waar verstoring beperkt is. De geschatte verstoringafstand voor de aalscholver is 75 meter.³⁷⁰

Dit is echter gebaseerd op land- en waterrecreatie. De verstoringafstand voor geluid van een geweer is onbekend, maar is mogelijk hoger dan dat voor benadering door recreanten. Omdat de soort veelal in afgesloten reservaten broedt, is de invloed van verstoring naar verwachting echter beperkt. De broedkolonie in De Wieden ligt in de Bakkerskooi.³⁷¹

De aalscholver broedt in kolonies in waterrijke gebieden. De schadebestrijding van ganzen vindt niet plaats op het water of de oever. De broedlocaties liggen niet aan of direct nabij agrarische gronden waarop schade door ganzen kan plaatsvinden. Er is dus geografisch geen overlap tussen de broed- en foerageergebieden.

Omdat de broedkolonie van aalscholvers in De Wieden niet nabij de locaties ligt waar schadebestrijding met ondersteunend afschot van ganzen plaatsvindt, kunnen significante effecten daarvan op de Natura 2000-doelstellingen worden uitgesloten.³⁷²

Buiten de broedperiode, wanneer de aalscholvers niet meer in de kolonies aanwezig zijn in september en oktober, zijn de aalscholvers minder gevoelig voor verstoring en zijn er voldoende uitwijkmogelijkheden. Foeragerende aalscholvers wijken bij verstoring uit om elders te foerageren, zonder dat daar meetbare effecten op voedselinname waarneembaar zijn.³⁷³ Significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen kunnen dus van augustus tot oktober worden uitgesloten.³⁷⁴

³⁶⁸ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

³⁶⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 16/17)

³⁷⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 16/17)

³⁷¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 16/17)

³⁷² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 16/17)

³⁷³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 16/17)

³⁷⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 16/17)

Ons oordeel

De broedlocaties van aalscholvers zitten in bomen op ca. 500 meter van de Bakkerskooi aan de zuidwestzijde van De Wieden.^{375 376} De verstoringafstand voor optische verstoring van de aalscholver is circa 125 meter (Krijgsveld, 2008). De broedkolonies bevinden zich in afgesloten reservaten. De aalscholver broedt in waterrijke gebieden, er is geen geografische overlap met de handeling, waardoor significant negatieve verstoringseffecten uitgesloten worden.

Aalscholvers foerageren op open water, het is onwaarschijnlijk dat ze daarbij verstoord worden door de afschot van ganzen op agrarische percelen. Indien er als gevolg van de activiteit een foeragerende vogel door een schot wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu. De verstoring is dan vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Significante verstoringseffecten kunnen uitgesloten worden.

Effecten op Roerdomp

De doelstelling voor de roerdomp in het gebied de Wieden is een populatie van tenminste 30 broedgevallen. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort.

Het broedhabitat van de roerdomp bestaat uit (half) open waterrijke landschappen met overjarige, brede zones waterriet en veel overgangen van riet naar water en/of grasland. De soort nestelt plaatselijk ook in homogene vegetaties van lisdodde of mattenbies. De nestplaats is gesitueerd in periodiek overstroomd of permanent in water staand rietland (riet, lisdodde) van minimaal enkele jaren oud, waar zich een 'kniklaag' van oude stengels bevindt, of een onderlaag aanwezig is van grote zeggen (de zogeheten 'zeggenbulten'). Het oppervlak kan beperkt zijn, maar de rietkragen moeten een minimale breedte van 10 meter bezitten en ten minste 20% van het rietoppervlak moet uit overjarig riet bestaan. Het voedsel wordt gezocht in ondiep water, zowel binnen het waterriet als aan de randen ervan, en in vochtige en vaak wat ruigere graslanden in omliggende polders.

Het huidige jaargemiddelde aantal tussen 2014 - 2018 voor de Wieden is 21 broedparen en ligt daarmee onder het instandhoudingsdoelaantal van 30 broedparen. Landelijke geldt een positieve trend met een significante toename van < 5% per jaar over de periode 1990 - 2018 en over de afgelopen 12 jaar, maar de staat van instandhouding is zeer ongunstig.³⁷⁷

De roerdomp broedt veelal van april tot en met juni, maar soms ook eerder (www.oiseaux-birds.com/card-eurasian-bittern.html) en territoria worden al in de late winter (februari) vastgesteld.³⁷⁸ De roerdomp is gevoelig voor optische verstoring en verstoring door geluid, met name tijdens de vroege fase van de broedperiode (territoriumvestiging en eileg). De afstand waarover (optische) verstoring is vastgesteld, is veelal beperkt tot enkele tientallen meters voor de roerdomp en verwante reigersoorten.³⁷⁹ Echter, dergelijke verstoringafstanden zijn veelal gebaseerd op de afstand vanaf de verstoringbron waarop een vogel opvliegt (de Flight Initiation Distance, FID). Een roerdomp, en ook andere reigersoorten, zullen echter niet gauw opvliegen en lang vertrouwen op camouflage. Over het algemeen worden roerdampen daarom toch als gevoelig voor verstoring geacht. Hoewel roerdampen ook deels in recreatiegebieden broeden,³⁸⁰ wijzend op een tot op zekere hoogte beperkte verstoringgevoeligheid, vormt recreatie toch een bekende verstoringbron voor roerdampen. Het broeden in recreatiegebieden wijst daarom vooral op de in potentie geschiktheid van het leefgebied in dergelijke gebieden. Het geluid van recreatie, bijvoorbeeld motorboten, is daarbij een bekende bron van

³⁷⁵ Dijk van A.J., e.a. Broedvogels van laagveenmoeras De Wieden in 2004-2011, in *Limosa* 85, 2012 (blz. 152)

³⁷⁶ *Natura 2000-beheerplan definitief, De Wieden-Weerribben*, 30 maart 2017 (blz. 111)

³⁷⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

³⁷⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

³⁷⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

³⁸⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

verstoring voor roerdompen.³⁸¹ Het is echter onbekend hoe reigers, en specifiek roerdompen, reageren op verstoring door geluid van een geweer. Wel is in een Franse studie aangetoond dat de dichtheid aan broedterritoria van roerdompen lager was in gebieden waar 's winters gejaagd werd op watervogels dan in gebieden waar niet gejaagd werd.³⁸² De frequentie waarmee bij dergelijke jacht geschoten wordt, is echter veelal hoger dan bij verjaging met ondersteunend afschot.

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden en landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding (de provinciale trend voor de roerdomp is onbekend), is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot.

Annex I van de Vogelrichtlijn stelt specifiek voor de roerdomp verstoring door jacht nabij broedterritoria van roerdompen te vermijden (EU Wildlife and Sustainable Farming project 2009).³⁸³ Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een gewerschot een versturend effect heeft op roerdompen, is niet bekend.³⁸⁴ Maar omdat de soort in zes van de zeven gebieden onder het instandhoudingsdoel zit (en het in het zevende gebied om slechts één broedgeval gaat), zou uit voorzorg mitigatie toegepast moeten worden om significante effecten van verstoring uit te kunnen sluiten.

Mitigatie zou tijdens de broedperiode (maart tot en met juni) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp (Bijlage 3 Wet natuurbescherming – Vergunning schadebestrijding ganzen 2018/0215252 d.d. 11/04/2018), waarbij er maximaal tweemaal per dag en driemaal per week met kogel in plaats van hagel geschoten wordt en er geen gebruik gemaakt wordt van lokmiddelen.

Hoewel de frequentie van verstoring en het geluidsniveau van een gewerschot waarop negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de roerdomp waarneembaar zijn niet bekend zijn, zal een maximale verstoring van twee keer per dag en drie keer per week met gebruikmaking van een kogel in plaats van hagel geen significant negatieve effecten veroorzaken.

De roerdomp is geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij eventuele verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een roerdomp bij verstoring niet gauw zijn territorium maar zal juist aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Een Poolse studie vond bovendien geen verschil in de overleving van nesten die tijdens de incubatiefase 2-4 keer door de onderzoeker bezocht werden (overleving van 99%) ten opzichte van nesten die slechts éénmaal bezocht werden (98%).³⁸⁵

Het aantal bezoeken in deze studie lag met maximaal vier bezoeken over een periode van circa 25 dagen weliswaar aanzienlijk lager dan de frequentie waarmee er onder mitigatie geschoten zal worden, maar de mate van verstoring van een nestbezoek is naar verwachting hoger dan dat van verstoring door geluid van een gewerschot met kogel. Door gebruik te maken van een kogel, zal de verstoring door geluid beperkt zijn, zeker op een soort als de roerdomp die bij verstoring in eerste instantie vertrouwt op camouflage in plaats van opvliegen. Door inachtneming van de mitigerende maatregelen kan significante verstoring van roerdompen door de schadebestrijding met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.

Buiten de broedperiode verlaten roerdompen de territoria en zijn ze minder plaatsgebonden en minder gevoelig voor verstoring. Buiten de broedperiode (juli tot oktober) zijn er daarom voldoende uitwijkmogelijkheden en kunnen significante effecten van verstoring ook zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

³⁸¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

³⁸² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

³⁸³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

³⁸⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

³⁸⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

Voor de roerdomp geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van maart tot juli.

Ons oordeel

In tegenstelling tot hetgeen Sweco in haar passende beoordeling aangeeft, loopt het broedseizoen van de roerdomp niet van "1 maart tot 1 juli, maar van 1 maart tot 1 augustus. Bijvoorbeeld de 'Natuurkalender' van het ministerie van LNV geeft aan dat de broedperiode van de roerdomp van 1 maart tot 1 augustus loopt.^{386 387}

Voor de roerdomp geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 30 broedpaar wordt niet gehaald. Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de roerdomp liggen, in de kritische verstoringperiode van 1 maart tot 1 augustus³⁸⁸ niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende roerdompen door het schieten van ganzen in de kritische periode van 1 maart tot 1 augustus, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning een maatregel in voorschrift 14 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op de IJsvogel als broedvogel

Het broedbiotoop van de ijsvogel bestaat uit beschutte visrijke, ondiepe, heldere en doorgaans langzaam stromende wateren van minimaal twee meter breed. Het nest is een gegraven hol in steile, vaak afkalvende oevers, wanden van afgravingen of aardkluiten van omgewaaide bomen. De ijsvogel vertoont daarbij voorkeur voor een steilwand van minimaal 2 meter, de grondsoort is bij voorkeur leemhoudend zand. Het nest ligt doorgaans direct aan of binnen 200 meter van de waterkant. Voedsel zoekt de ijsvogel vanaf een zitplaats zoals overhangende takken, waarvan de vogel direct in helder water kan duiken. De zichtdiepte van dieper water moet minstens 1 meter zijn, de minimale waterdiepte is 10 centimeter. Het foerageergebied kan zich uitstrekken tot op enkele kilometers van het nest.³⁸⁹ De huidige kwaliteit en oppervlakte van het leefgebied is in De Wieden voldoende voor het behalen van het instandhoudingsdoel.³⁹⁰

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud in omvang en kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van tenminste 10 paren.

Het gemiddelde huidige aantal broedparen in het gebied De Wieden lag tussen 2014 en 2018 op 16 broedparen, en daarmee boven het instandhoudingsdoel. Over de periode 1990 – 2018 en over de afgelopen 12 jaar geldt verder dat er geen trend aantoonbaar is voor De Wieden.

Voor de provinciale populatie is er geen significante aantalsverandering vastgesteld voor de afgelopen 12 jaar, maar is het aantal over de periode 1990 – 2018 significant met > 5% per jaar toegenomen. Ook landelijk heeft een significante toename plaatsgevonden van > 5% per jaar over de periode 1990 – 2018 en van < 5% per jaar over de afgelopen 12 jaar. Er geldt dan ook een gunstige staat van instandhouding.

³⁸⁶ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

³⁸⁷ Zie soortenprotocol Stowa: <http://soortprotocollenflora-enfaunawet.stowa.nl/documents/soortprotocollenflora-enfaunawet/roerdomp.pdf>

³⁸⁸ De kritische verstoringperiode (balts/nestbouw, broeden en niet vliegvlugge jongen) is van 1 maart tot 1 augustus.

³⁸⁹ Zie ook 'Profielen Vogels; IJsvogel op Synbiosys

³⁹⁰ Beheerplan Natura 2000 De Wieden en Weerribben, 30 maart 2017 (blz. 11)

De ijsvogel broedt vanaf februari/maart tot augustus in oevers. De soort is niet gevoelig voor verstoring door mensen en komt dan ook veelvuldig voor in steden en dorpen en op locaties met veel recreatie.³⁹¹ De nesten van ijsvogels worden gegraven in hoge steile oevers, hoofdzakelijk bij beken en steile oevers. Dit type biotoop komt in niet voor op of direct nabij cultuurgronden die in gebruik zijn voor agrarische productie. Er is geen overlap in locatie in voorkomen van deze soort en gebruikte broedlocaties en de uitgevoerde handeling.³⁹² Indien er als gevolg van de handeling (afschot van ganzen) een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter en intensiteit in tijd en ruimte zeer beperkt en slechts tijdelijk.³⁹³

Om die reden, en vanwege de stabiele dan wel positieve aantaltrends en een gunstige staat van instandhouding, kunnen significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de ijsvogel op voorhand worden uitgesloten.³⁹⁴

Het broedbiotoop van de ijsvogel bestaat uit beschutte, visrijke, ondiepe, heldere en doorgaans langzaam stromende wateren van minimaal twee meter breed. Het nest wordt gegraven in steile, vaak afkalvende oevers, wanden van afgravingen of aardkluiten van omgewaaide bomen, nabij de waterkant (circa 200 m afstand). Voedsel zoekt de ijsvogel vanaf een zitplaats zoals overhangende takken, waarvan de vogel direct in helder water kan duiken.³⁹⁵ Dit type broedhabitat komt niet voor op of direct nabij cultuurgronden die in gebruik zijn voor agrarische productie. Daarnaast heeft de ijsvogel een matige verstoringsgevoeligheid van 100 meter.³⁹⁶ Er is geen overlap van het broed- en foerageergebied van de ijsvogel en de locaties van de activiteit. Verstoringseffecten zijn dan ook uitgesloten.

Ons oordeel

In de jaren 2014 t/m 2018 wordt het doelaantal van ten minste 10 broedparen ruim gehaald (gemiddeld 16 broedparen).³⁹⁷

De verstoringsgevoeligheid van de ijsvogel is matig (verstoring bij < 100 m afstand).³⁹⁸ Ook de gevoeligheid voor verstoring van het leefgebied is matig (halfopen landschap).³⁹⁹ De nesten van ijsvogels worden gegraven in hoge steile oevers, hoofdzakelijk bij beken en steile oevers. Dit type biotoop komt niet voor op of direct nabij cultuurgronden die in gebruik zijn voor agrarische productie. Er is geen overlap in locatie in voorkomen van deze soort en gebruikte broedlocaties en de uitgevoerde handeling. Indien er als gevolg van de activiteit (afschot van ganzen) een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu. De verstoring is dan vanuit haar karakter en intensiteit in tijd en ruimte zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Purperreiger

De Wieden heeft de functie als leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 65 broedpaar (territorium). Het broedhabitat bestaat uit water- en moerasrijke landschappen. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende.

Het broedbiotoop van de Purperreiger bestaat uit water- en moerasrijke landschappen. De nestplaats ligt in uitgestrekte rietvelden, waar doorgaans bodemnesten worden gemaakt op een kniklaag van oud, niet te dicht, sterk riet in ondiep water. Ook maken de purperreigers nesten in wilgenstruiken en soms in

³⁹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

³⁹² Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 69)

³⁹³ Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 69)

³⁹⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

³⁹⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31 e.v.)

³⁹⁶ *Natura 2000-beheerplan definitief, De Wieden-Weerribben*, 30 maart 2017 (blz. 79)

³⁹⁷ <https://www.sovon.nl/nl/gebieden>

³⁹⁸ Profielen Vogels, versie 1 september 2008, IJsvogel (Alcedo atthis) A229

³⁹⁹ Profielen Vogels, versie 1 september 2008, IJsvogel (Alcedo atthis) A229

moerasbos, tussen blauwe reigers. De voedselbiotoop bestaat uit waterpartijen met veel ondiep, helder en visrijk water. Vaak is dat veenwater omdat de voorkeur uitgaat naar grote moerasgebieden. Daarnaast foerageert de soort ook veel op natte graslanden en in sloten in het boerenland.⁴⁰⁰

Het instandhoudingsdoel is behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 65 paren. In de jaren 2014 t/m 2018 zijn gemiddeld 106 broedparen in het gebied waargenomen.⁴⁰¹ De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied (rietmoeras) is voldoende.⁴⁰²

Zoals veel kolonievogels heeft de purperreiger tijdens de broedtijd een grote verstoringgevoeligheid. De verstoringafstanden liggen op meer dan 200 meter.⁴⁰³ Buiten de broedtijd is de verstoringgevoeligheid matig tot gemiddeld. In zijn leefgebied is de soort matig tot gemiddeld verstoringgevoelig, maar dit hangt af van de recreatiedruk en de dichtheid aan paden. Waarschijnlijk zijn de effecten van verstoring op de populatie beperkt. Omdat broedkolonies voornamelijk in afgesloten reservaten liggen, is de mate van rustverstoring van purperreigerkolonies meestal gering. De invloed en effecten van verstoring in de foerageergebieden zijn echter niet goed bekend. Vooral wandelaars, fietsers, vissers en kanoërs in het laagveenmoeras bedreigen de rust van de purperreigers. Ook kan intensieve rietexploitatie de vogels verstoren.⁴⁰⁴

De purperreiger broedt van april tot juni in kolonies in drassig, overjarig rietland en in door oud riet omgeven struweel. De purperreiger is erg gevoelig voor verstoring.⁴⁰⁵ Met name intensieve verstoring door recreatie kan leiden tot een afname van de kwaliteit van het leefgebied.⁴⁰⁶ Ingeschat is dat foeragerende purperreigers over een afstand van 200 meter worden verstoord.⁴⁰⁷

Hoewel de broedactiviteit in kolonies plaatsvindt, foerageren purperreigers in de wijde omgeving daaromheen, veelal binnen 10 kilometer van de kolonie.⁴⁰⁸ Verstoring buiten de kolonies zou daarmee dus een negatief effect kunnen hebben op de populatie,⁴⁰⁹ hoewel het grote foerageergebied ook betekent dat er bij lokale verstoringbronnen voldoende uitwijkmogelijkheden zijn voor foeragerende purperreigers. Anekdotisch bewijs bestaat dat verstoring door jacht beperkt is.⁴¹⁰

Hoewel verjaging met ondersteunend afschot kan leiden tot tijdelijke verstoring, zal deze verstoring, gezien de frequentie waarmee er geschoten wordt, niet kunnen leiden tot significant negatieve effecten op de populatie purperreigers in De Wieden. Voor foeragerende purperreigers zullen er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn. Effecten van verstoring door recreatie op de populatie zijn ook waarschijnlijk klein (Profielendocument A029 Purperreiger, 2008): recreatie kan verstorend werken op individuen, maar dergelijke tijdelijke verstoring resulteert naar verwachting niet in een verminderd broedsucces of een kleinere populatie.

Deels zou dat verklaard kunnen worden door het feit dat de purperreiger geen herbivore vogel is, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is.⁴¹¹

⁴⁰⁰ Zie ook 'Profielen Vogels; Purperreiger op Synbiosys

⁴⁰¹ www.sovon.nl/gebieden

⁴⁰² Beheerplan Natura 2000 De Wieden en Weerribben, 30 maart 2017 (blz. 11)

⁴⁰³ Krijgsveld K.L., e.a., Verstoringgevoeligheid van vogels, Bureau Waardenburg b.v., 12 december 2008 (blz. 121)

⁴⁰⁴ Zie ook 'Profielen Vogels; Purperreiger op Synbiosys

⁴⁰⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁴⁰⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁴⁰⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁴⁰⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁴⁰⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁴¹⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁴¹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

Purperreigers zit in De Wieden op wisselende, soms moeilijk te traceren of te bereiken plaatsen, vaak in verlandende petgaten en de onder water gezette hoogwaterzone. In broedhabitat wordt niet geschoten. Broedkolonies bevinden zich op grotere afstand van agrarische percelen waar geschoten kan worden.⁴¹²

Gezien de positieve trend over de periode 1990 – 2018 in De Wieden en een aantal dat aanzienlijk boven het instandhoudingsdoel ligt, kunnen significant negatieve effecten in De Wieden op voorhand worden uitgesloten. Omdat de populatie in De Wieden veruit de grootste populatie in provincie Overijssel betreft, kunnen daarmee significante effecten op de provinciale populatie ook worden uitgesloten.⁴¹³

Ons oordeel

Gezien de positieve trend over de periode 1990 – 2018 in De Wieden, en het feit dat het aantal broedparen de afgelopen vijf jaar gemiddeld aanzienlijk boven het instandhoudingsdoel ligt, en de afstand van de handeling tot de broedterritoria groot is, zijn significante verstoringseffecten uit te sluiten.

Effecten op de Bruine kiekendief

De nestplaats van de bruine kiekendief is meestal gelegen in het waterriet van rietmoerassen van enige omvang, soms echter in smalle rietkragen langs sloten. Het foerageergebied omvat zowel rietmoerassen als de daaromheen liggende agrarische gebieden. De vogel zoekt zijn prooi daar in akkerland, grasland, ruige randen en in jonge bosaanplant.⁴¹⁴

Volgens het aanwijzingsdocument is de huidige kwaliteit en oppervlakte van het leefgebied in De Wieden voldoende voor het behalen van het instandhoudingsdoel. Een geschikt leefgebied bestaat uit een broed- en foerageergebied.

Het instandhoudingsdoel is het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 19 paren. In de jaren 2014 t/m 2018 zijn gemiddeld 17 broedparen in het gebied waargenomen.⁴¹⁵ Op provinciaal niveau is er geen significante aantalsverandering. De landelijke staat van instandhouding is gunstig.

De bruine kiekendief broedt van april tot en met juni in rietland en akkers. Territoria worden echter in maart al bezet. De bruine kiekendief is verstoringgevoelig.⁴¹⁶ Hoewel de soort frequent aanwezig is in door mensen, bijvoorbeeld voor akkerbouw en recreatie, bezochte gebieden, leidt de aanwezigheid van mensen of machines tot een verminderde aanwezigheid van de soort, met name tijdens de broedperiode.⁴¹⁷

Omdat de broedlocaties van de bruine kiekendief deels nabij de locaties liggen waar verjaging met ondersteunend afschot van ganzen plaats kan vinden, kunnen significante effecten van geluidsverstoring op de Natura 2000-doelstellingen *niet op voorhand worden uitgesloten*.⁴¹⁸

Naast direct verstoringseffecten waarbij nesten kunnen worden verlaten, kan verstoring de fysiologie en het voortplantingssucces van bruine kiekendieven negatief beïnvloeden.⁴¹⁹ In de studie door Fernández en Azkona (1993) ging het om een gebied van 21 ha, waarvan circa 4 ha riet, met 11 broedende bruine kiekendieven.⁴²⁰ Dit gebied werd gedurende weekdays door 5 – 10 en in het weekend door 50 – 100

⁴¹² Werkdocument Natura 2000 De Wieden & De Weerribben 2009-2015, Provincie Overijssel, 12 augustus 2009 (blz. 89)

⁴¹³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁴¹⁴ Zie ook 'Profielen Vogels; Bruine kiekendief op Synbiosys
⁴¹⁵ www.sovon.nl/gebieden

⁴¹⁶ (<https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=24177>)

⁴¹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 22/23)

⁴¹⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 22/23)

⁴¹⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 22/23)

⁴²⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 22/23)

mensen bezocht. Hoewel dit verstoring opleverde, werd het jaarlijks voortplantingssucces van de verstoorde paren niet beïnvloed. De verstoring in deze studie is van een veel hogere frequentie dan verwacht kan worden bij schadebestrijding met ondersteunend afschot. De terugkeertijd na opvliegen van een nest ten gevolge van verstoring varieerde in deze studie van 1 tot 89 minuten, onafhankelijk van de broedfase. De verstoringafstand voor bruine kiekendieven is niet bekend en, vanwege het dichte habitat, moeilijk vast te stellen.⁴²¹ Maar vanwege de lage frequentie van de verjaging met ondersteunend afschot kunnen effecten van *optische verstoring* op voorhand worden uitgesloten. Tot in welke mate geluid een verstoring effect heeft op bruine kiekendieven, is onbekend.

Om significante effecten van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot te voorkomen, zou mitigatie moeten worden toegepast tijdens de broedperiode (april tot en met juni) binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de bruine kiekendief.^{422 423}

Door inachtneming van een maximale verjaagfrequentie van drie maal per week en twee maal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel en geen lokmiddelen te gebruiken, kan, in combinatie met de beperkte gevoeligheid van de bruine kiekendief voor optische verstoring, significante verstoring door de schadebestrijding met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode worden uitgesloten.

Ten opzichte van de reeds in het leefgebied aanwezige verstoring door onder andere recreatie, zal geen significante verstoring optreden bij de frequentie en geluidsbelasting waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties. Door te schieten met kogels zal het geluidsniveau al gauw overeenkomen met het achtergrondniveau, terwijl bruine kiekendieven minder gebonden zijn aan het op peil houden van een energiebalans vergeleken met herbivore watervogels.⁴²⁴

Vanaf augustus verlaat de bruine kiekendief zijn broedplaatsen. Vanaf dat moment zullen er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn en kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus van augustus tot oktober worden uitgesloten.

Voor de bruine kiekendief geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in het gebied De Wieden mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van april tot juli.⁴²⁵

De Nederlandse broedvogels zijn trekvogels die meestal overwinteren in het zuiden.⁴²⁶ Verstoring van foeragerende vogels is in de winterperiode dus niet aan de orde.

Ons oordeel

In tegenstelling tot de passende beoordeling van Sweco loopt, volgens de natuurkalender van het ministerie van LNV, de broedperiode van de bruine kiekendief niet van 1 april tot 1 juli, maar van 1 april (de balts) tot 15 juli (niet-vliegvlugge jongen).⁴²⁷

Bruine kiekendieven hebben een verstoringafstand tussen de 100 en 300 meter.⁴²⁸ De bruine kiekendief is verstoringgevoelig.⁴²⁹ Hoewel de soort frequent aanwezig is in door mensen, bijvoorbeeld voor

⁴²¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 22/23)

⁴²² (Bijlage 3 Wet natuurbescherming – Vergunning schadebestrijding ganzen 2018/0215252 d.d. 11/04/2018)

⁴²³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 22/23)

⁴²⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 22/23)

⁴²⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 22/23)

⁴²⁶ Profielendocument Vogels, Bruine kiekendief, 1 september 2008 (blz. 1)

⁴²⁷ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁴²⁸ Profielendocument Vogels, Bruine kiekendief, 1 september 2008 (blz. 1)

⁴²⁹ (<https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=24177>)

akkerbouw en recreatie, bezochte gebieden, leidt de aanwezigheid van mensen of machines tot een verminderde aanwezigheid van de soort, met name tijdens de broedperiode.⁴³⁰

De kritische verstoringperiode loopt vanaf 1 april (de balts) tot 15 juli (niet-vliegvlugge jongen).⁴³¹

Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de bruine kiekendief geldt het instandhoudingsdoel van behoud van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 19 broedpaar wordt over de afgelopen vijf jaar gemiddeld niet gehaald. Omdat de broedlocaties van de bruine kiekendief deels nabij de locaties liggen waar verjaging met ondersteunend afschot van ganzen plaats kan vinden, kunnen significante effecten van geluidsverstoring op de Natura 2000-doelstellingen niet op voorhand worden uitgesloten. Dit geldt voor de kritische verstoringperiode periode van 1 april tot 15 juli.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende bruine kiekendief door het schieten van ganzen, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 15 vast:

- In de periode 1 april tot 15 juli mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de bruine kiekendief* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op Porseleinhoen

Het broedbiotoop van het porseleinhoen bestaat uit open moerassige terreinen van minimaal 1-2 hectare met matig voedselrijk water. De vogel zoekt een permanent (of periodiek) natte situatie van ongeveer 10 tot 35 centimeter diep water op met een weelderige vegetatie van biezengras, zeggen, lisdodden en andere moerasplanten (hoogte 0,5-1 m). Naast moerassen zijn ook laag in het voorjaar geïnundeerde uiterwaarden (graslanden) geschikt als broedbiotoop. Het porseleinhoen maakt zijn nest in dichte vegetaties van riet, zeggen of grassen boven of nabij ondiep water.⁴³² Het porseleinhoen voedt zich in hoofdzaak met insecten en kleine weekdieren, die hij zoekt in de omgeving van de nestplaats langs slikranden en onder de dekking van een weelderige vegetatie. De moerasvegetatie mag niet te dicht van structuur zodat het dier er goed doorheen kan lopen. Huidige kwaliteit en omvang van het aanwezige leefgebied is voldoende.

Het huidige aantal broedparen van het porseleinhoen (2014 –2018) ligt met 5 paar onder het instandhoudingsdoel van 19 broedpaar.⁴³³

Er is geen trend aantoonbaar is voor het gebied. De provinciale populatie is ook met > 5% per jaar afgenomen over de afgelopen 12 jaar en met < 5% per jaar over de periode 1990 – 2018. Landelijk is er over de laatste 12 jaar geen significante aantalsverandering geweest, maar over de periode 1990 – 2018 is het aantal ook significant met < 5% per jaar afgenomen en ook is de landelijke staat van instandhouding als zeer ongunstig beoordeeld.⁴³⁴

De porseleinhoen broedt van april tot juli in natte moerasachtige vegetaties. Omdat de soort in dichte vegetatie leeft, is de porseleinhoen beperkt gevoelig voor optische verstoring en zal dit alleen optreden wanneer de vogel tot op korte afstand (< 100m) wordt benaderd (Profielendocument 2008 A119 Porseleinhoen). Broedgevallen van de porseleinhoen zijn echter ook nabij de randen van de Natura 2000-

⁴³⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 22/23)

⁴³¹ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

⁴³² Zie ook 'Profielen Vogels; Porseleinhoen op Synbiosys

⁴³³ www.Sovon.nl;

⁴³⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

begrenzing vastgesteld en dus dichtbij locaties waar verjaging met ondersteunend afschot kan plaatsvinden. Het is onbekend in hoeverre de porseleinhoen verstoord wordt door het geluid van een geweerschot.⁴³⁵

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden, een neergaande provinciale trend en een landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding, is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een verstrend effect heeft op de porseleinhoen, is niet bekend⁴³⁶ maar significant negatieve effecten van verstoring, met name vanwege geluid, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Gezien de beperkte gevoeligheid van de porseleinhoen voor optische verstoring, kan echter redelijkerwijs verwacht worden dat door maatregelen te treffen om het geluid te mitigeren de verstoring zodanig beperkt kan worden dat significante verstoring kan worden uitgesloten.

Tijdens de broedperiode van april tot juli zouden mitigerende maatregelen moeten worden toegepast. *Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel zonder lokmiddelen zou tijdens de broedperiode toegepast moeten worden binnen een straal van 300 m vanaf het leefgebied van de porseleinhoen.*⁴³⁷

In een eerdere effectbeoordeling is voor de porseleinhoen uitgegaan van een verstoringsafstand van 100 meter.⁴³⁸ Deze afstand is echter gebaseerd op optische verstoring. Verstoring door geluid is niet onderzocht voor de porseleinhoen en daarom zou uit voorzorg ook voor deze soort een afstand van 300 meter aangehouden moeten worden.

De porseleinhoen is vooral tijdens het broedseizoen geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een porseleinhoen bij verstoring niet gauw zijn territorium, maar zal juist nabij zijn nest aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Door inachtneming van mitigatiemaatregelen kan significante verstoring van de porseleinhoen door de verjaging met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.⁴³⁹

Vanaf augustus vertrekt de porseleinhoen richting zijn overwinteringsgebied. Vanaf dat moment zullen er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn en kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus van augustus tot oktober worden uitgesloten. Voor het porseleinhoen geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van april tot juli.⁴⁴⁰

Ons oordeel

In tegenstelling tot wat de passende beoordeling van Sweco aangeeft loopt de kritische verstoringsperiode van het broeden niet van "april tot 1 juli" maar van half april tot 1 augustus.⁴⁴¹ Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de porseleinhoen geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 19 broedpaar wordt niet gehaald.

⁴³⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁴³⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁴³⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁴³⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁴³⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁴⁴⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁴⁴¹ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de porseleinhoen liggen, in de kritische verstoringsperiode periode van 15 april tot 1 augustus, niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende porseleinhoen door het schieten van ganzen in de kritische periode van 15 april tot 1 augustus, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 16 vast:

- In de periode 15 april tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de porseleinhoen* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op Kwartelkoning

Het broedhabitat van de kwartelkoning kenmerkt zich door een meer dan 20 centimeter hoge gesloten kruidenrijke vegetatie. De moerasvegetatie mag niet zo dicht van structuur zijn dat het dier er niet goed meer doorheen kan lopen. In Nederland wordt de kwartelkoning vooral gevonden in extensief onderhouden kruiden- en bloemrijke hooilanden in rivier- en beekdalen. De huidige kwaliteit en oppervlakte van het leefgebied is in de Rijntakken onvoldoende voor het behalen van het instandhoudingsdoel. Voor De Wieden geldt dat de doelstelling uit het aanwijzingsbesluit niet wordt gehaald.

Het huidige aantal broedparen ligt met 0 (2014 –2018) in het gebied onder het instandhoudingsdoel van 13 broedpaar. Over de periode 1990 – 2018 en over de afgelopen 12 jaar is geen trend vastgesteld. Voor de provinciale populatie zijn er onvoldoende gegevens om een trend vast te stellen, maar landelijk is er over de periode 1990 – 2018 een afname vastgesteld van < 5% per jaar en over de afgelopen 12 jaar is er sprake van een significante afname van > 5% per jaar. Ook is de staat van instandhouding als zeer ongunstig beoordeeld.⁴⁴²

De kwartelkoning broedt van april tot augustus, vooral in voldoende dekking gevende hooilanden in uiterwaarden maar ook op akkers. Omdat de soort in dichte vegetatie leeft, is de kwartelkoning beperkt gevoelig voor optische verstoring en zal dit alleen optreden wanneer de vogel tot op korte afstand (< 100 meter) wordt benaderd (Profielendocument 2008 A122 Kwartelkoning). Broedgevallen van de kwartelkoning, met name de gebieden Rijntakken zijn echter ook nabij de randen van de Natura 2000-begrenzing vastgesteld en dus dichtbij locaties waar verjaging met ondersteunend afschot kan plaatsvinden. Het is onbekend in hoeverre de kwartelkoning verstoord wordt door het geluid van een geweerschot.⁴⁴³

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden en een landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding, is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een verstrend effect heeft op de kwartelkoning, is niet bekend.⁴⁴⁴ Gezien de beperkte gevoeligheid van de kwartelkoning voor optische verstoring, kan – door maatregelen te treffen om het geluid te mitigeren – de verstoring zodanig beperkt worden dat significante verstoring kan worden uitgesloten.⁴⁴⁵

⁴⁴² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁴⁴³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁴⁴⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁴⁴⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel en zonder lokmiddelen zou tijdens de broedperiode (april tot en met juli) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de kwartelkoning. ⁴⁴⁶

In een eerdere effectbeoordeling is voor de kwartelkoning uitgegaan van een verstoringafstand van 100 meter. ⁴⁴⁷ Deze afstand is echter gebaseerd op optische verstoring. Verstoring door geluid is niet onderzocht voor de kwartelkoning en daarom zou uit voorzorg ook voor deze soort een afstand van 300 meter aangehouden moeten worden. De kwartelkoning is vooral tijdens het broedseizoen geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een kwartelkoning bij verstoring niet gauw zijn territorium maar zal juist nabij zijn nest aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Door inachtneming van mitigatiemaatregelen kan significante verstoring van de kwartelkoning door de verjaging met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten. ⁴⁴⁸

Vanaf augustus vertrekt de kwartelkoning richting zijn overwinteringsgebied. Vanaf dat moment zullen er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn en kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus van augustus tot en met oktober worden uitgesloten. ⁴⁴⁹

Voor de kwartelkoning geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van april tot augustus. ⁴⁵⁰

Ons oordeel

In tegenstelling tot hetgeen in de passende beoordeling van Sweco staat loopt de broedperiode van de kwartelkoning niet van "1 april tot 1 augustus", maar van 1 mei tot 1 oktober. ⁴⁵¹ Twee broedsels per jaar zijn nodig om de geringe overlevingskansen te compenseren. ⁴⁵² Daarom moet de broedhabitat over een lange periode beschikbaar zijn, van 1 mei tot 1 oktober. ⁴⁵³

Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de kwartelkoning geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 13 broedpaar werd niet gehaald.

Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de kwartelkoning liggen, in de kritische verstoringperiode periode van 1 mei tot 1 oktober, niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende kwartelkoning door het schieten van ganzen, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 17 vast:

- In de periode 1 mei tot 1 oktober mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de kwartelkoning* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

⁴⁴⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁴⁴⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁴⁴⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁴⁴⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁴⁵⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁴⁵¹ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), december 2018 (blz. 83)

⁴⁵² <http://collectiefrivierenland.nl/wp-content/uploads/2016/04/Brochure-Kwartelkoning.pdf>

⁴⁵³ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Effecten op Watersnip

Het broedbiotoop van de watersnip bestaat uit moerassig laagveen, hoogveen en natte heiden en zeer vochtige schrale graslanden op veengrond of in uiterwaarden en open beekdalen. De nestplaats is gelegen in de verlandingszone van moerasgebieden of in gemaaide rietvelden. In grasland nestelt de soort alleen in vochtige hooilanden en extensief beweidde natte graslanden met een waterpeil van 0-20 centimeter beneden het maaiveld. Het voedselbiotoop kan identiek zijn aan de nestbiotoop, maar kan ook apart liggen. De watersnip foerageert in ondiepe greppels, sloten, poeltjes, slikranden en in tot 10 cm diep water.⁴⁵⁴ De meeste watersnippen broeden tegenwoordig in graslandreservaten en andere terreinen met een aangepast beheer. Een geschikt leefgebied bestaat uit een broed- en foerageergebied. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort. De Wieden moet voor deze soort in een leefgebied voorzien met draagkracht voor een populatie van ten minste 150 paren.

Recente aantallen broedparen van de watersnip zijn voor het gebied niet goed bekend. Over de periode 1990 -2018 geldt dat er voor De Wieden een stabiele populatietrend geldt. Voor de provinciale populatie is er geen significante aantalsverandering vastgesteld, terwijl er landelijke over de periode 1990 – 2018 een significante afname van < 5% per jaar geldt, en er over de afgelopen 12 jaar een significante toename van <5 % per jaar wordt waargenomen. De staat van instandhouding is als zeer ongunstig beoordeeld.⁴⁵⁵

De watersnip broedt van maart tot september op de grond, in voldoende dekking gevende vegetatie. Omdat de soort in dichte vegetatie leeft, is de watersnip beperkt gevoelig voor optische verstoring en zal dit alleen optreden wanneer de vogel tot op korte afstand (100 – 300 meter) wordt benaderd (Profielendocument 2008 A153 Watersnip). Dergelijke verstoring kan dan tot een verlaagd broedsucces leiden. Broedgevallen van de watersnip zijn echter ook nabij de randen van de Natura 2000-begrenzing vastgesteld en dus dichtbij locaties waar verjaging met ondersteunend afschot kan plaatsvinden. Het is onbekend in hoeverre de watersnip verstoord wordt door het geluid van een geweerschot.⁴⁵⁶

Vanwege de landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding en de zeer negatieve trend over de periode 1990 – 2018 in het gebied Rijntakken, waar het huidige aantal bovendien onder het instandhoudingsdoel ligt, is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een versturend effect heeft op de watersnip is niet bekend.⁴⁵⁷ Gezien de beperkte gevoeligheid van de watersnip voor optische verstoring, kan echter redelijkerwijs verwacht worden dat door maatregelen te treffen om het geluid te mitigeren, de verstoring zodanig beperkt kan worden dat significante verstoring kan worden uitgesloten.

*Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel en geen gebruik te maken van lokmiddelen zou tijdens de broedperiode (maart tot en met augustus) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 m vanaf het leefgebied van de watersnip.*⁴⁵⁸

De watersnip is vooral tijdens het broedseizoen geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een watersnip bij verstoring niet gauw zijn territorium, maar zal vertrouwen op camouflage en pas bij verstoring van dichtbij, opvliegen.⁴⁵⁹ Door inachtneming van mitigatie kan significante verstoring van de

⁴⁵⁴ Zie ook 'Profielen Vogels; Watersnip op Synbiosys

⁴⁵⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

⁴⁵⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

⁴⁵⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

⁴⁵⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

⁴⁵⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

watersnip door de schadebestrijding met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode worden uitgesloten.⁴⁶⁰

Na de broedperiode vertrekt een deel van de populatie naar de overwinteringsgebieden en is de watersnip minder plaatsgebonden. Vanaf september zullen er daarom voldoende uitwijkmogelijkheden bestaan. In september kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus worden uitgesloten.

Voor de watersnip geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van maart tot september.

Ons oordeel

In tegenstelling tot de passende beoordeling van Sweco loopt, volgens de natuurkalender van het ministerie van LNV, de broedperiode van de watersnip niet van "1 maart tot 1 september", maar van 15 maart tot 15 september.^{461 462}

Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de watersnip geldt het instandhoudingsdoel van behoud van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 150 broedpaar wordt niet gehaald.

Waar natte hooilanden en plas-dras rietland in de uiterwaarden grenzen aan agrarische percelen is een (significant) verstoringseffect op deze soort op voorhand niet geheel uit te sluiten. Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de watersnip liggen, in de kritische verstoringperiode van 15 maart tot 15 september, niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende watersnip door het schieten van ganzen, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 18 vast:

- In de periode 15 maart tot 15 september mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de watersnip* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op Zwarte stern

De zwarte stern is tijdens het broedseizoen gebonden aan zoet water. Het broedbiotoop bestaat vooral uit zoetwatermoerassen, vennen, uiterwaarden, plassen en sloten, en oevers van meren en langzaam stromende rivieren. Ze bouwen hun nesten van nature op drijvende waterplanten vroeger was dat vaak Krabbenscheer. Bij afwezigheid van geschikte waterplanten gebruiken ze in veel moerasgebieden tegenwoordig kunstvlotjes of andere drijvende materialen (o.a. vegetaties van waterlelie en gele plomp) als nestgelegenheid, die speciaal voor dit doel worden neergelegd.⁴⁶³ De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.

Het huidige aantal van 117 broedparen (2014 – 2018) in het gebied ligt onder het instandhoudingsdoel van 200 broedparen. Over de afgelopen 12 jaar geldt dat de populatietrend stabiel is. Ook voor de

⁴⁶⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

⁴⁶¹ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁴⁶² Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), december 2018 (blz. 83)

⁴⁶³ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys

provinciale populatie is er geen trend aantoonbaar, terwijl er landelijke geen significante aantalsverandering is. De staat van instandhouding is echter als zeer ongunstig beoordeeld.⁴⁶⁴

De zwarte stern broedt in mei en juni op drijvende vegetatie in moerassen en brede sloten. Optische verstoring kan leiden tot verminderd broedsucces.⁴⁶⁵ Dergelijke verstoring treedt echter pas op wanneer deze op minder dan 50 tot 100 meter plaatsvindt⁴⁶⁶ en leidt alleen tot meetbare negatieve effecten wanneer de verstoring frequent en/of langdurig is.⁴⁶⁷ Hoewel verstoring door het geluid van een gewerschot op (zwarte) sterns niet gedetailleerd is onderzocht, lijken sterns beperkt gevoelig voor verstoring door geluid. Het geluidsniveau, geproduceerd door waterrecreatie bijvoorbeeld, was niet gerelateerd aan de mate van verstoring van visdieren, in tegenstelling tot de optische verstoring die door recreatie werd veroorzaakt.⁴⁶⁸

De zwarte stern kan dus alleen op korte afstand negatieve effecten ondervinden van frequente optische verstoring en er is geen bewijs dat de soort door geluid verstoord wordt.

Bovendien gaat het bij verjaging met ondersteunend afschot om relatief weinig frequente verstoring. Een eerdere verstoringstoets van ganzenbeheer heeft ook aangegeven dat effecten van afschot buiten de Natura 2000-begrenzing op zwarte sterns kunnen worden uitgesloten.⁴⁶⁹ De frequentie waarmee verjaging met ondersteunend afschot plaatsvindt, zal ook op korte afstand geen significante verstoring veroorzaken.⁴⁷⁰ De zwarte stern is ook geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is.

Negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de instandhoudingsdoelstellingen voor de zwarte stern kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten.

In maart is de zwarte stern nog niet in Nederland aanwezig en vanaf half september zijn de meeste zwarte sterns weer uit Nederland verdwenen. In september kunnen significante effecten van verstoring dus ook worden uitgesloten.

Ons oordeel

De zwarte stern heeft een gemiddelde gevoeligheid voor verstoring. In voedselgebieden is de gevoeligheid matig (verstoring vanaf minder dan 100 meter afstand) en op broed-, slaap- en rustplaatsen is de zwarte stern zeer gevoelig (verstoring vanaf minder dan 300 meter afstand). De gevoeligheid voor verstoring van zijn leefgebied is gemiddeld (halfopen en open landschap). Vanwege de grote concentratie van zwarte sterns op één of enkele broed-/slaapplaatsen is de soort gevoelig voor verstoring en veranderingen van het leefgebied op de broed-, slaap- en rustplaatsen.⁴⁷¹

In het foerageergebied is de gevoeligheid voor verstoring gering. In het agrarische gebied kunnen met name foeragerende zwarte sterns verstoord worden door een handeling. Dit leidt ertoe dat zij tijdelijk elders in het gebied zullen gaan foerageren. Significante verstoringseffecten zijn dan uitgesloten.⁴⁷²

De staat van instandhouding wordt door Sovon en door het profieldocument van het ministerie voor de broedende zwarte sternpopulatie als zeer ongunstig beoordeeld. De soort is als 'bedreigd' opgenomen in de nationale (rode) lijsten van met uitsterven bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten. Het profieldocument voor vogels geeft ook aan dat in de broedtijd (vooral in de kuikenfase) verstoring door

⁴⁶⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁴⁶⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁴⁶⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁴⁶⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁴⁶⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁴⁶⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁴⁷⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

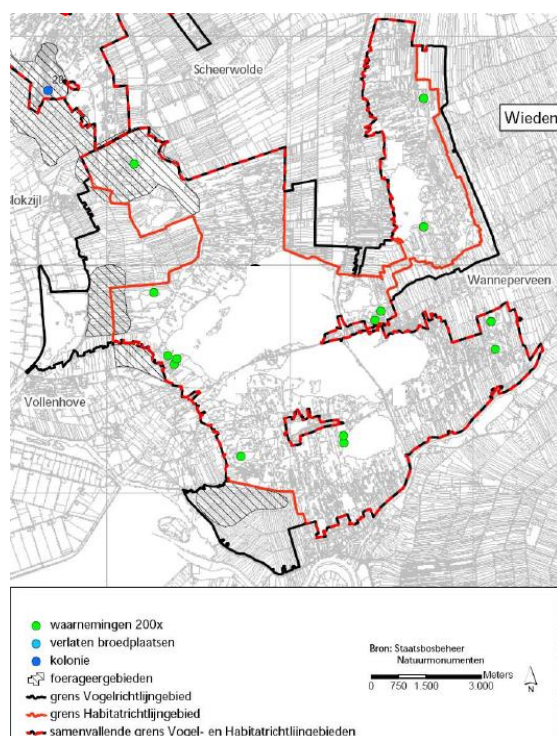
⁴⁷¹ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys

⁴⁷² Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 69)

recreatie en agrarische activiteiten funest kan zijn. Het document geeft aan dat er rust moet heersen rond de nestplaatsen tijdens de broedtijd.⁴⁷³ De kritische verstoringperiode voor de zwarte stern loopt van half april tot half september.⁴⁷⁴

Op broed-, slaap- en rustplaatsen is de Zwarte stern zeer gevoelig voor verstoring.⁴⁷⁵ Langdurige menselijke aanwezigheid in de vestigingsfase verhindert vestiging van broedkolonies. Succesvol broeden is alleen mogelijk in moerasgebied zonder waterrecreatie en sportvisserij, al kan zonering in grote gebieden effectief zijn.⁴⁷⁶

De verstoringafstand voor broedende zwarte stern is 300 meter en voor foeragerende zwarte stern 100 meter. De zwarte stern broedt in De Wieden op locaties binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied die op meer dan 300 meter afstand liggen van agrarische percelen waar in schadebestrijding plaatsvindt (zie onderstaande figuur).⁴⁷⁷ Significant negatieve effecten zijn uitgesloten.⁴⁷⁸

Figuur Kaart met broedplaatsen zwarte stern in De Wieden in de jaren 2006-2011

Volgens het Natura 2000-beheerplan voor De Wieden zijn knelpunten voor het halen van het instandhoudingsdoel gelegen in het gebrek aan nestgelegenheid (krabbenscheervegetaties), rust en voedsel.

Het niet halen van de instandhoudingsdoelstellingen ligt aan gebrek aan nestgelegenheid (krabbenscheervegetaties), rust en voedsel. Belangrijkste oorzaak is slechte waterkwaliteit.

⁴⁷³ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys en <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/agrarisch-natuurbeheer-anlb/kennisbank/doelsoorten/zwarte-stern/>

⁴⁷⁴ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

⁴⁷⁵ Concept Beheerplan Natura 2000 Rijntakken, Achtergrond document Uitwerking Natura 2000 doelen, versie 5 juni 2015 (blz. 144 e.v.)

⁴⁷⁶ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys en <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/agrarisch-natuurbeheer-anlb/kennisbank/doelsoorten/zwarte-stern/>

⁴⁷⁷ Werkdocument Natura 2000 De Wieden & De Weerribben 2009-2015, Provincie Overijssel, 12 augustus 2009 (blz 90)

⁴⁷⁸ Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 53)

De frequentie en de intensiteit van de handeling is zo laag, en de afstand van de handeling tot de broedterritoria zo groot, dat door de handeling significante verstoringseffecten uit te sluiten zijn. Significante verstoringen kunnen uitgesloten worden.

Effecten op de Paapje

Het broedbiotoop van het paapje bestaat uit vochtige tot natte terreinen met structuurrijke vegetaties die rijk zijn aan insectenleven. Het zijn bijvoorbeeld extensief beheerde gras- en hooilanden, heide, duinvalleien en hoogveen. In de graslanden moeten wat opgaande kruiden als akkerdistel, ridderzuring en schermbloemigen voorkomen zodat het paapje die als uitkijkpost kan gebruiken. De nesten liggen tussen graspollen, kruiden of in overjarige vegetatie, vaak in perceelsranden, bermen, greppels en slootranden. Het voedselbiotoop bestaat uit een afwisselende vegetatie met enige hoge bomen, struiken of palen die het paapje als uitkijkpost gebruikt.⁴⁷⁹ De huidige kwaliteit en oppervlakte van het leefgebied is in De Wieden onvoldoende voor het behalen van het instandhoudingsdoel.

Het huidige aantal broedgevallen (2014 – 2018) in het gebied De Wieden ligt met 2 broedparen onder het instandhoudingsdoel van 6 broedpaar, met geen aantoonbare trend over de afgelopen 12 jaar. Over de periode 1990 – 2018 echter, geldt een significante afname van > 5% per jaar. Voor provincie Overijssel zijn er onvoldoende gegevens om een trend vast te stellen, maar landelijk is het aantal paapjes zowel in de periode 1990 – 2018 als over de afgelopen 12 jaar met < 5% per jaar afgenomen. De staat van instandhouding is dan ook als zeer ongunstig beoordeeld.⁴⁸⁰

Het paapje is gevoelig voor verstoring door bijvoorbeeld recreatie,⁴⁸¹ met name waar dit op korte afstand (< 100 meter) van een nestlocatie plaatsvindt (Profielendocument A275 Paapje, 2008). In hoeverre het paapje verstoord wordt door het geluid van een geweerschot is onbekend, maar gezien de lage frequentie van schoten (maximaal twee schoten per verjaagactie) is deze verstoring naar verwachting beperkt; zangvogels zijn, voor zover bekend, met name gevoelig voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁴⁸² Ook geldt voor zangvogels dat hoewel er aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn, zangvogels in het algemeen veelal snel gewend raken aan verstoringbronnen wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren.

In witoogvireos leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoorde individuen.⁴⁸³ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.⁴⁸⁴

Omdat het paapje gevoelig is voor optische verstoring, het huidige aantal onder het instandhoudingsdoel ligt en er een zeer ongunstige staat van instandhouding geldt, kunnen *significante effecten van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot niet zondermeer worden uitgesloten*.

Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel en geen gebruik te maken van lokmiddelen zou tijdens de broedperiode

⁴⁷⁹ Zie ook 'Profielen Vogels; Paapje op Synbiosys

⁴⁸⁰ www.sovon.nl/gebieden

⁴⁸¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 34, 35)

⁴⁸² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 34, 35)

⁴⁸³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 34, 35)

⁴⁸⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 34, 35)

(april en mei) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 m vanaf het leefgebied van het paapje. ⁴⁸⁵

Voor het paapje is aangetoond dat een bezoek door onderzoekers aan een nest met een frequentie van éénmaal per twee dagen geen consequenties had voor de dagelijkse overleving van de eieren. ⁴⁸⁶ Nestbezoeken met deze frequentie leidden verder tot een afwezigheid van jongenvoerende ouders van maximaal 20 minuten per keer.

Dit komt overeen met 0.5% van de periode waarin de jongen in het nest aanwezig zijn en heeft geen invloed op de overlevingskans van de jongen. Door inachtneming van mitigatiemaatregelen kan significante verstoring van het paapje door de verjaging met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode daarom op voorhand worden uitgesloten.

Na de broedperiode is het paapje minder plaatsgebonden en zullen er bij de relatief weinig frequente verstoring bij verjaging met ondersteunend afschot voldoende uitwijkingsmogelijkheden bestaan. Vanaf juni kunnen significant negatieve effecten van verstoring dus ook zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Voor het paapje geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in het gebied De Wieden mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van april tot juni. ⁴⁸⁷

Ons oordeel

In tegenstelling tot de passende beoordeling van Sweco loopt, volgens de natuurkalender van het ministerie van LNV, de broedperiode van de watersnip *niet* van "april tot juni", maar van 15 april tot 15 augustus. ⁴⁸⁸

In zijn leefgebied heeft het paapje een gemiddelde verstoringgevoeligheid: het is een halfopen landschap. Het effect van verstoring op de populatie is onbekend. Men heeft echter aangetoond dat in de nabijheid van paden en wegen de dichtheid van paapjes afneemt. Het is dus mogelijk dat de populatiegrootte in gebieden met veel wegen en paden beperkt wordt door verstoring. Vooral verstoring door landrecreatie vormt een bedreiging voor het paapje. ⁴⁸⁹

Omdat het paapje gevoelig is voor optische verstoring, het huidige aantal onder het instandhoudingsdoel ligt en er een zeer ongunstige staat van instandhouding geldt, kunnen significante effecten van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot niet zondermeer worden uitgesloten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende paapje door het schieten van ganzen, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 19 vast:

- In de periode 15 april tot 15 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van het paapje* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

⁴⁸⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 34, 35)

⁴⁸⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 34, 35)

⁴⁸⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 34, 35)

⁴⁸⁸ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁴⁸⁹ Zie ook 'Profielen Vogels; Paapje op Synbiosys

Effecten op de Snor

De voorkeur van de snor gaat uit naar opgaande, overjarige rietvegetaties met een goed ontwikkelde onderlaag van oud plantenmateriaal (een 'kniklaag') in ondiep water. Het zijn natte structuurrijke rietvegetaties die op een ondergrond van minerale bodem en (laag)veen groeien, minimaal 1,5 meter hoog zijn. Vaak is hier en daar wilgenopslag aanwezig. Voor een broedbiotoop van de snor is minimaal 1-2 hectare aan oppervlak nodig. Water op het maaiveld is essentieel. De snor maakt zijn nest in dichte vegetatie, tussen gebroken rietstengels, lisdodde, grote zeggen en gagel, op een hoogte van 10-30 cm boven de grond of het wateroppervlak. Een geschikt leefgebied bestaat uit een broed en foerageergebied. Voedsel wordt gezocht in de onderste lagen van de moerasvegetaties, ook vlak boven bodem en water en later in het broedseizoen ook in wilgenopslag. De huidige kwaliteit en oppervlakte van het leefgebied is in De Wieden voldoende voor het behalen van het instandhoudingsdoel.

Het instandhoudingsdoel is het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 300 paren. Voor De Wieden zijn er onvoldoende gegevens zijn om te bepalen hoe het huidige aantal (2014 – 2018) zich verhoudt tot de instandhoudingsdoelen.

De snor broedt vanaf april tot begin juni in oud riet. De snor is gevoelig voor verstoring door bijvoorbeeld recreatie, met name waar dit op korte afstand (< 100 m) plaatsvindt (Profielendocument A292 Snor, 2008) en met name tijdens de nestbouw- en eilegfase wanneer nesten bij verstoring verlaten kunnen worden en er elders een nieuwe broedpoging gedaan kan worden.⁴⁹⁰ In hoeverre de snor verstoord wordt door het geluid van een geweerschot is onbekend, maar gezien de lage frequentie van schoten is deze verstoring naar verwachting beperkt; zangvogels zijn, voor zover bekend, met name gevoelig voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁴⁹¹ Ook geldt voor zangvogels dat hoewel er aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn, zangvogels in het algemeen veelal snel gewend raken aan verstoringbronnen wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren. In witoogvireos leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoorde individuen.⁴⁹² Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.⁴⁹³

Omdat de snor in dichte vegetatie broedt, ligt de overgrote meerderheid van de broedgevallen op meer dan 100 meter afstand van de locaties waar verjaging met ondersteunend afschot plaats kan vinden. Gezien de beperkte frequentie waarmee verjaging met ondersteunend afschot verstoring kan veroorzaken en de positieve landelijke aantaltrend en gunstige staat van instandhouding, kunnen significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de snor op voorhand worden uitgesloten.⁴⁹⁴

Na de broedperiode is de snor minder plaatsgebonden en zullen er bij verstoring voldoende uitwijkmogelijkheden bestaan. Vanaf augustus vertrekt de snor naar de overwinteringsgebieden en kunnen significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot dus ook worden uitgesloten.⁴⁹⁵

⁴⁹⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁴⁹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁴⁹² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 38)

⁴⁹³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁴⁹⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁴⁹⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

Ons oordeel

De frequentie en de intensiteit van de handeling is zo laag, en de afstand van de handeling tot de broedterritoria groot, dat daardoor significante verstoringseffecten uit te sluiten zijn. Significante verstoringen kunnen uitgesloten worden.

Effecten op de Rietzanger

Het broedbiotoop van de rietzanger bestaat uit vochtige tot vrij droge overjarige rietkragen, rietlanden en kruidenrijke ruigten. Dit biotoop is te vinden in moerassen, kanalen, sloten, meren, rivieren en grienden en broekbossen. De nestplaats bevindt zich in de 'kniklaag' van overjarige rietlandvegetaties ofwel onderlaag van ruigtekruiden en lage struiken van voornamelijk wilgen. Het nest vindt steun op de vegetatie. In lijnvormige moerasvegetaties nestelt de rietzanger alleen als ze een minimale breedte van circa 5 meter hebben. Het voedsel wordt gezocht in de onder- en bovenlaag van rietland, kruidenrijk grasland, ruigtezones en houtopslag.⁴⁹⁶ De huidige kwaliteit en oppervlakte van het leefgebied is in De Wieden voldoende voor het behalen van het instandhoudingsdoel.

Het instandhoudingsdoel is het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 2.000 paren. Voor De Wieden zijn er onvoldoende gegevens om te bepalen hoe het huidige aantal (2014 – 2018) zich verhoudt tot de instandhoudingsdoelen.⁴⁹⁷ Sovon geeft aan dat het geschatte aantal in 2013 rond de 2750 broedparen lag.⁴⁹⁸ Dit ligt boven het instandhoudingsdoelaantal.

De rietzanger broedt vanaf april tot begin juni nabij water in laagveenmoerassen met overjarig riet en veenmosrietlanden. De rietzanger is beperkt gevoelig voor verstoring, en met name waar waterrecreatie de nestlocatie op korte afstand (< 100 m) benadert. Er is geen consistente relatie gevonden tussen de mate van recreatie en de broeddichtheid (Profielendocument A295 Rietzanger, 2008).⁴⁹⁹ De rietzanger kan dan ook vaak in relatief kleine rietkragen in bijvoorbeeld woonwijken worden aangetroffen. In hoeverre de rietzanger verstoord wordt door het geluid van een gewerschot is onbekend, maar gezien de lage frequentie van schoten is deze verstoring naar verwachting beperkt; zangvogels zijn, voor zover bekend, met name gevoelig voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁵⁰⁰ Ook geldt voor zangvogels dat hoewel er aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn, zangvogels in het algemeen veelal snel gewend raken aan verstoringbronnen wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren.

In witoogvireos leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoord individuen.⁵⁰¹ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.⁵⁰²

Omdat de rietzanger beperkt gevoelig is voor verstoring, de aantallen in de gebieden stabiel lijken en er een positieve aantalsontwikkeling gaande is met een gunstige staat van instandhouding, kunnen

⁴⁹⁶ Zie ook 'Profielen Vogels; Rietzanger op Synbiosys

⁴⁹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁴⁹⁸ Zie www.sovon.nl/gebieden: In dit geval betreft de schatting een gemiddelde over het betreffende jaar (2013) en de twee omliggende jaren (2012-2014).

⁴⁹⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁵⁰⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁵⁰¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁵⁰² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

significante negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de rietzanger worden uitgesloten.⁵⁰³

Ons oordeel

De frequentie en de intensiteit van de handeling is zo laag, en de afstand van de handeling tot de broedterritoria groot, dat daardoor significante verstoringseffecten uit te sluiten zijn.

Significante verstoringen kunnen uitgesloten worden.

Effecten op Grote karekiet

De grote karekiet nestelt langs de randen van rietmoerassen en langs grote open wateren met brede waterrietzones. De rietzones moeten minimaal 3 meter breed zijn en de planten moeten in minimaal 20 centimeter diep water staan. Het riet dient ijl en hoog te zijn en tevens vitaal en stevig. Dikke stengels zijn nodig om het zware nest te kunnen dragen. De soort foerageert in waterrietzones, maar ook veel daarbuiten, in kruidige en struikachtige vegetaties.⁵⁰⁴

De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.

Het doelaantal voor de grote karekiet is voor het gebied De Wieden 20 broedpaar. het huidige aantal (2014 -2018) ligt met 0 paar onder het instandhoudingsdoel en de trends zijn negatief. Ook voor provincie Overijssel geldt een significante afname in aantallen van < 5% per jaar over de periode 1990 – 2018 en over de afgelopen 12 jaar. Landelijk is de soort over de periode 1990 – 2018 met 5% per jaar afgenomen en over de afgelopen 12 jaar zelfs met > 5% per jaar. De staat van instandhouding is dan ook beoordeeld als zeer ongunstig.⁵⁰⁵

De grote karekiet broedt vanaf mei tot augustus in overjarig riet. De grote karekiet is beperkt gevoelig voor verstoring. Verstoring treedt met name op waar waterrecreatie de nestlocatie op korte afstand (< 100 meter) benadert (Profielendocument A298 Grote karekiet, 2008) en met name tijdens de nestbouwfase.⁵⁰⁶ In hoeverre de grote karekiet verstoord wordt door het geluid van een gewoenshot is onbekend. Verstoringseffecten van geluid op zangvogels is met name vastgesteld voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁵⁰⁷ Impulsgeluiden kunnen echter ook verstoring veroorzaken, maar zullen alleen significante effecten op bijvoorbeeld dichtheden hebben wanneer de verstoring frequent en/of langdurig is. Zangvogels raken veelal snel gewend aan verstoringbronnen, wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren hoewel aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn. In de vogelsoort witoogvireo's leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoord individuen.⁵⁰⁸ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.⁵⁰⁹

Gezien de lage frequentie van schoten is de verstoring, veroorzaakt door verjaging met ondersteunend afschot, naar verwachting beperkt. Ondanks de negatieve aantalsontwikkeling van de grote karekiet in

⁵⁰³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁵⁰⁴ Zie ook 'Profielen Vogels; Grote karekiet op Synbiosys

⁵⁰⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁵⁰⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁵⁰⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁵⁰⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁵⁰⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

zowel de gebieden als op landelijk niveau kunnen, gezien de beperkte verstoringsevoeligheid van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties.⁵¹⁰ Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken. Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.⁵¹¹

Ons oordeel

De verstoringsevoeligheid van de grote karekiet is matig groot (verstoring bij < 100 m afstand). Net zoals bij de andere rietbewonende zangers is bij de grote karekiet waarschijnlijk geen effect van verstoring op de populatie aan de orde. De handeling vindt niet plaats in broedhabitat.

Essentieel voor de soort zijn rietmoerassen met vitaal riet en overjarig waterriet. De handeling vindt niet in dit habitat plaats.

Gezien de beperkte verstoringsevoeligheid (< 100 meter) van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties.

Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken. Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Effecten op niet-broedvogels

Soorten waarbij geen geografische overlap is

Van de aangewezen doelsoorten *fuut*, *aalscholver*, *nonnetje*, *krakeend*, *tafeleend*, *kuifeend*, *grote zaagbek* en *visarend* wordt er op agrarische percelen niet voldaan aan de specifieke biotoopeisen, en is er geen geografische overlap.⁵¹² Om die reden zijn effecten uitgesloten en worden deze soorten verder niet behandeld.

Soorten waarbij wel geografische overlap is

Effecten op de Kleine zwaan als niet-broedvogel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8 vogels (seizoensgemiddelde). In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied met name voor de kleine zwaan een functie als foerageergebied en als slaapplek heeft. De aantallen zijn sterk fluctuerend en recentelijk relatief laag. Behoud is voldoende, want de vermoedelijke oorzaken van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding liggen niet in dit gebied.

De kleine zwaan heeft een ongunstige staat van instandhouding en vertoont landelijk een afname. De kleine zwaan heeft een ongunstige staat van instandhouding en vertoont landelijk een afname. In het Natura 2000-gebied De Wieden wordt het instandhoudingsdoel niet gehaald.

Het doel van het gebied De Wieden voor de kleine zwaan is het behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8 vogels (seizoensgemiddelde).⁵¹³

⁵¹⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁵¹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁵¹² *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019

⁵¹³ Aanwijzingsbesluit (blz. 26): "Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8 vogels (seizoensgemiddelde)."

Het seizoensgemiddelde over de seizoenen 2013/2014 t/m 2017/2018 is *nul* kleine zwanen. Het instandhoudingsdoelaantal wordt dus niet gehaald.

Volgens Sovon is de trend van de kleine zwaan sinds 1980 negatief, te weten: een matige significante afname van < 5% per jaar. Ook landelijk gezien is er volgens Sovon een significante afname van < 5% per jaar tussen 1980 en 2017 vast te stellen. De trend vanaf de winterperiode 2006/2007 in volgens Sovon: "onzeker, geen trend aantoonbaar".

De aanvrager geeft in haar Passende beoordeling van Sweco aan dat de kleine zwaan in Nederland arriveert vanaf oktober en vertrekken naar de broedgebieden op de toendra in februari en maart.⁵¹⁴ Volgens Sweco verblijven enkele individuen ook na februari en in het zomerhalfjaar in Nederland, maar dat betreft vaak verzwakte individuen. Tijdens koude periodes in februari en maart zijn de aantallen nog aanwezig in Nederland wat hoger, maar in recente jaren vertrekken, de kleine zwanen, in toenemende mate al grotendeels in december of januari. De kleine zwaan is dus (vrijwel) niet aanwezig in de periode van 1 maart tot 1 oktober. Bovendien geldt dat, voor zover deze nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn. Significant negatieve effecten op de kleine zwaan kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten.⁵¹⁵

Ons oordeel

Wij zijn het niet eens met de stelling van de aanvrager dat: "de kleine zwaan in de maand maart (vrijwel) niet aanwezig is in Overijssel en dat daarom significant negatieve effecten op de kleine zwaan op voorhand kunnen worden uitgesloten. Mede omdat voor zover de kleine zwanen nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn."

Ten eerste blijkt uit de data van Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) dat begin maart van 2018 ruim 800 wilde zwanen in Overijssel geteld werden. Ten tweede geeft de aanvrager zelf aan dat: "Tijdens koude periodes in februari en maart zijn de aantallen [kleine zwanen] nog aanwezig in Nederland wat hoger". Omdat op voorhand niet valt in te schatten of de komende winters streng of minder streng zullen zijn, geldt in dit geval volgens ons het 'voorzorgsprincipe' en dient er vanuit te worden gegaan dat ook in de komende beheerplanperiode er koude winters kunnen zijn, waarbij ook in maart nog kleine zwanen in Overijssel zullen overwinteren.

Ten derde wordt niet feitelijk onderbouwd waar binnen het Natura 2000-gebied zich voldoende kwalitatief geschikte hectares foerageer-, slaap- en rustgebieden aanwezig zijn.

In eerdere ecologische onderzoeken van Boerema en Van den Brink werd vastgesteld dat:

"De handeling heeft tot doel om de in het gebied aanwezige ganzen te verjagen van agrarische percelen. Hoewel de handeling niet ten grondslag ligt aan deze afname in het aantal in Nederland en De Wieden overwinterende kleine zwanen kan een invloed vanwege verstoringseffecten op de wel in het gebied aanwezige dieren niet op voorhand worden uitgesloten."⁵¹⁶

De kleine zwaan heeft een ongunstige staat van instandhouding en vertoont landelijk een afname. In het Natura 2000-gebied De Wieden Het doel van het gebied De Wieden voor de kleine zwaan is het behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8 vogels (seizoensgemiddelde).⁵¹⁷

Tussen 2013 en 2018 is er een voor foeragerende vogels seizoensgemiddelde aantal van 0 vogels geweest.⁵¹⁸

⁵¹⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 45)

⁵¹⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

⁵¹⁶ Boerema en van den Brink, Schadebestrijding overwinterende ganzen binnen Natura 2000-gebieden in Overijssel, rapportnr 2104.vtSBN2000OvDC, 2014 (39)

⁵¹⁷ Aanwijzingsbesluit (blz. 26): Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8 vogels (seizoensgemiddelde).

⁵¹⁸ <https://www.sovon.nl/nl/gebieden>

Voor de kleine zwaan wordt uitgegaan van een verstoringafstand van 700 meter ten opzichte van een daadwerkelijk aanwezige vogel.⁵¹⁹ Wij kunnen hiermee instemmen omdat deze afstand gebaseerd is op de verstoringafstanden uit de onderzoeksrapporten van Krijgsveld uit 2008. Uit het onderzoeksrapport blijkt dat de verstoringafstand van kleine zwanen ten minste 700 meter moet zijn. Deze verstoringafstand is gebaseerd op verstoringgevoeligheid van vogels voor verschillende typen van recreatie. 700 meter is de grootste verstoringafstand voor recreatietypen.⁵²⁰

Door de activiteit kunnen mogelijk zowel foeragerend als slapend en rustend kleine zwanen verstoord worden. Onbekend is of er binnen het gebied voldoende uitwijkmogelijkheden zijn die kwalitatief voldoen. Om deze redenen zijn significante effecten niet op voorhand uitgesloten, en is mitigatie noodzakelijk. Als mitigerende maatregel wordt daarom dezelfde maatregel opgenomen die ook voor onze Wnb-vergunning (schadebestrijding ganzen oktober tot maart) van 17 januari 2020 (kenmerk: 2019/0310197) geldt:

Om significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op kleine zwanen in de periode van 1 maart tot 1 april te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 20 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in of in de buurt van het Natura 2000-gebied De Wieden, indien de kleine zwaan aanwezig is in het Natura 2000-gebied én binnen 700 meter van de afschotlocatie.

Effecten op de Kolgans als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud van de omvang en kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.800 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat de aantallen kolganzen van internationale betekenis zijn. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. Sinds begin jaren negentig is de soort in aantal sterk toegenomen.

Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De aantallen ganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Deze toename lijkt enigszins te stabiliseren. De genoemde aantallen zijn lager dan de actueel aanwezige aantallen.

De activiteit heeft als doel om schade te beperken op agrarische percelen door middel van het verjagen van kolgans, met ondersteunend afschot van een beperkt aantal individuen, zowel binnen als in de directe omgeving van de Natura 2000-gebieden. Om die reden worden de effecten op het gebied beschouwd.

In Natura 2000-gebied De Wieden is een instandhoudingsdoel geformuleerd van 3.800 individuen (foeragerend). De gemiddelde aantallen (geteld en bijgeschat) over de seizoenen 2013/2014 t/m 2017/2018 komt uit op 3.536 kolganzen. Het instandhoudingsdoelaantal wordt dus niet gehaald.

Binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied De Wieden, mag er niet op kolganzen geschoten worden geschoten in de periode 1 – 31 maart.⁵²¹

Ons oordeel

⁵¹⁹ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 33)

⁵²⁰ Krijgsveld K.L., e.a., *Verstoringgevoeligheid van Vogels, Update literatuurstudie naar reacties van vogels op recreatie*, rnr 08-173, 23 december 2008 (met addendum in 2009) (blz. 3)

⁵²¹ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWEKO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

Het gebied heeft voor de kolgans met name een functie als foerageergebied en slaappleats. Het doel van het gebied is het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.800 vogels (seizoensgemiddelde).

Significant negatieve effecten op de kolgans door afschot van de kolangen zelf (trekgangen) op agrarische percelen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied tussen 1 maart tot 1 april, zijn *niet* uit te sluiten, omdat het doelaantal, een populatie van gemiddeld 3.800 vogels (seizoensgemiddelde) de afgelopen jaren niet gehaald wordt. De gemiddelde aantallen (geteld en bijgeschat) over de seizoenen 2013/2014 t/m 2017/2018 komt namelijk uit op 3.536 kolangen. Het instandhoudingsdoelaantal wordt dus niet gehaald.^{522 523}

Om significant negatieve effecten op de kolgans (de trekvogel) te voorkomen is het gebruik conform de vigerende ontheffing voor het schieten van kolangen op de agrarische percelen binnen de begrenzingen van het N2000-gebied niet toegestaan. Om dit te formaliseren leggen wij de onderstaande beperkende maatregel in de uitvoering vast in voorschrift 21 van onze beschikking:

- In de periode 1 maart tot 1 april mag binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied De Wieden niet op kolangen geschoten worden.

Effecten op de Grauwe gans als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud van de omvang en kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.100 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat de aantallen grauwe gansen van internationale betekenis zijn. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. Sinds begin jaren negentig is de soort in aantal sterk toegenomen. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

Er is sprake van een nog sterk toenemende trend in De Wieden (Vanaf 1980 significante toename van >5 % per jaar). Het instandhoudingsdoel van 1100 wordt ruim gehaald (seizoensgemiddeld aantal tussen 2013 en 2018 --> 1549 foeragerend).^{524 525} De activiteit heeft tot doel om belangrijke schade aan gewassen te voorkomen door middel van verjaging van grauwe gans, kolangen en brandgans van de betreffende agrarische percelen, met ondersteunend afschot van een beperkt aantal individuen. Dit afschot is in aantallen zeer beperkt en heeft ook er niet toe geleid dat de groei van het aantal dieren die binnen de Natura 2000-gebieden overwinteren is afgenomen. Daarnaast zijn de aantallen ruim boven de instandhoudingsdoelen.

Voor de grauwe gans, geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.⁵²⁶ De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele

⁵²² *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolangen, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 39, 40)

⁵²³ In de Passende Beoordeling zijn niet de meest recente telgegevens van Sovon van de periode 2017/2018 verwerkt. De Passende Beoordeling gaat uit van de periode 2012/2013 t/m 2016/2017.

⁵²⁴ www.sovon.nl/gebieden

⁵²⁵ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolangen, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 42)

⁵²⁶ Passende Beoordeling verjaging van gansen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWEKO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

verstoring.⁵²⁷ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁵²⁸ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen.⁵²⁹ Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁵³⁰ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁵³¹

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur ’s middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram . In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁵³² Voor kolganzen is bijvoorbeeld verondersteld dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁵³³ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot (er mag in maart alleen in de ochtendperiode geschoten worden). Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft

⁵²⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵²⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵²⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵³⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵³¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵³² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵³³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁵³⁴. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁵³⁵ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁵³⁶

Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen, als gevolg van de activiteit, zijn uitgesloten.⁵³⁷

Ons oordeel

Landelijk wordt de instandhoudingdoelstelling van deze soort gehaald. De grauwe gans wordt in het gebied in zeer grote groepen waargenomen. Het is mogelijk dat door de activiteit grauwe ganzen verstoord worden en enkele exemplaren per verjaagactie gedood worden. Significante verstoringen zijn niet te verwachten gezien het feit dat:

- de omvang en kwaliteit van het leefgebied in het Natura 2000-gebied voldoende is;
- de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van foeragerende individuen veroorzaakt, en;
- alleen in de ochtendperiode verstoringen zijn, en;
- gezien het geringe aantal schietacties in ruimte en tijd, en;
- er tot 1 april maar een beperkt aantal ganzen (10), per schadebestrijdingsactie geschoten mag worden.

Het doden van enkele grauwe ganzen per verjaagactie heeft in de afgelopen winters het instandhoudingsdoel niet in gevaar gebracht. Er zijn geen aanwijzingen dat het aantal schietacties in de komende jaren in of rondom het Natura 2000-gebied wezenlijk anders zal zijn dan het afgelopen jaar.

Op basis van de beschikbare gegevens concluderen we dat significant negatieve effecten voor de grauwe gans in De Wieden uit te sluiten zijn.

Effecten op de Smient als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud van de omvang en de kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 500 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de smient met name een functie als slaap- rustplaats en als foerageergebied heeft. Sinds begin jaren negentig is de soort in aantal toegenomen, recentelijk zijn de aantallen stabiel. In de winters van 2013 tot en met 2018 zijn gemiddeld 473 smienten geteld.

Voor smienten geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of

⁵³⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵³⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵³⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵³⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.⁵³⁸

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

"Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden."

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁵³⁹ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁵⁴⁰ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁵⁴¹. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁵⁴² De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁵⁴³

De activiteit kan als gevolg hebben dat smienten (die hoofdzakelijk 's nachts foerageren en overdag rusten) ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Er is echter in het gebied voldoende

⁵³⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵³⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵⁴⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵⁴¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵⁴² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵⁴³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

rustgelegenheid voor smienten beschikbaar.^{544 545} De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten kunnen niet optreden. Wel dienen deze effecten nog cumulatief te worden beoordeeld om significante effecten met zekerheid uit te sluiten.

Ons oordeel

De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Op akkerlanden waar oogstresten op staan (de zgn. stoppelanden) mag in de winterperiode ook niet geschoten worden op ganzen. Op de akkerlanden en in slootranden langs de akkerlanden worden foeragerende, slapende en rustende smienten niet verstoord.

De activiteit heeft tot doel om de in het gebied aanwezige ganzen te verjagen van agrarische percelen. Dit kan er wel toe leiden dat smienten (die hoofdzakelijk 's nachts foerageren en overdag rusten) ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn bij het deel van de smienten dat in de dagperiode foerageert bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. De landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Conclusie effectbepaling

Op grond van bovenstaande kunnen significant negatieve effecten op doelsoorten en habitattypen uitgesloten worden. Voor meerdere kwalificerende soorten zijn significant negatieve effecten niet uit te sluiten: roerdomp, bruine kiekendief, porseleinhoen, kwartelkoning, watersnip, paapje, kleine zwaan en de kolgans.

Beoordeling aangevraagde handeling

Voor het Natura 2000-gebied De Wieden, geldt dat significant negatieve effecten op kwalificerende habitattypen uitgesloten zijn. Voor kwalificerende soorten zijn significant negatieve effecten echter niet uit te sluiten (roerdomp, bruine kiekendief, porseleinhoen, kwartelkoning, watersnip, paapje, kleine zwaan en de kolgans), en leggen wij beperkende maatregelen in de uitvoering vast in de voorschriften van onze beschikking. Daarmee zijn significante negatieve verstoringen uit te sluiten.

⁵⁴⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁵⁴⁵ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 31)

B1.1.5 Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Weerribben'

De activiteit is getoetst aan de effecten op alle instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied de Weerribben. De betreffende instandhoudingsdoelen zijn weergegeven in <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteiten (paragraaf A1.1) en de effectbeoordeling daarvan (zie eerdere paragraaf) blijkt dat op een beperkt aantal doelstellingen van het betrokken gebied effecten te verwachten zijn.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteit en de toetsing daaraan blijkt dat negatieve effecten door verstoring op de volgende soorten, niet kunnen worden uitgesloten:

Tabel: samenvatting instandhoudingsdoelen voor effectbeoordeling

Gebied	Instandhoudingsdoel
Weerribben	Broedvogelsoorten roerdomp purperreiger porseleinhoen watersnip zwarte stern snor rietzanger grote karekiet Niet-broedvogelsoorten -

Hieronder wordt uw aanvraag getoetst aan de beoordelingskaders vanuit de Wet natuurbescherming en het aanwijzingsbesluit van het betrokken Natura 2000-gebied binnen de provinciegrens van Overijssel.

Beoordeling aangevraagde activiteiten

In deze paragraaf gaan we in op de effecten op de soorten uit vorige tabel. Als effecten met maatregelen kunnen worden voorkomen, leggen we dat vast in voorschriften in de vergunning. Dit wordt in onderstaande tekst gemotiveerd.

Effecten op broedvogels

De activiteit is aangevraagd van 1 maart tot 1 oktober. Het broedseizoen verschilt per vogelsoort maar is voor veel soorten in de periode van 15 maart tot 15 juli. Sommige soorten broeden ook al op 1 maart. Onder broeden wordt ook verstaan de vestigingsfase, dus in de periode van balts en nestbouw. Voor de duur en het tijdstip van de broedperiode gaan wij uit van de *Natuurkalender van het ministerie van LNV*.⁵⁴⁶

In de onderstaande tabel staan alle broedvogels met een instandhoudingsdoel voor het Natura 2000-gebied Rijntakken waarop een effect mogelijk is.

Aangewezen broedvogels:

Broedvogels
roerdomp, purperreiger, porseleinhoen, watersnip, zwarte stern, snor, rietzanger en grote karekiet.

Er zijn geen 'niet-broedvogels' aangewezen voor het Natura 2000-gebied Weerribben.

⁵⁴⁶ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

Effecten op Roerdomp

De doelstelling voor de roerdomp in het gebied de Weerribben is een populatie van tenminste 14 broedgevallen en uitbreiding van omvang en kwaliteit van het leefgebied. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.

Het broedhabitat van de roerdomp bestaat uit (half) open waterrijke landschappen met overjarige, brede zones waterriet en veel overgangen van riet naar water en/of grasland. De soort nestelt plaatselijk ook in homogene vegetaties van lisdodde of mattenbies. De nestplaats is gesitueerd in periodiek overstroomd of permanent in water staand rietland (riet, lisdodde) van minimaal enkele jaren oud, waar zich een 'kniklaag' van oude stengels bevindt, of een onderlaag aanwezig is van grote zeggen (de zogeheten 'zeggenbulten'). Het oppervlak kan beperkt zijn, maar de rietkragen moeten een minimale breedte van 10 meter bezitten en ten minste 20% van het rietoppervlak moet uit overjarig riet bestaan. Het voedsel wordt gezocht in ondiep water, zowel binnen het waterriet als aan de randen ervan, en in vochtige en vaak wat ruigere graslanden in omliggende polders.

Het huidige jaargemiddelde aantal tussen 2014 - 2018 voor de Weerribben is 7 broedparen en ligt daarmee onder het instandhoudingsdoelaantal van 14 broedparen. Landelijke geldt een positieve trend met een significante toename van < 5% per jaar over de periode 1990 - 2018 en over de afgelopen 12 jaar, maar de staat van instandhouding is zeer ongunstig.⁵⁴⁷

De roerdomp broedt veelal van april tot en met juni, maar soms ook eerder (www.oiseaux-birds.com/card-eurasian-bittern.html) en territoria worden al in de late winter (februari) vastgesteld.⁵⁴⁸ De roerdomp is gevoelig voor optische verstoring en verstoring door geluid, met name tijdens de vroege fase van de broedperiode (territoriumvestiging en eileg). De afstand waarover (optische) verstoring is vastgesteld, is veelal beperkt tot enkele tientallen meters voor de roerdomp en verwante reigersoorten.⁵⁴⁹ Echter, dergelijke verstoringafstanden zijn veelal gebaseerd op de afstand vanaf de verstoringbron waarop een vogel opvliegt (de Flight Initiation Distance, FID). Een roerdomp, en ook andere reigersoorten, zullen echter niet gauw opvliegen en lang vertrouwen op camouflage. Over het algemeen worden roerdompen daarom toch als gevoelig voor verstoring geacht. Hoewel roerdompen ook deels in recreatiegebieden broeden,⁵⁵⁰ wijzend op een tot op zekere hoogte beperkte verstoringgevoeligheid, vormt recreatie toch een bekende verstoringbron voor roerdompen. Het broeden in recreatiegebieden wijst daarom vooral op de in potentie geschiktheid van het leefgebied in dergelijke gebieden. Het geluid van recreatie, bijvoorbeeld motorboten, is daarbij een bekende bron van verstoring voor roerdompen.⁵⁵¹ Het is echter onbekend hoe reigers, en specifiek roerdompen, reageren op verstoring door geluid van een geweer. Wel is in een Franse studie aangetoond dat de dichtheid aan broedterritoria van roerdompen lager was in gebieden waar 's winters gejaagd werd op watervogels dan in gebieden waar niet gejaagd werd.⁵⁵² De frequentie waarmee bij dergelijke jacht geschoten wordt, is echter veelal hoger dan bij verjaging met ondersteunend afschot. Vanwege de te lage aantallen in de gebieden en landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding (de provinciale trend voor de roerdomp is onbekend), is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk verstorende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Annex I van de Vogelrichtlijn stelt specifiek voor de roerdomp verstoring door jacht nabij broedterritoria van roerdompen te vermijden (EU Wildlife and Sustainable Farming project 2009).⁵⁵³ Op welk

⁵⁴⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁵⁴⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁵⁴⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁵⁵⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁵⁵¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁵⁵² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁵⁵³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een gewerschot een verstoring heeft op roerdompen, is niet bekend.⁵⁵⁴ Maar omdat de soort onder het instandhoudingsdoel zit, zou uit voorzorg mitigatie toegepast moeten worden om significante effecten van verstoring uit te kunnen sluiten.

Mitigatie zou tijdens de broedperiode (maart tot en met juni) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp (Bijlage 3 Wet natuurbescherming – Vergunning schadebestrijding ganzen 2018/0215252 d.d. 11/04/2018), waarbij er maximaal tweemaal per dag en driemaal per week met kogel in plaats van hagel geschoten wordt en er geen gebruik gemaakt wordt van lokmiddelen.

Hoewel de frequentie van verstoring en het geluidsniveau van een gewerschot waarop negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de roerdomp waarneembaar zijn niet bekend zijn, zal een maximale verstoring van twee keer per dag en drie keer per week met gebruikmaking van een kogel in plaats van hagel geen significant negatieve effecten veroorzaken.

De roerdomp is geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij eventuele verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een roerdomp bij verstoring niet gauw zijn territorium maar zal juist aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Een Poolse studie vond bovendien geen verschil in de overleving van nesten die tijdens de incubatiefase 2-4 keer door de onderzoeker bezocht werden (overleving van 99%) ten opzichte van nesten die slechts éénmaal bezocht werden (98%).⁵⁵⁵

Het aantal bezoeken in deze studie lag met maximaal vier bezoeken over een periode van circa 25 dagen weliswaar aanzienlijk lager dan de frequentie waarmee er onder mitigatie geschoten zal worden, maar de mate van verstoring van een nestbezoek is naar verwachting hoger dan dat van verstoring door geluid van een gewerschot met kogel. Door gebruik te maken van een kogel, zal de verstoring door geluid beperkt zijn, zeker op een soort als de roerdomp die bij verstoring in eerste instantie vertrouwt op camouflage in plaats van opvliegen. Door inachtneming van de mitigerende maatregelen kan significante verstoring van roerdompen door de schadebestrijding met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.

Buiten de broedperiode verlaten roerdompen de territoria en zijn ze minder plaatsgebonden en minder gevoelig voor verstoring. Buiten de broedperiode (juli tot oktober) zijn er daarom voldoende uitwijkmogelijkheden en kunnen significante effecten van verstoring ook zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Voor de roerdomp geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van maart tot juli.

Ons oordeel

In tegenstelling tot hetgeen Sweco in haar passende beoordeling aangeeft, loopt het broedseizoen van de roerdomp niet van "1 maart tot 1 juli", maar van 1 maart tot 1 augustus. Bijvoorbeeld de 'natuurkalender' van het ministerie van LNV geeft aan dat de broedperiode van de roerdomp van 1 maart tot 1 augustus loopt.^{556 557}

Voor de roerdomp geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 14 broedpaar wordt niet gehaald. Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de

⁵⁵⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁵⁵⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁵⁵⁶ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁵⁵⁷ Zie soortenprotocol Stowa: <http://soortprotocollenflora-enfaunawet.stowa.nl/documents/soortprotocollenflora-enfaunawet/roerdomp.pdf>

leefgebieden van de roerdomp liggen, in de kritische verstoringperiode periode van 1 maart tot 1 augustus ⁵⁵⁸ niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende roerdampen door het schieten van ganzen in de kritische periode van 1 maart tot 1 augustus, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning een maatregel in voorschrift 22 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op de Purperreiger

De Weerribben heeft de functie als leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 broedpaar (territorium). Het broedhabitat bestaat uit water- en moerasrijke landschappen. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende.

Het broedbiotoop van de purperreiger bestaat uit water- en moerasrijke landschappen. De nestplaats ligt in uitgestrekte rietvelden, waar doorgaans bodemnesten worden gemaakt op een kniklaag van oud, niet te dicht, sterk riet in ondiep water. Ook maken de purperreigers nesten in wilgenstruiken en soms in moerasbos, tussen blauwe reigers. De voedselbiotoop bestaat uit waterpartijen met veel ondiep, helder en visrijk water. Vaak is dat veenwater omdat de voorkeur uitgaat naar grote moerasgebieden. Daarnaast foerageert de soort ook veel op natte graslanden en in sloten in het boerenland. ⁵⁵⁹

Het instandhoudingsdoel is behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren. In de jaren 2014 t/m 2018 zijn geen broedparen in het gebied waargenomen. ⁵⁶⁰ De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied (Rietmoeras) is onvoldoende.

Zoals veel kolonievogels heeft de purperreiger tijdens de broedtijd een grote verstoringseffecten. De verstoringafstanden liggen op meer dan 200 meter. ⁵⁶¹ Buiten de broedtijd is de verstoringseffecten matig tot gemiddeld. In zijn leefgebied is de soort matig tot gemiddeld verstoringseffecten, maar dit hangt af van de recreatiedruk en de dichtheid aan paden. Waarschijnlijk zijn de effecten van verstoring op de populatie beperkt. Omdat broedkolonies voornamelijk in afgesloten reservaten liggen, is de mate van rustverstoring van purperreigerkolonies meestal gering. De invloed en effecten van verstoring in de foerageergebieden zijn echter niet goed bekend. Vooral wandelaars, fietsers, vissers en kanoërs in het laagveenmoeras bedreigen de rust van de purperreigers. Ook kan intensieve rietexploitatie de vogels verstoren. ⁵⁶²

De purperreiger broedt van april tot juni in kolonies in drassig, overjarig rietland en in door oud riet omgeven struweel. De purperreiger is erg gevoelig voor verstoring. ⁵⁶³ Met name intensieve verstoring door recreatie kan leiden tot een afname van de kwaliteit van het leefgebied. ⁵⁶⁴ Ingeschat is dat foeragerende purperreigers over een afstand van 200 m worden verstoord. ⁵⁶⁵

⁵⁵⁸ De kritische verstoringperiode (balts/nestbouw, broeden en niet vliegvlugge jongen) is van 1 maart tot 1 augustus.

⁵⁵⁹ Zie ook 'Profielen Vogels; Purperreiger op Synbiosys

⁵⁶⁰ www.sovon.nl/gebieden

⁵⁶¹ Krijgsveld K.L., e.a., Verstoringseffecten van vogels, Bureau Waardenburg b.v., 12 december 2008 (blz. 121)

⁵⁶² Zie ook 'Profielen Vogels; Purperreiger op Synbiosys

⁵⁶³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁵⁶⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁵⁶⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

Hoewel de broedactiviteit in kolonies plaatsvindt, foerageren purperreigers in de wijde omgeving daaromheen, veelal binnen 10 km van de kolonie.⁵⁶⁶ Verstoring buiten de kolonies zou daarmee dus een negatief effect kunnen hebben op de populatie,⁵⁶⁷ hoewel het grote foerageergebied ook betekent dat er bij lokale verstoringen voldoende uitwijkmogelijkheden zijn voor foeragerende purperreigers. Anekdotisch bewijs bestaat dat verstoring door jacht beperkt is.⁵⁶⁸

Voor de Weerribben kan significante negatieve effecten echter niet op voorhand worden uitgesloten zonder mitigerende maatregelen. In het gebied is de afgelopen jaren slechts maximaal één of twee broedgevallen per jaar vastgesteld, waarmee de aantallen ver onder de instandhoudingsdoelstellingen liggen.

Bovendien liggen de vastgestelde broedgevallen veelal aan de rand van de gebieden.

Om significante effecten van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot te voorkomen, zou mitigatie moeten worden toegepast tijdens de broedperiode (april tot juni) door binnen een straal van 300 m vanaf het leefgebied van de purperreiger (Bijlage 3 Wet natuurbescherming – Vergunning schadebestrijding ganzen 2018/0215252 d.d. 11/04/2018) niet vaker dan tweemaal per dag en drie keer per week te schieten met een kogel in plaats van hagel en geen gebruik te maken van lokmiddelen.

De broedkolonie zal dan niet verstoord worden, terwijl er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn om te kunnen foerageren (van der Winden and van Horssen 2001), terwijl effecten van verstoring door recreatie op de populatie waarschijnlijk klein zijn (Profielendocument A029 Purperreiger, 2008): recreatie kan verstoring werken op individuen, maar dergelijke tijdelijke verstoring resulteert naar verwachting niet in een verminderd broedsucces of een kleinere populatie.

Door inachtneming van de mitigerende maatregelen binnen 300 meter afstand van het leefgebied van de purperreiger kan significante verstoring van purperreigers tijdens de broedperiode worden uitgesloten.

Vanaf augustus vertrekt de purperreiger naar zijn overwinteringslocaties in Afrika en is verstoring in de Overijsselse Natura 2000-gebieden dus niet meer aan de orde. Significante negatieve effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen kunnen dus van augustus tot en met oktober worden uitgesloten.

Voor de purperreiger geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in de Weerribben mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van april tot juni.

Ons oordeel

In tegenstelling tot wat de passende beoordeling van Sweco aangeeft loopt de kritische verstoringperiode van het broeden niet van "april tot juni" maar van 15 april tot 1 september.⁵⁶⁹

Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de purperreiger geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 20 broedpaar wordt niet gehaald. Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de purperreiger liggen, in de kritische verstoringperiode periode van 15 april tot 1 september niet op voorhand uit te sluiten.

⁵⁶⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁵⁶⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁵⁶⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁵⁶⁹ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit:
<https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende purperreigers door het schieten van ganzen in de kritische periode van 15 april tot 1 september, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning een maatregel in voorschrift 23 vast:

- In de periode 15 april tot 1 september mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de purperreiger* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op Porseleinhoen

Het broedbiotoop van het porseleinhoen bestaat uit open moerassige terreinen van minimaal 1-2 hectare met matig voedselrijk water. De vogel zoekt een permanent (of periodiek) natte situatie van ongeveer 10 tot 35 centimeter diep water op met een weelderige vegetatie van biezengras, zeggen, lisdodden en andere moerasplanten (hoogte 0,5-1 meter). Naast moerassen zijn ook laag in het voorjaar geïnundeerde uiterwaarden (graslanden) geschikt als broedbiotoop. Het porseleinhoen maakt zijn nest in dichte vegetaties van riet, zeggen of grassen boven of nabij ondiep water.⁵⁷⁰ Het porseleinhoen voedt zich in hoofdzaak met insecten en kleine weekdieren, die hij zoekt in de omgeving van de nestplaats langs slikranden en onder de dekking van een weelderige vegetatie. De moerasvegetatie mag niet te dicht van structuur zodat het dier er goed doorheen kan lopen. Huidige kwaliteit en omvang van het aanwezige leefgebied is onvoldoende.

Het huidige aantal broedparen van het porseleinhoen (2014 –2018) ligt met 1 paar onder het instandhoudingsdoel van 30 broedpaar.⁵⁷¹

Er is geen trend aantoonbaar in voor het gebied. Dat er geen trend aantoonbaar is, wordt met name veroorzaakt door de lage aantallen en wijst niet op een stabiele populatie. De provinciale populatie is ook met > 5% per jaar afgenomen over de afgelopen 12 jaar en met < 5% per jaar over de periode 1990 – 2018. Landelijk is er over de laatste 12 jaar geen significante aantalsverandering geweest, maar over de periode 1990 – 2018 is het aantal ook significant met < 5% per jaar afgenomen en ook is de landelijke staat van instandhouding als zeer ongunstig beoordeeld.⁵⁷²

De porseleinhoen broedt van april tot juli in natte moerasachtige vegetaties. Omdat de soort in dichte vegetatie leeft, is de porseleinhoen beperkt gevoelig voor optische verstoring en zal dit alleen optreden wanneer de vogel tot op korte afstand (< 100m) wordt benaderd (Profielendocument 2008 A119 Porseleinhoen). Broedgevallen van de porseleinhoen zijn echter ook nabij de randen van de Natura 2000-begrenzing vastgesteld en dus dichtbij locaties waar verjaging met ondersteunend afschot kan plaatsvinden. Het is onbekend in hoeverre de porseleinhoen verstoord wordt door het geluid van een geweerschot.⁵⁷³

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden, een neergaande provinciale trend en een landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding, is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een versturend effect heeft op de porseleinhoen, is niet bekend⁵⁷⁴ maar significant negatieve effecten van verstoring, met name vanwege geluid, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Gezien de beperkte gevoeligheid van de porseleinhoen voor optische verstoring, kan echter redelijkerwijs verwacht worden dat door maatregelen

⁵⁷⁰ Zie ook 'Profielen Vogels; Porseleinhoen op Synbiosys

⁵⁷¹ www.Sovon.nl; Vogels per gebied

⁵⁷² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁵⁷³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁵⁷⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

te treffen om het geluid te mitigeren de verstoring zodanig beperkt kan worden dat significante verstoring kan worden uitgesloten.

Tijdens de broedperiode van april tot juli zouden mitigerende maatregelen moeten worden toegepast. *Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel zonder lokmiddelen zou tijdens de broedperiode toegepast moeten worden binnen een straal van 300 m vanaf het leefgebied van de porseleinhoen.*⁵⁷⁵

In een eerdere effectbeoordeling is voor de porseleinhoen uitgegaan van een verstoringafstand van 100 meter.⁵⁷⁶ Deze afstand is echter gebaseerd op optische verstoring. Verstoring door geluid is niet onderzocht voor de porseleinhoen en daarom zou uit voorzorg ook voor deze soort een afstand van 300 meter aangehouden moeten worden.

De porseleinhoen is vooral tijdens het broedseizoen geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een porseleinhoen bij verstoring niet gauw zijn territorium, maar zal juist nabij zijn nest aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Door inachtneming van mitigatiemaatregelen kan significante verstoring van de porseleinhoen door de verjaging met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.⁵⁷⁷

Vanaf augustus vertrekt de porseleinhoen richting zijn overwinteringsgebied. Vanaf dat moment zullen er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn en kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus van augustus tot oktober worden uitgesloten. Voor het porseleinhoen geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van april tot juli.⁵⁷⁸

Ons oordeel

In tegenstelling tot wat de passende beoordeling van Sweco aangeeft loopt de kritische verstoringperiode van het broeden niet van "april tot 1 juli" maar van half april tot 1 augustus.⁵⁷⁹ Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de porseleinhoen geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 30 broedpaar wordt niet gehaald.

Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de porseleinhoen liggen, in de kritische verstoringperiode periode van 15 april tot 1 augustus, niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende porseleinhoen door het schieten van ganzen in de kritische periode van 15 april tot 1 augustus, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 24 vast:

- In de periode 15 april tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de porseleinhoen* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

⁵⁷⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁵⁷⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁵⁷⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁵⁷⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁵⁷⁹ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Effecten op Watersnip

Het broedbiotoop van de watersnip bestaat uit moerassig laagveen, hoogveen en natte heiden en zeer vochtige schrale graslanden op veengrond of in uiterwaarden en open beekdalen. De nestplaats is gelegen in de verlandingszone van moerasgebieden of in gemaaide rietvelden. In grasland nestelt de soort alleen in vochtige hooilanden en extensief beweidde natte graslanden met een waterpeil van 0-20 cm beneden het maaiveld. Het voedselbiotoop kan identiek zijn aan de nestbiotoop, maar kan ook apart liggen. De watersnip foerageert in ondiepe greppels, sloten, poeltjes, slikranden en in tot 10 cm diep water.⁵⁸⁰ De meeste watersnippen broeden tegenwoordig in graslandreservaten en andere terreinen met een aangepast beheer. Een geschikt leefgebied bestaat uit een broed en foerageergebied. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort. De Weerribben moet voor deze soort in een leefgebied voorzien met draagkracht voor een populatie van ten minste 160 broedparen.

Recente aantallen broedparen van de watersnip zijn voor het gebied niet goed bekend. In 2016 werden 75 broedparen geteld en in 2017 95 broedpaar.⁵⁸¹

Over de periode 1990 -2018 geldt dat er een matig significante afname met < 5% per jaar geldt. Over de afgelopen 12 jaar geldt verder een onzekere trend. Voor de provinciale populatie is er geen significante aantalsverandering vastgesteld, terwijl er landelijke over de periode 1990 – 2018 een significante afname van < 5% per jaar geldt, en er over de afgelopen 12 jaar een significante toename van <5 % per jaar wordt waargenomen. De staat van instandhouding is als zeer ongunstig beoordeeld.⁵⁸²

De watersnip broedt van maart tot september op de grond, in voldoende dekking gevende vegetatie. Omdat de soort in dichte vegetatie leeft, is de watersnip beperkt gevoelig voor optische verstoring en zal dit alleen optreden wanneer de vogel tot op korte afstand (100 – 300 m) wordt benaderd (Profielendocument 2008 A153 Watersnip). Dergelijke verstoring kan dan tot een verlaagd broedsucces leiden. Broedgevallen van de watersnip zijn echter ook nabij de randen van de Natura 2000-begrenzing vastgesteld en dus dichtbij locaties waar verjaging met ondersteunend afschot kan plaatsvinden. Het is onbekend in hoeverre de watersnip verstoord wordt door het geluid van een geweerschot.⁵⁸³

Vanwege de landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding en de zeer negatieve trend over de periode 1990 – 2018 in het gebied Weerribben, waar het huidige aantal bovendien onder het instandhoudingsdoel ligt, is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk verstorende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een verstorend effect heeft op de watersnip is niet bekend.⁵⁸⁴ Gezien de beperkte gevoeligheid van de watersnip voor optische verstoring, kan echter redelijkerwijs verwacht worden dat door maatregelen te treffen om het geluid te mitigeren, de verstoring zodanig beperkt kan worden dat significante verstoring kan worden uitgesloten.

*Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel en geen gebruik te maken van lokmiddelen zou tijdens de broedperiode (maart tot en met augustus) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 m vanaf het leefgebied van de watersnip.*⁵⁸⁵

De watersnip is vooral tijdens het broedseizoen geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een watersnip bij verstoring niet gauw zijn territorium, maar zal vertrouwen op camouflage en pas bij

⁵⁸⁰ Zie ook 'Profielen Vogels; Watersnip op Synbiosys

⁵⁸¹ <https://www.sovon.nl/nl/gebieden>

⁵⁸² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

⁵⁸³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

⁵⁸⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

⁵⁸⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

verstoring van dichtbij, opvliegen.⁵⁸⁶ Door inachtneming van mitigatie kan significante verstoring van de watersnip door de schadebestrijding met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode worden uitgesloten.⁵⁸⁷

Na de broedperiode vertrekt een deel van de populatie naar de overwinteringsgebieden en is de watersnip minder plaatsgebonden. Vanaf september zullen er daarom voldoende uitwijkmogelijkheden bestaan. In september kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus worden uitgesloten.

Voor de watersnip geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van maart tot september.

Ons oordeel

In tegenstelling tot de passende beoordeling van Sweco loopt, volgens de natuurkalender van het ministerie van LNV, de broedperiode van de watersnip niet van "1 maart tot 1 september", maar van 15 maart tot 15 september.^{588 589}

Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de watersnip geldt het instandhoudingsdoel van behoud van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 160 broedpaar wordt niet gehaald.

Waar natte hooilanden en plas-dras rietland in de uiterwaarden grenzen aan agrarische percelen is een (significant) verstoringseffect op deze soort op voorhand niet geheel uit te sluiten. Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de watersnip liggen, in de kritische verstoringperiode periode van 15 maart tot 15 september, niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende watersnip door het schieten van ganzen, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 25 vast:

- In de periode 15 maart tot 15 september mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de watersnip* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op Zwarte stern

De zwarte stern is tijdens het broedseizoen gebonden aan zoet water. Het broedbiotoop bestaat vooral uit zoetwatermoerassen, vennen, uiterwaarden, plassen en sloten, en oevers van meren en langzaam stromende rivieren. Ze bouwen hun nesten van nature op drijvende waterplanten vroeger was dat vaak Krabbenscheer. Bij afwezigheid van geschikte waterplanten gebruiken ze in veel moerasgebieden tegenwoordig kunstvlotjes of andere drijvende materialen (o.a. vegetaties van waterlelie en gele plomp) als nestgelegenheid, die speciaal voor dit doel worden neergelegd.⁵⁹⁰

⁵⁸⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

⁵⁸⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 28 e.v.)

⁵⁸⁸ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁵⁸⁹ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), december 2018 (blz. 83)

⁵⁹⁰ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys

De instandhoudingsdoelstelling is in het aanwijzingsbesluit geformuleerd als de uitbreiding in omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.⁵⁹¹

De gemiddelde aantallen broedparen tussen 2014 en 2018 lag met 22 onder het instandhoudingsdoel. Voor de provinciale populatie is er geen trend aantoonbaar, terwijl er landelijke geen significante aantalsverandering is. De staat van instandhouding is echter als zeer ongunstig beoordeeld.⁵⁹²

De zwarte stern broedt in mei en juni op drijvende vegetatie in moerassen en brede sloten. Optische verstoring kan leiden tot verminderd broedsucces.⁵⁹³ Dergelijke verstoring treedt echter pas op wanneer deze op minder dan 50 tot 100 meter plaatsvindt⁵⁹⁴ en leidt alleen tot meetbare negatieve effecten wanneer de verstoring frequent en/of langdurig is.⁵⁹⁵ Hoewel verstoring door het geluid van een gewoenshot op (zwarte) sterns niet gedetailleerd is onderzocht, lijken sterns beperkt gevoelig voor verstoring door geluid. Het geluidsniveau, geproduceerd door waterrecreatie bijvoorbeeld, was niet gerelateerd aan de mate van verstoring van visdieren, in tegenstelling tot de optische verstoring die door recreatie werd veroorzaakt.⁵⁹⁶

De zwarte stern kan dus alleen op korte afstand negatieve effecten ondervinden van frequente optische verstoring en er is geen bewijs dat de soort door geluid verstoord wordt.

Bovendien gaat het bij verjaging met ondersteunend afschot om relatief weinig frequente verstoring. Een eerdere verstoringstoets van ganzenbeheer heeft ook aangegeven dat effecten van afschot buiten de Natura 2000-begrenzing op zwarte sterns kunnen worden uitgesloten.⁵⁹⁷ De frequentie waarmee verjaging met ondersteunend afschot plaatsvindt, zal ook op korte afstand geen significante verstoring veroorzaken.⁵⁹⁸ De zwarte stern is ook geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is.

Negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de instandhoudingsdoelstellingen voor de zwarte stern kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten.

In maart is de zwarte stern nog niet in Nederland aanwezig en vanaf half september zijn de meeste zwarte sterns weer uit Nederland verdwenen. In september kunnen significante effecten van verstoring dus ook worden uitgesloten.

Ons oordeel

De zwarte stern heeft een gemiddelde gevoeligheid voor verstoring. In voedselgebieden is de gevoeligheid matig (verstoring vanaf minder dan 100 meter afstand) en op broed-, slaap- en rustplaatsen is de zwarte stern zeer gevoelig (verstoring vanaf minder dan 300 meter afstand). De gevoeligheid voor verstoring van zijn leefgebied is gemiddeld (halfopen en open landschap). Vanwege de grote concentratie van zwarte sterns op één of enkele broed-/slaapplaatsen is de soort gevoelig voor verstoring en veranderingen van het leefgebied op de broed-, slaap- en rustplaatsen.⁵⁹⁹

In het foerageergebied is de gevoeligheid voor verstoring gering. In het agrarische gebied kunnen met name foeragerende zwarte sterns verstoord worden door een handeling. Dit leidt ertoe dat zij tijdelijk elders in het gebied zullen gaan foerageren. Significante verstoringseffecten zijn dan uitgesloten.⁶⁰⁰

⁵⁹¹ Bron: aanwijzingsdocument op: https://www.natura2000.nl/sites/default/files/gebieden_aanwijzing_en_archief/034/N2K034_DB%20HV%20Weerribben.pdf

⁵⁹² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁵⁹³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁵⁹⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁵⁹⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁵⁹⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁵⁹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁵⁹⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁵⁹⁹ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys

⁶⁰⁰ Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 69)

De staat van instandhouding wordt door Sovon en door het profielfdocument van het ministerie voor de broedende zwarte sternpopulatie als zeer ongunstig beoordeeld. De soort is als 'bedreigd' opgenomen in de nationale (rode) lijsten van met uitsterven bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten. Het profielfdocument voor vogels geeft ook aan dat in de broedtijd (vooral in de kuikenfase) verstoring door recreatie en agrarische activiteiten funest kan zijn. Het document geeft aan dat er rust moet heersen rond de nestplaatsen tijdens de broedtijd.⁶⁰¹ De kritische verstoringperiode voor de zwarte stern loopt van half april tot half september.⁶⁰²

Op broed-, slaap- en rustplaatsen is de zwarte stern zeer gevoelig voor verstoring.⁶⁰³ Langdurige menselijke aanwezigheid in de vestigingsfase verhindert vestiging van broedkolonies. Succesvol broeden is alleen mogelijk in moerasgebied zonder waterrecreatie en sportvisserij, al kan zonering in grote gebieden effectief zijn.⁶⁰⁴

De zwarte stern broedt in de Weerribben op locaties binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied waar de handeling niet plaatsvindt, en die op meer dan 300 meter afstand liggen van agrarische percelen waar schadebestrijding plaats kan vinden.

Het is niet de verwachting dat het aantal schietacties in de komende jaren in of rondom het Natura 2000-gebied wezenlijk anders zal zijn dan het afgelopen jaar.

Het niet halen van de instandhoudingsdoelstellingen ligt aan gebrek aan nestgelegenheid (krabbenscheervegetaties), rust en voedsel. Belangrijkste oorzaak is slechte waterkwaliteit.

De frequentie en de intensiteit van de handeling is zo laag, en de afstand van de handeling tot de broedterritoria zo groot, dat door de handeling significante verstoringseffecten uit te sluiten zijn. Significante verstoringen kunnen uitgesloten worden.

Effecten op de Snor

De voorkeur van de snor gaat uit naar opgaande, overjarige rietvegetaties met een goed ontwikkelde onderlaag van oud plantenmateriaal (een 'kniklaag') in ondiep water. Het zijn natte structuurrijke rietvegetaties die op een ondergrond van minerale bodem en (laag)veen groeien, minimaal 1,5 meter hoog zijn. Vaak is hier en daar wilgenopslag aanwezig. Voor een broedbiotoop van de snor is minimaal 1-2 hectare aan oppervlak nodig. Water op het maaiveld is essentieel. De snor maakt zijn nest in dichte vegetatie, tussen gebroken rietstengels, lisdodde, grote zeggen en gagel, op een hoogte van 10-30 cm boven de grond of het wateroppervlak. Een geschikt leefgebied bestaat uit een broed en foerageergebied. Voedsel wordt gezocht in de onderste lagen van de moerasvegetaties, ook vlak boven bodem en water en later in het broedseizoen ook in wilgenopslag. De huidige kwaliteit en oppervlakte van het leefgebied is in De Wieden onvoldoende voor het behalen van het instandhoudingsdoel.

Het instandhoudingsdoel is het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren. Voor de Weerribben was het gemiddelde aantal 70 broedpaar (2014 – 2018).

De snor broedt vanaf april tot begin juni in oud riet. De snor is gevoelig voor verstoring door bijvoorbeeld recreatie, met name waar dit op korte afstand (< 100 m) plaatsvindt (Profielendocument A292 Snor, 2008) en met name tijdens de nestbouw- en eilegfase wanneer nesten bij verstoring verlaten kunnen worden en er elders een nieuwe broedpoging gedaan kan worden.⁶⁰⁵ In hoeverre de snor verstoord wordt door het geluid van een geweerschot is onbekend, maar gezien de lage frequentie van schoten is deze verstoring naar verwachting beperkt; zangvogels zijn, voor zover bekend, met name gevoelig voor

⁶⁰¹ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys en <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/agrarisch-natuurbeheer-anlb/kennisbank/doelsoorten/zwarte-stern/>

⁶⁰² Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

⁶⁰³ Concept Beheerplan Natura 2000 Rijntakken, Achtergrond document Uitwerking Natura 2000 doelen, versie 5 juni 2015 (blz. 144 e.v.)

⁶⁰⁴ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys en <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/agrarisch-natuurbeheer-anlb/kennisbank/doelsoorten/zwarte-stern/>

⁶⁰⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWEEO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁶⁰⁶ Ook geldt voor zangvogels dat hoewel er aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn, zangvogels in het algemeen veelal snel gewend raken aan verstoringbronnen wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren. In witoogvireos leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoorde individuen.⁶⁰⁷ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.⁶⁰⁸

Omdat de snor in dichte vegetatie broedt, ligt de overgrote meerderheid van de broedgevallen op meer dan 100 meter afstand van de locaties waar verjaging met ondersteunend afschot plaats kan vinden. Gezien de beperkte frequentie waarmee verjaging met ondersteunend afschot verstoring kan veroorzaken en de positieve landelijke aantaltrend en gunstige staat van instandhouding, kunnen significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de snor op voorhand worden uitgesloten. Na de broedperiode is de snor minder plaatsgebonden en zullen er bij verstoring voldoende uitwijkmogelijkheden bestaan. Vanaf augustus vertrekt de snor naar de overwinteringsgebieden en kunnen significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot dus ook worden uitgesloten.

Ons oordeel

De frequentie en de intensiteit van de handeling is zo laag, en de afstand van de handeling tot de broedterritoria groot, dat daardoor significante verstoringseffecten uit te sluiten zijn. Significante verstoringen kunnen uitgesloten worden.

Effecten op de Rietzanger

Het broedbiotoop van de rietzanger bestaat uit vochtige tot vrij droge overjarige rietkragen, rietlanden en kruidenrijke ruigten. Dit biotoop is te vinden in moerassen, kanalen, sloten, meren, rivieren en grienden en broekbossen. De nestplaats bevindt zich in de 'kniklaag' van overjarige rietlandvegetaties ofwel onderlaag van ruigtekruiden en lage struiken van voornamelijk wilgen. Het nest vindt steun op de vegetatie. In lijnvormige moerasvegetaties nestelt de rietzanger alleen als ze een minimale breedte van circa 5 m hebben. Het voedsel wordt gezocht in de onder- en bovenlaag van rietland, kruidenrijk grasland, ruigtezones en houtopslag.⁶⁰⁹ De huidige kwaliteit en oppervlakte van het leefgebied is in de Weerribben voldoende voor het behalen van het instandhoudingsdoel.

Het instandhoudingsdoel is het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 900 paren. Het instandhoudingsdoelaantal werd de afgelopen 5 jaar niet gehaald.⁶¹⁰

De rietzanger broedt vanaf april tot begin juni nabij water in laagveenmoerassen met overjarig riet en veenmosrietlanden. De rietzanger is beperkt gevoelig voor verstoring, en met name waar waterrecreatie de nestlocatie op korte afstand (< 100 m) benadert. Er is geen consistente relatie gevonden tussen de mate van recreatie en de broeddichtheid (Profielendocument A295 Rietzanger, 2008).⁶¹¹ De rietzanger kan dan ook vaak in relatief kleine rietkragen in bijvoorbeeld woonwijken worden aangetroffen. In

⁶⁰⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁶⁰⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 38)

⁶⁰⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁶⁰⁹ Zie ook 'Profielen Vogels; Rietzanger op Synbiosys

⁶¹⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁶¹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

hoeverre de rietzanger verstoord wordt door het geluid van een gewerschot is onbekend, maar gezien de lage frequentie van schoten is deze verstoring naar verwachting beperkt; zangvogels zijn, voor zover bekend, met name gevoelig voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁶¹² Ook geldt voor zangvogels dat hoewel er aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn, zangvogels in het algemeen veelal snel gewend raken aan verstoringbronnen wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren.

In witoogvireos leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoorde individuen.⁶¹³ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.⁶¹⁴

Omdat de rietzanger beperkt gevoelig is voor verstoring, de aantallen in de gebieden stabiel lijken en er een positieve aantalsontwikkeling gaande is met een gunstige staat van instandhouding, kunnen significante negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de rietzanger worden uitgesloten.⁶¹⁵

Ons oordeel

De frequentie en de intensiteit van de handeling is zo laag, en de afstand van de handeling tot de broedterritoria groot, dat daardoor significante verstoringseffecten uit te sluiten zijn. Significante verstoringen kunnen uitgesloten worden.

Effecten op Grote karekiet

De grote karekiet nestelt langs de randen van rietmoerassen en langs grote open wateren met brede waterrietzones. De rietzones moeten minimaal 3 meter breed zijn en de planten moeten in minimaal 20 centimeter diep water staan. Het riet dient ijl en hoog te zijn en tevens vitaal en stevig. Dikke stengels zijn nodig om het zware nest te kunnen dragen. De soort foerageert in waterrietzones, maar ook veel daarbuiten, in kruidige en struikachtige vegetaties.⁶¹⁶

De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.

Het doelaantal voor de grote karekiet is voor het gebied de weerrribben 20 broedpaar. het huidige aantal (2014 -2018) ligt met 1 paar onder het instandhoudingsdoel en de trends variëren van negatief tot geen aantoonbare trend. Ook voor provincie Overijssel geldt een significante afname in aantallen van < 5% per jaar over de periode 1990 – 2018 en over de afgelopen 12 jaar. Landelijk is de soort over de periode 1990 – 2018 met 5% per jaar afgenomen en over de afgelopen 12 jaar zelfs met > 5% per jaar. De staat van instandhouding is dan ook beoordeeld als zeer ongunstig.⁶¹⁷

De grote karekiet broedt vanaf mei tot augustus in overjarig riet. De grote karekiet is beperkt gevoelig voor verstoring. Verstoring treedt met name op waar waterrecreatie de nestlocatie op korte afstand (< 100 meter) benadert (Profielendocument A298 Grote karekiet, 2008) en met name tijdens de nestbouwfase.⁶¹⁸ In hoeverre de grote karekiet verstoord wordt door het geluid van een gewerschot is

⁶¹² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁶¹³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁶¹⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁶¹⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁶¹⁶ Zie ook 'Profielen Vogels; Grote karekiet op Synbiosys

⁶¹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁶¹⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

onbekend. Verstoringen van geluid op zangvogels is met name vastgesteld voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁶¹⁹ Impulsgeluiden kunnen echter ook verstoring veroorzaken, maar zullen alleen significante effecten op bijvoorbeeld dichtheden hebben wanneer de verstoring frequent en/of langdurig is. Zangvogels raken veelal snel gewend aan verstoringen, wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren hoewel aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn. In de vogelsoort witoogvireo's leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoord individuen.⁶²⁰ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.⁶²¹

Gezien de lage frequentie van schoten is de verstoring, veroorzaakt door verjaging met ondersteunend afschot, naar verwachting beperkt. Ondanks de negatieve aantalsontwikkeling van de grote karekiet in zowel de gebieden als op landelijk niveau kunnen, gezien de beperkte verstoringsempfindelijkheid van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties. Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken. Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.⁶²²

Ons oordeel

De verstoringsempfindelijkheid van de grote karekiet is < 100 m afstand. Net zoals bij de andere rietbewonende zangers is bij de grote karekiet waarschijnlijk geen effect van verstoring op de populatie aan de orde. De handeling vindt niet plaats in broedhabitat.

Essentieel voor de soort zijn rietmoerassen met vitaal riet en overjarig waterriet. De handeling vindt niet in dit habitat plaats.

Gezien de beperkte verstoringsempfindelijkheid (< 100 meter) van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties.

Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken. Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Conclusie effectbepaling

Op grond van bovenstaande kunnen significant negatieve effecten op doelsoorten en habitattypen uitgesloten worden. Voor meerdere kwalificerende soorten zijn significant negatieve effecten niet uit te sluiten: roerdomp, purperreiger, porseleinhoen, watersnip.

⁶¹⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁶²⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁶²¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁶²² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

Beoordeling aangevraagde handeling

Voor het Natura 2000-gebied Weerribben, geldt dat significant negatieve effecten op kwalificerende habitattypen uitgesloten zijn. Voor kwalificerende soorten zijn significant negatieve effecten echter niet uit te sluiten (roerdomp, purperreiger, porseleinhoen, watersnip), en leggen wij beperkende maatregelen in de uitvoering vast in de voorschriften van onze beschikking. Daarmee zijn significante negatieve verstoringen uit te sluiten.

B1.1.6 Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht'

De activiteit is getoetst aan de effecten op alle instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht. De betreffende instandhoudingsdoelen zijn weergegeven in <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteiten (paragraaf A1.1) en de effectbeoordeling daarvan (zie eerdere paragraaf) blijkt dat op een beperkt aantal doelstellingen van het betrokken gebied effecten te verwachten zijn.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteit en de toetsing daaraan blijkt dat negatieve effecten door verstoring op de volgende soorten, niet kunnen worden uitgesloten:

Tabel: samenvatting instandhoudingsdoelen voor effectbeoordeling

Gebied	Instandhoudingsdoel
Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	Broedvogelsoorten Roerdomp, Porseleinhoen, Kwartelkoning, Zwarte stern, Grote karekiet, Niet-broedvogelsoorten Kleine zwaan, Kolgans, Smient, Pijlstaart, Slobeend, Meerkoet, Grutto

Hieronder wordt uw aanvraag getoetst aan de beoordelingskaders vanuit de Wet natuurbescherming en het aanwijzingsbesluit van het betrokken Natura 2000-gebied binnen de provinciegrens van Overijssel.

Beoordeling aangevraagde activiteiten

In deze paragraaf gaan we in op de effecten op de soorten uit vorige tabel. Als effecten met maatregelen kunnen worden voorkomen, leggen we dat vast in voorschriften in de vergunning. Dit wordt in onderstaande tekst gemotiveerd.

Effecten op broedvogels

De activiteit is aangevraagd van 1 maart tot 1 oktober. Het broedseizoen verschilt per vogelsoort maar is voor veel soorten in de periode van 15 maart tot 15 juli. Sommige soorten broeden ook al op 1 maart. Onder broeden wordt ook verstaan de vestigingsfase, dus in de periode van balts en nestbouw. Voor de duur en het tijdstip van de broedperiode gaan wij uit van de *Natuurkalender van het ministerie van LNV*.⁶²³

In de onderstaande tabel staan alle broedvogels met een instandhoudingsdoel voor het Natura 2000-gebied Rijntakken waarop een effect mogelijk is.

Aangewezen broedvogels:

Broedvogels die na 1 maart broeden
roerdomp, porseleinhoen, kwartelkoning, zwarte stern, en grote karekiet.

⁶²³ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

Effecten op Roerdomp

De doelstelling voor de roerdomp in het gebied de Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht is een populatie van tenminste 1 broedgevallen en behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort.

Het broedhabitat van de roerdomp bestaat uit (half) open waterrijke landschappen met overjarige, brede zones waterriet en veel overgangen van riet naar water en/of grasland. De soort nestelt plaatselijk ook in homogene vegetaties van lisdodde of mattenbies. De nestplaats is gesitueerd in periodiek overstroomd of permanent in water staand rietland (riet, lisdodde) van minimaal enkele jaren oud, waar zich een 'kniklaag' van oude stengels bevindt, of een onderlaag aanwezig is van grote zeggen (de zogeheten 'zeggenbulten'). Het oppervlak kan beperkt zijn, maar de rietkragen moeten een minimale breedte van 10 meter bezitten en ten minste 20% van het rietoppervlak moet uit overjarig riet bestaan. Het voedsel wordt gezocht in ondiep water, zowel binnen het waterriet als aan de randen ervan, en in vochtige en vaak wat ruigere graslanden in omliggende polders.

Het huidige jaargemiddelde aantal tussen 2014 - 2018 voor Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht is 1 broedpaar en daarmee wordt het instandhoudingsdoelaantal van 1 broedpaar gehaald. Landelijke geldt een positieve trend met een significante toename van < 5% per jaar over de periode 1990 - 2018 en over de afgelopen 12 jaar, maar de staat van instandhouding is zeer ongunstig.⁶²⁴

De roerdomp broedt veelal van april tot en met juni, maar soms ook eerder (www.oiseaux-birds.com/card-eurasian-bittern.html) en territoria worden al in de late winter (februari) vastgesteld.⁶²⁵ De roerdomp is gevoelig voor optische verstoring en verstoring door geluid, met name tijdens de vroege fase van de broedperiode (territoriumvestiging en eileg). De afstand waarover (optische) verstoring is vastgesteld, is veelal beperkt tot enkele tientallen meters voor de roerdomp en verwante reigersoorten.⁶²⁶ Echter, dergelijke verstoringafstanden zijn veelal gebaseerd op de afstand vanaf de verstoringbron waarop een vogel opvliegt (de Flight Initiation Distance, FID). Een roerdomp, en ook andere reigersoorten, zullen echter niet gauw opvliegen en lang vertrouwen op camouflage. Over het algemeen worden roerdompen daarom toch als gevoelig voor verstoring geacht. Hoewel roerdompen ook deels in recreatiegebieden broeden,⁶²⁷ wijzend op een tot op zekere hoogte beperkte verstoringgevoeligheid, vormt recreatie toch een bekende verstoringbron voor roerdompen. Het broeden in recreatiegebieden wijst daarom vooral op de in potentie geschiktheid van het leefgebied in dergelijke gebieden. Het geluid van recreatie, bijvoorbeeld motorboten, is daarbij een bekende bron van verstoring voor roerdompen.⁶²⁸ Het is echter onbekend hoe reigers, en specifiek roerdompen, reageren op verstoring door geluid van een geweer. Wel is in een Franse studie aangetoond dat de dichtheid aan broedterritoria van roerdompen lager was in gebieden waar 's winters gejaagd werd op watervogels dan in gebieden waar niet gejaagd werd.⁶²⁹ De frequentie waarmee bij dergelijke jacht geschoten wordt, is echter veelal hoger dan bij verjaging met ondersteunend afschot. Vanwege de te lage aantallen in de gebieden en landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding (de provinciale trend voor de roerdomp is onbekend), is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Annex I van de Vogelrichtlijn stelt specifiek voor de roerdomp verstoring door jacht nabij broedterritoria van roerdompen te vermijden (EU Wildlife and Sustainable Farming project 2009).⁶³⁰ Op welk

⁶²⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁶²⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁶²⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁶²⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁶²⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁶²⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁶³⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweschot een verstoring heeft op roerdompen, is niet bekend.⁶³¹ Maar omdat de soort in zes van de zeven gebieden onder het instandhoudingsdoel zit (en het in het zevende gebied om slechts één broedgeval gaat), zou uit voorzorg mitigatie toegepast moeten worden om significante effecten van verstoring uit te kunnen sluiten.

Mitigatie zou tijdens de broedperiode (maart tot en met juni) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp (Bijlage 3 Wet natuurbescherming – Vergunning schadebestrijding ganzen 2018/0215252 d.d. 11/04/2018), waarbij er maximaal tweemaal per dag en driemaal per week met kogel in plaats van hagel geschoten wordt en er geen gebruik gemaakt wordt van lokmiddelen.

Hoewel de frequentie van verstoring en het geluidsniveau van een geweschot waarop negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de roerdomp waarneembaar zijn niet bekend zijn, zal een maximale verstoring van twee keer per dag en drie keer per week met gebruikmaking van een kogel in plaats van hagel geen significant negatieve effecten veroorzaken.

De roerdomp is geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij eventuele verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een roerdomp bij verstoring niet gauw zijn territorium maar zal juist aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Een Poolse studie vond bovendien geen verschil in de overleving van nesten die tijdens de incubatiefase 2-4 keer door de onderzoeker bezocht werden (overleving van 99%) ten opzichte van nesten die slechts éénmaal bezocht werden (98%).⁶³²

Het aantal bezoeken in deze studie lag met maximaal vier bezoeken over een periode van circa 25 dagen weliswaar aanzienlijk lager dan de frequentie waarmee er onder mitigatie geschoten zal worden, maar de mate van verstoring van een nestbezoek is naar verwachting hoger dan dat van verstoring door geluid van een geweschot met kogel. Door gebruik te maken van een kogel, zal de verstoring door geluid beperkt zijn, zeker op een soort als de roerdomp die bij verstoring in eerste instantie vertrouwt op camouflage in plaats van opvliegen. Door inachtneming van de mitigerende maatregelen kan significante verstoring van roerdompen door de schadebestrijding met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.

Buiten de broedperiode verlaten roerdompen de territoria en zijn ze minder plaatsgebonden en minder gevoelig voor verstoring. Buiten de broedperiode (juli tot oktober) zijn er daarom voldoende uitwijkmogelijkheden en kunnen significante effecten van verstoring ook zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Voor de roerdomp geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van maart tot juli.

Ons oordeel

In tegenstelling tot hetgeen Sweco in haar passende beoordeling aangeeft, loopt het broedseizoen van de roerdomp niet van "1 maart tot 1 juli", maar van 1 maart tot 1 augustus. Bijvoorbeeld de 'natuurkalender' van het ministerie van LNV geeft aan dat de broedperiode van de roerdomp van 1 maart tot 1 augustus loopt.^{633 634}

⁶³¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁶³² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁶³³ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁶³⁴ Zie soortenprotocol Stowa: <http://soortprotocollenflora-enfaunawet.stowa.nl/documents/soortprotocollenflora-enfaunawet/roerdomp.pdf>

Voor de roerdomp geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 1 broedpaar werd gemiddeld de laatste 5 jaar gehaald. Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de roerdomp liggen, in de kritische verstoringperiode periode van 1 maart tot 1 augustus⁶³⁵ niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende roerdampen door het schieten van ganzen in de kritische periode van 1 maart tot 1 augustus, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning een maatregel in voorschrift 26 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op Porseleinhoen

Het broedbiotoop van het porseleinhoen bestaat uit open moerassige terreinen van minimaal 1-2 hectare met matig voedselrijk water. De vogel zoekt een permanent (of periodiek) natte situatie van ongeveer 10 tot 35 centimeter diep water op met een weelderige vegetatie van biezengras, zeggen, lisdodden en andere moerasplanten (hoogte 0,5-1 meter). Naast moerassen zijn ook laag in het voorjaar geïnundeerde uiterwaarden (graslanden) geschikt als broedbiotoop. Het porseleinhoen maakt zijn nest in dichte vegetaties van riet, zeggen of grassen boven of nabij ondiep water.⁶³⁶ Het porseleinhoen voedt zich in hoofdzaak met insecten en kleine weekdieren, die hij zoekt in de omgeving van de nestplaats langs slikranden en onder de dekking van een weelderige vegetatie. De moerasvegetatie mag niet te dicht van structuur zodat het dier er goed doorheen kan lopen. Huidige kwaliteit en omvang van het aanwezige leefgebied is voldoende.

Het huidige gemiddelde aantal broedparen van het porseleinhoen (2014 –2018) ligt met 1 paar onder het instandhoudingsdoel van 10 broedpaar.⁶³⁷

Er is geen trend aantoonbaar is voor het gebied. De provinciale populatie is ook met > 5% per jaar afgenomen over de afgelopen 12 jaar en met < 5% per jaar over de periode 1990 – 2018. Landelijk is er over de laatste 12 jaar geen significante aantalsverandering geweest, maar over de periode 1990 – 2018 is het aantal ook significant met < 5% per jaar afgenomen en ook is de landelijke staat van instandhouding als zeer ongunstig beoordeeld.⁶³⁸

De porseleinhoen broedt van april tot juli in natte moerasachtige vegetaties. Omdat de soort in dichte vegetatie leeft, is de porseleinhoen beperkt gevoelig voor optische verstoring en zal dit alleen optreden wanneer de vogel tot op korte afstand (< 100 meter) wordt benaderd (Profielendocument 2008 A119 Porseleinhoen). Broedgevallen van de porseleinhoen zijn echter ook nabij de randen van de Natura 2000-begrenzing vastgesteld en dus dichtbij locaties waar verjaging met ondersteunend afschot kan plaatsvinden. Het is onbekend in hoeverre de porseleinhoen verstoord wordt door het geluid van een geweerschot.⁶³⁹

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden, een neergaande provinciale trend en een landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding, is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een versturend effect heeft op de

⁶³⁵ De kritische verstoringperiode (balts/nestbouw, broeden en niet vliegvlugge jongen) is van 1 maart tot 1 augustus.

⁶³⁶ Zie ook 'Profielen Vogels; Porseleinhoen op Synbiosys

⁶³⁷ www.Sovon.nl; Vogels per gebied

⁶³⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWEKO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁶³⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWEKO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

porseleinhoen, is niet bekend⁶⁴⁰ maar significant negatieve effecten van verstoring, met name vanwege geluid, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Gezien de beperkte gevoeligheid van de porseleinhoen voor optische verstoring, kan echter redelijkerwijs verwacht worden dat door maatregelen te treffen om het geluid te mitigeren de verstoring zodanig beperkt kan worden dat significante verstoring kan worden uitgesloten.

Tijdens de broedperiode van april tot juli zouden mitigerende maatregelen moeten worden toegepast. *Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel zonder lokmiddelen zou tijdens de broedperiode toegepast moeten worden binnen een straal van 300 m vanaf het leefgebied van de porseleinhoen.* ⁶⁴¹

In een eerdere effectbeoordeling is voor de porseleinhoen uitgegaan van een verstoringsafstand van 100 meter. ⁶⁴² Deze afstand is echter gebaseerd op optische verstoring. Verstoring door geluid is niet onderzocht voor de porseleinhoen en daarom zou uit voorzorg ook voor deze soort een afstand van 300 meter aangehouden moeten worden.

De porseleinhoen is vooral tijdens het broedseizoen geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een porseleinhoen bij verstoring niet gauw zijn territorium, maar zal juist nabij zijn nest aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Door inachtneming van mitigatiemaatregelen kan significante verstoring van de porseleinhoen door de verjaging met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten. ⁶⁴³

Vanaf augustus vertrekt de porseleinhoen richting zijn overwinteringsgebied. Vanaf dat moment zullen er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn en kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus van augustus tot oktober worden uitgesloten. Voor het porseleinhoen geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van april tot juli. ⁶⁴⁴

Ons oordeel

In tegenstelling tot wat de passende beoordeling van Sweco aangeeft loopt de kritische verstoringsperiode van het broeden niet van "april tot 1 juli" maar van half april tot 1 augustus. ⁶⁴⁵ Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de porseleinhoen geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 10 broedpaar wordt niet gehaald.

Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de porseleinhoen liggen, in de kritische verstoringsperiode periode van 15 april tot 1 augustus, niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende porseleinhoen door het schieten van ganzen in de kritische periode van 15 april tot 1 augustus, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 27 vast:

⁶⁴⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁶⁴¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁶⁴² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁶⁴³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁶⁴⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁶⁴⁵ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

- In de periode 15 april tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de porseleinhoen* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op Kwartelkoning

Het broedhabitat van de kwartelkoning kenmerkt zich door een meer dan 20 cm hoge gesloten kruidenrijke vegetatie. De moerasvegetatie mag niet zo dicht van structuur zijn dat het dier er niet goed meer doorheen kan lopen. In Nederland wordt de kwartelkoning vooral gevonden in extensief onderhouden kruiden- en bloemrijke hooilanden in rivier- en beekdalen. De huidige kwaliteit en oppervlakte van het leefgebied is in de Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht voldoende voor het behalen van het instandhoudingsdoel.

Het huidige gemiddeld aantal broedparen ligt met 2 (2014 –2018) in het gebied onder het instandhoudingsdoel van 5 broedpaar. Voor de provinciale populatie zijn er onvoldoende gegevens om een trend vast te stellen, maar landelijk is er over de periode 1990 – 2018 een afname vastgesteld van < 5% per jaar en over de afgelopen 12 jaar is er sprake van een significante afname van > 5% per jaar. Ook is de staat van instandhouding als zeer ongunstig beoordeeld.⁶⁴⁶

De kwartelkoning broedt van april tot augustus, vooral in voldoende dekking gevende hooilanden in uiterwaarden maar ook op akkers. Omdat de soort in dichte vegetatie leeft, is de kwartelkoning beperkt gevoelig voor optische verstoring en zal dit alleen optreden wanneer de vogel tot op korte afstand (< 100 meter) wordt benaderd (Profielendocument 2008 A122 Kwartelkoning). Broedgevallen van de kwartelkoning zijn echter ook nabij de randen van de Natura 2000-begrenzing vastgesteld en dus dichtbij locaties waar verjaging met ondersteunend afschot kan plaatsvinden. Het is onbekend in hoeverre de kwartelkoning verstoord wordt door het geluid van een geweerschot.⁶⁴⁷

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden en een landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding, is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk verstorende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een verstorend effect heeft op de kwartelkoning, is niet bekend (van Dijk et al. 2019). Gezien de beperkte gevoeligheid van de kwartelkoning voor optische verstoring, kan – door maatregelen te treffen om het geluid te mitigeren – de verstoring zodanig beperkt worden dat significante verstoring kan worden uitgesloten.⁶⁴⁸

*Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel en zonder lokmiddelen zou tijdens de broedperiode (april tot en met juli) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de kwartelkoning.*⁶⁴⁹

In een eerdere effectbeoordeling is voor de kwartelkoning uitgegaan van een verstoringafstand van 100 meter.⁶⁵⁰ Deze afstand is echter gebaseerd op optische verstoring. Verstoring door geluid is niet onderzocht voor de kwartelkoning en daarom zou uit voorzorg ook voor deze soort een afstand van 300 meter aangehouden moeten worden. De kwartelkoning is vooral tijdens het broedseizoen geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een kwartelkoning bij verstoring niet gauw zijn territorium maar zal juist nabij

⁶⁴⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁶⁴⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁶⁴⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁶⁴⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁶⁵⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

zijn nest aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Door inachtneming van mitigatiemaatregelen kan significante verstoring van de kwartelkoning door de verjaging met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.⁶⁵¹

Vanaf augustus vertrekt de kwartelkoning richting zijn overwinteringsgebied. Vanaf dat moment zullen er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn en kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus van augustus tot en met oktober worden uitgesloten.⁶⁵²

Voor de kwartelkoning geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van april tot augustus.⁶⁵³

Ons oordeel

In tegenstelling tot hetgeen in de passende beoordeling van Sweco staat loopt de broedperiode van de kwartelkoning niet van "1 april tot 1 augustus", maar van 1 mei tot 1 oktober.⁶⁵⁴ Twee broedsels per jaar zijn nodig om de geringe overlevingskansen te compenseren.⁶⁵⁵ Daarom moet de broedhabitat over een lange periode beschikbaar zijn, van 1 mei tot 1 oktober.⁶⁵⁶

Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de kwartelkoning geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 5 broedpaar werd niet gehaald.

Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de kwartelkoning liggen, in de kritische verstoringperiode periode van 1 mei tot 1 oktober, niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende kwartelkoning door het schieten van ganzen, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 27 vast:

- In de periode 1 mei tot 1 oktober mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de kwartelkoning* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op Zwarte stern

De zwarte stern is tijdens het broedseizoen gebonden aan zoet water. Het broedbiotoop bestaat vooral uit zoetwatermoerassen, vennen, uiterwaarden, plassen en sloten, en oevers van meren en langzaam stromende rivieren. Ze bouwen hun nesten van nature op drijvende waterplanten vroeger was dat vaak Krabbenscheer. Bij afwezigheid van geschikte waterplanten gebruiken ze in veel moerasgebieden tegenwoordig kunstvlotjes of andere drijvende materialen (o.a. vegetaties van waterlelie en gele plomp) als nestgelegenheid, die speciaal voor dit doel worden neergelegd.⁶⁵⁷ De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.

Het huidige gemiddelde aantal van 69 broedparen (2014 – 2018) in het gebied ligt boven het instandhoudingsdoel van 60 broedparen. Over de afgelopen 12 jaar geldt verder dat er geen trend aantoonbaar is. Ook voor de provinciale populatie is er geen trend aantoonbaar, terwijl er landelijke geen

⁶⁵¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁶⁵² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁶⁵³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 26 e.v.)

⁶⁵⁴ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038), december 2018 (blz. 83)

⁶⁵⁵ <http://collectiefrivierenland.nl/wp-content/uploads/2016/04/Brochure-Kwartelkoning.pdf>

⁶⁵⁶ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

⁶⁵⁷ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys

significante aantalsverandering is. De staat van instandhouding is echter als zeer ongunstig beoordeeld.⁶⁵⁸

De zwarte stern broedt in mei en juni op drijvende vegetatie in moerassen en brede sloten. Optische verstoring kan leiden tot verminderd broedsucces.⁶⁵⁹ Dergelijke verstoring treedt echter pas op wanneer deze op minder dan 50 tot 100 meter plaatsvindt⁶⁶⁰ en leidt alleen tot meetbare negatieve effecten wanneer de verstoring frequent en/of langdurig is.⁶⁶¹ Hoewel verstoring door het geluid van een gewerschot op (zwarte) sterns niet gedetailleerd is onderzocht, lijken sterns beperkt gevoelig voor verstoring door geluid. Het geluidsniveau, geproduceerd door waterrecreatie bijvoorbeeld, was niet gerelateerd aan de mate van verstoring van visdieren, in tegenstelling tot de optische verstoring die door recreatie werd veroorzaakt.⁶⁶²

De zwarte stern kan dus alleen op korte afstand negatieve effecten ondervinden van frequente optische verstoring en er is geen bewijs dat de soort door geluid verstoord wordt.

Bovendien gaat het bij verjaging met ondersteunend afschot om relatief weinig frequente verstoring. Een eerdere verstoringstoets van ganzenbeheer heeft ook aangegeven dat effecten van afschot buiten de Natura 2000-begrenzing op zwarte sterns kunnen worden uitgesloten.⁶⁶³ De frequentie waarmee verjaging met ondersteunend afschot plaatsvindt, zal ook op korte afstand geen significante verstoring veroorzaken.⁶⁶⁴ De zwarte stern is ook geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is.

Negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de instandhoudingsdoelstellingen voor de zwarte stern kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten.

In maart is de zwarte stern nog niet in Nederland aanwezig en vanaf half september zijn de meeste zwarte sterns weer uit Nederland verdwenen. In september kunnen significante effecten van verstoring dus ook worden uitgesloten.

Ons oordeel

De zwarte stern heeft een gemiddelde gevoeligheid voor verstoring. In voedselgebieden is de gevoeligheid matig (verstoring vanaf minder dan 100 meter afstand) en op broed-, slaap- en rustplaatsen is de zwarte stern zeer gevoelig (verstoring vanaf minder dan 300 meter afstand). De gevoeligheid voor verstoring van zijn leefgebied is gemiddeld (halfopen en open landschap). Vanwege de grote concentratie van zwarte sterns op één of enkele broed-/slaapplaatsen is de soort gevoelig voor verstoring en veranderingen van het leefgebied op de broed-, slaap- en rustplaatsen.⁶⁶⁵

In het foerageergebied is de gevoeligheid voor verstoring gering. In het agrarische gebied kunnen met name foeragerende zwarte sterns verstoord worden door een handeling. Dit leidt ertoe dat zij tijdelijk elders in het gebied zullen gaan foerageren. Significante verstoringseffecten zijn dan uitgesloten.⁶⁶⁶

De staat van instandhouding wordt door Sovon en door het profieldocument van het ministerie voor de broedende zwarte sternpopulatie als zeer ongunstig beoordeeld. De soort is als 'bedreigd' opgenomen in de nationale (rode) lijsten van met uitsterven bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten. Het profieldocument voor vogels geeft ook aan dat in de broedtijd (vooral in de kuikenfase) verstoring door

⁶⁵⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁶⁵⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁶⁶⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁶⁶¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁶⁶² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁶⁶³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁶⁶⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 29 e.v.)

⁶⁶⁵ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys

⁶⁶⁶ Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 69)

recreatie en agrarische activiteiten funest kan zijn. Het document geeft aan dat er rust moet heersen rond de nestplaatsen tijdens de broedtijd.⁶⁶⁷ De kritische verstoringperiode voor de zwarte stern loopt van half april tot half september.⁶⁶⁸

Op broed-, slaap- en rustplaatsen is de zwarte stern zeer gevoelig voor verstoring.⁶⁶⁹ Langdurige menselijke aanwezigheid in de vestigingsfase verhindert vestiging van broedkolonies. Succesvol broeden is alleen mogelijk in moerasgebied zonder waterrecreatie en sportvisserij, al kan zonering in grote gebieden effectief zijn.⁶⁷⁰

De huidige kwaliteit van het leefgebied is volgens het beheerplan matig.⁶⁷¹ Er is tenminste sprake van 1 kolonie van 30 vogels vlakbij Cellemuiden en van een kolonie in een kolk in het *Veldiger Buitenland* ter hoogte van De Velde.⁶⁷²

Sinds 2014 neemt het aantal broedparen af. In 2018 zat het aantal broedparen met 41 onder het doelaantal van 60 uit het instandhoudingsdoel.

In tegenstelling tot de conclusie uit de passende beoordeling van Sweco zijn wij van mening dat significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op zwarte stern in de broedperiode niet uit te sluiten is gezien de zeer ongunstige staat van instandhouding en de kwetsbaarheid van de broedkolonies voor verstoring. Vanwege de grote concentratie van zwarte stern op één of enkele slaapplekken is de soort gevoelig voor verstoring en veranderingen van het leefgebied op de slaap- en rustplaatsen.⁶⁷³

Om significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op zwarte stern in de kritische periode van half april tot half september te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 29 vast:

- In de periode 15 april tot 15 september mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, in een zone van 300 meter om broedkolonies van zwarte stern.

Effecten op Grote karekiet

De grote karekiet nestelt langs de randen van rietmoerassen en langs grote open wateren met brede waterrietzones. De rietzones moeten minimaal 3 meter breed zijn en de planten moeten in minimaal 20 centimeter diep water staan. Het riet dient ijl en hoog te zijn en tevens vitaal en stevig. Dikke stengels zijn nodig om het zware nest te kunnen dragen. De soort foerageert in waterrietzones, maar ook veel daarbuiten, in kruidige en struikachtige vegetaties.⁶⁷⁴

De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.⁶⁷⁵

Het doelaantal voor de grote karekiet is voor het gebied 1 broedpaar. Het huidige aantal (2014 -2018) ligt met 2 paar boven het instandhoudingsdoel. De laatste vier jaar werden echter geen broedparen geteld. De trends variëren van matige tot sterke afname. Ook voor provincie Overijssel geldt een significante afname in aantallen van < 5% per jaar over de periode 1990 – 2018 en over de afgelopen 12 jaar. Landelijk is de soort over de periode 1990 – 2018 met 5% per jaar afgenomen en over de afgelopen 12 jaar zelfs met > 5% per jaar. De staat van instandhouding is dan ook beoordeeld als zeer ongunstig.⁶⁷⁶

⁶⁶⁷ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys en <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/agrarisch-natuurbeheer-anlb/kennisbank/doelsoorten/zwarte-stern/>

⁶⁶⁸ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

⁶⁶⁹ Concept Beheerplan Natura 2000 Rijntakken, Achtergrond document Uitwerking Natura 2000 doelen, versie 5 juni 2015 (blz. 144 e.v.)

⁶⁷⁰ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys en <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/agrarisch-natuurbeheer-anlb/kennisbank/doelsoorten/zwarte-stern/>

⁶⁷¹ Natura 2000 beheerplan Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, 2017 (blz. 26)

⁶⁷² Natura 2000 beheerplan Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, 2017 (blz. 26)

⁶⁷³ Zie ook 'Profielen Vogels; Zwarte stern op Synbiosys

⁶⁷⁴ Zie ook 'Profielen Vogels; Grote karekiet op Synbiosys

⁶⁷⁵ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038) december 2018 (blz. 40)

⁶⁷⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWEKO, mr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

De grote karekiet broedt vanaf mei tot augustus in overjarig riet. De grote karekiet is beperkt gevoelig voor verstoring. Verstoring treedt met name op waar waterrecreatie de nestlocatie op korte afstand (< 100 meter) benadert (Profielendocument A298 Grote karekiet, 2008) en met name tijdens de nestbouwfase.⁶⁷⁷ In hoeverre de grote karekiet verstoord wordt door het geluid van een geweschot is onbekend. Versturende effecten van geluid op zangvogels is met name vastgesteld voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁶⁷⁸ Impulsgeluiden kunnen echter ook verstoring veroorzaken, maar zullen alleen significante effecten op bijvoorbeeld dichtheden hebben wanneer de verstoring frequent en/of langdurig is. Zangvogels raken veelal snel gewend aan verstoringbronnen, wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren hoewel aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn. In de vogelsoort witoogvireo's leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoorde individuen.⁶⁷⁹ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.⁶⁸⁰

Gezien de lage frequentie van schoten is de verstoring, veroorzaakt door verjaging met ondersteunend afschot, naar verwachting beperkt. Ondanks de negatieve aantalsontwikkeling van de grote karekiet in zowel de gebieden als op landelijk niveau kunnen, gezien de beperkte verstoringgevoeligheid van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties. Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken. Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.⁶⁸¹

Ons oordeel

De verstoringgevoeligheid van de grote karekiet is kleiner dan 100 meter afstand. Net zoals bij de andere rietbewonende zangers is bij de grote karekiet waarschijnlijk geen effect van verstoring op de populatie aan de orde. De handeling vindt niet plaats in broedhabitat.

Essentieel voor de soort zijn rietmoerassen met vitaal riet en overjarig waterriet. De handeling vindt niet in dit habitat plaats.

Gezien de beperkte verstoringgevoeligheid (< 100 meter) van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties.

Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken. Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Effecten op niet-broedvogels

Soorten waarbij geen geografische overlap is

⁶⁷⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁶⁷⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁶⁷⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁶⁸⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁶⁸¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

Van de aangewezen doelsoorten *pijlstaart* en *slobeend* wordt er op agrarische percelen niet voldaan aan de specifieke biotoopeisen. Op voorhand kan dan ook elke verstoring worden uitgesloten.⁶⁸² Om die reden zijn effecten uitgesloten en worden deze soorten verder niet behandeld.

Soorten waarbij wel geografische overlap is

Effecten op de Kleine zwaan als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4 vogels (seizoensgemiddelde)

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat de aantallen kleine zwanen in de periode 1993-1997 van internationale betekenis waren. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Aantallen zijn van jaar op jaar sterk fluctuerend maar recent relatief laag. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

De kleine zwaan heeft een ongunstige staat van instandhouding en vertoont landelijk een afname. Het doelaantal uit het aanwijzingsbesluit is gemiddeld 4 vogels. Het aantal dat gemiddeld tussen 2013 en 2018 geteld werd is één exemplaar. Vanaf 1980 is er een significante afname van afname van <5 % per jaar vastgesteld. (sovon.nl/gebieden/nl/gebieden).

De aanvrager geeft in haar Passende beoordeling van Sweco aan dat de kleine zwaan in Nederland arriveert vanaf oktober en vertrekken naar de broedgebieden op de toendra in februari en maart.⁶⁸³ Volgens Sweco verblijven enkele individuen ook na februari en in het zomerhalfjaar in Nederland, maar dat betreft vaak verzwakte individuen. Tijdens koude periodes in februari en maart zijn de aantallen nog aanwezig in Nederland wat hoger, maar in recente jaren vertrekken, de kleine zwanen, in toenemende mate al grotendeels in december of januari. De kleine zwaan is dus (vrijwel) niet aanwezig in de periode van 1 maart tot 1 oktober. Bovendien geldt dat, voor zover deze nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn. Significante negatieve effecten op de kleine zwaan kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten.⁶⁸⁴

Ons oordeel

Wij zijn het niet eens met de stelling van de aanvrager dat de kleine zwaan in de maand maart (vrijwel) niet aanwezig is in Overijssel en dat daarom significant negatieve effecten op de kleine zwaan op voorhand kunnen worden uitgesloten. Mede omdat voor zover de kleine zwanen nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn.

Ten eerste blijkt uit de data van Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) dat begin maart van 2018 ruim 800 wilde zwanen in Overijssel geteld werden. Ten tweede geeft de aanvrager zelf aan dat: "Tijdens koude periodes in februari en maart zijn de aantallen [kleine zwanen] nog aanwezig in Nederland wat hoger". Omdat op voorhand niet valt in te schatten of de komende winters streng of minder streng zullen zijn, geldt in dit geval volgens ons het 'voorzorgsprincipe' en dient er vanuit te worden gegaan dat ook in de komende beheerplanperiode er koude winters kunnen zijn, waarbij ook in maart nog kleine zwanen in Overijssel zullen overwinteren.

Ten derde wordt niet feitelijk onderbouwd waar binnen het Natura 2000-gebied zich voldoende kwalitatief geschikte hectares foerageer-, slaap- en rustgebieden aanwezig zijn.

In eerdere ecologische onderzoeken van Boerema en Van den Brink werd vastgesteld dat:

⁶⁸² *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019

⁶⁸³ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 45)

⁶⁸⁴ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

"De handeling heeft tot doel om de in het gebied aanwezige ganzen te verjagen van agrarische percelen. Hoewel de handeling niet ten grondslag ligt aan deze afname in het aantal in Nederland overwinterende kleine zwanen kan een invloed vanwege verstoringseffecten op de wel in het gebied aanwezige dieren niet op voorhand worden uitgesloten."⁶⁸⁵

De kleine zwaan heeft een ongunstige staat van instandhouding en vertoont landelijk een afname. In het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht wordt het instandhoudingsdoel bij lange na niet gehaald. De doelstelling uit het aanwijzingsbesluit voor het gebied is een populatie omvang van 4 kleine zwanen.⁶⁸⁶ Tussen 2013 en 2018 is er een voor foeragerende vogels seizoensgemiddelde aantal van slechts 1 vogel geweest. Vanaf 1980 significante afname van <5% per jaar.⁶⁸⁷

Door de activiteit kunnen mogelijk foeragerend kleine zwanen verstoord worden. Onbekend is of er binnen het gebied voldoende uitwijkmogelijkheden zijn die kwalitatief voldoen. Om deze redenen zijn significante effecten niet op voorhand uitgesloten, en is mitigatie noodzakelijk. Als mitigerende maatregel wordt daarom dezelfde maatregel opgenomen die ook voor onze Wnb-vergunning (schadebestrijding ganzen oktober tot maart) van 17 januari 2020 (kenmerk: 2019/0310197) geldt:

In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in de Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht in de provincie Overijssel, in een bufferzone zoals aangegeven in bijlage 3, indien de kleine zwaan aanwezig is binnen 700 meter van de afschotlocatie.

In bijlage 3 is de betreffende zone weergegeven.⁶⁸⁸

Voor de kleine zwaan wordt uitgegaan van een verstoringsafstand van 700 meter ten opzichte van een daadwerkelijk aanwezige vogel. Wij kunnen hiermee instemmen omdat deze afstand gebaseerd is op de verstoringsafstanden uit de onderzoeksrapporten van Krijgsveld uit 2008. Uit het onderzoeksrapport blijkt dat de verstoringsafstand van kleine zwanen ten minste 700 meter moet zijn. Deze verstoringsafstand is gebaseerd op verstoringsgevoeligheid van vogels voor verschillende typen van recreatie. 700 meter is de grootste verstoringsafstand voor recreatietypen.⁶⁸⁹

Om significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op kleine zwanen in de kritische periode van 1 maart tot 1 april te voorkomen (tot en met de maand maart kunnen kleine zwanen bij een strenge winter nog in Overijssel aanwezig zijn)⁶⁹⁰, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 30 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in de Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht in de provincie Overijssel, in een bufferzone zoals aangegeven in bijlage 3, indien de kleine zwaan aanwezig is binnen 700 meter van de afschotlocatie.

Effecten op de Kolgans als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.100 vogels (seizoensgemiddelde). Enige achteruitgang in

⁶⁸⁵ Boerema en van den Brink, Schadebestrijding overwinterende ganzen binnen Natura 2000-gebieden in Overijssel, rapportnr 2104.vtSBN2000OvDC, 2014 (39)

⁶⁸⁶ <https://www.natura2000.nl/gebieden/gelderland/rijntakken/rijntakken-doelstelling>

⁶⁸⁷ <https://www.sovon.nl/nl/gebieden>

⁶⁸⁸ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, 27 september 2019 (blz. 34)

⁶⁸⁹ Krijgsveld K.L., e.a., Verstoringsgevoeligheid van Vogels, Update literatuurstudie naar reacties van vogels op recreatie, rnr 08-173, 23 december 2008 (met addendum in 2009) (blz. 3)

⁶⁹⁰ Het profielen document voor de kleine zwaan geeft op blz. 1 aan: "De kleine zwaan trekt weer weg naar het noorden in februari/maart."

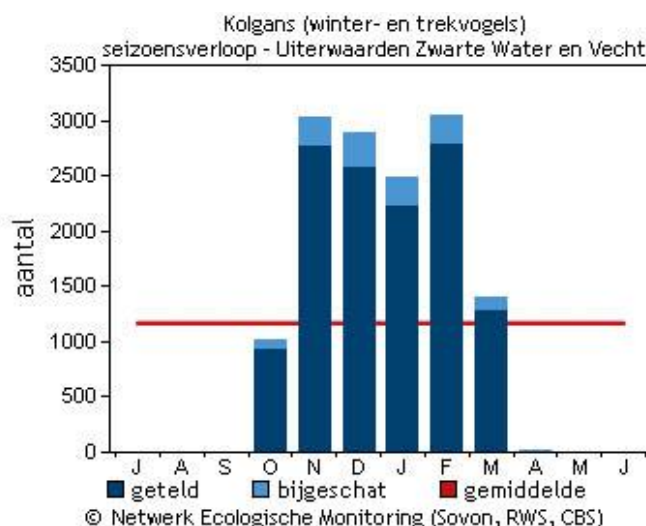
omvang foerageergebied ten gunste van habitattypen glanshaver- en vossenstaarthooilanden, grote vossenstaart (H6510B) of droge hardhoutoibossen (H91F0) is toegestaan.

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de kolgans met name een functie als foerageergebied heeft. Tot begin jaren negentig was er sprake van lage aantallen, daarna is de populatie sterk toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

In het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht is voor de kolgans een instandhoudingsdoel geformuleerd van 2.100 (foeragerend, seizoensgemiddeld).

Het beheerplan benoemt aantallen kolganzen van < 2.000 individuen. Deze aantallen zijn zeer waarschijnlijk gebaseerd op het seizoensmaximum. Dit komt overeen met het maximale aantal volgens de Sovon telgegevens (zie figuur hieronder, gemiddeld aantal per maand van de laatste vijf seizoenen). Deze aantallen zijn echter niet geschikt voor het bepalen of het instandhoudingsdoel wordt behaald, het instandhoudingsdoel is namelijk geformuleerd op basis van een seizoensgemiddelde. In figuur hieronder kan worden afgelezen dat het seizoensgemiddelde in de laatste vijf seizoenen circa 1.150 individuen bedroeg (Sovon.nl/nl/gebieden). Dit betekent dat het instandhoudingsdoel van 2.100 individuen niet gehaald wordt. In het beheerplan is geen knelpunt benoemd voor het niet halen van het instandhoudingsdoel.

De soort heeft lokaal sinds 1981 een positieve trend (< 5 % toename) maar vertoont de laatste 10 jaar een onduidelijke tot negatieve trend (Sovon.nl/nl/gebieden; Hornman *et al.*, 2019). Om die reden zijn significante effecten niet met zekerheid uit te sluiten. Daarom zijn mitigerende maatregelen opgenomen na beoordeling om effecten op de kolgans te beperken.

Figuur. Gemiddeld aantal kolganzen per maand in de laatste vijf seizoenen, met onderscheid in getelde kolganzen en bijgeschatte aantallen bij onvolledige tellingen in Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (Sovon.nl/nl/gebieden)

In Natura 2000-gebieden waar de instandhoudingsdoelstelling van de kolgans niet wordt gehaald zijn significante effecten van de activiteit niet op voorhand uit te sluiten. Een uitzondering daarop (zie ook de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State d.d. 23 augustus 2017, zaaknummers 201602365/1/R2 en 201609364/1/R2) geldt wanneer aangetoond kan worden dat het maximale jaarlijkse aantal vogels dat wordt gedood (*in cumulatie*) niet groter is dan 1 % van de natuurlijke sterfte van de populatie ganzen. Dit vergt een aanvullend onderzoek.

Binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, mag er niet op kolganzen geschoten worden geschoten in de periode 1 maart t/m 31 maart.⁶⁹¹

Ons oordeel

Het gebied heeft voor de kolgans met name een functie als foerageergebied. Significant negatieve effecten op de kolgans door afschot van de kolganzen zelf (trekganzen) op agrarische percelen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied tussen 1 maart en 1 april, zijn niet uit te sluiten. Het doelaantal, een populatie van gemiddeld 2.100 vogels (seizoensgemiddelde) wordt de afgelopen jaren niet gehaald. Om significant negatieve effecten op de kolgans (de trekvogel) te voorkomen is het gebruik van de vigerende ontheffing voor het schieten van kolganzen op de agrarische percelen binnen de begrenzingen van het N2000-gebied niet toegestaan. Om dit te formaliseren leggen wij bovenstaande beperkende maatregelen in de uitvoering vast in voorschrift 31 van onze beschikking.

- In de periode 1 maart tot 1 april mag binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht niet op kolganzen geschoten worden.

Significant negatieve verstoring op kolganzen (trekganzen) door afschot van grauwe ganzen en brandganzen in maart op agrarische percelen binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied zijn uit te sluiten omdat de eventuele verstoring van enkele individuen van de Kolgans zeer tijdelijk is en deze zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed.

Effecten op de Smient als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 570 vogels (seizoensgemiddelde). Enige achteruitgang in omvang foerageergebied ten gunste van habitattypen glanshaver- en vossenstaarthooilanden, grote vossenstaart (H6510B) of droge hardhoutoibossen (H91FO) is toegestaan.

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de smient met name een functie als slaapplek en als foerageergebied heeft. Aantallen zijn in de jaren tachtig sterk toegenomen, maar sinds het begin van de jaren negentig min of meer stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

Het doelaantal, een populatie van gemiddeld 570 vogels (seizoensgemiddelde) in de periode 2013-2018 wordt de afgelopen jaren niet gehaald (328 exemplaren).

De smienten verblijven in estuaria, 'wetlands' en graslanden die in de nabijheid van vaarten, plassen en meren liggen. Vooral in het eerste deel van het najaar/winterseizoen is hij veel te zien in estuaria en getijdengebieden. Daarna zoekt de soort steeds meer het open agrarische gebied in het binnenland op. Smienten rusten daar overdag op vaarten, plassen en meren, en vliegen dan 's avonds bij het invallen van de duisternis naar de voedselgebieden in cultuurgrasland.⁶⁹²

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

"Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per*

⁶⁹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, mnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁶⁹² Natura 2000 beheerplan, definitief, Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, 13 juni 2017 (blz. 28)

dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden, overeenkomend met de driemaalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁶⁹³ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁶⁹⁴ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁶⁹⁵. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁶⁹⁶ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁶⁹⁷

De activiteit kan als gevolg hebben dat smienten (die hoofdzakelijk 's nachts foerageren en overdag rusten) ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Er is echter in het gebied voldoende rustgelegenheid voor smienten beschikbaar.^{698 699} De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten kunnen niet optreden. Wel dienen deze effecten nog cumulatief te worden beoordeeld om significante effecten met zekerheid uit te sluiten.

Ons oordeel

De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Op akkerlanden waar oogstresten op staan (de zgn. stoppelanden) mag in de winterperiode ook niet geschoten worden op ganzen. Op de akkerlanden en in slootranden langs de akkerlanden worden foeragerende, slapende en rustende smienten niet verstoord.

De activiteit heeft tot doel om de in het gebied aanwezige ganzen te verjagen van agrarische percelen. Dit kan er wel toe leiden dat smienten (die hoofdzakelijk 's nachts foerageren en overdag rusten) ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is

⁶⁹³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁶⁹⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁶⁹⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁶⁹⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁶⁹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁶⁹⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁶⁹⁹ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 31)

voldoende voor deze soort,⁷⁰⁰ in de omgeving van het gebied zijn bij het deel van de smienten dat in de dagperiode foerageert bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. Dit houdt in dat in de omgeving van het gebied zijn bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren

De landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Meerkoet als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 320 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de meerkoet met name een functie als foerageergebied heeft. Aantallen zijn sinds 1996 afgenomen, net als elders in het rivierengebied, waarschijnlijk in samenhang met een toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

Het doelaantal, een populatie van gemiddeld 320 vogels (seizoensgemiddelde) in de periode 2013-2018 wordt de afgelopen jaren niet gehaald (198 exemplaren).

Voor meerkoeten geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.⁷⁰¹

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2,8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of

⁷⁰⁰ <https://www.natura2000.nl/gebieden/overijssel/uitwaarden-zwarte-water-en-vecht/uitwaarden-zwarte-water-en-vecht-0>

⁷⁰¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁷⁰² Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁷⁰³ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁷⁰⁴. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁷⁰⁵ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁷⁰⁶

De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten kunnen niet optreden.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. Hoewel meerkoeten een kleine vluchtafstand heeft (50 meter)⁷⁰⁷ kan de activiteit er wel toe leiden dat meerkoeten ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Dit is een zeer tijdelijke verstoring van enkele individuen. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort,⁷⁰⁸ in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dan dus nergens meer verstoring plaats.

Het is mogelijk dat door de activiteit op agrarische percelen binnen het Natura 2000-gebied individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, dat er alleen verstoringen in de ochtendperiode zijn, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

⁷⁰² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷⁰³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷⁰⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷⁰⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷⁰⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷⁰⁷ Profielen Vogels, versie 1 september 2008, Meerkoet (*Fulica atra*) A125

⁷⁰⁸ <https://www.natura2000.nl/gebieden/overijssel/uitwaerden-zwarte-water-en-vecht/uitwaerden-zwarte-water-en-vecht-0>

Effecten op de Grutto als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 80 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de grutto met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats heeft.

Aantallen zijn van jaar op jaar fluctuerend, met recent minder vaak hoge aantallen. Behoud van de huidige situatie is voldoende daar de oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt veroorzaakt door ontwikkelingen in de omstandigheden voor broedvogels.

Het doelaantal, een populatie van gemiddeld 80 vogels (seizoensgemiddelde) in de periode 2013-2018 wordt de afgelopen jaren niet gehaald (10 exemplaren).

Voor de grutto geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.⁷⁰⁹

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2,8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁷¹⁰ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁷¹¹ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁷¹². Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde

⁷⁰⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷¹⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷¹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷¹² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁷¹³ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁷¹⁴

De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten zijn dan ook uitgesloten.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. De activiteit kan er wel toe leiden dat de soort ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort,⁷¹⁵ in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dan dus nergens meer verstoring plaats.

Het is mogelijk dat door de activiteit individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, dat er alleen verstoringen ochtendperiode zijn, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Conclusie effectbepaling

Op grond van bovenstaande kunnen significant negatieve effecten op doelsoorten en habitattypen uitgesloten worden. Voor de volgende kwalificerende soorten zijn significant negatieve effecten niet uit te sluiten: *de roerdomp*, *porseleinhoen*, *kwartelkoning*, *zwarte stern*, *de kleine zwaan* en *de kolgans*.

Beoordeling aangevraagde handeling

Voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, geldt dat significant negatieve effecten op kwalificerende habitattypen uitgesloten zijn. Voor een kwalificerende soort zijn significant negatieve effecten echter niet uit te sluiten (*de roerdomp*, *porseleinhoen*, *kwartelkoning*, *zwarte stern*, *de kleine zwaan* en *de kolgans*), en leggen wij beperkende maatregelen in de uitvoering vast in de voorschriften van onze beschikking. Hierdoor zijn significant negatieve verstoringen op voorhand uitgesloten.

De mitigerende maatregelen dienen toegepast te worden waar significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, tenzij het Natura 2000-gebied door een dijk wordt begrensd en de activiteiten buiten het Natura 2000-gebied daardoor geen optische verstoringseffecten aan de binnendijkse zijde van die dijk veroorzaken en de potentiële geluidsverstoring door de dijk wordt gedempt.⁷¹⁶

⁷¹³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷¹⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷¹⁵ <https://www.natura2000.nl/gebieden/overijssel/uitwaarden-zwarte-water-en-vecht/uitwaarden-zwarte-water-en-vecht-0>

⁷¹⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 12)

B1.1.7 Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Zwarte meer'

De activiteit is getoetst aan de effecten op alle instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Zwarte Meer. De betreffende instandhoudingsdoelen zijn weergegeven in <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteiten (paragraaf A1.1) en de effectbeoordeling daarvan (zie eerdere paragraaf) blijkt dat op een beperkt aantal doelstellingen van het betrokken gebied effecten te verwachten zijn.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteit en de toetsing daaraan blijkt dat negatieve effecten door verstoring op de volgende soorten, niet kunnen worden uitgesloten:

Tabel: samenvatting instandhoudingsdoelen voor effectbeoordeling

Gebied	Instandhoudingsdoel
Zwarte Meer	<p>Broedvogelsoorten</p> <p>Roerdomp Purperreiger Porseleinhoen Snor Rietzanger Grote karekiet</p> <p>Niet-broedvogelsoorten</p> <p>Fuut Aalscholver Lepelaar Kleine zwaan Toendrarietgans Kolgans Gauwe gans Smient Krakeend Wintertaling Pijlstaart Slobeend Tafeleend Kuifeend Meerkoet Grutto Zwarte stern</p>

Hieronder wordt uw aanvraag getoetst aan de beoordelingskaders vanuit de Wet natuurbescherming en het aanwijzingsbesluit van het betrokken Natura 2000-gebied binnen de provinciegrens van Overijssel.

Beoordeling aangevraagde activiteiten

In deze paragraaf gaan we in op de effecten op de soorten uit vorige tabel. Als effecten met maatregelen kunnen worden voorkomen, leggen we dat vast in voorschriften in de vergunning. Dit wordt in onderstaande tekst gemotiveerd.

Effecten op broedvogels

De activiteit is aangevraagd van 1 maart tot 1 oktober. Het broedseizoen verschilt per vogelsoort maar is voor veel soorten in de periode van 15 maart tot 15 juli. Sommige soorten broeden ook al op 1 maart. Onder broeden wordt ook verstaan de vestigingsfase, dus in de periode van balts en nestbouw. Voor de duur en het tijdstip van de broedperiode gaan wij uit van de *Natuurkalender van het ministerie van LNV*.⁷¹⁷

⁷¹⁷ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

In de onderstaande tabel staan alle broedvogels met een instandhoudingsdoel voor het Natura 2000-gebied waarop een effect mogelijk is.

Aangewezen broedvogels

Broedvogels
roerdomp, purperreiger, porseleinhoen, snor, rietzanger en grote karekiet.

Effecten op Roerdomp

De doelstelling voor de roerdomp in het gebied Zwarte Meer is een populatie van tenminste 6 broedgevallen en uitbreiding van omvang en kwaliteit van het leefgebied. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.

Het broedhabitat van de roerdomp bestaat uit (half) open waterrijke landschappen met overjarige, brede zones waterriet en veel overgangen van riet naar water en/of grasland. De soort nestelt plaatselijk ook in homogene vegetaties van lisdodde of mattenbies. De nestplaats is gesitueerd in periodiek overstroomd of permanent in water staand rietland (riet, lisdodde) van minimaal enkele jaren oud, waar zich een 'kniklaag' van oude stengels bevindt, of een onderlaag aanwezig is van grote zeggen (de zogeheten 'zeggenbulten'). Het oppervlak kan beperkt zijn, maar de rietkragen moeten een minimale breedte van 10 meter bezitten en ten minste 20% van het rietoppervlak moet uit overjarig riet bestaan. Het voedsel wordt gezocht in ondiep water, zowel binnen het waterriet als aan de randen ervan, en in vochtige en vaak wat ruigere graslanden in omliggende polders.

Het huidige jaargemiddelde aantal tussen 2014 - 2018 voor de Zwarte Meer is 4 broedparen en ligt daarmee onder het instandhoudingsdoelaantal van 6 broedparen. Landelijke geldt een positieve trend met een significante toename van < 5% per jaar over de periode 1990 - 2018 en over de afgelopen 12 jaar, maar de staat van instandhouding is zeer ongunstig.^{718 719}

De roerdomp broedt veelal van april tot en met juni, maar soms ook eerder (www.oiseaux-birds.com/card-eurasian-bittern.html) en territoria worden al in de late winter (februari) vastgesteld.⁷²⁰ De roerdomp is gevoelig voor optische verstoring en verstoring door geluid, met name tijdens de vroege fase van de broedperiode (territoriumvestiging en eileg). De afstand waarover (optische) verstoring is vastgesteld, is veelal beperkt tot enkele tientallen meters voor de roerdomp en verwante reigersoorten.⁷²¹ Echter, dergelijke verstoringafstanden zijn veelal gebaseerd op de afstand vanaf de verstoringbron waarop een vogel opvliegt (de Flight Initiation Distance, FID). Een roerdomp, en ook andere reigersoorten, zullen echter niet gauw opvliegen en lang vertrouwen op camouflage. Over het algemeen worden roerdampen daarom toch als gevoelig voor verstoring geacht. Hoewel roerdampen ook deels in recreatiegebieden broeden,⁷²² wijzend op een tot op zekere hoogte beperkte verstoringgevoeligheid, vormt recreatie toch een bekende verstoringbron voor roerdampen. Het broeden in recreatiegebieden wijst daarom vooral op de in potentie geschiktheid van het leefgebied in dergelijke gebieden. Het geluid van recreatie, bijvoorbeeld motorboten, is daarbij een bekende bron van verstoring voor roerdampen.⁷²³ Het is echter onbekend hoe reigers, en specifiek roerdampen, reageren op verstoring door geluid van een geweer. Wel is in een Franse studie aangetoond dat de dichtheid aan broedterritoria van roerdampen lager was in gebieden waar 's winters gejaagd werd op watervogels dan

⁷¹⁸ www.sovon.nl/gebieden

⁷¹⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁷²⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁷²¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁷²² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁷²³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

in gebieden waar niet gejaagd werd.⁷²⁴ De frequentie waarmee bij dergelijke jacht geschoten wordt, is echter veelal hoger dan bij verjaging met ondersteunend afschot.

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden en landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding (de provinciale trend voor de roerdomp is onbekend), is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot.

Annex I van de Vogelrichtlijn stelt specifiek voor de roerdomp verstoring door jacht nabij broedterritoria van roerdompen te vermijden (EU Wildlife and Sustainable Farming project 2009).⁷²⁵ Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een versturend effect heeft op roerdompen, is niet bekend.⁷²⁶ Maar omdat de soort in zes van de zeven gebieden onder het instandhoudingsdoel zit (en het in het zevende gebied om slechts één broedgeval gaat), zou uit voorzorg mitigatie toegepast moeten worden om significante effecten van verstoring uit te kunnen sluiten.

Mitigatie zou tijdens de broedperiode (maart tot en met juni) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp (Bijlage 3 Wet natuurbescherming – Vergunning schadebestrijding ganzen 2018/0215252 d.d. 11/04/2018), waarbij er maximaal tweemaal per dag en driemaal per week met kogel in plaats van hagel geschoten wordt en er geen gebruik gemaakt wordt van lokmiddelen.

Hoewel de frequentie van verstoring en het geluidsniveau van een geweerschot waarop negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de roerdomp waarneembaar zijn niet bekend zijn, zal een maximale verstoring van twee keer per dag en drie keer per week met gebruikmaking van een kogel in plaats van hagel geen significant negatieve effecten veroorzaken.

De roerdomp is geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij eventuele verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een roerdomp bij verstoring niet gauw zijn territorium maar zal juist aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Een Poolse studie vond bovendien geen verschil in de overleving van nesten die tijdens de incubatiefase 2-4 keer door de onderzoeker bezocht werden (overleving van 99%) ten opzichte van nesten die slechts éénmaal bezocht werden (98%).⁷²⁷

Het aantal bezoeken in deze studie lag met maximaal vier bezoeken over een periode van circa 25 dagen weliswaar aanzienlijk lager dan de frequentie waarmee er onder mitigatie geschoten zal worden, maar de mate van verstoring van een nestbezoek is naar verwachting hoger dan dat van verstoring door geluid van een geweerschot met kogel. Door gebruik te maken van een kogel, zal de verstoring door geluid beperkt zijn, zeker op een soort als de roerdomp die bij verstoring in eerste instantie vertrouwt op camouflage in plaats van opvliegen. Door inachtneming van de mitigerende maatregelen kan significante verstoring van roerdompen door de schadebestrijding met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.

Buiten de broedperiode verlaten roerdompen de territoria en zijn ze minder plaatsgebonden en minder gevoelig voor verstoring. Buiten de broedperiode (juli tot oktober) zijn er daarom voldoende uitwijkmogelijkheden en kunnen significante effecten van verstoring ook zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Voor de roerdomp geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van maart tot juli.

⁷²⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁷²⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁷²⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁷²⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

Ons oordeel

In tegenstelling tot hetgeen Sweco in haar passende beoordeling aangeeft, loopt het broedseizoen van de roerdomp niet van "1 maart tot 1 juli", maar van 1 maart tot 1 augustus. Bijvoorbeeld de 'natuurkalender' van het ministerie van LNV geeft aan dat de broedperiode van de roerdomp van 1 maart tot 1 augustus loopt.^{728 729}

Voor de roerdomp geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 6 broedpaar wordt niet gehaald. Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de roerdomp liggen, in de kritische verstoringperiode van 1 maart tot 1 augustus⁷³⁰ niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende roerdompen door het schieten van ganzen in de kritische periode van 1 maart tot 1 augustus, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning een maatregel in voorschrift 32 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op de Purperreiger

Zwarte Meer heeft de functie als leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 broedpaar (territorium). Het broedhabitat bestaat uit water- en moerasrijke landschappen. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende.

Het broedbiotoop van de purperreiger bestaat uit water- en moerasrijke landschappen. De nestplaats ligt in uitgestrekte rietvelden, waar doorgaans bodemnesten worden gemaakt op een kniklaag van oud, niet te dicht, sterk riet in ondiep water. Ook maken de purperreigers nesten in wilgenstruiken en soms in moerasbos, tussen blauwe reigers. De voedselbiotoop bestaat uit waterpartijen met veel ondiep, helder en visrijk water. Vaak is dat veenwater omdat de voorkeur uitgaat naar grote moerasgebieden. Daarnaast foerageert de soort ook veel op natte graslanden en in sloten in het boerenland.⁷³¹

Het instandhoudingsdoel is behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren. In de jaren 2014 t/m 2018 is gemiddeld 1 broedpaar in het gebied waargenomen.⁷³² De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig.

Zoals veel kolonievogels heeft de purperreiger tijdens de broedtijd een grote verstoringgevoeligheid. De verstoringafstanden liggen op meer dan 200 meter.⁷³³ Buiten de broedtijd is de verstoringgevoeligheid matig tot gemiddeld. In zijn leefgebied is de soort matig tot gemiddeld verstoringgevoelig, maar dit hangt af van de recreatiedruk en de dichtheid aan paden. Waarschijnlijk zijn de effecten van verstoring op de populatie beperkt. Omdat broedkolonies voornamelijk in afgesloten reservaten liggen, is de mate van rustverstoring van purperreigerkolonies meestal gering. De invloed en effecten van verstoring in de foerageergebieden zijn echter niet goed bekend. Vooral wandelaars, fietsers, vissers en kanoërs in het laagveenmoeras bedreigen de rust van de purperreigers. Ook kan intensieve rietexploitatie de vogels verstoren.⁷³⁴

⁷²⁸ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁷²⁹ Zie soortenprotocol Stowa: <http://soortprotocollenflora-enfaunawet.stowa.nl/documents/soortprotocollenflora-enfaunawet/roerdomp.pdf>

⁷³⁰ De kritische verstoringperiode (balts/nestbouw, broeden en niet vliegvlugge jongen) is van 1 maart tot 1 augustus.

⁷³¹ Zie ook 'Profielen Vogels; Purperreiger op Synbiosys

⁷³² www.sovon.nl/gebieden

⁷³³ Krijgsveld K.L., e.a., Verstoringgevoeligheid van vogels, Bureau Waardenburg b.v., 12 december 2008 (blz. 121)

⁷³⁴ Zie ook 'Profielen Vogels; Purperreiger op Synbiosys

De purperreiger broedt van april tot juni in kolonies in drassig, overjarig rietland en in door oud riet omgeven struweel. De purperreiger is erg gevoelig voor verstoring.⁷³⁵ Met name intensieve verstoring door recreatie kan leiden tot een afname van de kwaliteit van het leefgebied.⁷³⁶ Ingeschat is dat foeragerende purperreigers over een afstand van 200 meter worden verstoord.⁷³⁷

Hoewel de broedactiviteit in kolonies plaatsvindt, foerageren purperreigers in de wijde omgeving daaromheen, veelal binnen 10 kilometer van de kolonie.⁷³⁸ Verstoring buiten de kolonies zou daarmee dus een negatief effect kunnen hebben op de populatie,⁷³⁹ hoewel het grote foerageergebied ook betekent dat er bij lokale verstoringbronnen voldoende uitwijkmogelijkheden zijn voor foeragerende purperreigers. Anekdotisch bewijs bestaat dat verstoring door jacht beperkt is.⁷⁴⁰

Voor Zwarte Meer kunnen significante negatieve effecten echter niet op voorhand worden uitgesloten zonder mitigerende maatregelen. In het gebied is de afgelopen jaren slechts maximaal één of twee broedgevallen per jaar vastgesteld, waarmee de aantallen ver onder de instandhoudingsdoelstellingen liggen.

Bovendien liggen de vastgestelde broedgevallen veelal aan de rand van de gebieden.

Om significante effecten van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot te voorkomen, zou mitigatie moeten worden toegepast tijdens de broedperiode (april tot juni) door binnen een straal van 300 m vanaf het leefgebied van de purperreiger (Bijlage 3 Wet natuurbescherming – Vergunning schadebestrijding ganzen 2018/0215252 d.d. 11/04/2018) niet vaker dan tweemaal per dag en drie keer per week te schieten met een kogel in plaats van hagel en geen gebruik te maken van lokmiddelen.

De broedkolonie zal dan niet verstoord worden, terwijl er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn om te kunnen foerageren,⁷⁴¹ terwijl effecten van verstoring door recreatie op de populatie waarschijnlijk klein zijn (Profielendocument A029 Purperreiger, 2008): recreatie kan verstoring werken op individuen, maar dergelijke tijdelijke verstoring resulteert naar verwachting niet in een verminderd broedsucces of een kleinere populatie.

Door inachtneming van de mitigerende maatregelen binnen 300 meter afstand van het leefgebied van de purperreiger kan significante verstoring van purperreigers tijdens de broedperiode worden uitgesloten.

Vanaf augustus vertrekt de purperreiger naar zijn overwinteringslocaties in Afrika en is verstoring in de Overijsselse Natura 2000-gebieden dus niet meer aan de orde. Significante negatieve effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen kunnen dus van augustus tot en met oktober worden uitgesloten.

Voor de purperreiger geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in Zwarte Meer mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van april tot juni.

⁷³⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁷³⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁷³⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁷³⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁷³⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁷⁴⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

⁷⁴¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 20/22)

Ons oordeel

In tegenstelling tot wat de passende beoordeling van Sweco aangeeft loopt de kritische verstoringperiode van het broeden niet van "april tot juni" maar van 15 april tot 1 september.⁷⁴² Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de purperreiger geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 20 broedpaar wordt niet gehaald. Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de purperreiger liggen, in de kritische verstoringperiode periode van 15 april tot 1 september niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende purperreigers door het schieten van ganzen in de kritische periode van 15 april tot 1 september, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning een maatregel in voorschrift 33 vast:

- In de periode 15 april tot 1 september mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de purperreiger* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op Porseleinhoen

Het broedbiotoop van het porseleinhoen bestaat uit open moerassige terreinen van minimaal 1-2 hectare met matig voedselrijk water. De vogel zoekt een permanent (of periodiek) natte situatie van ongeveer 10 tot 35 centimeter diep water op met een weelderige vegetatie van biezengras, zeggen, lisdodden en andere moerasplanten (hoogte 0,5-1 meter). Naast moerassen zijn ook laag in het voorjaar geïnundeerde uiterwaarden (graslanden) geschikt als broedbiotoop. Het porseleinhoen maakt zijn nest in dichte vegetaties van riet, zeggen of grassen boven of nabij ondiep water.⁷⁴³ Het porseleinhoen voedt zich in hoofdzaak met insecten en kleine weekdieren, die hij zoekt in de omgeving van de nestplaats langs slikranden en onder de dekking van een weelderige vegetatie. De moerasvegetatie mag niet te dicht van structuur zodat het dier er goed doorheen kan lopen. Huidige kwaliteit en omvang van het aanwezige leefgebied is onvoldoende.⁷⁴⁴

Het huidige aantal broedparen van het porseleinhoen (2014 –2018) ligt met 1 paar onder het instandhoudingsdoel van 7 broedpaar.⁷⁴⁵ Er is geen trend aantoonbaar is voor het gebied. De provinciale populatie is ook met > 5% per jaar afgenomen over de afgelopen 12 jaar en met < 5% per jaar over de periode 1990 – 2018. Landelijk is er over de laatste 12 jaar geen significante aantalsverandering geweest, maar over de periode 1990 – 2018 is het aantal ook significant met < 5% per jaar afgenomen en ook is de landelijke staat van instandhouding als zeer ongunstig beoordeeld.⁷⁴⁶

De porseleinhoen broedt van april tot juli in natte moerasachtige vegetaties. Omdat de soort in dichte vegetatie leeft, is de porseleinhoen beperkt gevoelig voor optische verstoring en zal dit alleen optreden wanneer de vogel tot op korte afstand (< 100 meter) wordt benaderd (Profielendocument 2008 A119 Porseleinhoen). Broedgevallen van de porseleinhoen zijn echter ook nabij de randen van de Natura 2000-

⁷⁴² Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁷⁴³ Zie ook 'Profielen Vogels; Porseleinhoen op Synbiosys

⁷⁴⁴ <https://www.natura2000.nl/gebieden/gelderland/rijntakken/rijntakken-doelstelling>

⁷⁴⁵ www.sovon.nl; Vogels per gebied Rijntakken (380)

⁷⁴⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWEKO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

begrenzing vastgesteld en dus dichtbij locaties waar verjaging met ondersteunend afschot kan plaatsvinden. Het is onbekend in hoeverre de porseleinhoen verstoord wordt door het geluid van een geweerschot.⁷⁴⁷

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden, een neergaande provinciale trend en een landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding, is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een versturend effect heeft op de porseleinhoen, is niet bekend⁷⁴⁸ maar significant negatieve effecten van verstoring, met name vanwege geluid, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Gezien de beperkte gevoeligheid van de porseleinhoen voor optische verstoring, kan echter redelijkerwijs verwacht worden dat door maatregelen te treffen om het geluid te mitigeren de verstoring zodanig beperkt kan worden dat significante verstoring kan worden uitgesloten.

Tijdens de broedperiode van april tot juli zouden mitigerende maatregelen moeten worden toegepast. *Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel zonder lokmiddelen zou tijdens de broedperiode toegepast moeten worden binnen een straal van 300 m vanaf het leefgebied van de porseleinhoen.*⁷⁴⁹

In een eerdere effectbeoordeling is voor de porseleinhoen uitgegaan van een verstoringsafstand van 100 meter.⁷⁵⁰ Deze afstand is echter gebaseerd op optische verstoring. Verstoring door geluid is niet onderzocht voor de porseleinhoen en daarom zou uit voorzorg ook voor deze soort een afstand van 300 meter aangehouden moeten worden.

De porseleinhoen is vooral tijdens het broedseizoen geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een porseleinhoen bij verstoring niet gauw zijn territorium, maar zal juist nabij zijn nest aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Door inachtneming van mitigatiemaatregelen kan significante verstoring van de porseleinhoen door de verjaging met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.⁷⁵¹

Vanaf augustus vertrekt de porseleinhoen richting zijn overwinteringsgebied. Vanaf dat moment zullen er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn en kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus van augustus tot oktober worden uitgesloten. Voor het porseleinhoen geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van april tot juli.⁷⁵²

Ons oordeel

In tegenstelling tot wat de passende beoordeling van Sweco aangeeft loopt de kritische verstoringsperiode van het broeden niet van "april tot 1 juli" maar van half april tot 1 augustus.⁷⁵³ Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de porseleinhoen geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 7 broedpaar wordt niet gehaald.

⁷⁴⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁷⁴⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁷⁴⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁷⁵⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁷⁵¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁷⁵² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁷⁵³ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de porseleinhoen liggen, in de kritische verstoringperiode periode van 15 april tot 1 augustus, niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende porseleinhoen door het schieten van ganzen in de kritische periode van 15 april tot 1 augustus, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 34 vast:

- In de periode 15 april tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de porseleinhoen* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op de Snor

De voorkeur van de snor gaat uit naar opgaande, overjarige rietvegetaties met een goed ontwikkelde onderlaag van oud plantenmateriaal (een 'kniklaag') in ondiep water. Het zijn natte structuurrijke rietvegetaties die op een ondergrond van minerale bodem en (laag)veen groeien, minimaal 1,5 meter hoog zijn. Vaak is hier en daar wilgenopslag aanwezig. Voor een broedbiotoop van de snor is minimaal 1-2 hectare aan oppervlak nodig. Water op het maaiveld is essentieel. De snor maakt zijn nest in dichte vegetatie, tussen gebroken rietstengels, lisdodde, grote zeggen en gagel, op een hoogte van 10-30 cm boven de grond of het wateroppervlak. Een geschikt leefgebied bestaat uit een broed en foerageergebied. Voedsel wordt gezocht in de onderste lagen van de moerasvegetaties, ook vlak boven bodem en water en later in het broedseizoen ook in wilgenopslag. De huidige kwaliteit en oppervlakte van het leefgebied is in Zwarte Meer onvoldoende voor het behalen van het instandhoudingsdoel.

Het instandhoudingsdoel is het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren. Voor Zwarte Meer zijn er onvoldoende gegevens zijn om te bepalen hoe het huidige aantal (2014 – 2018) zich verhoudt tot de instandhoudingsdoelen.

De snor broedt vanaf april tot begin juni in oud riet. De snor is gevoelig voor verstoring door bijvoorbeeld recreatie, met name waar dit op korte afstand (< 100 m) plaatsvindt (Profielendocument A292 Snor, 2008) en met name tijdens de nestbouw- en eilegfase wanneer nesten bij verstoring verlaten kunnen worden en er elders een nieuwe broedpoging gedaan kan worden.⁷⁵⁴ In hoeverre de snor verstoord wordt door het geluid van een geweerschot is onbekend, maar gezien de lage frequentie van schoten is deze verstoring naar verwachting beperkt; zangvogels zijn, voor zover bekend, met name gevoelig voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁷⁵⁵ Ook geldt voor zangvogels dat hoewel er aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn, zangvogels in het algemeen veelal snel gewend raken aan verstoringbronnen wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren. In witoogvireos leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoord individuen.⁷⁵⁶ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een

⁷⁵⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁷⁵⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁷⁵⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 38)

vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.⁷⁵⁷

Omdat de snor in dichte vegetatie broedt, ligt de overgrote meerderheid van de broedgevallen op meer dan 100 meter afstand van de locaties waar verjaging met ondersteunend afschot plaats kan vinden. Gezien de beperkte frequentie waarmee verjaging met ondersteunend afschot verstoring kan veroorzaken en de positieve landelijke aantaltrend en gunstige staat van instandhouding, kunnen significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de snor op voorhand worden uitgesloten. Na de broedperiode is de snor minder plaatsgebonden en zullen er bij verstoring voldoende uitwijkmogelijkheden bestaan. Vanaf augustus vertrekt de snor naar de overwinteringsgebieden en kunnen significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot dus ook worden uitgesloten.

Ons oordeel

De frequentie en de intensiteit van de handeling is zo laag, en de afstand van de handeling tot de broedterritoria groot, dat daardoor significante verstoringseffecten uit te sluiten zijn. Significante verstoringen kunnen uitgesloten worden.

Effecten op de Rietzanger

Het broedbiotoop van de rietzanger bestaat uit vochtige tot vrij droge overjarige rietkragen, rietlanden en kruidenrijke ruigten. Dit biotoop is te vinden in moerassen, kanalen, sloten, meren, rivieren en grienden en broekbossen. De nestplaats bevindt zich in de 'kniklaag' van overjarige rietlandvegetaties ofwel onderlaag van ruigtekruiden en lage struiken van voornamelijk wilgen. Het nest vindt steun op de vegetatie. In lijnvormige moerasvegetaties nestelt de rietzanger alleen als ze een minimale breedte van circa 5 meter hebben. Het voedsel wordt gezocht in de onder- en bovenlaag van rietland, kruidenrijk grasland, ruigtezones en houtopslag.⁷⁵⁸ De huidige kwaliteit en oppervlakte van het leefgebied is in Zwarte Meer voldoende voor het behalen van het instandhoudingsdoel.

Het instandhoudingsdoel is het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 270 paren. Voor Zwarte Meer zijn er onvoldoende gegevens om te bepalen hoe het huidige aantal (2014 – 2018) zich verhoudt tot de instandhoudingsdoelen.⁷⁵⁹

De rietzanger broedt vanaf april tot begin juni nabij water in laagveenmoerassen met overjarig riet en veenmosrietlanden. De rietzanger is beperkt gevoelig voor verstoring, en met name waar waterrecreatie de nestlocatie op korte afstand (< 100 meter) benadert. Er is geen consistente relatie gevonden tussen de mate van recreatie en de broeddichtheid (Profielendocument A295 Rietzanger, 2008).⁷⁶⁰ De rietzanger kan dan ook vaak in relatief kleine rietkragen in bijvoorbeeld woonwijken worden aangetroffen. In hoeverre de rietzanger verstoord wordt door het geluid van een gewerschot is onbekend, maar gezien de lage frequentie van schoten is deze verstoring naar verwachting beperkt; zangvogels zijn, voor zover bekend, met name gevoelig voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁷⁶¹ Ook geldt voor zangvogels dat hoewel er aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn, zangvogels in het algemeen veelal snel gewend raken aan verstoringbronnen wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren.

In witoogvireos leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag

⁷⁵⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁷⁵⁸ Zie ook 'Profielen Vogels; Rietzanger op Synbiosys

⁷⁵⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁷⁶⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁷⁶¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

vergeleken met niet-verstoorde individuen.⁷⁶² Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.⁷⁶³

Omdat de rietzanger beperkt gevoelig is voor verstoring, de aantallen in de gebieden stabiel lijken en er een positieve aantalsontwikkeling gaande is met een gunstige staat van instandhouding, kunnen significante negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de rietzanger worden uitgesloten.⁷⁶⁴

Ons oordeel

De frequentie en de intensiteit van de handeling is zo laag, en de afstand van de handeling tot de broedterritoria groot, dat daardoor significante verstoringseffecten uit te sluiten zijn. Significante verstoringen kunnen uitgesloten worden.

Effecten op Grote karekiet

De grote karekiet nestelt langs de randen van rietmoerassen en langs grote open wateren met brede waterrietzones. De rietzones moeten minimaal 3 meter breed zijn en de planten moeten in minimaal 20 centimeter diep water staan. Het riet dient ijl en hoog te zijn en tevens vitaal en stevig. Dikke stengels zijn nodig om het zware nest te kunnen dragen. De soort foerageert in waterrietzones, maar ook veel daarbuiten, in kruidige en struikachtige vegetaties.⁷⁶⁵

De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.⁷⁶⁶

Het doelaantal voor de grote karekiet is voor het gebied Zwarte Meer 40 broedpaar. Het huidige aantal (2014 -2018) ligt met 25 paar onder het instandhoudingsdoel en de trends zijn negatief. Ook voor provincie Overijssel geldt een significante afname in aantallen van < 5% per jaar over de periode 1990 – 2018 en over de afgelopen 12 jaar. Landelijk is de soort over de periode 1990 – 2018 met 5% per jaar afgenomen en over de afgelopen 12 jaar zelfs met > 5% per jaar. De staat van instandhouding is dan ook beoordeeld als zeer ongunstig.⁷⁶⁷

De grote karekiet broedt vanaf mei tot augustus in overjarig riet. De grote karekiet is beperkt gevoelig voor verstoring. Verstoring treedt met name op waar waterrecreatie de nestlocatie op korte afstand (< 100 meter) benadert (Profielendocument A298 Grote karekiet, 2008) en met name tijdens de nestbouwfase.⁷⁶⁸ In hoeverre de grote karekiet verstoord wordt door het geluid van een geweerschot is onbekend. Versturende effecten van geluid op zangvogels is met name vastgesteld voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁷⁶⁹ Impulsgeluiden kunnen echter ook verstoring veroorzaken, maar zullen alleen significante effecten op bijvoorbeeld dichtheden hebben wanneer de verstoring frequent en/of langdurig is. Zangvogels raken veelal snel gewend aan verstoringsbronnen, wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren hoewel aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn. In de vogelsoort witoogvireo's leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet

⁷⁶² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁷⁶³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁷⁶⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 36, 37)

⁷⁶⁵ Zie ook 'Profielen Vogels; Grote karekiet op Synbiosys

⁷⁶⁶ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038) december 2018 (blz. 40)

⁷⁶⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁷⁶⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁷⁶⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

tot significante energetische kosten of een versnelde harts slag vergeleken met niet-verstoorde individuen.

⁷⁷⁰ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren. ⁷⁷¹

Gezien de lage frequentie van schoten is de verstoring, veroorzaakt door verjaging met ondersteunend afschot, naar verwachting beperkt. Ondanks de negatieve aantalsontwikkeling van de grote karekiet in zowel de gebieden als op landelijk niveau kunnen, gezien de beperkte verstoringsgevoeligheid van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties. Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken. Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten. ⁷⁷²

Ons oordeel

De verstoringsgevoeligheid van de grote karekiet is matig groot (verstoring bij < 100 meter afstand). Net zoals bij de andere rietbewonende zangers is bij de grote karekiet waarschijnlijk geen effect van verstoring op de populatie aan de orde. De handeling vindt niet plaats in broedhabitat. Essentieel voor de soort zijn rietmoerassen met vitaal riet en overjarig waterriet. De handeling vindt niet in dit habitat plaats.

Gezien de beperkte verstoringsgevoeligheid (< 100 meter) van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties.

Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken. Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Effecten op niet-broedvogels

Soorten waarbij geen geografische overlap is

Van de aangewezen doelsoorten fuut, aalscholver, lepelaar, krakeend, wintertaling, pijlstaart, slobbeend, tafeleend, kuifeend en zwarte stern (gebied alleen aangewezen als foerageergebied) wordt er op agrarische percelen niet voldaan aan de specifieke biotooeisen. ⁷⁷³ Om die reden zijn effecten uitgesloten en worden deze soorten verder niet behandeld.

Soorten waarbij wel geografische overlap is

Effecten op de Kleine zwaan als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud van omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de kleine zwaan met name een functie heeft als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtindicatie heeft betrekking op de foerageerfunctie. Hoogste aantallen zijn aanwezig in november en in maart, maar met sterke jaar op jaar

⁷⁷⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁷⁷¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁷⁷² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁷⁷³ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, kenmerk 27 september 2019

fluctuaties. Sinds midden jaren negentig is het aantal foeragerende vogels afgenomen, mogelijk in relatie tot toegenomen aantallen knobbelzwanen in de zomer. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

De kleine zwaan heeft een ongunstige staat van instandhouding en vertoont landelijk een afname. In Zwarte Meer wordt het instandhoudingsdoel niet gehaald. Het gemiddelde aantal tussen 2013 en 2018 is vastgesteld op 0 zwanen (sovon.nl/nl/gebieden).⁷⁷⁴

De aanvrager geeft in haar Passende beoordeling van Sweco aan dat de kleine zwaan in Nederland arriveert vanaf oktober en vertrekken naar de broedgebieden op de toendra in februari en maart.⁷⁷⁵ Volgens Sweco verblijven enkele individuen ook na februari en in het zomerhalfjaar in Nederland, maar dat betreft vaak verzwakte individuen. Tijdens koude periodes in februari en maart zijn de aantallen nog aanwezig in Nederland wat hoger, maar in recente jaren vertrekken, de kleine zwanen, in toenemende mate al grotendeels in december of januari. De kleine zwaan is dus (vrijwel) niet aanwezig in de periode van 1 maart tot 1 oktober. Bovendien geldt dat, voor zover deze nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn. Significant negatieve effecten op de kleine zwaan kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten.⁷⁷⁶

Ons oordeel

Wij zijn het niet eens met de stelling van de aanvrager dat de kleine zwaan in de maand maart (vrijwel) niet aanwezig is in Overijssel en dat daarom significant negatieve effecten op de kleine zwaan op voorhand kunnen worden uitgesloten. Mede omdat voor zover de kleine zwanen nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn.

Ten eerste blijkt uit de data van Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) dat begin maart van 2018 ruim 800 wilde zwanen in Overijssel geteld werden. Ten tweede geeft de aanvrager zelf aan dat: "Tijdens koude periodes in februari en maart zijn de aantallen [kleine zwanen] nog aanwezig in Nederland wat hoger". Omdat op voorhand niet valt in te schatten of de komende winters streng of minder streng zullen zijn, geldt in dit geval volgens ons het 'voorzorgsprincipe' en dient er vanuit te worden gegaan dat ook in de komende beheerplanperiode er koude winters kunnen zijn, waarbij ook in maart nog kleine zwanen in Overijssel zullen overwinteren.

Ten derde wordt niet feitelijk onderbouwd waar binnen het Natura 2000-gebied zich voldoende kwalitatief geschikte hectares foerageer-, slaap- en rustgebieden aanwezig zijn.

In eerdere ecologische onderzoeken van Boerema en Van den Brink werd vastgesteld dat:

"De handeling heeft tot doel om de in het gebied aanwezige ganzen te verjagen van agrarische percelen. Hoewel de handeling niet ten grondslag ligt aan deze afname in het aantal in Nederland [...] overwinterende kleine zwanen kan een invloed vanwege verstoringseffecten op de wel in het gebied aanwezige dieren niet op voorhand worden uitgesloten."⁷⁷⁷

De kleine zwaan heeft een ongunstige staat van instandhouding en vertoont landelijk een afname. In het Natura 2000-gebied Zwarte Meer wordt het instandhoudingsdoel bij lange na niet gehaald. De doelstelling uit het aanwijzingsbesluit voor het gebied is een populatie omvang van 2 kleine zwanen.⁷⁷⁸ Tussen 2013

⁷⁷⁴ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, kenmerk 27 september 2019 (blz. 34)

⁷⁷⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 45)

⁷⁷⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

⁷⁷⁷ Boerema en van den Brink, Schadebestrijding overwinterende ganzen binnen Natura 2000-gebieden in Overijssel, rapportnr 2104.vtSBN2000OvDC, 2014 (39)

⁷⁷⁸ <https://www.natura2000.nl/gebieden/gelderland/rijntakken/rijntakken-doelstelling>

en 2018 is er een voor foeragerende vogels seizoensgemiddelde aantal van 0 vogels geweest. Vanaf 1980 is er significante afname van <5% per jaar.⁷⁷⁹

Door de activiteit kunnen mogelijk zowel foeragerend als slapend en rustend kleine zwanen verstoord worden. Onbekend is of er binnen het gebied voldoende uitwijkmogelijkheden zijn die kwalitatief voldoen. Om deze redenen zijn significante effecten niet op voorhand uitgesloten, en is mitigatie noodzakelijk. Als mitigerende maatregel wordt daarom dezelfde maatregel opgenomen die ook voor onze Wnb-vergunning (schadebestrijding ganzen oktober tot maart) van 17 januari 2020 (kenmerk: 2019/0310197) geldt:

- In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in Zwarte Meer in de provincie Overijssel, in een bufferzone zoals aangegeven in bijlage 3, indien de kleine zwaan aanwezig is binnen 700 meter van de afschotlocatie.

Voor de kleine zwaan wordt uitgegaan van een verstoringafstand van 700 meter ten opzichte van een daadwerkelijk aanwezige vogel. Wij kunnen hiermee instemmen omdat deze afstand gebaseerd is op de verstoringafstanden uit de onderzoeksrapporten van Krijgsveld uit 2008. Uit het onderzoeksrapport blijkt dat de verstoringafstand van kleine zwanen ten minste 700 meter moet zijn. Deze verstoringafstand is gebaseerd op verstoringsempfindelijkheid van vogels voor verschillende typen van recreatie. 700 meter is de grootste verstoringafstand voor recreatietypen.⁷⁸⁰

Op basis van de beschikbare gegevens concluderen we dat significant negatieve effecten voor de kleine zwaan in Zwarte Meer in de provincie Overijssel, niet zijn uit te sluiten door de activiteiten die waarvoor vergunning is aangevraagd.

Om significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op kleine zwanen in de kritische periode van 1 maart tot 1 april te voorkomen (tot en met de maand maart kunnen kleine zwanen bij een strenge winter nog in Overijssel aanwezig zijn)⁷⁸¹, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 35 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden binnen het Natura 2000-gebied de Zwarte Meer in de provincie Overijssel, indien de kleine zwaan aanwezig is binnen 700 meter van de afschotlocatie.

Effecten op de Toendrarietgans als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel voor de toendrarietgans het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied is. In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de toendrarietgans met name een functie als slaapplek heeft. De gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

Een combinatie van een geschikte en verstoringvrije slaapplek met gebieden die voldoende voedselaanbod hebben zijn van belang voor de toendrarietganzen. Toendrarietganzen leggen daarbij gemiddeld grotere afstanden af dan andere ganzensoorten; afstanden van 30 km tussen voedselterreinen en slaapplek zijn niet ongewoon. Slaappleken zijn meestal meren en plassen of ondergelopen uiterwaarden en graslanden, in het IJsselmeer ook de zandplaten voor de kust. Bij verstoring overdag wijken de toendrarietganzen uit naar nabijgelegen wateren. Meestal dienen akkergebieden als voedselterreinen. Vanaf december foerageert de soort ook in toenemende mate in graslandgebieden. Plaatselijk vormt de soort eigen groepen. In veel gebieden komt de toendrarietgans vanwege een overeenkomstig voedselaanbod ook voor in gemengde groepen met kleine zwaan, kolgans, grauwe gans en brandganzen.⁷⁸²

⁷⁷⁹ <https://www.sovon.nl/nl/gebieden>

⁷⁸⁰ Krijgsveld K.L., e.a., *Verstoringsempfindelijkheid van Vogels, Update literatuurstudie naar reacties van vogels op recreatie*, rnr 08-173, 23 december 2008 (met addendum in 2009) (blz. 3)

⁷⁸¹ Het profielen document voor de kleine zwaan geeft op blz. 1 aan: "De kleine zwaan trekt weer weg naar het noorden in februari/maart."

⁷⁸² Zie ook 'Profielen Vogels; Toendrarietgans op Synbiosys

Er is bij Zwarte Meer geen instandhoudingsdoel vastgesteld op grond van seizoensgemiddelden. De activiteit kan er niet tot gevolg hebben dat de omvang van het leefgebied afneemt. Echter de kwaliteit van het leefgebied kan wel door de activiteit verminderd worden. Doordat de activiteiten er op gericht zijn om ganzen te verjagen kan dit tot gevolg hebben dat de kwaliteit van het leefgebied afneemt. De verstoring is echter dermate tijdelijk van aard dat deze met zekerheid geen significante effecten heeft op de toendrarietgans. Het seizoensmaximum in de winter 2013/2014 was 1030 vogels.⁷⁸³

De toendrarietgans trekt in februari weer weg uit Nederland.⁷⁸⁴ Enkele individuen verblijven ook na februari en in het zomerhalfjaar in Nederland, maar dat betreft vaak verzwakte individuen.⁷⁸⁵ De toendrarietgans is dus (vrijwel) niet aanwezig in de periode van 1 maart tot 1 oktober. Bovendien geldt dat, voor zover deze nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn.⁷⁸⁶

Er is met zekerheid vast te stellen dat de activiteit geen significante effecten heeft op de toendrarietgans.

⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸

Ons oordeel

De landelijke staat van instandhouding van de toendrarietgans is gunstig.⁷⁸⁹ Het gebied de Zwarte Meer heeft voor de toendrarietgans een functie als rust- en slaappleats. Het gaat hierbij uitsluitend om de wintergasten uit het hoge noorden die in ons land doortrekken of overwinteren.⁷⁹⁰ De toendrarietgans trekt in februari weer weg uit Nederland.⁷⁹¹ Vanaf maart zijn vrijwel geen toendrarietgansen meer in Overijssel. Uit de telgegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) lijkt dat er de laatste vijf jaar in geheel Overijssel in de maand maart gemiddeld 1,6 toendrarietgans in *heel Overijssel* geteld zijn. Wij kunnen instemmen met de conclusie uit de passende beoordeling van Sweco dat: "De toendrarietgans is dus (vrijwel) niet aanwezig in de periode van 1 maart tot 1 oktober." Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Kolgans als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 740 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat de aantallen kolgansen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleatsfunctie is waarschijnlijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. Het aantalsverloop vertoont een positieve tendens, echter niet significant door het voorkomen van zeer grote fluctuaties. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

In het Natura 2000-gebied Zwarte Meer is een instandhoudingsdoel geformuleerd van 740 foeragerende kolgansen. Volgens het Natura 2000-beheerplan (Rijkswaterstaat, 2016b) zijn er 602 kolgansen in het Zwarte Meer aanwezig (seizoensgemiddelde). Dit is echter gebaseerd op telgegevens uit de periode 2008-

⁷⁸³ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 35)

⁷⁸⁴ <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/toendrarietgans>

⁷⁸⁵ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

⁷⁸⁶ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

⁷⁸⁷ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

⁷⁸⁸ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 35)

⁷⁸⁹ <https://www.sovon.nl/nl/soort/1574>

⁷⁹⁰ *Beheerplan Natura 2000 Rijntakken* (038), December 2018 (blz. 88)

⁷⁹¹ <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/toendrarietgans>

2013, dit waren de meest recente tellingen gedurende het opstellen van het beheerplan. Inmiddels zijn er meer recente telgegevens beschikbaar. Om die reden is gebruik gemaakt van de Sovon telgegevens van de periode 2012-2017 (de meest recente gegevens) in plaats van de getallen in het beheerplan. Het gemiddelde aantal kolganzen per maand in de laatste vijf seizoenen is weergegeven in onderstaande figuur. Hieruit is af te lezen dat het seizoensgemiddelde in die periode circa 500 individuen was. Het instandhoudingsdoel van 740 individuen wordt dus niet gehaald. De trend van de kolgans in het gebied is stabiel sinds de start van de tellingen maar in de laatste tien seizoenen is geen trend aantoonbaar (Sovon.nl/nl/gebieden).

Binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebieden Zwarte Meer, mag er niet op kolganzen geschoten worden geschoten in de periode 1 tot en met 31 maart.⁷⁹²

Ons oordeel

Het gebied heeft voor de kolgans met name een functie als foerageergebied en slaappleats. Significant negatieve effecten op de kolgans door afschot van de kolganzen zelf (trekganzen) op agrarische percelen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Zwarte Meer tussen 1 maart en 1 april, zijn niet uit te sluiten. Het doelaantal, een populatie van gemiddeld 740 vogels (seizoensgemiddelde) wordt de afgelopen jaren niet gehaald.

Om significant negatieve effecten op de kolgans (de trekvogel) te voorkomen is het gebruik van de vigerende ontheffing voor het schieten van kolganzen op de agrarische percelen binnen de begrenzingen van het N2000-gebied niet toegestaan. Om dit te formaliseren leggen wij bovenstaande beperkende maatregelen in de uitvoering vast in voorschrift 36 van onze beschikking.

- In de periode 1 maart tot 1 april mag binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Zwarte Meer niet op kolganzen geschoten worden.

Significant negatieve verstoring op kolganzen (trekganzen) door afschot van grauwe ganzen en brandganzen in maart op agrarische percelen binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied zijn uit te sluiten omdat de eventuele verstoring van enkele individuen van de kolgans zeer tijdelijk is en deze zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed.

Effecten op de Grauwe gans als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 630 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de grauwe gans met name een functie als foerageergebied en als slaappleats heeft. De draagkrachtindicatie heeft betrekking op de foerageerfunctie. Aantallen zijn sinds 1980 sterk toegenomen, meer recent enigszins afvallend en sterk fluctuerend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

Er is sprake van een nog sterk toenemende trend in Zwarte Meer (Vanaf 1980 significante toename van >5 % per jaar). Het instandhoudingsdoel wordt ruim gehaald (seizoensgemiddeld aantal tussen 2013 en 2018 --> 1062 foeragerend).^{793 794} De activiteit heeft tot doel om belangrijke schade aan gewassen te voorkomen door middel van verjaging van grauwe gans, kolgans en brandgans van de betreffende agrarische percelen, met ondersteunend afschot van een beperkt aantal individuen. Dit afschot is in aantallen zeer beperkt en heeft ook er niet toe geleid dat de groei van het aantal dieren die binnen de

⁷⁹² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷⁹³ www.sovon.nl/gebieden

⁷⁹⁴ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, 27 september 2019 (blz. 42)

Natura 2000-gebieden overwinteren is afgenomen. Daarnaast zijn de aantallen ruim boven de instandhoudingsdoelen

Voor grauwe ganzen geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.⁷⁹⁵

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur ’s middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁷⁹⁶ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁷⁹⁷ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden). Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁷⁹⁸. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁷⁹⁹ Het beheerplan voor de Rijntakken geeft aan dat zowel het oppervlakte als de kwaliteit van het leefgebied voor foeragerende ganzen voor de Rijntakken voldoende is.⁸⁰⁰

De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels,

⁷⁹⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷⁹⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷⁹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷⁹⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁷⁹⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁰⁰ Beheerplan Natura 2000 Rijntakken (038) december 2018 (blz. 39)

zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁸⁰¹

Landelijk wordt de instandhoudingdoelstelling van deze soort gehaald. De grauwe gans wordt in het gebied in zeer grote groepen waargenomen. Het is mogelijk dat door de activiteit grauwe ganzen verstoord worden en enkele exemplaren per verjaagactie gedood worden. Significante verstoringen zijn niet te verwachten.

Ons oordeel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud omvang en kwaliteit van het foerageergebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 630 vogels (seizoensgemiddelde). Tussen 2013 en 2018 was er een gemiddeld aantal van 1062 foeragerende ganzen. Het instandhoudingsdoelaantal wordt dus ruim gehaald. En vanaf 1980 is er een significante toename van >5 % per jaar.

De activiteit heeft o.a. tot doel om grauwe ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen, met behulp van ondersteunend afschot van enkele individuen. Dit afschot is in de ontheffing voor de winterperiode (maart) gelimiteerd tot maximaal 10 ganzen per schadeperceel per dag. Het aantal ganzen dat geschoten met behulp van de vorige ontheffing en vergunning geschoten werd was zeer beperkt, en het heeft ook er niet toe geleid dat het aantal dieren die binnen het Natura 2000-gebied overwinteren onder het instandhoudingsdoel komt. Het doelaantal van foeragerende ganzen wordt ruim gehaald. De landelijke staat van instandhouding is gunstig. Het is niet de verwachting dat het aantal schietacties in de komende jaren in of rondom het Natura 2000-gebied wezenlijk anders zal zijn dan het afgelopen jaar (dwz. maximaal drie verstoringen in een ochtenddeel binnen een oppervlakte grasland met een straal van 300 meter⁸⁰²).

De activiteit mag in maart alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dus nergens meer verstoring plaats. Op akkerlanden waar oogstresten op staan (de zgn. stoppellanden) mag in de winterperiode niet geschoten worden op ganzen.

De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort. Dit houdt in dat in de omgeving van het gebied zijn bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.⁸⁰³ De landelijke staat van instandhouding is gunstig.

De doelaantallen en trendaantallen zijn positief. Uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels zoals beschreven in de passende beoordeling van Sweco blijkt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Effecten op de Smient als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.300 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de smient met name een functie als slaapplek heeft. De soort is een overwinteraar van september-april. De populatie is plotseling sterk toegenomen in 1991 en is sindsdien stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

De Smienten verblijven in estuaria, 'wetlands' en graslanden die in de nabijheid van vaarten, plassen en meren liggen. Vooral in het eerste deel van het najaar/winterseizoen is hij veel te zien in estuaria en getijdengebieden. Daarna zoekt de soort steeds meer het open agrarische gebied in het binnenland op. Smienten rusten daar overdag op vaarten, plassen en meren, en vliegen dan 's avonds bij het invallen van de duisternis naar de voedselgebieden in cultuurgrasland.⁸⁰⁴

⁸⁰¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁰² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 7)

⁸⁰³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁰⁴ Natura 2000 beheerplan, definitief, Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, 13 juni 2017 (blz. 28)

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur ’s middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram . In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁸⁰⁵ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁸⁰⁶ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁸⁰⁷. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁸⁰⁸ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁸⁰⁹

De activiteit kan als gevolg hebben dat smienten (die hoofdzakelijk ’s nachts foerageren en overdag rusten) ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Er is echter in het gebied voldoende rustgelegenheid voor smienten beschikbaar.^{810 811} De eventuele verstoring van enkele individuen zal er

⁸⁰⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁰⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁰⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁰⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁰⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸¹⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸¹¹ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, 27 september 2019 (blz. 31)

niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten kunnen niet optreden. Wel dienen deze effecten nog cumulatief te worden beoordeeld om significante effecten met zekerheid uit te sluiten.

Ons oordeel

De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Op akkerlanden waar oogstresten op staan (de zgn. stoppellingen) mag in de winterperiode ook niet geschoten worden op ganzen. Op de akkerlanden en in slootranden langs de akkerlanden worden foeragerende, slapende en rustende smienten niet verstoord.

De activiteit heeft tot doel om de in het gebied aanwezige ganzen te verjagen van agrarische percelen. Dit kan er wel toe leiden dat smienten (die hoofdzakelijk 's nachts foerageren en overdag rusten) ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort,⁸¹² in de omgeving van het gebied zijn bij het deel van de smienten dat in de dagperiode foerageert bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. Dit houdt in dat in de omgeving van het gebied zijn bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

De landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Meerkoet als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.800 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de meerkoet met name een functie als foerageergebied heeft. De hoogste aantallen zijn aanwezig in de periode september-november. In de eerste helft van de jaren negentig is de populatie fors toegenomen, daarna stabiel.⁸¹³

De gebieden waar de meerkoet een instandhoudingsdoel heeft fungeren met name als foerageergebied. De activiteit heeft tot doel om belangrijke schade aan gewassen te voorkomen door middel van de in het gebied aanwezige ganzen te verjagen van agrarische percelen (met ondersteunend afschot). Dit kan er wel toe leiden dat meerkoeten ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. De meeste meerkoeten overwinteren echter op of bij de grote wateren. Er is verder in het gebied voldoende rust of foerageergelegenheid beschikbaar. De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten kunnen niet optreden.

Voor meerkoeten geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.⁸¹⁴

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

"Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

⁸¹² <https://www.natura2000.nl/gebieden/overijssel/uitwaarden-zwarte-water-en-vecht/uitwaarden-zwarte-water-en-vecht-0>

⁸¹³ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Zwarte Meer, PDN/2009-074, (blz. 21)

⁸¹⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWEKO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram . In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemaalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁸¹⁵ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁸¹⁶ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁸¹⁷. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁸¹⁸ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁸¹⁹

De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten kunnen niet optreden.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. Hoewel meerkoeten een kleine vluchtafstand heeft (50 meter)⁸²⁰ kan de activiteit er wel toe leiden dat meerkoeten ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Dit is een zeer tijdelijke verstoring van enkele individuen. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dan dus nergens meer verstoring plaats.

⁸¹⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸¹⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸¹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸¹⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸¹⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸²⁰ Profielen Vogels, versie 1 september 2008, Meerkoet (*Fulica atra*) A125.

Het is mogelijk dat door de activiteit op agrarische percelen binnen het Natura 2000-gebied individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, dat er alleen verstoringen in de ochtendperiode zijn, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels. Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Grutto als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied.

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de grutto met name een functie als slaapplek heeft. De gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

Voor de grutto geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.⁸²¹

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur ’s middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemaalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2,8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁸²² Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer

⁸²¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸²² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁸²³ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁸²⁴. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁸²⁵ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁸²⁶

De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten zijn dan ook uitgesloten.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. De activiteit kan er wel toe leiden dat de soort ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dan dus nergens meer verstoring plaats.

Het is mogelijk dat door de activiteit individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, dat er alleen verstoringen ochtendperiode zijn, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Conclusie effectbepaling

Op grond van bovenstaande kunnen significant negatieve effecten en habitattypen en –soorten uitgesloten worden. Voor deze kwalificerende soorten zijn significant negatieve effecten niet uit te sluiten: *roerdomp*, *purperreiger*, *porseleinhoen*, *kleine zwaan* en *kolgans*.

Beoordeling aangevraagde handeling

Voor het Natura 2000-gebied Zwarte Meer, geldt dat significant negatieve effecten op kwalificerende habitattypen uitgesloten zijn. Voor deze kwalificerende soorten zijn significant negatieve effecten echter niet uit te sluiten (*roerdomp*, *purperreiger*, *porseleinhoen*, *kleine zwaan* en *kolgans*.), en leggen wij beperkende maatregelen in de uitvoering vast in de voorschriften van onze beschikking. Hierdoor zijn significant negatieve verstoringen op voorhand uitgesloten.

De mitigerende maatregelen dienen toegepast te worden waar significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, tenzij het Natura

⁸²³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸²⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸²⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸²⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

2000-gebied door een dijk wordt begrensd en de activiteiten buiten het Natura 2000-gebied daardoor geen optische verstoringen aan de binnendijkse zijde van die dijk veroorzaken en de potentiële geluidsverstoring door de dijk wordt gedempt.⁸²⁷

B1.1.8 Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Ketelmeer & Vossemeer'

De activiteit is getoetst aan de effecten op alle instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer. De betreffende instandhoudingsdoelen zijn weergegeven in <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteiten (paragraaf A1.1) en de effectbeoordeling daarvan (zie eerdere paragraaf) blijkt dat op een beperkt aantal doelstellingen van het betrokken gebied effecten te verwachten zijn.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteit en de toetsing daaraan blijkt dat negatieve effecten door verstoring op de volgende soorten, niet kunnen worden uitgesloten:

Tabel: samenvatting instandhoudingsdoelen voor effectbeoordeling

Gebied	Instandhoudingsdoel
Ketelmeer & Vossemeer	<p>Broedvogelsoorten</p> <p>Roerdomp Porseleinhoen Grote karekiet</p> <p>Niet-broedvogelsoorten</p> <p>Fuut Aalscholver Lepelaar Kleine zwaan Toendrarietgans Kolgans Grauwe gans Krakeend Wintertaling Pijlstaart Tafeleend Kuifeend Nonnetje Grote Zaagbek Visarend Meerkoet Grutto Reuzenstern</p>

Hieronder wordt uw aanvraag getoetst aan de beoordelingskaders vanuit de Wet natuurbescherming en het aanwijzingsbesluit van het betrokken Natura 2000-gebied binnen de provinciegrens van Overijssel.

Beoordeling aangevraagde activiteiten

In deze paragraaf gaan we in op de effecten op de soorten uit vorige tabel. Als effecten met maatregelen kunnen worden voorkomen, leggen we dat vast in voorschriften in de vergunning. Dit wordt in onderstaande tekst gemotiveerd.

Effecten op Habitatsoorten

Er zijn geen Habitatsoorten voor Ketelmeer & Vossemeer aangewezen.

Effecten op broedvogels

⁸²⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 12)

De activiteit is aangevraagd van 1 maart tot 1 oktober. Het broedseizoen verschilt per vogelsoort maar is voor veel soorten in de periode van 15 maart tot 15 juli. Sommige soorten broeden ook al op 1 maart. Onder broeden wordt ook verstaan de vestigingsfase, dus in de periode van balts en nestbouw. Voor de duur en het tijdstip van de broedperiode gaan wij uit van de *Natuurkalender van het ministerie van LNV*.⁸²⁸

In de onderstaande tabel staan alle broedvogels met een instandhoudingsdoel voor het Natura 2000-gebied waarop een effect mogelijk is.

Aangewezen broedvogels

Broedvogels
roerdomp, porseleinhoen, en grote karekiet.

Effecten op Roerdomp

De doelstelling voor de roerdomp in het gebied Ketelmeer & Vossemeer is een populatie van tenminste 5 broedgevallen en uitbreiding van omvang en kwaliteit van het leefgebied. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.

Het broedhabitat van de roerdomp bestaat uit (half) open waterrijke landschappen met overjarige, brede zones waterriet en veel overgangen van riet naar water en/of grasland. De soort nestelt plaatselijk ook in homogene vegetaties van lisdodde of mattenbies. De nestplaats is gesitueerd in periodiek overstroomd of permanent in water staand rietland (riet, lisdodde) van minimaal enkele jaren oud, waar zich een 'kniklaag' van oude stengels bevindt, of een onderlaag aanwezig is van grote zeggen (de zogeheten 'zeggenbulten'). Het oppervlak kan beperkt zijn, maar de rietkragen moeten een minimale breedte van 10 meter bezitten en ten minste 20% van het rietoppervlak moet uit overjarig riet bestaan. Het voedsel wordt gezocht in ondiep water, zowel binnen het waterriet als aan de randen ervan, en in vochtige en vaak wat ruigere graslanden in omliggende polders.

Het huidige jaargemiddelde aantal tussen 2014 - 2018 voor de Ketelmeer & Vossemeer is 1 broedpaar en ligt daarmee onder het instandhoudingsdoelaantal van 5 broedparen. Landelijke geldt een positieve trend met een significante toename van < 5% per jaar over de periode 1990 - 2018 en over de afgelopen 12 jaar, maar de staat van instandhouding is zeer ongunstig.^{829 830}

De roerdomp broedt veelal van april tot en met juni, maar soms ook eerder (www.oiseaux-birds.com/card-eurasian-bittern.html) en territoria worden al in de late winter (februari) vastgesteld.⁸³¹ De roerdomp is gevoelig voor optische verstoring en verstoring door geluid, met name tijdens de vroege fase van de broedperiode (territoriumvestiging en eileg). De afstand waarover (optische) verstoring is vastgesteld, is veelal beperkt tot enkele tientallen meters voor de roerdomp en verwante reigersoorten.⁸³² Echter, dergelijke verstoringafstanden zijn veelal gebaseerd op de afstand vanaf de verstoringbron waarop een vogel opvliegt (de Flight Initiation Distance, FID). Een roerdomp, en ook andere reigersoorten, zullen echter niet gauw opvliegen en lang vertrouwen op camouflage. Over het algemeen worden roerdampen daarom toch als gevoelig voor verstoring geacht. Hoewel roerdampen ook deels in recreatiegebieden broeden,⁸³³ wijzend op een tot op zekere hoogte beperkte verstoringgevoeligheid, vormt recreatie toch een bekende verstoringbron voor roerdampen.

⁸²⁸ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁸²⁹ www.sovon.nl/gebieden

⁸³⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁸³¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁸³² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁸³³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

Het broeden in recreatiegebieden wijst daarom vooral op de in potentie geschiktheid van het leefgebied in dergelijke gebieden. Het geluid van recreatie, bijvoorbeeld motorboten, is daarbij een bekende bron van verstoring voor roerdompen.⁸³⁴ Het is echter onbekend hoe reigers, en specifiek roerdompen, reageren op verstoring door geluid van een geweer. Wel is in een Franse studie aangetoond dat de dichtheid aan broedterritoria van roerdompen lager was in gebieden waar 's winters gejaagd werd op watervogels dan in gebieden waar niet gejaagd werd.⁸³⁵ De frequentie waarmee bij dergelijke jacht geschoten wordt, is echter veelal hoger dan bij verjaging met ondersteunend afschot.

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden en landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding (de provinciale trend voor de roerdomp is onbekend), is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot.

Annex I van de Vogelrichtlijn stelt specifiek voor de roerdomp verstoring door jacht nabij broedterritoria van roerdompen te vermijden (EU Wildlife and Sustainable Farming project 2009).⁸³⁶ Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een versturend effect heeft op roerdompen, is niet bekend.⁸³⁷ Maar omdat de soort in zes van de zeven gebieden onder het instandhoudingsdoel zit (en het in het zevende gebied om slechts één broedgeval gaat), zou uit voorzorg mitigatie toegepast moeten worden om significante effecten van verstoring uit te kunnen sluiten.

Mitigatie zou tijdens de broedperiode (maart tot en met juni) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp (Bijlage 3 Wet natuurbescherming – Vergunning schadebestrijding ganzen 2018/0215252 d.d. 11/04/2018), waarbij er maximaal tweemaal per dag en driemaal per week met kogel in plaats van hagel geschoten wordt en er geen gebruik gemaakt wordt van lokmiddelen.

Hoewel de frequentie van verstoring en het geluidsniveau van een geweerschot waarop negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de roerdomp waarneembaar zijn niet bekend zijn, zal een maximale verstoring van twee keer per dag en drie keer per week met gebruikmaking van een kogel in plaats van hagel geen significant negatieve effecten veroorzaken.

De roerdomp is geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij eventuele verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een roerdomp bij verstoring niet gauw zijn territorium maar zal juist aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Een Poolse studie vond bovendien geen verschil in de overleving van nesten die tijdens de incubatiefase 2-4 keer door de onderzoeker bezocht werden (overleving van 99%) ten opzichte van nesten die slechts éénmaal bezocht werden (98%).⁸³⁸

Het aantal bezoeken in deze studie lag met maximaal vier bezoeken over een periode van circa 25 dagen weliswaar aanzienlijk lager dan de frequentie waarmee er onder mitigatie geschoten zal worden, maar de mate van verstoring van een nestbezoek is naar verwachting hoger dan dat van verstoring door geluid van een geweerschot met kogel. Door gebruik te maken van een kogel, zal de verstoring door geluid beperkt zijn, zeker op een soort als de roerdomp die bij verstoring in eerste instantie vertrouwt op camouflage in plaats van opvliegen. Door inachtneming van de mitigerende maatregelen kan significante verstoring van roerdompen door de schadebestrijding met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.

Buiten de broedperiode verlaten roerdompen de territoria en zijn ze minder plaatsgebonden en minder gevoelig voor verstoring. Buiten de broedperiode (juli tot oktober) zijn er daarom voldoende

⁸³⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁸³⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁸³⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁸³⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁸³⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

uitwijkmogelijkheden en kunnen significante effecten van verstoring ook zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Voor de roerdomp geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van maart tot juli.

Ons oordeel

In tegenstelling tot hetgeen Sweco in haar passende beoordeling aangeeft, loopt het broedseizoen van de roerdomp niet van "1 maart tot 1 juli", maar van 1 maart tot 1 augustus. Bijvoorbeeld de 'natuurkalender' van het ministerie van LNV geeft aan dat de broedperiode van de roerdomp van 1 maart tot 1 augustus loopt.^{839 840}

Voor de roerdomp geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 5 broedpaar wordt niet gehaald. Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de roerdomp liggen, in de kritische verstoringsperiode van 1 maart tot 1 augustus⁸⁴¹ niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende roerdompen door het schieten van ganzen in de kritische periode van 1 maart tot 1 augustus, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning een maatregel in voorschrift 37 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op Porseleinhoen

Het broedbiotoop van het porseleinhoen bestaat uit open moerassige terreinen van minimaal 1-2 hectare met matig voedselrijk water. De vogel zoekt een permanent (of periodiek) natte situatie van ongeveer 10 tot 35 centimeter diep water op met een weelderige vegetatie van biezengras, zeggen, lisdodden en andere moerasplanten (hoogte 0,5-1 meter). Naast moerassen zijn ook laag in het voorjaar geïnundeerde uiterwaarden (graslanden) geschikt als broedbiotoop. Het porseleinhoen maakt zijn nest in dichte vegetaties van riet, zeggen of grassen boven of nabij ondiep water.⁸⁴² Het porseleinhoen voedt zich in hoofdzaak met insecten en kleine weekdieren, die hij zoekt in de omgeving van de nestplaats langs slikranden en onder de dekking van een weelderige vegetatie. De moerasvegetatie mag niet te dicht van structuur zodat het dier er goed doorheen kan lopen. Huidige kwaliteit en omvang van het aanwezige leefgebied is onvoldoende.

Het huidige aantal broedparen van het porseleinhoen (2014 –2018) was in 2013, 2014 en 2017 nul. In andere jaren was het aantal onbekend. Het instandhoudingsdoel van Ketelmeer & Vossemeer is 4 broedpaar.⁸⁴³

Er is geen trend aantoonbaar is voor het gebied. De provinciale populatie is ook met > 5% per jaar afgenomen over de afgelopen 12 jaar en met < 5% per jaar over de periode 1990 – 2018. Landelijk is er over de laatste 12 jaar geen significante aantalsverandering geweest, maar over de periode 1990 – 2018

⁸³⁹ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁸⁴⁰ Zie soortenprotocol Stowa: <http://soortprotocollenflora-enfaunawet.stowa.nl/documents/soortprotocollenflora-enfaunawet/roerdomp.pdf>

⁸⁴¹ De kritische verstoringsperiode (balts/nestbouw, broeden en niet vliegvlugge jongen) is van 1 maart tot 1 augustus.

⁸⁴² Zie ook 'Profielen Vogels; Porseleinhoen op Synbiosys

⁸⁴³ www.Sovon.nl; Vogels per gebied

is het aantal ook significant met < 5% per jaar afgenomen en ook is de landelijke staat van instandhouding als zeer ongunstig beoordeeld.⁸⁴⁴

De porseleinhoen broedt van april tot juli in natte moerasachtige vegetaties. Omdat de soort in dichte vegetatie leeft, is de porseleinhoen beperkt gevoelig voor optische verstoring en zal dit alleen optreden wanneer de vogel tot op korte afstand (< 100 meter) wordt benaderd (Profielendocument 2008 A119 Porseleinhoen). Broedgevallen van de porseleinhoen zijn echter ook nabij de randen van de Natura 2000-begrenzing vastgesteld en dus dichtbij locaties waar verjaging met ondersteunend afschot kan plaatsvinden. Het is onbekend in hoeverre de porseleinhoen verstoord wordt door het geluid van een geweerschot.⁸⁴⁵

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden, een neergaande provinciale trend en een landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding, is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een versturend effect heeft op de porseleinhoen, is niet bekend⁸⁴⁶ maar significant negatieve effecten van verstoring, met name vanwege geluid, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Gezien de beperkte gevoeligheid van de porseleinhoen voor optische verstoring, kan echter redelijkerwijs verwacht worden dat door maatregelen te treffen om het geluid te mitigeren de verstoring zodanig beperkt kan worden dat significante verstoring kan worden uitgesloten.

Tijdens de broedperiode van april tot juli zouden mitigerende maatregelen moeten worden toegepast. *Mitigatie door een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag met gebruik van kogel in plaats van hagel zonder lokmiddelen zou tijdens de broedperiode toegepast moeten worden binnen een straal van 300 m vanaf het leefgebied van de porseleinhoen.*⁸⁴⁷

In een eerdere effectbeoordeling is voor de porseleinhoen uitgegaan van een verstoringafstand van 100 meter.⁸⁴⁸ Deze afstand is echter gebaseerd op optische verstoring. Verstoring door geluid is niet onderzocht voor de porseleinhoen en daarom zou uit voorzorg ook voor deze soort een afstand van 300 meter aangehouden moeten worden.

De porseleinhoen is vooral tijdens het broedseizoen geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een porseleinhoen bij verstoring niet gauw zijn territorium, maar zal juist nabij zijn nest aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Door inachtneming van mitigatiemaatregelen kan significante verstoring van de porseleinhoen door de verjaging met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.⁸⁴⁹

Vanaf augustus vertrekt de porseleinhoen richting zijn overwinteringsgebied. Vanaf dat moment zullen er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn en kunnen significante effecten van verstoring zonder mitigerende maatregelen dus van augustus tot oktober worden uitgesloten. Voor het porseleinhoen geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van april tot juli.⁸⁵⁰

⁸⁴⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁸⁴⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁸⁴⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁸⁴⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁸⁴⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁸⁴⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

⁸⁵⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 19 e.v.)

Ons oordeel

In tegenstelling tot wat de passende beoordeling van Sweco aangeeft loopt de kritische verstoringsperiode van het broeden niet van "april tot 1 juli" maar van half april tot 1 augustus.⁸⁵¹ Indien er als gevolg van de handeling een foeragerend individu van de soort onbedoeld wordt verstoord, blijft dat ook beperkt tot dit individu en is de verstoring, vanuit haar karakter zeer beperkt en slechts tijdelijk.

Voor de porseleinhoen geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 4 broedpaar wordt niet gehaald.

Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de porseleinhoen liggen, in de kritische verstoringsperiode periode van 15 april tot 1 augustus, niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende porseleinhoen door het schieten van ganzen in de kritische periode van 15 april tot 1 augustus, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 38 vast:

- In de periode 15 april tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de porseleinhoen* op agrarische percelen alleen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op Grote karekiet

De grote karekiet nestelt langs de randen van rietmoerassen en langs grote open wateren met brede waterrietzones. De rietzones moeten minimaal 3 meter breed zijn en de planten moeten in minimaal 20 centimeter diep water staan. Het riet dient ijl en hoog te zijn en tevens vitaal en stevig. Dikke stengels zijn nodig om het zware nest te kunnen dragen. De soort foerageert in waterrietzones, maar ook veel daarbuiten, in kruidige en struikachtige vegetaties.⁸⁵²

De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.

Het doelaantal voor de grote karekiet is voor het gebied Ketelmeer & Vossemeer 40 broedpaar. Het huidige aantal (2014 -2018) ligt met 12 paar onder het instandhoudingsdoel en de trends zijn negatief. Ook voor provincie Overijssel geldt een significante afname in aantallen van < 5% per jaar over de periode 1990 – 2018 en over de afgelopen 12 jaar. Landelijk is de soort over de periode 1990 – 2018 met 5% per jaar afgenomen en over de afgelopen 12 jaar zelfs met > 5% per jaar. De staat van instandhouding is dan ook beoordeeld als zeer ongunstig.⁸⁵³

De grote karekiet broedt vanaf mei tot augustus in overjarig riet. De grote karekiet is beperkt gevoelig voor verstoring. Verstoring treedt met name op waar waterrecreatie de nestlocatie op korte afstand (< 100 meter) benadert (Profielendocument A298 Grote karekiet, 2008) en met name tijdens de nestbouwfase.⁸⁵⁴ In hoeverre de grote karekiet verstoord wordt door het geluid van een geweerschot is onbekend. Versturende effecten van geluid op zangvogels is met name vastgesteld voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁸⁵⁵ Impulsgeluiden kunnen echter ook verstoring veroorzaken, maar zullen alleen significante effecten op bijvoorbeeld dichtheden hebben wanneer de verstoring frequent en/of langdurig is. Zangvogels raken veelal snel gewend aan verstoringsbronnen, wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren hoewel aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn. In de vogelsoort witoogvireo's leidde experimentele

⁸⁵¹ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

⁸⁵² Zie ook 'Profielen Vogels; Grote karekiet op Synbiosys

⁸⁵³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁸⁵⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁸⁵⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoorde individuen.

⁸⁵⁶ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren. ⁸⁵⁷

Gezien de lage frequentie van schoten is de verstoring, veroorzaakt door verjaging met ondersteunend afschot, naar verwachting beperkt. Ondanks de negatieve aantalsontwikkeling van de grote karekiet in zowel de gebieden als op landelijk niveau kunnen, gezien de beperkte verstoringsevoeligheid van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties. Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken. Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten. ⁸⁵⁸

Ons oordeel

De verstoringsevoeligheid van de grote karekiet is matig groot (verstoring bij < 100 meter afstand). Net zoals bij de andere rietbewonende zangers is bij de grote karekiet waarschijnlijk geen effect van verstoring op de populatie aan de orde. De handeling vindt niet plaats in broedhabitat.

Essentieel voor de soort zijn rietmoerassen met vitaal riet en overjarig waterriet. De handeling vindt niet in dit habitat plaats.

Gezien de beperkte verstoringsevoeligheid (< 100 meter) van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties.

Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken. Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Effecten op niet-broedvogels

Soorten waarbij geen geografische overlap is

Van de aangewezen doelsoorten aalscholver, fuut, lepelaar, krakeend, wintertaling, pijlstaart, tafeleend, kuifeend, nonnetje, grote zaagbek, visarend en reuzenster wordt er op agrarische percelen niet voldaan aan de specifieke biotoopeisen. Op voorhand kan dan ook elke verstoring worden uitgesloten. ⁸⁵⁹ Omdat effecten uitgesloten zijn worden deze soorten verder niet behandeld.

Soorten waarbij wel geografische overlap is

Effecten op de Kleine zwaan als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 5 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat de aantallen kleine zwanen van nationale en internationale betekenis zijn. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en

⁸⁵⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁸⁵⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁸⁵⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁸⁵⁹ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, 27 september 2019

als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleatsfunctie is mogelijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. De soort is bijna alleen aanwezig in november/december, in sterk wisselende aantallen. In sommige jaren is de soort niet aanwezig in de reguliere tellingen. Er was sprake van relatief hoge aantallen in het midden van de jaren negentig, daarna is de populatie mogelijk afgenomen (niet significant). De afname van de kleine zwaan is deels verbonden aan fluctuaties in de omvang van de internationale populatie. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

De kleine zwaan heeft een ongunstige staat van instandhouding en vertoont landelijk een afname. Het aantal ganzen dat gemiddeld tussen 2013 en 2018 in Ketelmeer & Vossemeer voor kwam was één of geen exemplaren. Vanaf 1980 is er een significante afname van <5% per jaar vastgesteld. (sovon.nl/nl/gebieden).

De aanvrager geeft in haar Passende beoordeling van Sweco aan dat de kleine zwaan in Nederland arriveert vanaf oktober en vertrekken naar de broedgebieden op de toendra in februari en maart.⁸⁶⁰ Volgens Sweco verblijven enkele individuen ook na februari en in het zomerhalfjaar in Nederland, maar dat betreft vaak verzwakte individuen. Tijdens koude periodes in februari en maart zijn de aantallen nog aanwezig in Nederland wat hoger, maar in recente jaren vertrekken, de kleine zwanen, in toenemende mate al grotendeels in december of januari. De kleine zwaan is dus (vrijwel) niet aanwezig in de periode van 1 maart tot 1 oktober. Bovendien geldt dat, voor zover deze nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn. Significant negatieve effecten op de kleine zwaan kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten.⁸⁶¹

Ons oordeel

Wij zijn het niet eens met de stelling van de aanvrager dat de kleine zwaan in de maand maart (vrijwel) niet aanwezig is in Overijssel en dat daarom significant negatieve effecten op de kleine zwaan op voorhand kunnen worden uitgesloten. Mede omdat voor zover de kleine zwanen nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn.

Ten eerste blijkt uit de data van Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) dat begin maart van 2018 ruim 800 wilde zwanen in Overijssel geteld werden. Ten tweede geeft de aanvrager zelf aan dat: "Tijdens koude periodes in februari en maart zijn de aantallen [kleine zwanen] nog aanwezig in Nederland wat hoger". Omdat op voorhand niet valt in te schatten of de komende winters streng of minder streng zullen zijn, geldt in dit geval volgens ons het 'voorzorgsprincipe' en dient er vanuit te worden gegaan dat ook in de komende beheerplanperiode er koude winters kunnen zijn, waarbij ook in maart nog kleine zwanen in Overijssel zullen overwinteren.

Ten derde wordt niet feitelijk onderbouwd waar binnen het Natura 2000-gebied zich voldoende kwalitatief geschikte hectares foerageer-, slaap- en rustgebieden aanwezig zijn.

In eerdere ecologische onderzoeken van Boerema en Van den Brink werd vastgesteld dat:

"De handeling heeft tot doel om de in het gebied aanwezige ganzen te verjagen van agrarische percelen. Hoewel de handeling niet ten grondslag ligt aan deze afname in het aantal in Nederland en De Wieden overwinterende kleine zwanen kan een invloed vanwege verstoringseffecten op de wel in het gebied aanwezige dieren niet op voorhand worden uitgesloten."⁸⁶²

De kleine zwaan heeft een ongunstige staat van instandhouding en vertoont landelijk een afname. In het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer wordt het instandhoudingsdoel bij lange na niet gehaald. De

⁸⁶⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 45)

⁸⁶¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

⁸⁶² Boerema en van den Brink, Schadebestrijding overwinterende ganzen binnen Natura 2000-gebieden in Overijssel, rapportnr 2104.vtSBN2000OvDC, 2014 (39)

doelstelling uit het aanwijzingsbesluit voor het gebied is een populatie omvang van 5 kleine zwanen.⁸⁶³ Tussen 2013 en 2018 is er een voor foeragerende vogels seizoensgemiddelde aantal van 0 vogels geweest. Vanaf 1980 is er significante afname van <5% per jaar.⁸⁶⁴

Door de activiteit kunnen mogelijk zowel foeragerend als slapend en rustend kleine zwanen verstoord worden. Onbekend is of er binnen het gebied voldoende uitwijkmogelijkheden zijn die kwalitatief voldoen. Om deze redenen zijn significante effecten niet op voorhand uitgesloten, en is mitigatie noodzakelijk. Als mitigerende maatregel wordt daarom dezelfde maatregel opgenomen die ook voor onze Wnb-vergunning (schadebestrijding ganzen oktober tot maart) van 17 januari 2020 (kenmerk: 2019/0310197) geldt:

- In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden in Ketelmeer & Vossemeer in de provincie Overijssel, indien de kleine zwaan aanwezig is binnen 700 meter van de afschotlocatie.

Voor de kleine zwaan wordt uitgegaan van een verstoringsafstand van 700 meter ten opzichte van een daadwerkelijk aanwezige vogel. Wij kunnen hiermee instemmen omdat deze afstand gebaseerd is op de verstoringsafstanden uit de onderzoeksrapporten van Krijgsveld uit 2008. Uit het onderzoeksrapport blijkt dat de verstoringsafstand van kleine zwanen ten minste 700 meter moet zijn. Deze verstoringsafstand is gebaseerd op verstoringsgevoeligheid van vogels voor verschillende typen van recreatie. 700 meter is de grootste verstoringsafstand voor recreatietypen.⁸⁶⁵

Op basis van de beschikbare gegevens concluderen we dat significant negatieve effecten voor de kleine zwaan in Ketelmeer & Vossemeer in de provincie Overijssel, niet zijn uit te sluiten door de activiteiten die waarvoor vergunning is aangevraagd.

Om significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op kleine zwanen in de kritische periode van 1 maart tot 1 april te voorkomen (tot en met de maand maart kunnen kleine zwanen bij een strenge winter nog in Overijssel aanwezig zijn)⁸⁶⁶, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in voorschrift 39 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 april mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden binnen het Natura 2000-gebied de Ketelmeer & Vossemeer in de provincie Overijssel, indien de kleine zwaan aanwezig is binnen 700 meter van de afschotlocatie.

Effecten op de Toendrarietgans als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied.

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de toendrarietgans met name een functie als slaapplek heeft. De gegevens zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

Een combinatie van een geschikte en verstoringvrije slaapplek met gebieden die voldoende voedselaanbod hebben zijn van belang voor de toendrarietganzen. Toendrarietganzen leggen daarbij gemiddeld grotere afstanden af dan andere ganzensoorten; afstanden van 30 kilometer tussen voedselterreinen en slaapplek zijn niet ongewoon. Slaapplekken zijn meestal meren en plassen of ondergelopen uiterwaarden en graslanden, in het IJsselmeer ook de zandplaten voor de kust. Bij verstoring overdag wijken de toendrarietganzen uit naar nabijgelegen wateren. Meestal dienen akkergebieden als voedselterreinen. Vanaf december foerageert de soort ook in toenemende mate in graslandgebieden. Plaatselijk vormt de soort eigen groepen. In veel gebieden komt de Toendrarietgans

⁸⁶³ <https://www.natura2000.nl/gebieden/gelderland/rijntakken/rijntakken-doelstelling>

⁸⁶⁴ <https://www.sovon.nl/nl/gebieden>

⁸⁶⁵ Krijgsveld K.L., e.a., *Verstoringsgevoeligheid van Vogels, Update literatuurstudie naar reacties van vogels op recreatie*, rnr 08-173, 23 december 2008 (met addendum in 2009) (blz. 3)

⁸⁶⁶ Het profielen document voor de kleine zwaan geeft op blz. 1 aan: "De kleine zwaan trekt weer weg naar het noorden in februari/maart."

vanwege een overeenkomstig voedselaanbod ook voor in gemengde groepen met Kleine zwaan, Kolgans, Grauwe gans en Brandgans.⁸⁶⁷

Er is bij Ketelmeer & Vossemeer geen instandhoudingsdoel vastgesteld op grond van seizoensgemiddelden. De activiteit kan er niet tot gevolg hebben dat de omvang van het leefgebied afneemt. Echter de kwaliteit van het leefgebied kan wel door de activiteit verminderd worden. Doordat de activiteiten er op gericht zijn om ganzen te verjagen kan dit tot gevolg hebben dat de kwaliteit van het leefgebied afneemt. De verstoring is echter dermate tijdelijk van aard dat deze met zekerheid geen significante effecten heeft op de toendrarietgans. Het seizoensmaximum in de winter 2015/2016 was 1618 vogels.⁸⁶⁸ Voor Ketelmeer & Vossemeer geldt een behoudsdoelstelling van het doelaantal.⁸⁶⁹

De toendrarietgans trekt in februari weer weg uit Nederland.⁸⁷⁰ Enkele individuen verblijven ook na februari en in het zomerhalfjaar in Nederland, maar dat betreft vaak verzwakte individuen.⁸⁷¹ De toendrarietgans is dus (vrijwel) niet aanwezig in de periode van 1 maart tot 1 oktober. Bovendien geldt dat, voor zover deze nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn.⁸⁷²

Er is met zekerheid vast te stellen dat de activiteit geen significante effecten heeft op de toendrarietgans.
873 874

Ons oordeel

De landelijke staat van instandhouding van de Toendrarietgans is gunstig.⁸⁷⁵ Het gebied de Ketelmeer & Vossemeer heeft voor de toendrarietgans een functie als rust- en slaappleats. Het gaat hierbij uitsluitend om de wintergasten uit het hoge noorden die in ons land doortrekken of overwinteren. De toendrarietgans trekt in februari weer weg uit Nederland.⁸⁷⁶ Vanaf maart zijn vrijwel geen toendrarietgans meer in Overijssel. Uit de telgegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) lijkt dat er de laatste vijf jaar in geheel Overijssel in de maand maart gemiddeld 1,6 toendrarietgans in *heel Overijssel* geteld zijn. Wij kunnen instemmen met de conclusie uit de passende beoordeling van Sweco dat: "De toendrarietgans is dus (vrijwel) niet aanwezig in de periode van 1 maart tot 1 oktober." Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Kolgans als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 220 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de kolgans met name een functie als foerageergebied en als slaappleats heeft. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleatsfunctie is mogelijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. Sinds begin jaren negentig is de populatie toegenomen. Dit patroon komt sterk overeen met dat van andere plantenetters (grauwe gans (A043), krakeend (A051), wintertaling (A052), pijlstaart (A054)) en lepelaar (A034) heeft waarschijnlijk te maken met natuurontwikkeling in het Vossemeer en de IJsselmonding. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

⁸⁶⁷ Zie ook 'Profielen Vogels; Toendrarietgans op Synbiosys

⁸⁶⁸ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 35)

⁸⁶⁹ <https://www.natura2000.nl/gebieden/flevoland/ketelmeer-vossemeer/ketelmeer-vossemeer-doelstelling>

⁸⁷⁰ <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/toendrarietgans>

⁸⁷¹ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

⁸⁷² www.sovon.nl/gebieden

⁸⁷³ *Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode*, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

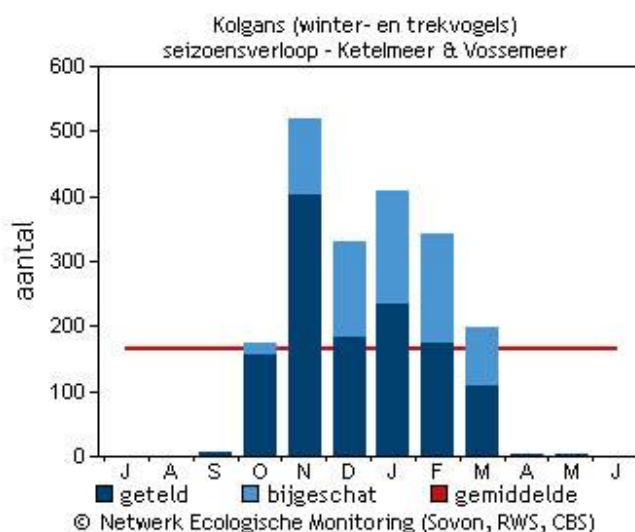
⁸⁷⁴ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 35)

⁸⁷⁵ <https://www.sovon.nl/nl/soort/1574>

⁸⁷⁶ <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/toendrarietgans>

De activiteit heeft als doel om schade te beperken op agrarische percelen door middel van het verjagen van kolgans, met ondersteunend afschot van een beperkt aantal individuen, zowel binnen als in de directe omgeving van de Natura 2000-gebieden.

In het Natura 2000-gebied Ketelmeer en Vossemeer is een instandhoudingsdoel geformuleerd voor foeragerende kolgans. Volgens het Natura 2000-beheerplan zijn er 316 kolgans in het Ketelmeer en Vossemeer aanwezig (seizoensgemiddelde). Dit is echter gebaseerd op telgegevens uit de periode 2008-2013, dit waren de meest recente tellingen gedurende het opstellen van het beheerplan. Inmiddels zijn er meer recente telgegevens beschikbaar. Om die reden is gebruik gemaakt van de Sovon telgegevens van de periode 2012-2017 in plaats van de getallen in het beheerplan. Het gemiddelde aantal kolgans per maand in de laatste vijf seizoenen is weergegeven in de onderstaande figuur. Hieruit is af te lezen dat het seizoensgemiddelde in die periode 160 individuen was. Het instandhoudingsdoel van 220 individuen wordt dus niet gehaald. De trend van de kolgans in het gebied is onbekend (Sovon.nl/nl/gebieden).

Figuur: Gemiddeld aantal kolgans per maand in de laatste vijf seizoenen, met onderscheid in getelde kolgans en bijgeschatte aantallen bij onvolledige tellingen in Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer (Sovon.nl/nl/gebieden)

De activiteit heeft tot doel om schade aan belangrijke gewassen te voorkomen in de directe omgeving van het Natura 2000-gebied (binnen het gebied is geen landbouwgrond aanwezig), door de aanwezige kolgans, brandganzen en grauwe ganzen te verjagen van agrarische percelen, met ondersteunend afschot van een beperkt aantal individuen. Dit afschot is in aantallen zeer beperkt maar doordat het instandhoudingsdoel niet wordt gehaald zijn significante effecten in het aangrenzende Natura 2000-gebied Ketelmeer en Vossemeer niet zonder meer uit te sluiten. Daarom zijn mitigerende maatregelen opgenomen om effecten op de kolgans te beperken

Binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebieden Ketelmeer & Vossemeer, mag er niet op kolgans geschoten worden geschoten in de periode 1 – 31 maart.⁸⁷⁷

Ons oordeel

Het gebied heeft voor de kolgans met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. Significante negatieve effecten op de kolgans door afschot van de kolgans zelf (trekganzen) op agrarische percelen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer tussen 1 maart en 31 maart, zijn niet uit te sluiten. Het doelaantal vogels (seizoensgemiddelde) wordt de afgelopen jaren niet gehaald. Om significante negatieve effecten op de Kolgans (de trekvogel) te voorkomen is het gebruik van de vigerende ontheffing voor het schieten van kolgans op de agrarische percelen binnen de begrenzingen

⁸⁷⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

van het N2000-gebied niet toegestaan. Om dit te formaliseren leggen wij bovenstaande beperkende maatregelen in de uitvoering vast in voorschrift 40 van onze beschikking.

- In de periode 1 maart tot 1 april mag binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer niet op kolganzen geschoten worden.

Significant negatieve verstoring op kolganzen (trekganzen) door afschot van grauwe ganzen en brandganzen in maart op agrarische percelen binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied zijn uit te sluiten omdat de eventuele verstoring van enkele individuen van de Kolgans zeer tijdelijk is en deze zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed.

Effecten op de Grauwe gans als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 680 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de grauwe gans met name een functie als foerageergebied en als slaapplek heeft. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen, zoals ook in andere gebieden. Dit patroon komt sterk overeen met dat van andere plantenetters (kolgans (A041), kraakeend (A051), wintertaling (A052), pijlstaart (A054)) en lepelaar (A034) en heeft waarschijnlijk te maken met natuurontwikkeling in het Vossemeer en de IJsselmonding. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

Er is sprake van een nog sterk toenemende trend in alle Natura 2000-gebieden waar voor de grauwe gans een instandhoudingsdoel is geformuleerd. Het instandhoudingsdoel wordt in alle gebieden ruim gehaald. De activiteit heeft tot doel om belangrijke schade aan gewassen te voorkomen door middel van verjaging van grauwe gans, kolgans en brandgans van de betreffende agrarische percelen, met ondersteunend afschot van een beperkt aantal individuen. Dit afschot is in aantallen zeer beperkt en heeft ook er niet toe geleid dat de groei van het aantal dieren die binnen de Natura 2000-gebieden overwinteren is afgenomen. Daarnaast zijn de aantallen ruim boven de instandhoudingsdoelen. Het gemiddeld aantal getelde grauwe ganzen tussen 2013 en 2018 is 1452 exemplaren en vanaf 1980 is er een significante toename van > 5% per jaar. (sovon.nl/nl/gebieden).

Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen, als gevolg van de activiteit, zijn uitgesloten.⁸⁷⁸

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

"Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram . In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat

⁸⁷⁸ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, 27 september 2019 (blz. 37,41)

de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁸⁷⁹ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁸⁸⁰ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden). Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁸⁸¹. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁸⁸² Het beheerplan geeft aan dat zowel het oppervlakte als de kwaliteit van het leefgebied voor foeragerende ganzen voldoende is. De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁸⁸³ Landelijk wordt de instandhoudingdoelstelling van deze soort gehaald. De Grauwe gans wordt in het gebied in zeer grote groepen waargenomen. Het is mogelijk dat door de activiteit grauwe ganzen verstoord worden en enkele exemplaren per verjaagactie gedood worden. Significante verstoringen zijn niet te verwachten.

Ons oordeel

Landelijk wordt de instandhoudingdoelstelling van deze soort gehaald. De grauwe gans wordt in het gebied in zeer grote groepen waargenomen. Het is mogelijk dat door de activiteit grauwe ganzen verstoord worden en enkele exemplaren per verjaagactie gedood worden.

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud omvang en kwaliteit van het foerageergebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 680 vogels (seizoensgemiddelde). Tussen 2013 en 2018 was er een gemiddeld aantal van 1452 foeragerende ganzen. Het instandhoudingsdoelaantal wordt dus ruim gehaald. En vanaf 1980 is er een significante toename van >5 % per jaar.

De activiteit heeft o.a. tot doel om grauwe ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen, met behulp van ondersteunend afschot van enkele individuen. Dit afschot is in de ontheffing voor de winterperiode (maart) gelimiteerd tot maximaal 10 ganzen per schadeperceel per dag. Het aantal ganzen dat geschoten met behulp van de vorige ontheffing en vergunning geschoten werd was zeer beperkt, en het heeft ook er niet toe geleid dat het aantal dieren die binnen het Natura 2000-gebied overwinteren onder het instandhoudingsdoel komt. Het doelaantal van foeragerende ganzen wordt ruim gehaald. De landelijke staat van instandhouding is gunstig. Het is niet de verwachting dat het aantal schietacties in de komende jaren in of rondom het Natura 2000-gebied wezenlijk anders zal zijn dan het

⁸⁷⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁸⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁸¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁸² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁸³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

afgelopen jaar (dwz. maximaal drie verstoringen in een ochtenddeel binnen een oppervlakte grasland met een straal van 300 meter⁸⁸⁴).

De activiteit mag in maart alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dus nergens meer verstoring plaats. Op akkerlanden waar oogstresten op staan (de zgn. stoppellanden) mag in de winterperiode niet geschoten worden op ganzen.

De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort. Dit houdt in dat in de omgeving van het gebied zijn bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.⁸⁸⁵ De landelijke staat van instandhouding is gunstig.

De doelaantallen en trendaantallen zijn positief.

Effecten op de Meerkoet als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.700 vogels (seizoensgemiddelde). Het doelaantal wordt tussen 2013 en 2018 gehaald met een gemiddelde van 1753 exemplaren.⁸⁸⁶

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de meerkoet met name een functie als foerageergebied heeft. De hoogste aantallen komen voor in september-december en in het Vossemeer in juli-september.⁸⁸⁷ In het Ketelmeer zijn aantallen toegenomen en sinds eind jaren tachtig gestabiliseerd, wellicht door de toenemende beschikbaarheid van driehoeksmosselen. In het Vossemeer is recent een toename in aantallen meerkoeten opgetreden, gezien de aanwezigheid in het seizoen houdt dit waarschijnlijk verband met de positieve ontwikkeling van waterplanten.

De gebieden waar de meerkoet een instandhoudingsdoel heeft fungeren met name als foerageergebied. De activiteit heeft tot doel om belangrijke schade aan gewassen te voorkomen door middel van de in het gebied aanwezige ganzen te verjagen van agrarische percelen (met ondersteunend afschot). Dit kan er wel toe leiden dat meerkoeten ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. De meeste meerkoeten overwinteren echter op of bij de grote wateren. Er is verder in het gebied voldoende rust of foerageergelegenheid beschikbaar. De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed.

Voor meerkoeten geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.⁸⁸⁸

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram . In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemaalige verstoring van de te verjagen ganzen.

⁸⁸⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nmr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 7)

⁸⁸⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nmr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁸⁶ www.sovon.nl/gebieden

⁸⁸⁷ Besluit Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer, PDN/2009-075, (blz. 14)

⁸⁸⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nmr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁸⁸⁹ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁸⁹⁰ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁸⁹¹. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁸⁹² De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁸⁹³

De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten kunnen niet optreden.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. Hoewel meerkoeten een kleine vluchtafstand heeft (50 meter)⁸⁹⁴ kan de activiteit er wel toe leiden dat meerkoeten ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Dit is een zeer tijdelijke verstoring van enkele individuen. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dan dus nergens meer verstoring plaats.

Het is mogelijk dat door de activiteit op agrarische percelen binnen het Natura 2000-gebied individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, dat er alleen verstoringen in de ochtendperiode zijn, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het

⁸⁸⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁹⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁹² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁹³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁹⁴ Profielen Vogels, versie 1 september 2008, Meerkoet (*Fulica atra*) A125.

leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. Het doelaantal wordt gemiddeld gehaald tussen 2013 en 2018.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Grutto als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de grutto met name een functie heeft als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie (gem. 20 vogels). Het doelaantal werd tussen 2013 en 2018 met gemiddeld 31 exemplaren gehaald. De landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding vindt zijn oorsprong vooral in omstandigheden voor de broedpopulatie. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

Voor de grutto geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.⁸⁹⁵

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur ’s middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2,8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁸⁹⁶ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁸⁹⁷ Deze frequentie is drie keer zo

⁸⁹⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁹⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁸⁹⁸. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁸⁹⁹ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁹⁰⁰

De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten zijn dan ook uitgesloten.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. De activiteit kan er wel toe leiden dat de soort ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dan dus nergens meer verstoring plaats.

Het is mogelijk dat door de activiteit individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, dat er alleen verstoringen ochtendperiode zijn, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. Het doelaantal wordt gemiddeld gehaald tussen 2013 en 2018. Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels. Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Conclusie effectbepaling

Op grond van bovenstaande kunnen significant negatieve effecten en habitattypen uitgesloten worden. Voor deze kwalificerende soorten zijn significant negatieve effecten niet uit te sluiten, namelijk: de *roerdomp*, *porseleinhoen*, *kleine zwaan* en de *kolgans*.

Beoordeling aangevraagde handeling

Voor het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer, geldt dat significant negatieve effecten op kwalificerende habitattypen uitgesloten zijn. Voor deze kwalificerende soorten zijn significant negatieve effecten echter niet uit te sluiten: de *roerdomp*, *porseleinhoen*, *kleine zwaan* en de *kolgans*, en leggen wij beperkende maatregelen in de uitvoering vast in de voorschriften van onze beschikking. Met deze beperkende maatregelen kunnen significant negatieve effecten worden uitgesloten.

De mitigerende maatregelen dienen toegepast te worden waar significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, tenzij het Natura 2000-gebied door een dijk wordt begrensd en de activiteiten buiten het Natura 2000-gebied daardoor

⁸⁹⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁸⁹⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁹⁰⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

geen optische versturende effecten aan de binnendijkse zijde van die dijk veroorzaken en de potentiële geluidsverstoring door de dijk wordt gedempt.⁹⁰¹

B1.1.9 Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Veluwerandmeren'

De activiteit is getoetst aan de effecten op alle instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Veluwerandmeren. De betreffende instandhoudingsdoelen zijn weergegeven in <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteiten (paragraaf A1.1) en de effectbeoordeling daarvan (zie eerdere paragraaf) blijkt dat op een beperkt aantal doelstellingen van het betrokken gebied effecten te verwachten zijn.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteit en de toetsing daaraan blijkt dat negatieve effecten door verstoring op de volgende soorten, niet kunnen worden uitgesloten:

Tabel: samenvatting instandhoudingsdoelen voor effectbeoordeling

Gebied	Instandhoudingsdoel
Veluwerandmeren	<p>Broedvogelsoorten</p> <p>Roerdomp Grote karekiet</p> <p>Niet-broedvogelsoorten</p> <p>Fuut Aalscholver Grote zilverreiger Lepelaar Kleine zwaan Smient Krakeend Pijlstaart Slobeend Krooneend Tafeleend Kuifeend Brilduiker Nonnetje Grote zaagbek Meerkoet</p>

Hieronder wordt uw aanvraag getoetst aan de beoordelingskaders vanuit de Wet natuurbescherming en het aanwijzingsbesluit van het betrokken Natura 2000-gebied binnen de provinciegrens van Overijssel.

Beoordeling aangevraagde activiteiten

In deze paragraaf gaan we in op de effecten op de soorten uit vorige tabel. Als effecten met maatregelen kunnen worden voorkomen, leggen we dat vast in voorschriften in de vergunning. Dit wordt in onderstaande tekst gemotiveerd.

⁹⁰¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 12)

Effecten op broedvogels

De activiteit is aangevraagd van 1 maart tot 1 oktober. Het broedseizoen verschilt per vogelsoort maar is voor veel soorten in de periode van 15 maart tot 15 juli. Sommige soorten broeden ook al op 1 maart. Onder broeden wordt ook verstaan de vestigingsfase, dus in de periode van balts en nestbouw. Voor de duur en het tijdstip van de broedperiode gaan wij uit van de *Natuurkalender van het ministerie van LNV*.⁹⁰²

In de onderstaande tabel staan alle broedvogels met een instandhoudingsdoel voor het Natura 2000-gebied waarop een effect mogelijk is.

Aangewezen broedvogels:

Broedvogels
roerdomp en grote karekiet.

Effecten op Roerdomp

De doelstelling voor de roerdomp in het gebied Veluwevrandmeren is een populatie van tenminste 5 broedgevallen en uitbreiding van omvang en kwaliteit van het leefgebied. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.

Het broedhabitat van de roerdomp bestaat uit (half) open waterrijke landschappen met overjarige, brede zones waterriet en veel overgangen van riet naar water en/of grasland. De soort nestelt plaatselijk ook in homogene vegetaties van lisdodde of mattenbies. De nestplaats is gesitueerd in periodiek overstroomd of permanent in water staand rietland (riet, lisdodde) van minimaal enkele jaren oud, waar zich een 'kniklaag' van oude stengels bevindt, of een onderlaag aanwezig is van grote zeggen (de zogeheten 'zeggenbulten'). Het oppervlak kan beperkt zijn, maar de rietkragen moeten een minimale breedte van 10 meter bezitten en ten minste 20% van het rietoppervlak moet uit overjarig riet bestaan. Het voedsel wordt gezocht in ondiep water, zowel binnen het waterriet als aan de randen ervan, en in vochtige en vaak wat ruigere graslanden in omliggende polders.

Het huidige jaargemiddelde aantal tussen 2014 - 2018 voor de Veluwevrandmeren is 3 broedparen en ligt daarmee onder het instandhoudingsdoel van 5 broedparen. Landelijke geldt een positieve trend met een significante toename van < 5% per jaar over de periode 1990 - 2018 en over de afgelopen 12 jaar, maar de staat van instandhouding is zeer ongunstig.^{903 904}

De roerdomp broedt veelal van april tot en met juni, maar soms ook eerder (www.oiseaux-birds.com/card-eurasian-bittern.html) en territoria worden al in de late winter (februari) vastgesteld.⁹⁰⁵ De roerdomp is gevoelig voor optische verstoring en verstoring door geluid, met name tijdens de vroege fase van de broedperiode (territoriumvestiging en eileg). De afstand waarover (optische) verstoring is vastgesteld, is veelal beperkt tot enkele tientallen meters voor de roerdomp en verwante reigersoorten.⁹⁰⁶ Echter, dergelijke verstoringafstanden zijn veelal gebaseerd op de afstand vanaf de verstoringbron waarop een vogel opvliegt (de Flight Initiation Distance, FID). Een roerdomp, en ook andere reigersoorten, zullen echter niet gauw opvliegen en lang vertrouwen op camouflage. Over het algemeen worden roerdampen daarom toch als gevoelig voor verstoring geacht.

⁹⁰² Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁹⁰³ www.sovon.nl/gebieden

⁹⁰⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁹⁰⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁹⁰⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

Hoewel roerdompen ook deels in recreatiegebieden broeden,⁹⁰⁷ wijzend op een tot op zekere hoogte beperkte verstoringgevoeligheid, vormt recreatie toch een bekende verstoringbron voor roerdompen. Het broeden in recreatiegebieden wijst daarom vooral op de in potentie geschiktheid van het leefgebied in dergelijke gebieden. Het geluid van recreatie, bijvoorbeeld motorboten, is daarbij een bekende bron van verstoring voor roerdompen.⁹⁰⁸ Het is echter onbekend hoe reigers, en specifiek roerdompen, reageren op verstoring door geluid van een geweer. Wel is in een Franse studie aangetoond dat de dichtheid aan broedterritoria van roerdompen lager was in gebieden waar 's winters gejaagd werd op watervogels dan in gebieden waar niet gejaagd werd.⁹⁰⁹ De frequentie waarmee bij dergelijke jacht geschoten wordt, is echter veelal hoger dan bij verjaging met ondersteunend afschot.

Vanwege de te lage aantallen in de gebieden en landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding (de provinciale trend voor de roerdomp is onbekend), is voorzichtigheid geboden omtrent mogelijk versturende activiteiten, zoals verjaging van ganzen met ondersteunend afschot.

Annex I van de Vogelrichtlijn stelt specifiek voor de roerdomp verstoring door jacht nabij broedterritoria van roerdompen te vermijden (EU Wildlife and Sustainable Farming project 2009).⁹¹⁰ Op welk geluidsniveau, over welke afstand en met welke frequentie het geluid van een geweerschot een versturend effect heeft op roerdompen, is niet bekend.⁹¹¹ Maar omdat de soort in zes van de zeven gebieden onder het instandhoudingsdoel zit (en het in het zevende gebied om slechts één broedgeval gaat), zou uit voorzorg mitigatie toegepast moeten worden om significante effecten van verstoring uit te kunnen sluiten.

Mitigatie zou tijdens de broedperiode (maart tot en met juni) toegepast moeten worden binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp (Bijlage 3 Wet natuurbescherming – Vergunning schadebestrijding ganzen 2018/0215252 d.d. 11/04/2018), waarbij er maximaal tweemaal per dag en driemaal per week met kogel in plaats van hagel geschoten wordt en er geen gebruik gemaakt wordt van lokmiddelen.

Hoewel de frequentie van verstoring en het geluidsniveau van een geweerschot waarop negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de roerdomp waarneembaar zijn niet bekend zijn, zal een maximale verstoring van twee keer per dag en drie keer per week met gebruikmaking van een kogel in plaats van hagel geen significant negatieve effecten veroorzaken.

De roerdomp is geen herbivore vogel, zodat het energiebudget minder gauw uit balans raakt bij eventuele verstoring dan bij herbivore vogels het geval is. Bovendien verlaat een roerdomp bij verstoring niet gauw zijn territorium maar zal juist aanwezig blijven, vertrouwend op camouflage. Een Poolse studie vond bovendien geen verschil in de overleving van nesten die tijdens de incubatiefase 2-4 keer door de onderzoeker bezocht werden (overleving van 99%) ten opzichte van nesten die slechts éénmaal bezocht werden (98%).⁹¹²

Het aantal bezoeken in deze studie lag met maximaal vier bezoeken over een periode van circa 25 dagen weliswaar aanzienlijk lager dan de frequentie waarmee er onder mitigatie geschoten zal worden, maar de mate van verstoring van een nestbezoek is naar verwachting hoger dan dat van verstoring door geluid van een geweerschot met kogel. Door gebruik te maken van een kogel, zal de verstoring door geluid beperkt zijn, zeker op een soort als de roerdomp die bij verstoring in eerste instantie vertrouwt op camouflage in plaats van opvliegen. Door inachtneming van de mitigerende maatregelen kan significante verstoring van roerdompen door de schadebestrijding met ondersteunend afschot tijdens de broedperiode op voorhand worden uitgesloten.

⁹⁰⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁹⁰⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁹⁰⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁹¹⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁹¹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

⁹¹² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 17 e.v.)

Buiten de broedperiode verlaten roerdampen de territoria en zijn ze minder plaatsgebonden en minder gevoelig voor verstoring. Buiten de broedperiode (juli tot oktober) zijn er daarom voldoende uitwijkmogelijkheden en kunnen significante effecten van verstoring ook zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Voor de roerdomp geldt dus dat om significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot uit te kunnen sluiten, in alle gebieden die zijn aangewezen voor de soort mitigerende maatregelen moeten worden getroffen in de periode van maart tot juli.

Ons oordeel

In tegenstelling tot hetgeen Sweco in haar passende beoordeling aangeeft, loopt het broedseizoen van de roerdomp niet van "1 maart tot 1 juli", maar van 1 maart tot 1 augustus. Bijvoorbeeld de 'natuurkalender' van het ministerie van LNV geeft aan dat de broedperiode van de roerdomp van 1 maart tot 1 augustus loopt.^{913 914}

Voor de roerdomp geldt het instandhoudingsdoel van uitbreiding van de omvang en kwaliteit van leefgebied. Het doelaantal van 5 broedpaar voor Veluwerandmeren wordt niet gehaald. Significante negatieve effecten door de handeling (schieten van ganzen) zijn op agrarisch in gebruik zijnde percelen die binnen 300 meter van de leefgebieden van de roerdomp liggen, in de kritische verstoringperiode periode van 1 maart tot 1 augustus⁹¹⁵ niet op voorhand uit te sluiten.

Om significant negatieve verstoringseffecten die kunnen ontstaan op broedende roerdampen door het schieten van ganzen in de kritische periode van 1 maart tot 1 augustus, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning een maatregel in voorschrift 41 vast:

- In de periode 1 maart tot 1 augustus mag er *binnen een straal van 300 meter vanaf het leefgebied van de roerdomp* alleen op agrarische percelen op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden met een maximale verjaagfrequentie van driemaal per week en tweemaal per dag. Er mag alleen gebruik gemaakt worden van de kogel (dwz. .22 subsonic of een .22 normaal kogel) en er mogen geen lokmiddelen gebruikt worden. De leefgebieden zijn aangegeven in bijlage 3.

Effecten op Grote karekiet

De grote karekiet nestelt langs de randen van rietmoerassen en langs grote open wateren met brede waterrietzones. De rietzones moeten minimaal 3 meter breed zijn en de planten moeten in minimaal 20 centimeter diep water staan. Het riet dient ijl en hoog te zijn en tevens vitaal en stevig. Dikke stengels zijn nodig om het zware nest te kunnen dragen. De soort foerageert in waterrietzones, maar ook veel daarbuiten, in kruidige en struikachtige vegetaties.⁹¹⁶

De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is onvoldoende voor deze soort.

Het doelaantal voor de grote karekiet is voor het gebied Veluwerandmeren 40 broedpaar. Het huidige aantal (2014 -2018) ligt met 11 paar onder het instandhoudingsdoel en de trends zijn negatief. Ook voor provincie Overijssel geldt een significante afname in aantallen van < 5% per jaar over de periode 1990 – 2018 en over de afgelopen 12 jaar. Landelijk is de soort over de periode 1990 – 2018 met 5% per jaar afgenomen en over de afgelopen 12 jaar zelfs met > 5% per jaar. De staat van instandhouding is dan ook beoordeeld als zeer ongunstig.⁹¹⁷

⁹¹³ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁹¹⁴ Zie soortenprotocol Stowa: <http://soortprotocollenflora-enfaunawet.stowa.nl/documents/soortprotocollenflora-enfaunawet/roerdomp.pdf>

⁹¹⁵ De kritische verstoringperiode (balts/nestbouw, broeden en niet vliegvlugge jongen) is van 1 maart tot 1 augustus.

⁹¹⁶ Zie ook 'Profielen Vogels; Grote karekiet op Synbiosys

⁹¹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWEKO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

De grote karekiet broedt vanaf mei tot augustus in overjarig riet. De grote karekiet is beperkt gevoelig voor verstoring. Verstoring treedt met name op waar waterrecreatie de nestlocatie op korte afstand (< 100 meter) benadert (Profielendocument A298 Grote karekiet, 2008) en met name tijdens de nestbouwfase.⁹¹⁸ In hoeverre de grote karekiet verstoord wordt door het geluid van een gewoenshot is onbekend. Verstoringseffecten van geluid op zangvogels is met name vastgesteld voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁹¹⁹ Impulsgeluiden kunnen echter ook verstoring veroorzaken, maar zullen alleen significante effecten op bijvoorbeeld dichtheden hebben wanneer de verstoring frequent en/of langdurig is. Zangvogels raken veelal snel gewend aan verstoringbronnen, wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren hoewel aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn. In de vogelsoort witoogvireo's leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoord individuen.⁹²⁰ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.⁹²¹

Gezien de lage frequentie van schoten is de verstoring, veroorzaakt door verjaging met ondersteunend afschot, naar verwachting beperkt. Ondanks de negatieve aantalsontwikkeling van de grote karekiet in zowel de gebieden als op landelijk niveau kunnen, gezien de beperkte verstoringseffecten van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties. Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken. Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.⁹²²

Ons oordeel

De verstoringseffecten van de grote karekiet is matig groot (verstoring bij < 100 meter afstand). Net zoals bij de andere rietbewonende zangers is bij de grote karekiet waarschijnlijk geen effect van verstoring op de populatie aan de orde. De handeling vindt niet plaats in broedhabitat. Essentieel voor de soort zijn rietmoerassen met vitaal riet en overjarig waterriet. De handeling vindt niet in dit habitat plaats.

Gezien de beperkte verstoringseffecten (< 100 meter) van de grote karekiet en de beperkte frequentie waarmee verstoring op zou kunnen treden, significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten. Een nest zal niet permanent verlaten worden bij de frequentie waarmee er schoten gelost worden tijdens verjaagacties.

Vanaf augustus verlaat de grote karekiet zijn Nederlandse broedgebieden om naar het overwinteringsgebied te trekken.

Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de grote karekiet kunnen dus op voorhand zonder mitigerende maatregelen worden uitgesloten.

Effecten op niet-broedvogels

⁹¹⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁹¹⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁹²⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁹²¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

⁹²² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 39 e.v.)

Soorten waarbij geen geografische overlap is

Van de aangewezen doelsoorten *fuut*, *aalscholver*, *grote zilverreiger*, *lepelaar*, *krakeend*, *pijlstaart*, *slobeend*, *krooneend*, *tafeleend*, *kuifeend*, *brilduiker*, *nonnetje* en *grote zaagbek* wordt er op agrarische percelen niet voldaan aan de specifieke biotoopeisen. Geografische overlap tussen activiteit en leefgebied komt niet voor.⁹²³ Om die reden zijn effecten uitgesloten en worden deze soorten verder niet behandeld.

Soorten waarbij wel geografische overlap is

Effecten op de Kleine zwaan als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud van omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 120 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat de aantallen kleine zwanen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. Tot voor kort leverde het gebied Veluwerandmeren de grootste bijdrage in Nederland, en het levert nu nog één van de grootste bijdragen, met Arkemheen en Lauwersmeer. De kleine zwaan was de enige aquatisch foeragerende soort die in de jaren zeventig en tachtig in aantallen van betekenis voorkwam. De soort was in de jaren 1995-1998 in verhoogde aantallen aanwezig in samenhang met een sterke toename van het aantal waterplanten, maar is daarna teruggevallen tot het niveau van daarvoor, in samenhang met een afname van de internationale populatieomvang, en mogelijk als gevolg van concurrentie met knobbelzwanen. Vooral later in het seizoen wordt op het omliggende grasland (met name oude landzijde) gefoerageerd. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

In Veluwerandmeren wordt het instandhoudingsdoel ruim gehaald. Het gemiddelde aantal tussen 2013 en 2018 is vastgesteld op 662 zwanen.⁹²⁴ Vanaf 1980 is er een significante toename van < 5% per jaar. (sovon.nl/nl/gebieden).⁹²⁵

In de Veluwerandmeren vertoont de soort een positieve trend. Door het ruim behalen van het instandhoudingsdoel zijn significante effecten uitgesloten.⁹²⁶

Ons oordeel

In de Veluwerandmeren vertoont de soort een positieve trend. Door het ruim behalen van het instandhoudingsdoel zijn significante effecten uitgesloten.

Effecten op de Smient als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.500 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat het gebied voor de smient met name een functie als slaapplek en als foerageergebied heeft. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De soort is een wintergast, vooral aanwezig van november-maart en sterk geconcentreerd in het Nuldernauw, vooral sinds de aanleg van de geleidingsdam voor de monding van de schuitenbeek en het daarbijbehorende natuurontwikkelingsgebied (aantallen van internationale betekenis, maar voorlopig eenmalig). Er wordt enigszins gefoerageerd op waterplanten in zeer ondiepe gebieden, maar er is ook een relatie met natte graslanden in de omgeving, met name Nuldernauw-Arkemheen.

Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

⁹²³ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolkans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019

⁹²⁴ www.sovon.nl/gebieden

⁹²⁵ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolkans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 34)

⁹²⁶ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolkans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 33)

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

“Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur ’s middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram . In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. *Per dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden*, overeenkomend met de driemalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁹²⁷ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁹²⁸ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁹²⁹. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁹³⁰ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁹³¹

De activiteit kan als gevolg hebben dat smienten (die hoofdzakelijk ’s nachts foerageren en overdag rusten) ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Er is echter in het gebied voldoende rustgelegenheid voor smienten beschikbaar.^{932 933} De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt

⁹²⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁹²⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁹²⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁹³⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁹³¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁹³² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁹³³ Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode, TAUW, 27 september 2019 (blz. 31)

beïnvloed. Significante verstoringseffecten kunnen niet optreden. Wel dienen deze effecten nog cumulatief te worden beoordeeld om significante effecten met zekerheid uit te sluiten.

Ons oordeel

De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Op akkerlanden waar oogstresten op staan (de zgn. stoppellingen) mag in de winterperiode ook niet geschoten worden op ganzen. Op de akkerlanden en in slootranden langs de akkerlanden worden foeragerende, slapende en rustende smienten niet verstoord.

De activiteit heeft tot doel om de in het gebied aanwezige ganzen te verjagen van agrarische percelen. Dit kan er wel toe leiden dat smienten (die hoofdzakelijk 's nachts foerageren en overdag rusten) ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn bij het deel van de smienten dat in de dagperiode foerageert bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren. Dit houdt in dat in de omgeving van het gebied zijn bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren

De landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Effecten op de Meerkoet als niet-broedvogel

In het aanwijzingsbesluit staat dat het doel is het behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 11.000 vogels (seizoensgemiddelde).

In het aanwijzingsbesluit staat in de toelichting dat de aantallen meerkoeten van nationale en internationale betekenis zijn. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert de grootste bijdrage in Nederland. Hoogste aantallen zijn aanwezig in september-januari, waarbij eerst op kranswieren gefoerageerd kan worden en daarna op driehoeksmosselen. De populatie is sterk toegenomen in respons op ecologisch herstel en toenemend aanbod van deze twee voedselbronnen. Aanvankelijk kwam de soort sterk geconcentreerd voor in het Veluwemeer, waar het herstel voorop liep, later ook in de andere delen van het gebied. Anders dan bij kuifeend en tafeleend gaat de toename niet zozeer samen met toename elders in het IJsselmeergebied, zodat het totaal in het hele gebied evenzeer is toegenomen. Wel is in de overige zoete rijkswateren (rivierengebied) sprake van een duidelijke afname in de jaren negentig. Sinds 1998 zijn aantallen stabiel tot fluctuerend. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

Voor meerkoeten geldt dat significante verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand kan worden uitgesloten, omdat er voldoende uitwijkmogelijkheden zullen zijn als foerageer- en rustplaats. Niet-broedvogels zijn weinig plaatsgebonden en zo lang er voldoende alternatieve foerageer- of rustlocaties aanwezig zijn, zal verstoring, mits beperkt, niet leiden tot een verminderde draagkracht van het gebied voor een gegeven aantal vogels.⁹³⁴

De verstoring die kan optreden bij verjaging met ondersteunend afschot zal slechts weinig frequent optreden. Op paragraaf 2.1 (blz. 7) van de Passende beoordeling van Sweco staat het volgende over de intensiteit van de activiteit:

"Schadebestrijding in relatie tot schade veroorzaakt door ganzen bestaat uit het verjagen en doden van ganzen met gebruikmaking van het geweer in de periode 1 maart tot en met 31 maart van één uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags.

Verder gaan we ervan uit dat binnen een straal van tenminste 300 meter op de gewaspercelen verjaging met ondersteunend afschot niet meer dan drie keer per week wordt uitgevoerd met maximaal drie verjaagacties per dag met gebruik van 32 tot 36 gram. In totaal betekent dat maximaal negen verjaagacties per week binnen een oppervlakte met een straal van 300 m. Per

⁹³⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nrn SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

dag kan er dus maximaal drie keer verstoring optreden, overeenkomend met de driemaalige verstoring van de te verjagen ganzen.

Jagers zijn in de praktijk vaak twee uur aanwezig waarbij enkele of helemaal geen ganzen worden geschoten (gemiddeld worden er per dag waarop er verjaagd wordt 2.8 ganzen gedood; zie uitspraak rechtbank Overijssel, zaaknummers AWB 18/2006 en AWB 19/691 van 9 januari 2020). Voor wat betreft de verstoring die op zou kunnen treden, gaan we er daarom van uit dat de jager maximaal drie uur per dag aanwezig is waarbinnen er niet meer dan drie verjaagacties plaats zullen vinden.”

De frequentie en intensiteit van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is lager dan dat waarvan in studies is aangetoond dat deze kan leiden tot significante aantalsvermindering. In het laatste geval gaat het veelal om waterrecreatie of bouwwerkzaamheden die gedurende de dag over de lengte van een seizoen plaatsvinden, wandelaars die frequent (bijvoorbeeld elke 10 minuten) nabij foeragerende of broedende vogels passeren of intentionele verstoring.⁹³⁵ Voor kolganzen is bijvoorbeeld gesuggereerd dat bij intentionele verstoring vanaf zes keer per dag de ganzen hun energiebehoefte mogelijk niet langer kunnen compenseren en er dus significante verstoring op zou treden.⁹³⁶ Deze frequentie is drie keer zo hoog als de maximale verstoring door verjaging met ondersteunend afschot. (in maart mag alleen in de ochtendperiode geschoten worden) Ook voor verjaging van kleine rietganzen door mensen heeft onderzoek aangetoond dat tweemaal per dag verjagen geen effect had op de aantallen ganzen, terwijl pas bij 5 – 10 keer per dag verjagen aanzienlijke aantalsreducties werden waargenomen⁹³⁷. Alleen frequente verstoring zal er toe leiden dat watervogels een gebied verlaten en/of de extra benodigde energie niet langer kunnen compenseren. Bij minder frequente verstoring kan er elders wel voldoende worden gefoerageerd wanneer uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn.⁹³⁸ De frequentie waarmee verstoring daadwerkelijk in negatieve effecten kan resulteren, zal echter aanzienlijk verschillen tussen soorten en verschillende omstandigheden. Voor grotere herbivore vogels, zoals ganzen, is deze frequentie relatief laag vergeleken met bijvoorbeeld zangvogels, omdat opvliegen relatief veel energie kost terwijl er veel tijd aan foerageren besteed moet worden.⁹³⁹

De eventuele verstoring van enkele individuen zal er niet toe leiden dat het instandhoudingsdoel (behoud omvang en kwaliteit leefgebied) negatief wordt beïnvloed. Significante verstoringseffecten kunnen niet optreden.

Ons oordeel

De activiteit heeft tot doel om de aanwezige ganzen te verjagen van percelen met agrarische gewassen. Hoewel meerkoeten een kleine vluchtafstand heeft (50 meter)⁹⁴⁰ kan de activiteit er wel toe leiden dat meerkoeten ook uit de nabijheid van de percelen worden verjaagd. Dit is een zeer tijdelijke verstoring van enkele individuen. De huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied is voldoende voor deze soort, in de omgeving van het gebied zijn daarom bij een mogelijke verstoring voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

De activiteit mag in de winterperiode (maart) alleen tot 12:00 uur plaatsvinden (in de ochtendperiode). Na 12:00 uur vindt dan dus nergens meer verstoring plaats.

Het is mogelijk dat door de activiteit op agrarische percelen binnen het Natura 2000-gebied individuen verstoord worden. Gezien het feit dat de activiteit een zeer tijdelijke verstoring van enkele foeragerende individuen op of in de buurt van percelen met agrarische gewassen kan veroorzaken, dat er alleen verstoringen in de ochtendperiode zijn, en gezien het zeer geringe aantal schietacties in ruimte en tijd

⁹³⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁹³⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁹³⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁹³⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁹³⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 52)

⁹⁴⁰ Profielen Vogels, versie 1 september 2008, Meerkoet (*Fulica atra*) A125.

zijn significante verstoringen niet te verwachten. Omdat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied voldoende is voor deze soort, zijn in het gebied voldoende alternatieve plaatsen om te foerageren.

Uit de passende beoordeling van Sweco blijkt dat uit vergelijkend verstoringsonderzoek bij andere foeragerende vogels naar voren komt dat de intensiteit (in ruimte en tijd) van het afschot van ganzen geen significant negatieve effecten, kan hebben op foeragerende vogels.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten.

Conclusie effectbepaling

Op grond van bovenstaande kunnen significant negatieve effecten en habitattypen uitgesloten worden. Voor deze kwalificerende soort is significant negatieve effecten niet uit te sluiten: *roerdomp*.

Beoordeling aangevraagde handeling

Voor het Natura 2000-gebied Veluwerandmeren, geldt dat significant negatieve effecten op kwalificerende habitattypen uitgesloten zijn.

Voor deze kwalificerende soort is significant negatieve effecten echter niet uit te sluiten: *roerdomp*, en leggen wij beperkende maatregelen in de uitvoering vast in de voorschriften van onze beschikking. Hierdoor zijn significant negatieve verstoringen op voorhand uitgesloten.

De mitigerende maatregelen dienen toegepast te worden waar significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, tenzij het Natura 2000-gebied door een dijk wordt begrensd en de activiteiten buiten het Natura 2000-gebied daardoor geen optische verstoringen aan de binnendijkse zijde van die dijk veroorzaken en de potentiële geluidsverstoring door de dijk wordt gedempt.⁹⁴¹

B1.1.10 Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Sallandse Heuvelrug'

De activiteit is getoetst aan de effecten op alle instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug. De betreffende instandhoudingsdoelen zijn weergegeven in <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteiten (paragraaf A1.1) en de effectbeoordeling daarvan (zie eerdere paragraaf) blijkt dat op een beperkt aantal doelstellingen van het betrokken gebied effecten te verwachten zijn.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteit en de toetsing daaraan blijkt dat negatieve effecten door verstoring op de volgende soorten, niet kunnen worden uitgesloten:

Tabel: samenvatting instandhoudingsdoelen voor effectbeoordeling

Gebied	Instandhoudingsdoel
Sallandse Heuvelrug	Broedvogelsoorten Korhoen Nachtzwaluw Roodborsttapuit Niet-broedvogelsoorten -

Hieronder wordt uw aanvraag getoetst aan de beoordelingskaders vanuit de Wet natuurbescherming en het aanwijzingsbesluit van het betrokken Natura 2000-gebied binnen de provinciegrens van Overijssel.

⁹⁴¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 12)

Beoordeling aangevraagde activiteiten

In deze paragraaf gaan we in op de effecten op de soorten uit vorige tabel. Als effecten met maatregelen kunnen worden voorkomen, leggen we dat vast in voorschriften in de vergunning. Dit wordt in onderstaande tekst gemotiveerd.

Effecten op broedvogels

De activiteit is aangevraagd van 1 maart tot 1 oktober. Het broedseizoen verschilt per vogelsoort maar is voor veel soorten in de periode van 15 maart tot 15 juli. Sommige soorten broeden ook al op 1 maart. Onder broeden wordt ook verstaan de vestigingsfase, dus in de periode van balts en nestbouw. Voor de duur en het tijdstip van de broedperiode gaan wij uit van de *Natuurkalender van het ministerie van LNV*.⁹⁴²

In de onderstaande tabel staan alle broedvogels met een instandhoudingsdoel voor het Natura 2000-gebied waarop een effect mogelijk is.

Aangewezen broedvogels

Broedvogels
Korhoen, nachtzwaluw en roodborsttapuit.

Effecten op Korhoen

De doelstelling voor het korhoen in het Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug is een populatie van tenminste 40 broedgevallen en een verbetering van omvang en kwaliteit van het leefgebied. De populatie in het gebied Sallandse Heuvelrug vertoont tussen 1990 en 2018 en over de afgelopen 12 jaar een significante afname van > 5% per jaar en er zijn de afgelopen vijf jaar geen broedgevallen vastgesteld, zodat het aantal ver onder het instandhoudingsdoel ligt.

Ook landelijk geldt er over de periode 1990 – 2018 en ook over de laatste 12 jaren een significante aantalsverandering van > 5% per jaar en de SvI is als zeer ongunstig beoordeeld. Ook op provinciaal niveau is er een significante negatieve aantalsverandering van > 5% per jaar over de afgelopen 12 jaar. Het korhoen broedt vanaf maart tot en met september. De soort is gevoelig voor verstoring door mensen. Met name recreatie vormt een probleem voor de instandhouding van de populatie op de Sallandse Heuvelrug.⁹⁴³ Echter, het gaat daarbij vooral om menselijke activiteiten binnen de Natura 2000-begrenzing. Verjaging met ondersteunend afschot zal op relatief grote afstand van het leefgebied van het korhoen plaatsvinden (veelal meer dan 500 m). Verstoring van balts- en broedlocaties zal niet of nauwelijks aan de orde zijn, terwijl er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn om te foerageren. Significante negatieve effecten van verstoring kunnen daarmee op voorhand worden uitgesloten.⁹⁴⁴

Ons oordeel

Er is geen ruimtelijke overlap van het broed- en foerageerhabitat van het korhoen en de agrarische percelen waar de handeling schadebestrijding ganzen plaatsvindt. Afschot van ganzen vindt plaats op intensief bewerkte agrarische percelen.⁹⁴⁵ Significante verstoringen van de handeling op korhoeders zijn uit te sluiten.

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten, en er zijn geen nadere maatregelen noodzakelijk.

Effecten op Nachtzwaluw

De doelstelling voor de nachtzwaluw in het Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug is een populatie van tenminste 45 broedgevallen en een behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied. De populatie in

⁹⁴² Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

⁹⁴³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 23)

⁹⁴⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 23)

⁹⁴⁵ Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 37)

het gebied Sallandse Heuvelrug vertoont over de afgelopen 12 jaar een significante toename van < 5% per jaar en het aantal broedgevallen ligt met gemiddeld 98 over de afgelopen vijf jaar aanzienlijk boven het instandhoudingsdoel. Ook over de periode 1990 – 2018 is het aantal broedparen nachtzwaluwen significant toegenomen met > 5% per jaar, zowel in het gebied Sallandse heuvelrug als provinciaal als landelijk. Ook over de afgelopen 12 jaar is het aantal nachtzwaluwen landelijk met > 5% per jaar toegenomen en provinciaal met < 5% per jaar. De staat van instandhouding wordt dan ook als gunstig beoordeeld.

De nachtzwaluw broedt van mei tot augustus op heidevelden, zandverstuivingen en in open dennenbossen. De soort is gevoelig voor verstoring door mensen.⁹⁴⁶ Met name recreatie vormt een bron van verstoring, terwijl de soort niet verstoord lijkt door geluid, inclusief geluid van militaire explosieven.⁹⁴⁷ Op enkele gevallen na, liggen veruit de meeste vastgestelde broedgevallen (NDFF data) en potentiële broedgebieden op > 100 meter afstand van locaties waar verjaging met ondersteunend afschot plaats zou kunnen vinden. Significante effecten van optische verstoring kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten. Ook significante effecten van geluidsverstoring kunnen worden uitgesloten vanwege de beperkte gevoeligheid van de nachtzwaluw voor geluidsverstoring. Verder zal de frequentie waarmee de verjaging met ondersteunend afschot in potentie verstoring kan veroorzaken veel lager zijn dan de verstoring, veroorzaakt door recreatie of militaire activiteiten. Bovendien zijn de populatietrends positief, is de staat van instandhouding van de soort gunstig en liggen de aantallen in het gebied Sallandse Heuvelrug aanzienlijk boven het instandhoudingsdoel.⁹⁴⁸

Ons oordeel

Er is geen ruimtelijke overlap in het broed- en foerageerhabitat van de nachtzwaluw en de agrarische percelen waar de handeling schadebestrijding op ganzen plaatsvindt. Afschot van ganzen vindt plaats op intensief bewerkte agrarische percelen.⁹⁴⁹

Significante verstoringen van de handeling op nachtzwaluwen zijn uit te sluiten. Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten, en er zijn geen nadere maatregelen noodzakelijk.

Effecten op Roodborsttapuit

De doelstelling voor de roodborsttapuit in het Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug is een populatie van tenminste 60 broedgevallen en een behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied. Het huidige aantal broedgevallen (2014 – 2018) in het gebied Sallandse Heuvelrug is onvoldoende bekend om te bepalen of het aantal boven of onder het instandhoudingsdoel ligt en er is geen aantoonbare trend over de afgelopen 12 jaar. Over de periode 1990 – 2018 is het aantal echter met < 5% per jaar toegenomen. In provincie Overijssel is het aantal roodborsttapuiten over de periode 1990 – 2018 toegenomen met > 5% per jaar en over de afgelopen 12 jaar met < 5% per jaar. Landelijk geldt er over de periode 1990 – 2018 en over de laatste 12 jaren een significante toename in aantallen met > 5% per jaar en is de staat van instandhouding is als gunstig beoordeeld.

De roodborsttapuit broedt van maart tot augustus nabij de grond in halfopen boerenland met greppels en ruige wegbermen of in hei en moeras. De roodborsttapuit is gevoelig voor verstoring door bijvoorbeeld recreatie. Echter, alleen waar dit frequent en op korte afstand (< 100 meter) van een nestlocatie plaatsvindt, treedt waarneembare verstoring op.⁹⁵⁰ Langs wegen en paden waarlangs gerecreëerd wordt, is echter geen afname in broeddichtheid waargenomen zodat optische verstoring geen belangrijke factor lijkt te zijn.⁹⁵¹ In hoeverre de roodborsttapuit verstoord wordt door het geluid van een geweerschot is onbekend maar, gezien de lage frequentie van schoten, is deze verstoring naar verwachting beperkt;

⁹⁴⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31)

⁹⁴⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31)

⁹⁴⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 31)

⁹⁴⁹ Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 38)

⁹⁵⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 35)

⁹⁵¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 35)

zangvogels zijn, voor zover bekend, met name gevoelig voor continue geluidsverstoring, zoals veroorzaakt door verkeer.⁹⁵² Ook geldt voor zangvogels dat, hoewel er aanvankelijk een gedragsmatige of fysiologische respons op de verstoring waarneembaar kan zijn, zangvogels in het algemeen veelal snel gewend raken aan verstoringbronnen wanneer deze geen duidelijk gevaar opleveren. In witoogvireos leidde experimentele verstoring, inclusief het door onderzoekers met lawaai najagen door een territorium van individuen, niet tot significante energetische kosten of een versnelde hartslag vergeleken met niet-verstoorde individuen.⁹⁵³ Ook gingen oudervogels tijdens de verstoring veelal gewoon door met ouderlijke taken als incuberen van eieren en het voeren van jongen. Twee van de vijf mannetjes verlieten hun territorium echter na langdurige, gevarieerde verstoring. In beide gevallen betrof het een recent in het gebied gearriveerd mannetje in de vroege fase van de broedperiode (ongepaard en nest-bouwend). De auteurs van deze studie suggereren in een vervolgartikel dat vergelijkbare reacties verwacht kunnen worden voor andere zangvogels en kort levende dieren.⁹⁵⁴

Het overgrote deel van de waargenomen broedgevallen op de Sallandse Heuvelrug is op > 300 m vanaf de Natura 2000-begrenzing vastgesteld, zodat eventuele geluidsverstoring slechts zeer beperkt zou kunnen optreden en geen significante gevolgen zal hebben.⁹⁵⁵ Omdat de roodborsttapuit bovendien beperkt gevoelig is voor optische verstoring, de huidige aantallen zowel provinciaal als landelijk toenemen en de staat van instandhouding gunstig is, kunnen significante effecten van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot op voorhand worden uitgesloten.⁹⁵⁶

Ons oordeel

Er is geen ruimtelijke overlap in het broed- en foerageerhabitat van de roodborsttapuit en de agrarische percelen waar de handeling schadebestrijding op ganzen plaatsvindt. Afschot van ganzen vindt plaats op intensief bewerkte agrarische percelen.⁹⁵⁷

Significante verstoringen van de handeling op roodborsttapuiten zijn uit te sluiten. Significante verstoringseffecten zijn uitgesloten, en er zijn geen nadere maatregelen noodzakelijk.

Conclusie effectbepaling

Op grond van bovenstaande kunnen significant negatieve effecten en habitattypen en habitatsoorten uitgesloten worden.

Beoordeling aangevraagde handeling

Voor het Natura 2000-gebied Sallandse Heuvelrug geldt dat significant negatieve effecten op kwalificerende habitattypen en -soorten uitgesloten zijn. Voor het Natura 2000-gebied, *Sallandse Heuvelrug*, geldt dat niet op voorhand uitgesloten kon worden dat de activiteiten een effect op de instandhoudingsdoelstellingen zouden hebben. Uit de passende beoordeling blijkt echter dat significant negatieve effecten op kwalificerende habitattypen en kwalificerende soorten uitgesloten zijn.

⁹⁵² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 35)

⁹⁵³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 35)

⁹⁵⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 35)

⁹⁵⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 35)

⁹⁵⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 35)

⁹⁵⁷ Boerema en Van den Brink, Schadebestrijding ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober, kenmerk 2015.vtSBN2000zomer, 2015 (blz. 38)

B1.1.11 Toetsing van de effectenbeoordeling gebied 'Engbertsdijksvenen'

De activiteit is getoetst aan de effecten op alle instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen. De betreffende instandhoudingsdoelen zijn weergegeven in <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteiten (paragraaf A1.1) en de effectbeoordeling daarvan (zie eerdere paragraaf) blijkt dat op een beperkt aantal doelstellingen van het betrokken gebied effecten te verwachten zijn.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteit en de toetsing daaraan blijkt dat negatieve effecten door verstoring op de volgende soorten, niet kunnen worden uitgesloten:

Tabel: samenvatting instandhoudingsdoelen voor effectbeoordeling

Gebied	Instandhoudingsdoel
Engbertsdijksvenen	Broedvogelsoorten Geoorde fuut
	Niet-broedvogelsoorten Toendrarietgans Kraanvogel

Hieronder wordt uw aanvraag getoetst aan de beoordelingskaders vanuit de Wet natuurbescherming en het aanwijzingsbesluit van het betrokken Natura 2000-gebied binnen de provinciegrens van Overijssel.

Beoordeling aangevraagde activiteiten

In deze paragraaf gaan we in op de effecten op de soorten uit vorige tabel. Als effecten met maatregelen kunnen worden voorkomen, leggen we dat vast in voorschriften in de vergunning. Dit wordt in onderstaande tekst gemotiveerd.

Effecten op broedvogels

De activiteit is aangevraagd van 1 maart tot 1 oktober. Het broedseizoen verschilt per vogelsoort maar is voor veel soorten in de periode van 15 maart tot 15 juli. Sommige soorten broeden ook al op 1 maart. Onder broeden wordt ook verstaan de vestigingsfase, dus in de periode van balts en nestbouw. Voor de duur en het tijdstip van de broedperiode gaan wij uit van de *Natuurkalender van het ministerie van LNV*.⁹⁵⁸

In de onderstaande tabel staan alle broedvogels met een instandhoudingsdoel voor het Natura 2000-gebied waarop een effect mogelijk is.

Aangewezen broedvogels en broedperiode:

Broedvogels
Geoorde fuut.

Effecten op de Geoorde fuut

De doelstelling voor de geoorde fuut in het gebied Engbertsdijksvenen is een populatie van tenminste 25 broedgevallen en behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied. Vanaf 1990 is geen significante aantalsverandering waarneembaar in het gebied Engbertsdijksvenen, terwijl de populatie over de afgelopen 12 jaar een significante afname van meer dan 5% per jaar vertoont. Het gemiddelde aantal broedende geoorde futen over de periode 2014 tot en met 2018 is 6 en ligt daarmee ver onder het instandhoudingsdoel.

Hoewel de landelijke trend ook positief is met een significante toename van < 5% per jaar over de periode 1990-2018 en een gunstige staat van instandhouding, is er over de afgelopen 12 jaar geen significante aantalsverandering meer terwijl de populatieomvang in Engbertsdijksvenen sneller

⁹⁵⁸ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://mijn.rvo.nl/documents/20448/80143/Natuurkalender+voor+vogels/86d1570c-bf66-4157-bc97-a126ccde22d5>

afgenomen is dan de landelijke trend. Het toekomstperspectief is dan ook matig ongunstig en de lokale staat van instandhouding is zeer ongunstig. De reden voor deze lokale afname is onduidelijk, maar heeft mogelijk te maken met het aantal kokmeeuwkolonies waar het broeden van de geoorde fuut vaak aan gekoppeld is.⁹⁵⁹

De geoorde fuut broedt van half april tot half juli. Verstoring van watervogels is variabel. Met name grondelende eenden lijken gevoelig voor verstoring door bijvoorbeeld jacht, terwijl duikeenden bij dergelijke verstoring veelal slechts verplaatsen om elders te foerageren.⁹⁶⁰ Verstoring van soorten die zich vooral op het open water ophouden, zoals de geoorde fuut, is minder waarschijnlijk.⁹⁶¹ Jacht nabij watervogels kan leiden tot een lokale herverdeling van vogels.⁹⁶²

Verder keren watervogels na verstoring door jacht veelal tamelijk gauw, binnen enkele dagen, weer terug.⁹⁶³ Hoewel voor de nauwverwante Australische dodaars een verstoringsafstand bij experimentele benadering door een persoon van circa 23 meter is vastgesteld,⁹⁶⁴ is de geoorde fuut echter relatief verstoringsgevoelig en met name tijdens de ruiperiode is rust van belang. Maar omdat de soort veelal in afgesloten reservaten broedt, is de invloed van verstoring naar verwachting beperkt. De geoorde fuut broedt in rijkelijk begroeide, kleine, ondiepe wateren met riet of zegge begroeide oevers. Deze locaties liggen in het centrum van Engbertsdijkerven in de grotere plassen en niet op korte afstand (< 300 m) van agrarische percelen waar verjaging plaatsvindt.

Broedende geoorde futen zullen daarom niet optisch of vanwege geluid verstoord worden door de verjaging van ganzen met ondersteunend afschot. Significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de Natura 2000-doelstellingen kunnen worden uitgesloten.

Ons oordeel

Met name tijdens de ruiperiode zijn de vogels gevoelig voor verstoring. In de broedtijd is de gevoeligheid voor verstoring in zijn leefgebied (dan kleine wateren met veel oevervegetatie) matig groot.⁹⁶⁵ De kritische verstoringsperiode van het broeden loopt van 1 april tot 1 september.⁹⁶⁶

De broedparen concentreren zich in Engbertsdijkerven tot een beperkt aantal plekken in het veengebied. Het gaat om een vrij grote plas in het centrale deel van het veen, ten zuidoosten van de hoogveenkern en om de grotere plassen in het zuidelijk plassegebied.

De grotere ondiepe zoetwaterplassen liggen op meer dan 300 meter van deze agrarische percelen. Daardoor zijn verstoringen in de dagperiode op broedende, foeragerende en ruiende geoorde futen door schadebestrijdingsacties op ganzen op agrarisch in gebruik zijnde percelen die *buiten* de begrenzing van het Natura 2000-gebied liggen, uit te sluiten.

Op agrarisch in gebruik zijnde percelen die *binnen* de begrenzing van het Natura 2000-gebied liggen, zijn significante verstoringen door de handeling echter niet uit te sluiten. De grotere ondiepe zoetwaterplassen liggen namelijk op minder dan 300 meter van deze agrarische percelen. Significante verstoringen door de handeling (schieten van ganzen) zijn alleen op agrarische percelen die *binnen* de begrenzing van het Natura 2000-gebied liggen, in de kritische verstoringsperiode van 1 april tot 1 september, in de dagperiode niet op voorhand uit te sluiten. Dit effect is mogelijk significant gezien de lokale zeer ongunstige staat van instandhouding van de geoorde fuut.

Om significante verstoringen die kunnen ontstaan op geoorde futen door het schieten van ganzen in de kritische periode, te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de volgende maatregel in een voorschrift vast:

⁹⁵⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 14)

⁹⁶⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15)

⁹⁶¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15)

⁹⁶² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15)

⁹⁶³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15)

⁹⁶⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 15)

⁹⁶⁵ Zie ook 'Profielen Vogels; Geoorde Fuut' op Synbiosys

⁹⁶⁶ Natuurkalender broedvogels van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

- In de periode 1 april tot 1 september mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden op agrarische percelen die *binnen* de begrenzing van het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen liggen.

Effecten op niet-broedvogels

Effecten op de Toendrarietgans als niet-broedvogel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.000 vogels (seizoensmaximum). Volgens de toelichting van het aanwijzingsbesluit zijn de aantallen toendrarietganzen zijn niet van nationale of internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaapplek. Trendgegevens sinds 2006/2007 zijn niet beschikbaar (sovon.nl/nl/gebieden). Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijke staat van instandhouding is gunstig en de internationale populatieomvang is stabiel.

Doelstellingen zijn dus het behoud in omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie omvang van 4.000 individuen (seizoensmaximum). In de periode 2013-2018 is een gemiddeld seizoensmaximum van 7.293 individuen foeragerend waargenomen; het doel wordt dus ruim gehaald. In het Natura 2000-gebied is een trend van significante toename van >5 % per jaar (sovon.nl/nl/gebieden).

De toendrarietgans trekt in februari weer weg uit Nederland.⁹⁶⁷ Enkele individuen verblijven ook na februari en in het zomerhalfjaar in Nederland, maar dat betreft vaak verzwakte individuen.⁹⁶⁸ De toendrarietgans is dus (vrijwel) niet aanwezig in de periode van 1 maart tot 1 oktober. Bovendien geldt dat, voor zover deze nog aanwezig zijn in maart, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn bij verstoring omdat ze in deze periode weinig plaatsgebonden zijn.⁹⁶⁹

Er is met zekerheid vast te stellen dat de activiteit geen significante effecten heeft op de toendrarietgans.
970 971

Ons oordeel

De landelijke staat van instandhouding van de toendrarietgans is gunstig.⁹⁷² Het gebied de Engbertsdijksvenen heeft voor de toendrarietgans een functie als rust- en slaapplek. Het gaat hierbij uitsluitend om de wintergasten uit het hoge noorden die in ons land doortrekken of overwinteren.⁹⁷³ De toendrarietgans trekt in februari weer weg uit Nederland.⁹⁷⁴ Vanaf maart zijn vrijwel geen toendrarietganzen meer in Overijssel. Uit de telgegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) lijkt dat er de laatste vijf jaar in geheel Overijssel in de maand maart gemiddeld 1,6 toendrarietgans in *heel Overijssel* geteld zijn. Wij kunnen instemmen met de conclusie uit de passende beoordeling van Sweco dat: "De toendrarietgans is dus (vrijwel) niet aanwezig in de periode van 1 maart tot 1 oktober."

Significante verstoringseffecten kunnen worden uitgesloten

⁹⁶⁷ <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/toendrarietgans>

⁹⁶⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

⁹⁶⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

⁹⁷⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 51)

⁹⁷¹ *Passende Beoordeling Faunabeheerplan Overijssel – beheer kolgans, grauwe gans en brandgans in de winterperiode*, TAUW, 27 september 2019 (blz. 35)

⁹⁷² <https://www.sovon.nl/nl/soort/1574>

⁹⁷³ *Beheerplan Natura 2000 Rijntakken* (038), December 2018 (blz. 88)

⁹⁷⁴ <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/toendrarietgans>

Effecten op de Kraanvogel als niet-broedvogel

Volgens het aanwijzingsbesluit is het doel van het besluit het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied. Volgens de toelichting van het aanwijzingsbesluit zijn de aantallen kraanvogels van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als slaappleats. De Engbertsdijksvenen, Strabrechtse Heide & Beuven en de Groote Peel leveren de grootste bijdrage voor pleisterende kraanvogels. De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig vanwege de afname van het aantal pleisterplaatsen. De aantallen in de monitoringsgebieden nemen echter niet significant af, zodat een herstelopgave voor de populatie in de aangewezen gebieden niet aan de orde is.

Voor de kraanvogel is het instandhoudingdoel behoud omvang en kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied is met name van betekenis als slaappleats. In de periode 2013-2018 verbleven hier gemiddeld 71 vogels (seizoensmaxima; gegevens SOVON). Wanneer er kraanvogels aanwezig zijn gelijktijdig met uitvoering van de activiteit zijn, gezien de sterke verstoring gevoeligheid van de kraanvogel, effecten niet op voorhand uitgesloten.

Voor de kraanvogel zijn significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot niet op voorhand uit te sluiten vanwege de hoge verstoring gevoeligheid (een verstoringafstand van 500 meter) en de beperkte uitwijkmogelijkheden. Er is voor het gebied Engbertsdijksvenen geen aantalsdoelstelling, maar wel geldt een behoud van de omvang en kwaliteit van het leefgebied. Door de met de verjaging gepaard gaande (geluids-)verstoring kan deze doelstelling bij aanwezigheid van kraanvogels niet worden gegarandeerd. Daarom zijn er in het Natura 2000-beheerplan van Engbertsdijksvenen beperkingen opgenomen met betrekking tot het gebruik van een geweer om significant negatieve effecten op de kraanvogel uit te kunnen sluiten (RVO 2016, herziening jan 2019).

Deze beperkingen zijn als volgt vastgesteld:

- Jaarrond mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen worden geschoten op agrarische percelen die binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen liggen.
- In de periode 1 oktober tot en met 30 april mag er in een zone van vier kilometer buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden op agrarische percelen, indien er een kraanvogel(-s) foerageert binnen een afstand van 500 meter van de afschotlocatie.

Indien aan deze voorwaarden wordt voldaan zijn significante effecten op kraanvogel uitgesloten.

In de periode mei tot en met september zijn er vrijwel geen niet-broedende, overtrekkende kraanvogels meer aanwezig in Nederland. Bij inachtneming van hierboven genoemde beperkingen kunnen significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op de kraanvogel als niet-broedvogel daarom worden uitgesloten.

Ons oordeel

Verstoring in de winterperiode (maart) is van zonsopkomst tot 12:00 uur 's middags op de van belang zijnde foerageerplaatsen mogelijk. De lokale en de landelijke staat van instandhouding van de kraanvogel is zeer ongunstig, de bovenregionale staat van instandhouding is ongunstig. De belangrijkste beperkende factor is waarschijnlijk de achteruitgang van rust. De kraanvogel is extreem gevoelig voor elke vorm van menselijke verstoring. Door verstoring op de foerageerplaatsen kan de functie van het Natura 2000-gebied als slaappleats voor deze soort gevaar lopen.

Meestal leggen de kraanvogels in ons land enkele kilometers af tussen slaappleats en voedselterrein. De kwaliteit en omvang van het leefgebied moet behouden blijven. Hoewel het daadwerkelijke aantal schadebestrijdingsacties zeer gering is, is significante verstoring niet uit te sluiten. Het is niet uit te sluiten dat de *functie als slaappleats* van de Engbertsdijksvenen voor de kraanvogel in gevaar komt, doordat de vogels op de foerageergebieden verstoord worden.

In het Natura 2000-beheerplan van Engbertsdijkswen zijn de volgende beperkingen opgenomen met betrekking tot het gebruik van een geweer om significant negatieve effecten op kraanvogel te voorkomen (RVO, 2019). Te weten: ⁹⁷⁵

1. Jaarrond mag er niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen worden geschoten op agrarische percelen die binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Engbertsdijkswen liggen
2. In de periode 1 oktober tot en met 30 april mag er in een zone van vier kilometer buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied Engbertsdijkswen niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden op agrarische percelen indien er een kraanvogel(-s) foerageert binnen een afstand van 500 meter van de afschotlocatie

Om significante verstoring te voorkomen is het gebruik van de vigerende ontheffing voor het schieten van grauwe ganzen en kolganzen op de agrarische percelen in een zone van vier kilometer *buiten* de begrenzing van het Natura 2000-gebied Engbertsdijkswen in de periode 1 maart tot 1 mei slechts mogelijk indien een afstand van minimaal 500 meter in acht genomen wordt ten opzichte van foeragerende kraanvogels. ⁹⁷⁶ Ook mag in deze periode niet binnen het N2000-gebied te worden geschoten. Om dit te formaliseren leggen wij bovenstaande beperkende maatregelen in de uitvoering vast in de voorschriften 42 en 43 van onze beschikking:

- In de periode 1 maart tot 1 oktober mag binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Engbertsdijkswen op agrarische percelen niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden.
- In de periode 1 maart tot 1 mei mag er in een zone van vier kilometer *buiten* de begrenzing van het Natura 2000-gebied Engbertsdijkswen niet op grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen geschoten worden op agrarische percelen indien er een kraanvogel(-s) foerageert binnen een afstand van 500 meter van de afschotlocatie. De vier kilometer zone is in bijlage 3 aangegeven.

Conclusie effectbepaling

Op grond van bovenstaande kunnen significant negatieve effecten en habitattypen uitgesloten worden. Voor een kwalificerende soort zijn significant negatieve effecten niet uit te sluiten, namelijk: *geoorde fuut* en *kraanvogel*.

Beoordeling aangevraagde handeling

Voor het Natura 2000-gebied Engbertsdijkswen, geldt dat significant negatieve effecten op kwalificerende habitattypen uitgesloten zijn. Voor een kwalificerende soort zijn significant negatieve effecten echter niet uit te sluiten (*geoorde fuut* en *kraanvogel*), en leggen wij beperkende maatregelen in de uitvoering vast in de voorschriften van onze beschikking. Met deze beperkende maatregelen kunnen significant negatieve effecten worden uitgesloten.

⁹⁷⁵ Natura 2000-Beheerplan Engbertsdijkswen (040), mei 2016, gedeeltelijke herziening januari 2019. (blz. 103)

⁹⁷⁶ Nadere effectbeoordeling gebruik ganzenontheffing Provincie Overijssel, Eelerwoude, Projectnummer: 7318, 19-08-2015 (blz. 46)

B1.2 Samenvatting verzachtende maatregelen in de aanvraag

Voor de onderstaande Natura 2000-gebieden zijn significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen door de activiteit van schadebeheer en bestrijding met behulp van ondersteunend afschot van grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen niet uit te sluiten.

Natura 2000-gebied	Doelsoort
Rijntakken:	bever, aalscholver, roerdomp, woudaap, porseleinhoen, kwartelkoning, watersnip, zwarte stern, kleine zwaan, wilde zwaan, kolgans, en grauwe gans
Wieden:	roerdomp, bruine kiekendief, porseleinhoen, kwartelkoning, watersnip, paapje, kleine zwaan, kolgans
Weerribben:	roerdomp, purperreiger, porseleinhoen, watersnip
Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht:	roerdomp, porseleinhoen, kwartelkoning, zwarte stern, kleine zwaan, kolgans
Zwarte meer:	roerdomp, purperreiger, porseleinhoen, kleine zwaan, kolgans
Ketelmeer & Vossemeer:	roerdomp, porseleinhoen, kleine zwaan, kolgans
Veluwerandmeren	roerdomp
Engbertsdijkvenen:	geoorde fuut, kraanvogel

Mitigerende maatregelen:

Om significante verstoring door de activiteit van de doelsoorten te voorkomen worden mitigerende maatregelen voorgesteld. Deze maatregelen zijn gebaseerd op verstoringafstanden en op de intensiteit van de verstoring op geluidsniveau en intensiteit in ruimte en tijd.

B1.3 Cumulatieve effecten

B1.3.1 Beschrijving cumulatieve effecten in de aanvraag

Omdat niet voor alle soorten effecten zijn uit te sluiten is een beoordeling van de eventuele cumulatieve gevolgen van andere plannen en projecten verplicht. Dit is alleen relevant voor die effecten die zelfstandig niet significant zijn maar - met inbegrip van de effecten van andere plannen en projecten - mogelijk wel. Dit gebeurt op basis van reeds vergunde maar nog niet uitgevoerde projecten. De mate waarin verjaging met ondersteunend afschot verstoring kan veroorzaken, hangt ook samen met de verstoring in cumulatie met andere bronnen van verstoring. Dit kan bijvoorbeeld verkeer, recreatie of bouwwerkzaamheden betreffen. Cumulatie kan enerzijds leiden tot een versterkt verstoringseffect, waarbij gecumuleerde verstoring leidt tot het overschrijden van grenzen van tolerantie voor verstoring. Het is echter ook mogelijk dat er gewinning aan verstoring kan optreden wat de mate van verstoring in sommige soorten aanzienlijk kan beperken. Een dergelijk effect is zichtbaar in soorten als fuut, krakeend of kuifeend, welke veelvuldig in het stedelijk gebied voorkomen en waar ze beperkt gevoelig zijn voor verstoring. In rustige natuurgebieden kan bijvoorbeeld geluid of benadering wel een verstoringseffect hebben.⁹⁷⁷

Omdat niet voor alle soorten broedvogels en niet-broedvogels verstoring door verjaging met ondersteunend afschot is uit te sluiten, is een beoordeling van mogelijke effecten in cumulatie met andere plannen en projecten noodzakelijk. Alleen voor soorten waarvoor significante negatieve effecten van verjaging in isolatie van andere activiteiten kunnen worden uitgesloten maar waarvoor verjaging wel verstoring kan werken en in combinatie met andere verstoringseffecten in of nabij het gebied waarin deze soorten voorkomen wel zou kunnen leiden tot significante verstoring, is deze beoordeling relevant. In tabel 1 is aangegeven om welke soorten broedvogels het gaat naast de niet-broedvogels in tabel 2.⁹⁷⁸

⁹⁷⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁷⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

Tabel 1 Broedvogels waarvoor effecten van verstoring in cumulatie met andere werkzaamheden worden beoordeeld

broedvogelsoort	Natura 2000-gebied
Purperreiger	De Wieden
Blauwborst	Rijntakken
Snor	De Wieden
	Zwarte Meer
Grote karekiet	De Wieden
	Rijntakken
	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht
	Zwarte Meer

Tabel 2 Niet-broedvogels, waarvoor effecten van verstoring in cumulatie met andere werkzaamheden worden beoordeeld

Niet-broedvogel	De Wieden	Engbertsdijkvenen	Ketelmeer & Vossemeer	Rijntakken	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	Veluwerandmeren	Zwarte Meer
A005 - Fuut	x		x	x		x	x
A017 - Aalscholver	x		x	x		x	x
A027 - Grote zilverreiger						x	
A034 - Lepelaar			x				x
A037 - Kleine zwaan	x		x	x	x		x
A038 - Wilde zwaan				x			
A039 - Toendrarietgans		x	x	x			x
A041 - Kolgans	x		x	x	x		x
A043 - Grauwe gans	x		x	x			
A045 - Brandgans				x			
A048 - Bergeend				x			
A050 - Smient	x			x	x		
A051 - Krakeend	x		x	x			
A052 - Wintertaling			x	x			
A053 - Wilde eend							
A054 - Pijlstaart			x	x	x		
A056 - Slobeend				x	x		
A058 - Krooneend						x	
A059 - Tafeleend	x		x	x			
A061 - Kuifeend	x		x	x			
A067 - Brilduiker						x	
A068 - Nonnetje	x		x	x			
A070 - Grote zaagbek	x		x				
A094 - Visarend	x		x				
A125 - Meerkoet			x	x	x	x	x
A127 - Kraanvogel		x					
A130 - Scholekster				x			
A140 - Goudplevier				x			
A142 - Kievit				x			

A151 - Kemphaan				x			
A156 - Grutto			x	x	x		x
A160 - Wulp				x			
A162 - Tureluur				x			
A190 - Reuzenstern			x				
A197 - Zwarte stern							x

Voor niet-broedvogels geldt dat er voldoende uitwijkmogelijkheden moeten zijn bij eventuele verstoring door verjaging met ondersteunend afschot, wat mogelijk beperkt zou kunnen worden door andere werkzaamheden naast de verjaging met ondersteunend afschot.

Uitzondering zijn de kleine zwaan en toendrarietgans, welke (vrijwel) niet aanwezig zijn in de periode 1 maart – 1 oktober (zie 2.3.1), en de visarend en meerkoet. Hoewel visarenden een voorkeur vertonen voor rustige gebieden waar het voortplantingssucces vaak hoger is en ze ernstig verstoorde gebieden mijden, is de visarend niet erg gevoelig voor verstoring door menselijke activiteiten en/of geluid.⁹⁷⁹ De meerkoet is niet gevoelig voor verstoring en komt dan ook veelvuldig voor in de stedelijke omgeving als ook in gebieden met veel recreatie.⁹⁸⁰

Voor de overige habitat- en vogelrichtlijnsoorten en typische soorten in het voorliggende rapport geldt dat effecten zijn uitgesloten, dat door middel van mitigatie effecten zijn uitgesloten, of dat projecten waarvan de effecten in cumulatie worden beoordeeld niet worden uitgevoerd in gebieden aangewezen voor een betreffende soort. Mogelijke effecten van de verjaging met ondersteunend afschot op deze soorten worden daarom niet beschouwd in cumulatie met andere projecten.⁹⁸¹

De projecten waarvoor cumulatieve verstoring wordt beoordeeld, betreffen de gebieden Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, Zwarte Meer, De Wieden en Rijntakken. Het gaat om de volgende reeds vergunde, maar nog niet afgeronde projecten:

1. uitvoeren van herstel- en instandhoudingsmaatregelen voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht;
2. inrichting, beheer en monitoring van nieuw in te richten watergangen voor het project Kadeversterking Kampereilanden, Dijkkring 101, Kampen (Natura 2000-gebied Zwarte Meer);
3. uitvoeren van interne PAS-maatregelen in Natura 2000-gebied De Wieden; en',
4. verondiepen van zandwinplassen Windesheim (Natura 2000-gebied Rijntakken).

Ad. 1 Uitvoeren van herstel- en instandhoudingsmaatregelen voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht⁹⁸²

In het kader van herstel- en instandhoudingsmaatregelen worden een aantal werkzaamheden uitgevoerd. In de vergunning zijn hiervan opgenomen:

- opschonen van watergangen;
- schonen van kolken;
- aanleg van ondiepe natuurvriendelijke oevers bij zandwinplassen;
- het vervangen van duikers.

De werkzaamheden worden uitgevoerd in 2020 en 2021 in de periode van 15 juli tot 15 maart waar de terreinomstandigheden in de winter dit toelaten. De werkzaamheden vinden overdag plaats en worden

⁹⁷⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁸⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁸¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁸² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

per deelgebied opgepakt, met uitzondering van de plagwerkzaamheden van riet. Dit wordt verdeeld over twee jaar om voldoende geschikt overwinteringsbiotoop voor de roerdomp te behouden.⁹⁸³

Mogelijke verstorende effecten

Mogelijke verstorende effecten op natuurwaarden bestaan uit optische, geluids-, licht- en mechanische verstoring. De grote karekiet broedt vanaf mei tot augustus, zodat de verstoring van broedende grote karekieten eventueel slechts deels tijdens het broedseizoen (van 15 juli tot augustus) op zou kunnen treden. De beoogde effecten van een veranderde overstromingsdynamiek, verondieping en vernatting van een aantal locaties worden verwacht positief uit te pakken voor de instandhoudingsdoelen van het gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht.⁹⁸⁴

Mogelijke effecten op broedvogels

Als gevolg van de werkzaamheden is er mogelijk een effect op grote karekiet (Provincie Overijssel 2019a). Het betreft alleen plaggen van riet. Andere werkzaamheden worden niet binnen geschikt leefgebied uitgevoerd. Door de werkzaamheden gefaseerd uit te voeren, blijft leefgebied voor de grote karekiet ook tijdens de uitvoering aanwezig. De grote karekiet komt in het gebied alleen voor in grote aaneengesloten oppervlaktes rietkraag en er zijn alleen broedgevallen bekend in de deelgebieden 7, 10 en 11.⁹⁸⁵

In deelgebieden 7 en 10 zal worden geplagd. Alternatieve broedgebieden waar reeds eerder is geplagd zijn het Veldiger buitenland en Brommert.

Uitvoering van de werkzaamheden kunnen wegens verstoring door geluid en optische verstoring en het plaggen van rietlanden leiden tot een tijdelijke vermindering van geschikt leefgebied voor de grote karekiet. Tijdens en tot 3 jaar na uitvoering van het plaggen is er op de locaties waar geplagd wordt, geen geschikt leefgebied. Pas na drie jaar na het plaggen zal er namelijk weer geschikt broedgebied zijn ontstaan. Verjaging met ondersteunend afschot zal op deze locaties dan ook niet leiden tot verstoring van de grote karekiet, zodat significant negatieve effecten ook in cumulatie kunnen worden uitgesloten.⁹⁸⁶

Mogelijke effecten op niet-broedvogels

De niet-broedvogels kolgans, smient, wilde eend, pijlstaart, meerkoet en grutto komen verspreid over de hele uiterwaarden voor, waarbij de 10 deelgebieden waarbinnen herstellen instandhoudingsmaatregelen worden uitgevoerd geen bijzondere meerwaarde hebben voor de niet-broedvogels.⁹⁸⁷ Omdat de werkzaamheden gefaseerd worden uitgevoerd, blijven er voldoende uitwijkmogelijkheden bestaan, ook in cumulatie met eventueel verstorende effecten van de verjaging met ondersteunend afschot.

Significant negatieve effecten op niet-broedvogels kunnen dus ook in cumulatie worden uitgesloten.⁹⁸⁸

⁹⁸³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁸⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁸⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁸⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁸⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁸⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

Ad. 2. Inrichting, beheer en monitoring van nieuw in te richten watergangen voor het project Kadeversterking Kampereilanden⁹⁸⁹

Ten behoeve van het project 'Kadeversterking Kampereiland – dijkkring 101' worden watergangen gedempt en/of verbreed in Natura 2000-gebied Zwarte Meer. Er wordt een onderwaterdam aangelegd met het doel predatoren van de grote modderkruiper tegen te houden.⁹⁹⁰

Mogelijke verstorende effecten

Een derde van de watergangen wordt jaarlijks geschoond, waardoor het minder geschikt wordt als leefgebied voor de grote modderkruiper. De werkzaamheden voorzien echter in het creëren van alternatief leefgebied voor de grote modderkruiper als er leefgebied door de werkzaamheden verloren gaat.⁹⁹¹

Mogelijke effecten op broedvogels

De grote modderkruiper is voedsel voor de purperreiger. Voor de purperreiger echter, zijn significante negatieve effecten van verstoring door verjaging met ondersteunend afschot in Natura 2000-gebied Zwarte Meer reeds op voorhand uit te sluiten door inachtneming van mitigerende maatregelen binnen een zone van 300 meter rondom het leefgebied van de purperreiger. Er worden geen verstorende effecten van de werkzaamheden op andere broedvogels, waaronder snor en grote karekiet, verwacht. Significante negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op broedvogels kunnen dus ook in cumulatie op voorhand kunnen worden uitgesloten.⁹⁹²

Mogelijke effecten op niet-broedvogels

De werkzaamheden zullen geen verstorende werking hebben op niet-broedvogels in het Natura 2000-gebied Zwarte Meer, zodat significante negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot op niet-broedvogels dus ook in cumulatie op voorhand kunnen worden uitgesloten.⁹⁹³

Ad.3. Uitvoeren van interne herstelmaatregelen in Natura 2000-gebied De Wieden⁹⁹⁴

In het kader van de uitvoering van interne herstelmaatregelen worden, verspreid over het Natura 2000-gebied De Wieden, een aantal werkzaamheden uitgevoerd. In de vergunning zijn hiervan opgenomen:⁹⁹⁵

- M4 Ontwikkelen Blauwgraslanden op voormalige landbouwgronden door afplaggen en/of verschrallen. Het betreft een circa 44 ha groot perceel in Wanneperveen tussen de Reeënweg en de Veldweg.
- M12 Ontbossen, maaibeheer, graven van sloten en greppels
- M13 Ontbossen; het graven en schonen van sloten en greppels
- M15 Schrapen

Voor M4 wordt een gemaal geplaatst, worden kades opgeworpen en wordt een damwand en stuw geplaatst. Ook worden er sloten en greppels gegraven. Uitmijnen leidt tot een cyclus van kali-gift, maaien en afvoeren dat drie tot vijf keer per jaar plaatsvindt. Tot slot wordt in juli of augustus maaisel uitgereden en het perceel met een eg of weidesleep opengetrokken.

⁹⁸⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁹⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁹¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁹² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁹³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁹⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁹⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

Voor M12 vindt het machinaal en handmatig verwijderen, versnipperen en afvoeren van bos voornamelijk plaats op percelen met Elzenbroekbos. Ten behoeve van de afvoer van bos en zuur regenwater en aanvoer van basenrijk water worden er sloten en greppels gegraven (M13). M13 wordt uitgevoerd op 75 ha.

Om bestaande blauwgraslanden in stand te houden, wordt kleinschalig bomen verwijderd, gehopperd en geplagd (M15). Ook wordt op 60 stroken, verspreid door De Wieden, machinaal geschraapt.

De vergunning is geldig vanaf inwerkingtreding van het besluit tot 31 december 2030.⁹⁹⁶

Mogelijke verstorende effecten

De werkzaamheden kunnen leiden tot optische, geluids- en mechanische verstoring van natuurwaarden.

Daarnaast wordt per jaar gedurende 10 dagen geïnundeerd, wat het perceel in Wanneperveen (M4) onaantrekkelijk maakt voor ganzen.

Mogelijke effecten op broedvogels

Het voorkomen van kwalificerende broedvogelsoorten in het plangebied voor M4 is uitgesloten, omdat er geen geschikt leefgebied voorkomt. M12, M13 en M15 worden uitgevoerd in de periode van september tot en met februari en dus buiten het broedseizoen.⁹⁹⁷ Een aantal maatregelen, zoals aanvullend maaibeheer onder M4, wordt echter deels ook in het broedseizoen uitgevoerd en de purperreiger kan tot half september nog nesten hebben. Om verstoring van broedvogels te voorkomen, worden echter maatregelen genomen.⁹⁹⁸ Bovendien ligt het huidige aantal purperreigers in De Wieden aanzienlijk boven het instandhoudingsdoel. Significant negatieve effecten van de verjaging met ondersteunend afschot kunnen dus ook in cumulatie met de uitvoering van de interne herstelmaatregelen worden uitgesloten.⁹⁹⁹

Mogelijke effecten op niet-broedvogels

Ook voor kwalificerende niet-broedvogelsoorten is er in het plangebied voor M4, M12, M13 en M15 geen geschikt leefgebied.¹⁰⁰⁰ Significant negatieve effecten van de verjaging met ondersteunend afschot op niet-broedvogels kunnen dus ook in cumulatie met de uitvoering van de interne herstelmaatregelen worden uitgesloten.¹⁰⁰¹

Ad. 4. Verondiepen van zandwinplassen Windesheim¹⁰⁰²

Om de natuurwaarden in de uiterwaarden Windesheim in het Natura 2000-gebied Rijntakken te vergroten, worden de plassen verondiept. In de vergunning is uitsluitend het verondiepen van de zandwinplassen vergund. De werkzaamheden zullen gefaseerd worden uitgevoerd om verstoring te verminderen. Er zijn in totaal zeven fases, waarvan één optioneel, de uitvoering waarvan elk ongeveer een half jaar duurt, afhankelijk van aanvoer van materiaal. De vergunning is verleend tot en met 1 september 2030.¹⁰⁰³

⁹⁹⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁹⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁹⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

⁹⁹⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

¹⁰⁰⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

¹⁰⁰¹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

¹⁰⁰² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

¹⁰⁰³ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

Mogelijke verstorende effecten

Tijdens de realisatiefase zijn voor enkele soorten tijdelijke negatieve effecten te verwachten, maar als gevolg van de uitvoeringsfasering worden deze effecten beperkt tot een deel van het gebied.¹⁰⁰⁴

Mogelijke verstorende effecten op natuurwaarden bestaan uit optische, geluids- en mechanische verstoring. In de directe omgeving zijn er echter alternatieve uitwijklocaties (Duursche Waarden, Hoenwaard, Tichelgaten Windesheim, Buitenwaarden Wijhe). De effecten van het plan op vogels zijn na de realisatiefase positief. Voor de meeste soorten geldt dat de omstandigheden om te broeden, foerageren of te rusten, toenemen als gevolg van de natuurlijkere, open inrichting en de zonering van recreatief medegebruik.¹⁰⁰⁵

Mogelijke effecten op broedvogels

Voor de beoordeling van cumulatie, zijn mogelijke verstorende effecten op de blauwborst en grote karekiet relevant. Beide soorten maken van het plangebied vrijwel geen gebruik.¹⁰⁰⁶ In de NDFF zijn voor de afgelopen 10 jaar slechts twee waarnemingen van de blauwborst geregistreerd en voor de grote karekiet geen. Significant negatieve effecten van de verjaging met ondersteunend afschot kunnen dus ook in cumulatie met de verondieping van de zandwinplassen worden uitgesloten.¹⁰⁰⁷

Mogelijke effecten op niet-broedvogels

De fuut en aalscholver komen in het gebied in relatief lage aantallen voor (Provincie Overijssel 2018), terwijl er voor deze soorten voldoende uitwijkmogelijkheden zijn in de omgeving. Ook de wilde zwaan komt niet structureel voor in het plangebied.¹⁰⁰⁸ Voor de fuut, aalscholver en wilde zwaan zullen effecten van verstoring daarom beperkt zijn. Bovendien wordt de realisatie gefaseerd uitgevoerd, zodat grote delen van het plangebied ook als uitwijkgebied gebruikt zullen kunnen worden.

Kolgans, grauwe gans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, wilde eend en meerkoet maken wel veel gebruik van het plangebied. Ook kleinere aantallen scholekster, goudplevier, kievit, kemphaan, grutto, wulp en tureluur komen voor in het plangebied om te rusten en foerageren. Deze soorten zouden tijdelijke verstoring kunnen ondervinden door de werkzaamheden. Ook voor deze soorten echter zijn er in de nabije omgeving voldoende uitwijkmogelijkheden. Omdat daarnaast de werkzaamheden gefaseerd worden uitgevoerd, wordt verstoring beperkt doordat grote delen van het plangebied ook tijdens de realisatie onverstoord zullen blijven. Significant negatieve effecten op niet-broedvogels van de verjaging met ondersteunend afschot kunnen dus ook in cumulatie met de verondieping van de zandwinplassen worden uitgesloten.¹⁰⁰⁹

Conclusie

Uit de beoordeling van de effecten van verstoring door cumulatie van verjaging met ondersteunend afschot met reeds vergunde projecten blijkt dat significant negatieve effecten ook in cumulatie kunnen worden uitgesloten voor broedvogels en niet-broedvogels.¹⁰¹⁰

B1.3.2 Toetsing cumulatieve effecten

Wij kunnen instemmen met de conclusie dat de effecten van verstoring door cumulatie van verjaging met ondersteunend afschot met reeds vergunde projecten geen significant negatieve effecten hebben voor

¹⁰⁰⁴ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

¹⁰⁰⁵ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

¹⁰⁰⁶ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

¹⁰⁰⁷ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

¹⁰⁰⁸ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

¹⁰⁰⁹ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

¹⁰¹⁰ Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, rnr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 58 e.v.)

broedvogels en niet-broedvogels. De aard van de projecten in combinatie met de mitigerende maatregelen die door de passende beoordeling voorgesteld worden leiden tot deze conclusie.

B1.4 Toetsing aan overige vereisten

Op basis van de Wnb¹⁰¹¹ houden wij bij onze besluiten rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Ook nemen we regionale en lokale bijzonderheden mee in de overweging. Wij zien geen aanleiding om de gevraagde toestemming te weigeren op basis van art. 1.10, derde lid Wnb.

B1.5 Eindconclusie toetsing

Door schadebestrijding van ganzen kunnen verschillende aangewezen doelsoorten verstoord worden, indien de soorten zich binnen de verstoringssafstand van de activiteit bevinden. Significante verstoringseffecten kunnen verschillende aangewezen doelsoorten daardoor niet geheel uitgesloten worden. Het betreft de volgende soorten in de volgende gebieden:

Natura 2000-gebied	Doelsoort
Rijntakken:	bever, aalscholver, roerdomp, woudaap, porseleinhoen, kwartelkoning, watersnip, zwarte stern, kleine zwaan, wilde zwaan, kolgans, en grauwe gans
Wieden:	roerdomp, bruine kiekendief, porseleinhoen, kwartelkoning, watersnip, paapje, kleine zwaan, kolgans
Weerribben:	roerdomp, purperreiger, porseleinhoen, watersnip
Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht:	roerdomp, porseleinhoen, kwartelkoning, zwarte stern, kleine zwaan, kolgans
Zwarte meer:	roerdomp, purperreiger, porseleinhoen, kleine zwaan, kolgans
Ketelmeer & Vossemeer:	roerdomp, porseleinhoen, kleine zwaan, kolgans
Veluwerandmeren	roerdomp
Engbertsdijkerven:	geoorde fuut, kraanvogel

Om significant negatieve verstoringseffecten door afschot van ganzen op bovenstaande aangewezen doelsoorten te voorkomen, leggen wij in deze vergunning de beperkende maatregelen in voorschrift vast. De mitigerende maatregelen dienen toegepast te worden waar significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, tenzij het Natura 2000-gebied door een dijk wordt begrensd en de activiteiten buiten het Natura 2000-gebied daardoor geen optische verstoringseffecten aan de binnendijkse zijde van die dijk veroorzaken en de potentiële geluidsverstoring door de dijk wordt gedempt.¹⁰¹²

De activiteiten leiden dan niet tot significant negatieve effecten op één van de instandhoudingsdoelen. De gevraagde vergunning voor de uitvoering van de activiteiten kan worden verleend. Aan de vergunning worden voorschriften verbonden om de uitvoering van maatregelen te borgen.

B2 Zienswijzen

B2.1 Bespreking van ingediende zienswijze

Op 24 april 2020 hebben wij een concept-vergunning aan de Faunabeheereenheid voorgelegd voor een reactie.¹⁰¹³ Op 30 april 2020 heeft de Faunabeheereenheid een reactie gegeven op de concept-vergunning.¹⁰¹⁴

¹⁰¹¹ Wnb, artikel 1.10, derde lid.

¹⁰¹² Passende Beoordeling verjaging van ganzen met ondersteunend afschot in de zomerperiode, SWECO, nr SWNL0256884, 18 februari 2020 (blz. 12)

¹⁰¹³ Ons kenmerk: 2020/0131315

¹⁰¹⁴ Ons kenmerk: 2020/0131277

De Faunabeheereenheid geeft aan dat zij een verduidelijking in de vergunning wil. Deze betreft de situatie waar sprake is van een dijk om het betreffende N2000 gebied, de dijk de begrenzing van de buffer is. De FBE verwijst daarbij naar de Passende beoordeling bladzijde 13:

"De mitigerende maatregelen dienen toegepast te worden waar significant negatieve effecten van verjaging met ondersteunend afschot niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, tenzij het Natura 2000-gebied door een dijk wordt begrensd en de activiteiten buiten het Natura 2000-gebied daardoor geen optische verstorende effecten aan de binnendijkse zijde van die dijk veroorzaken en de potentiële geluidsverstoring door de dijk wordt gedempt."

B2.2 Reactie op de zienswijzen

Ter verduidelijking van de reikwijdte van de mitigerende maatregelen in deze vergunning hebben wij voorschrift 44 toegevoegd:

- Indien het Natura 2000-gebied door een winterdijk begrensd wordt, kan op agrarische percelen die buiten het Natura 2000-gebied liggen, tot aan de winterdijk schadebeheer en bestrijding met behulp van het geweer zonder beperkingen plaatsvinden. Het betreft hier de volgende Natura 2000-gebieden: Rijntakken (Deelgebied Uiterwaarden IJssel), Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht, Zwarte Meer, Ketelmeer & Vossemeer en Veluwe Randmeren.

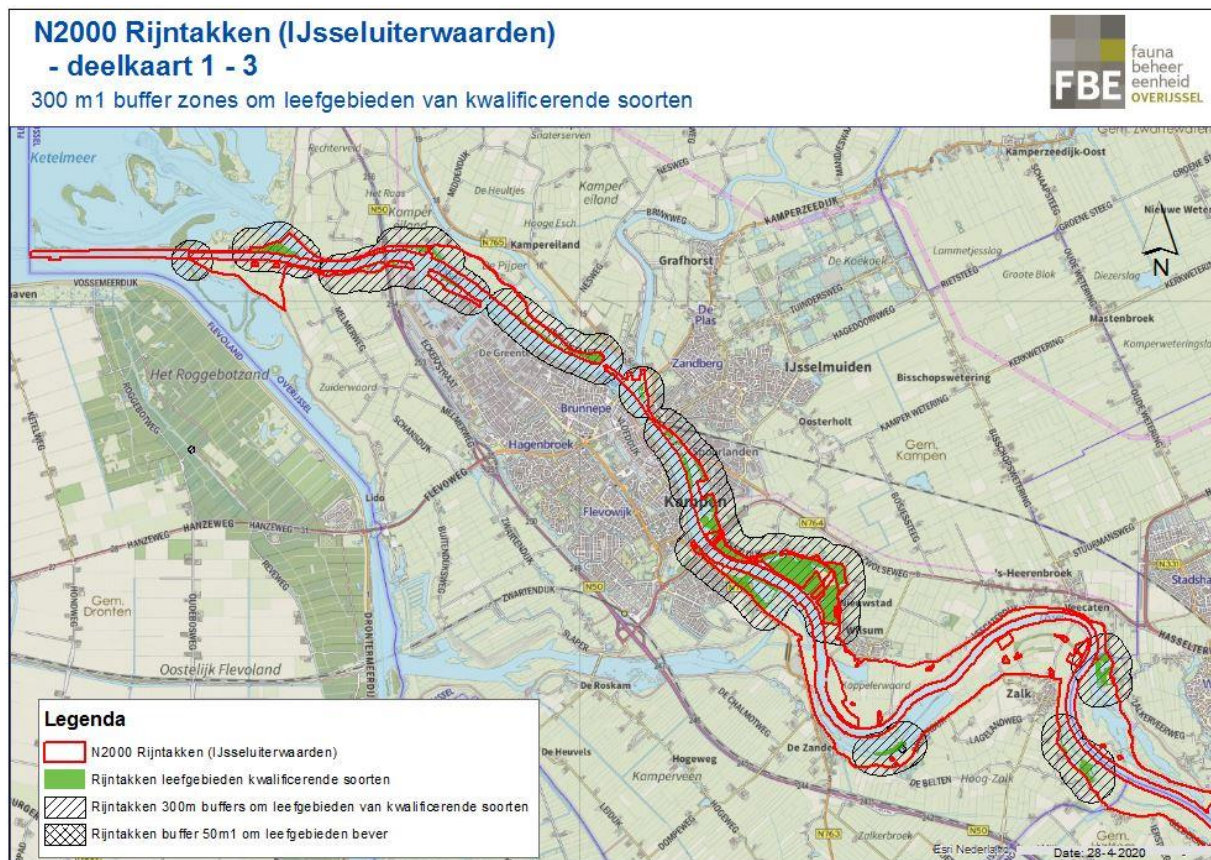
C SLOTCONCLUSIE NATURA 2000-GBIEDEN

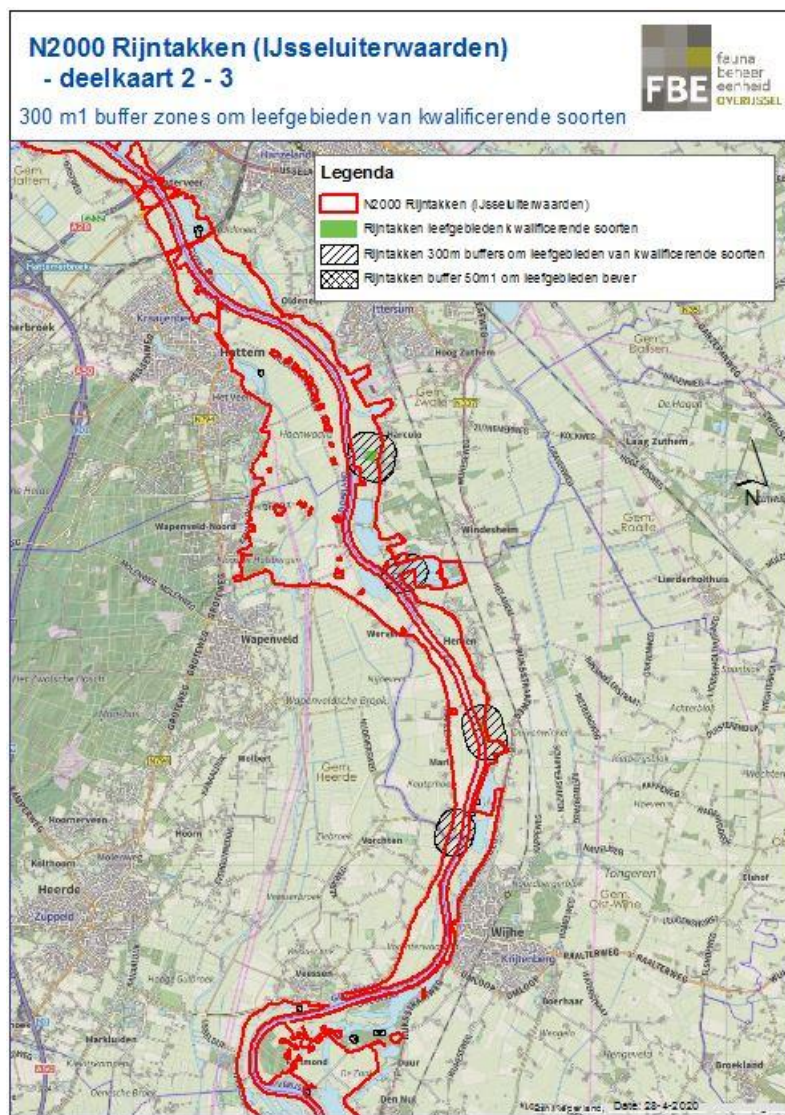
De activiteit (gebruik van de ontheffing voor het verjagen van grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen met behulp van 'ondersteunend afschot' in de periode 1 maart tot 1 oktober met behulp van het geweer, in het kader van schadebeheer en bestrijding, in Overijssel) brengt, na toepassing van mitigerende maatregelen, de instandhoudingsdoelen voor de betrokken Natura 2000-gebieden niet in gevaar. Vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming –onderdeel gebieden kan voor de Natura 2000-gebieden *Rijntakken* (deelgebied Uiterwaarden IJssel), *De Wieden*, *Weerribben*, *Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht*, *Zwarte meer*, *Ketelmeer & Vossemeer*, *Veluwe Randmeren*, en *Engbertsdijkerven* in Overijssel, onder voorwaarden, worden verleend.

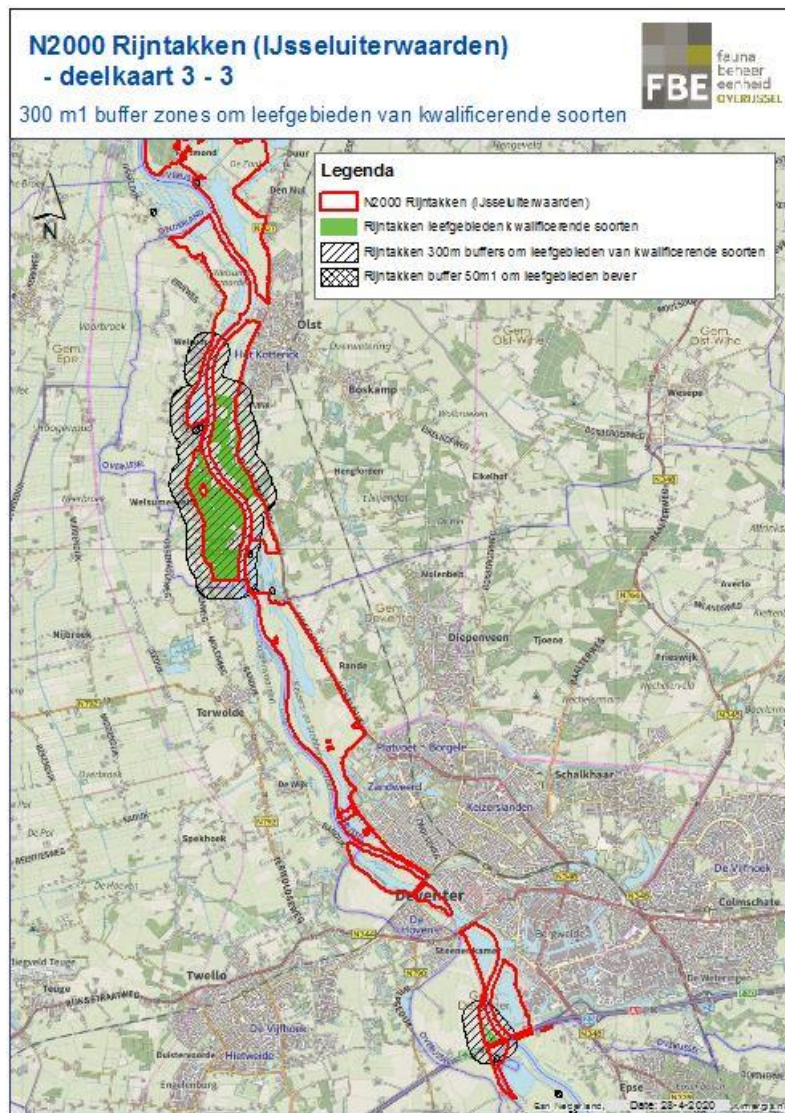
Voor de Natura 2000-gebieden *Sallandse Heuvelrug*, geldt dat niet op voorhand uitgesloten kon worden dat de activiteiten een effect op de instandhoudingsdoelstellingen zouden hebben. Uit de passende beoordeling blijkt echter dat significant negatieve effecten op kwalificerende habitattypen en kwalificerende soorten uitgesloten zijn.

Voor alle gebieden in Overijssel die alleen als habitatgebied aangewezen zijn, geldt dat significant negatieve effecten op kwalificerende habitattypen en kwalificerende habitatsoorten uitgesloten zijn. U heeft geen Wet natuurbeschermingsvergunning nodig voor deze gebieden.

BIJLAGE 3 – KAARTEN MET BUFFERZONES

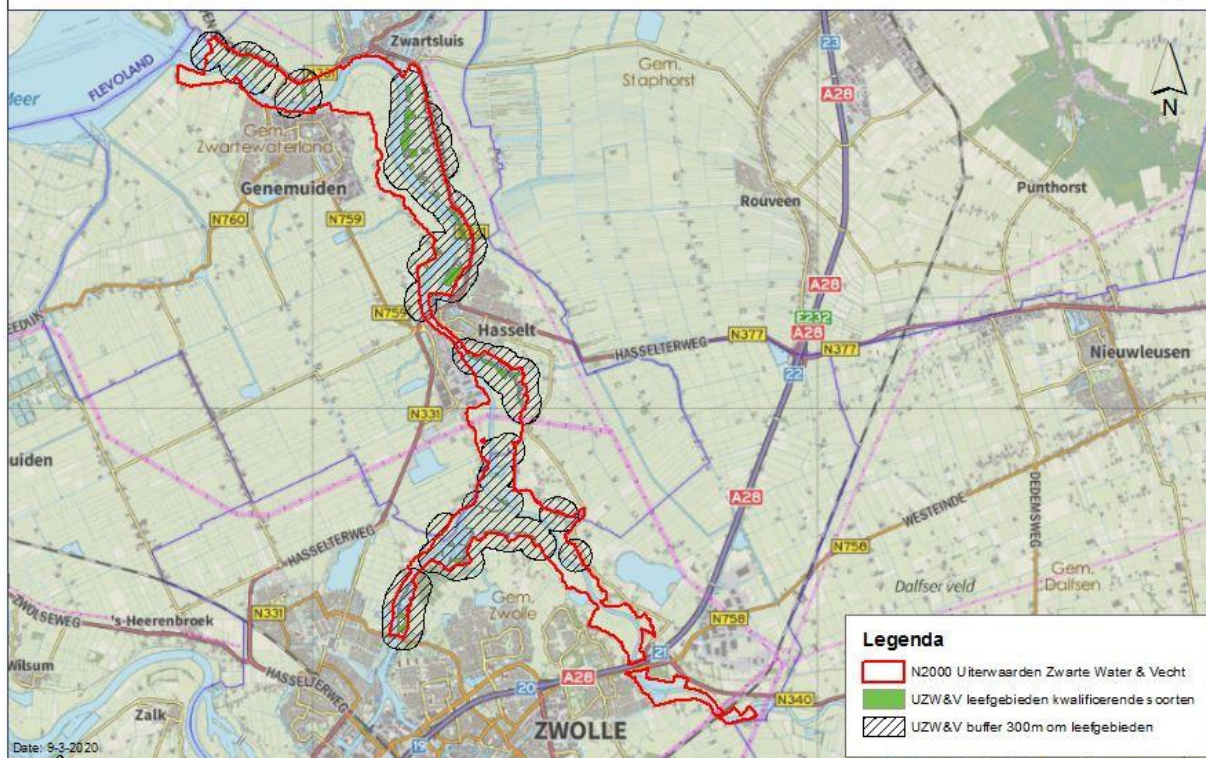

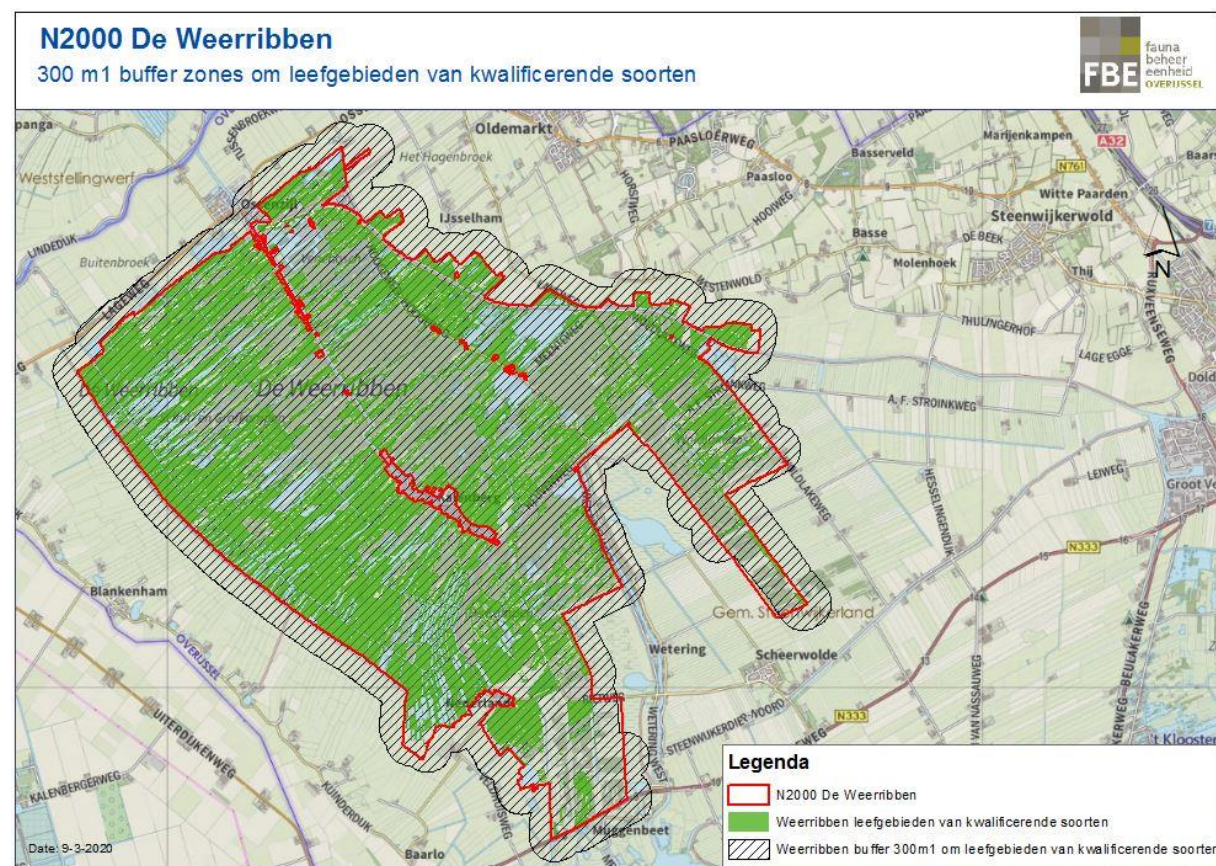

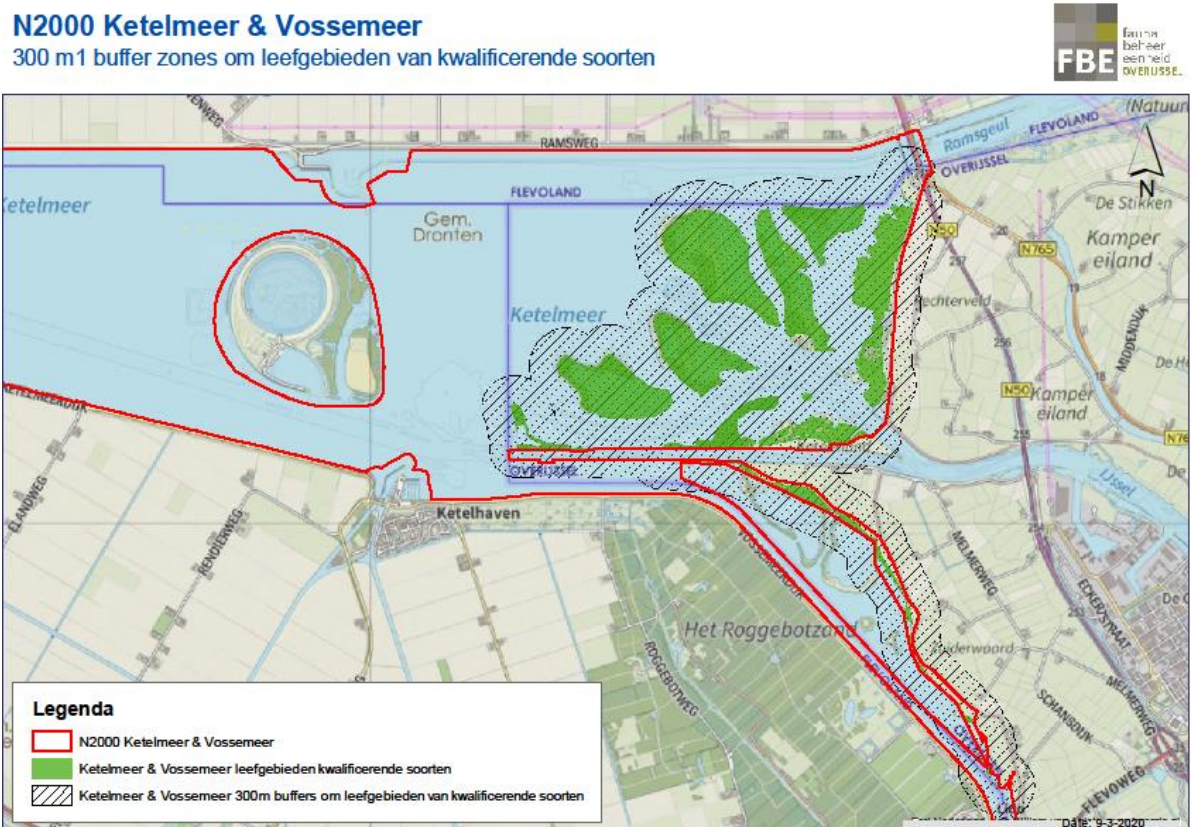
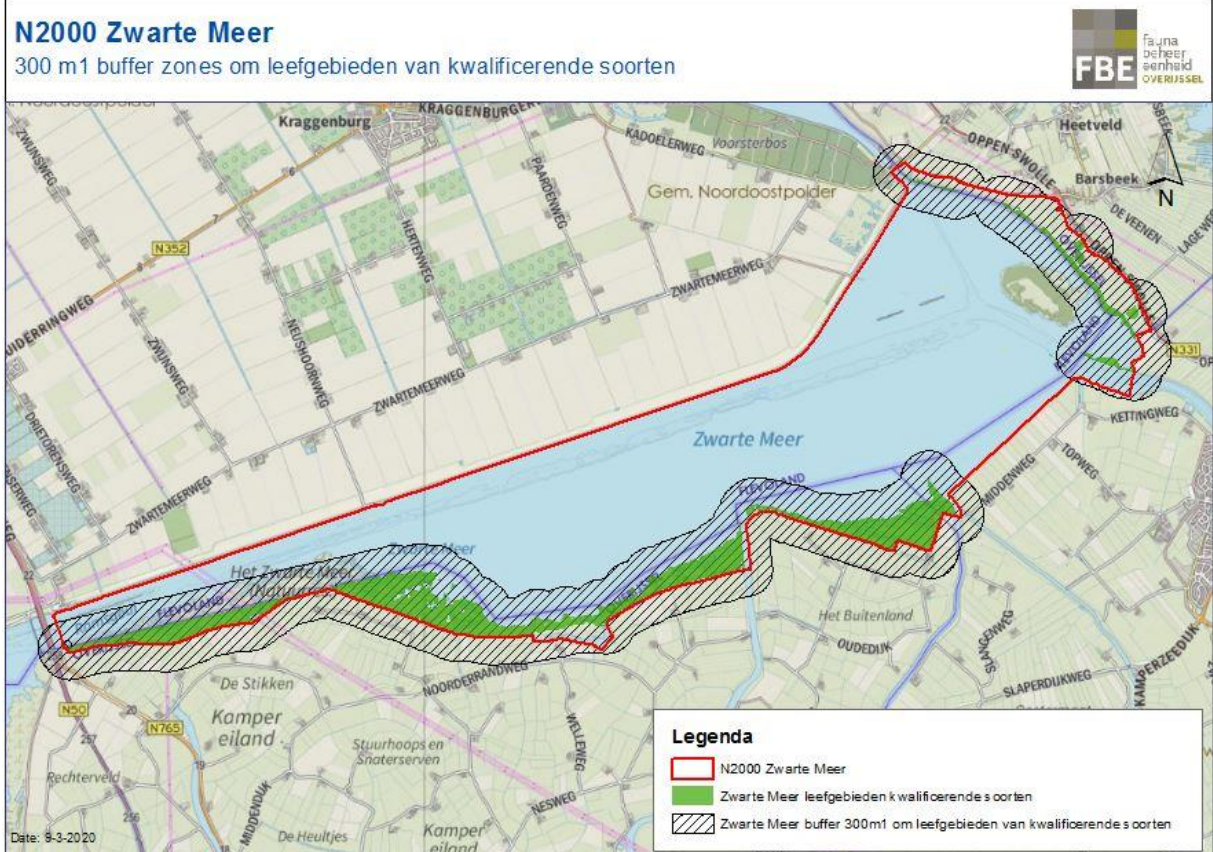

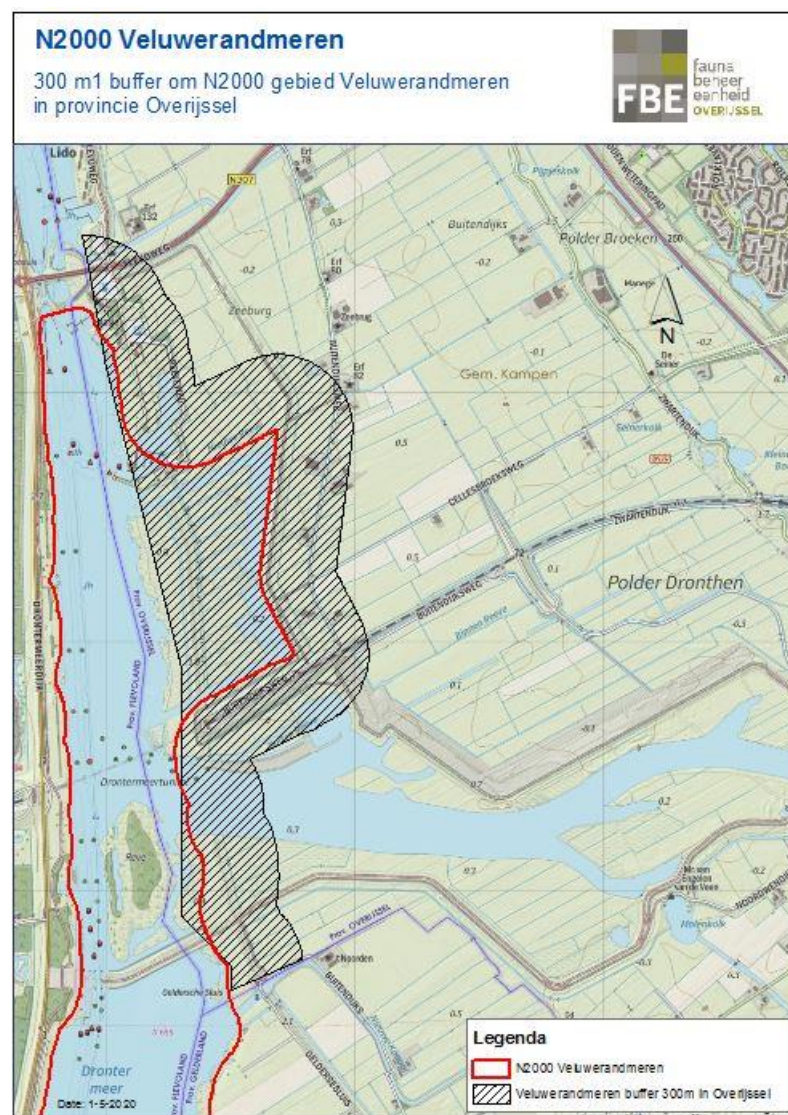
N2000 Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht

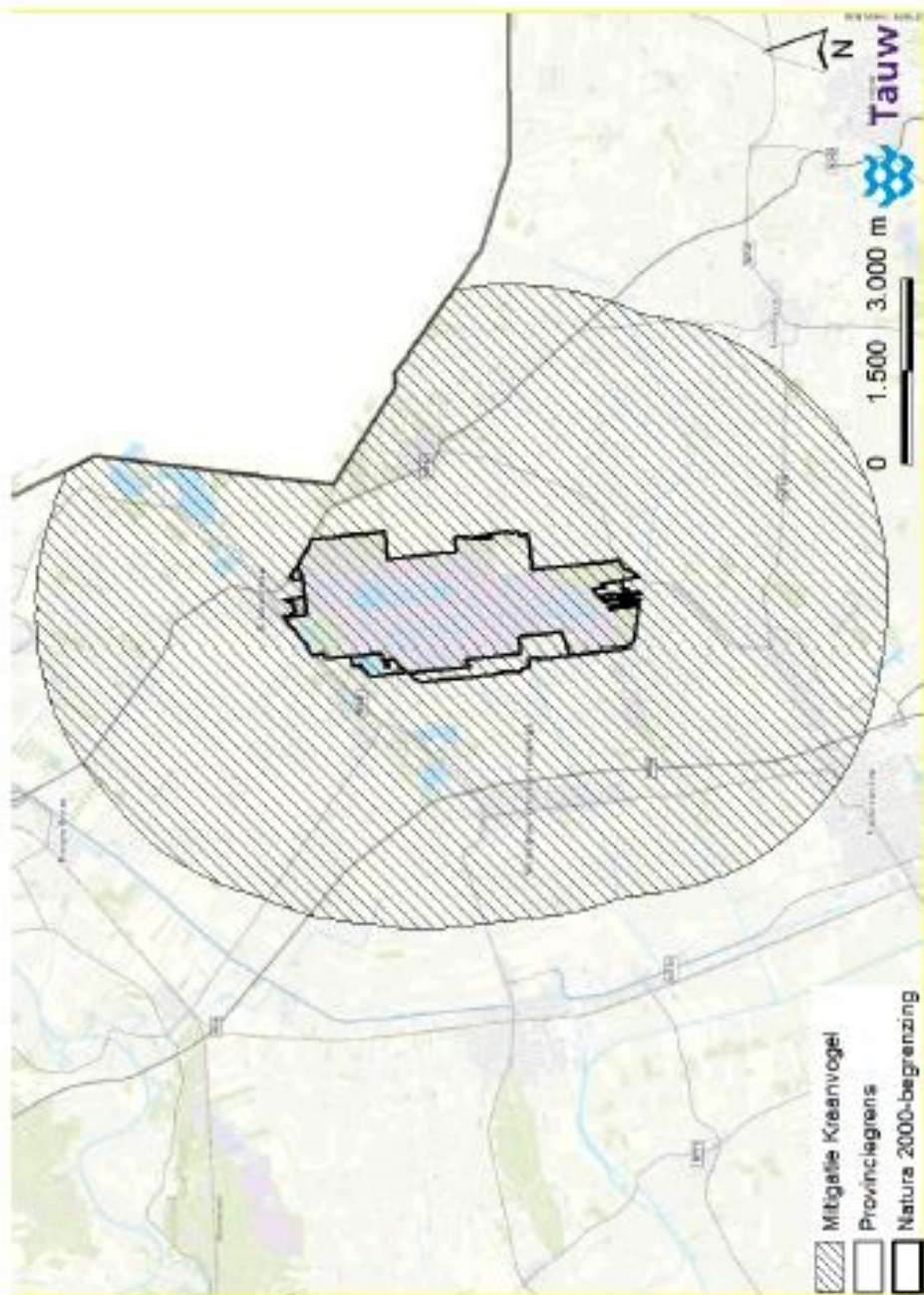
300 m1 buffer zones om leefgebieden van kwalificerende soorten

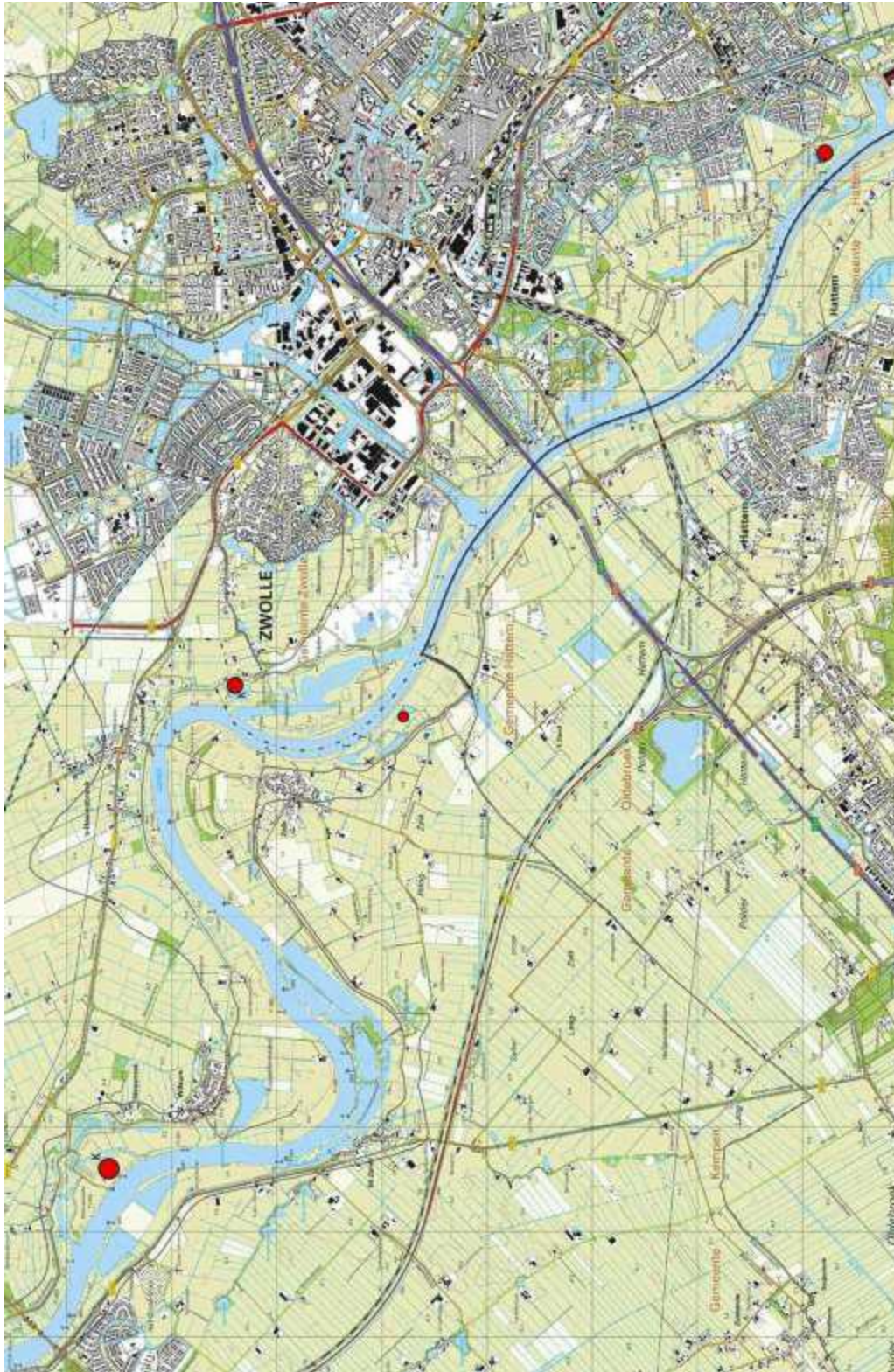

Figuur Zone binnen de Natura 2000-begrenzing en vier kilometer buiten de begrenzing van Natura 2000-gebied Engbertsdijksevenen

BIJLAGE 4 – KAARTEN BROEDGEBIED

Recente broedlocaties Zwarte stern in N2000-gebied Rijntakken (Uiterwaarden IJssel)

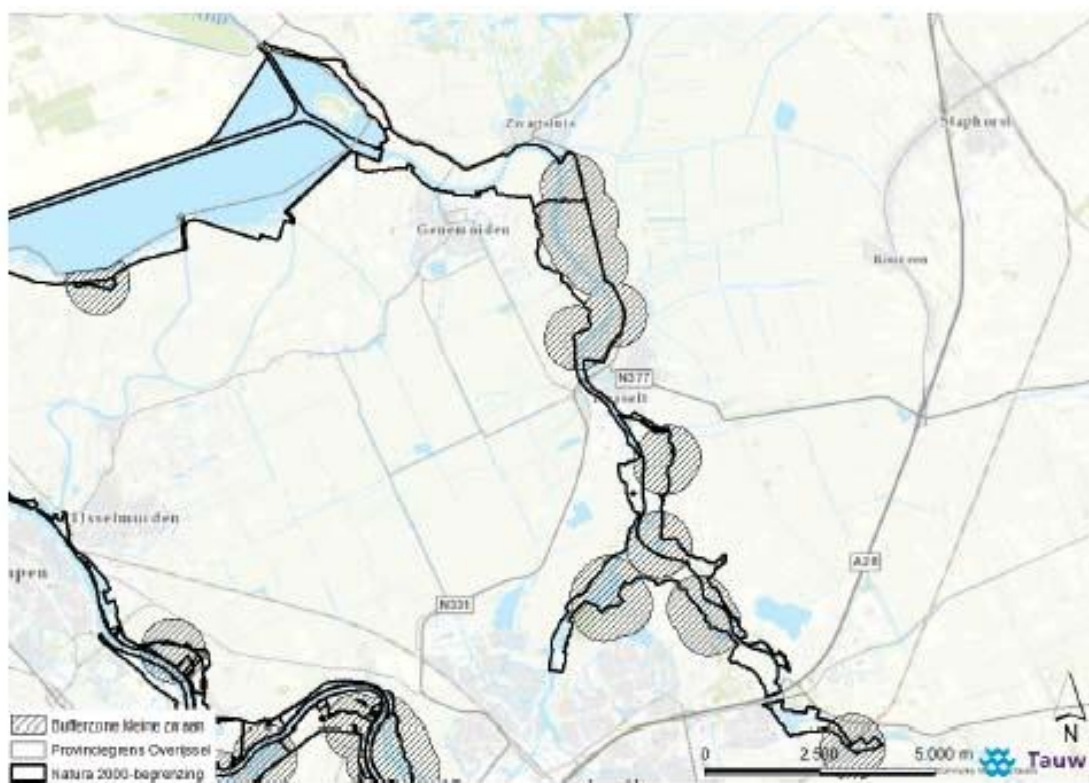

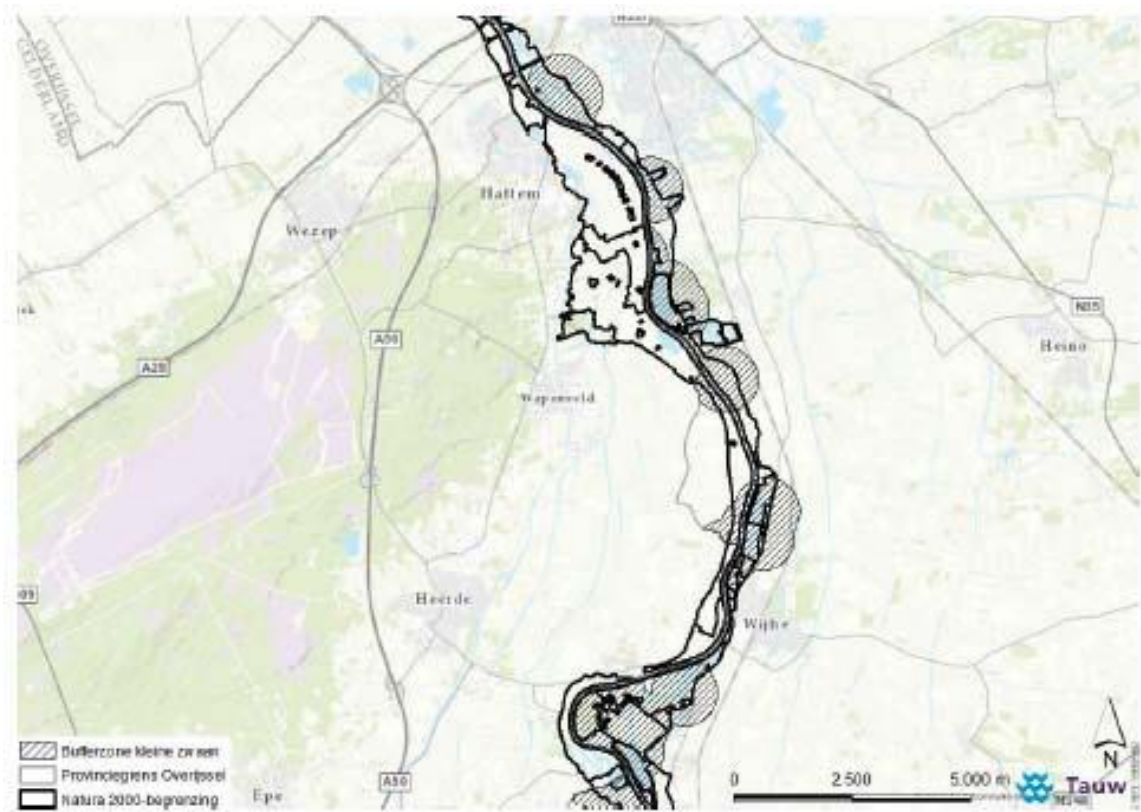
Duursche Waarden, Hengforderwaarden en de Tichelgaten van Windesheim

Recente broedlocaties Aalscholvers in N2000-gebied Rijntakken (Uiterwaarden IJssel)

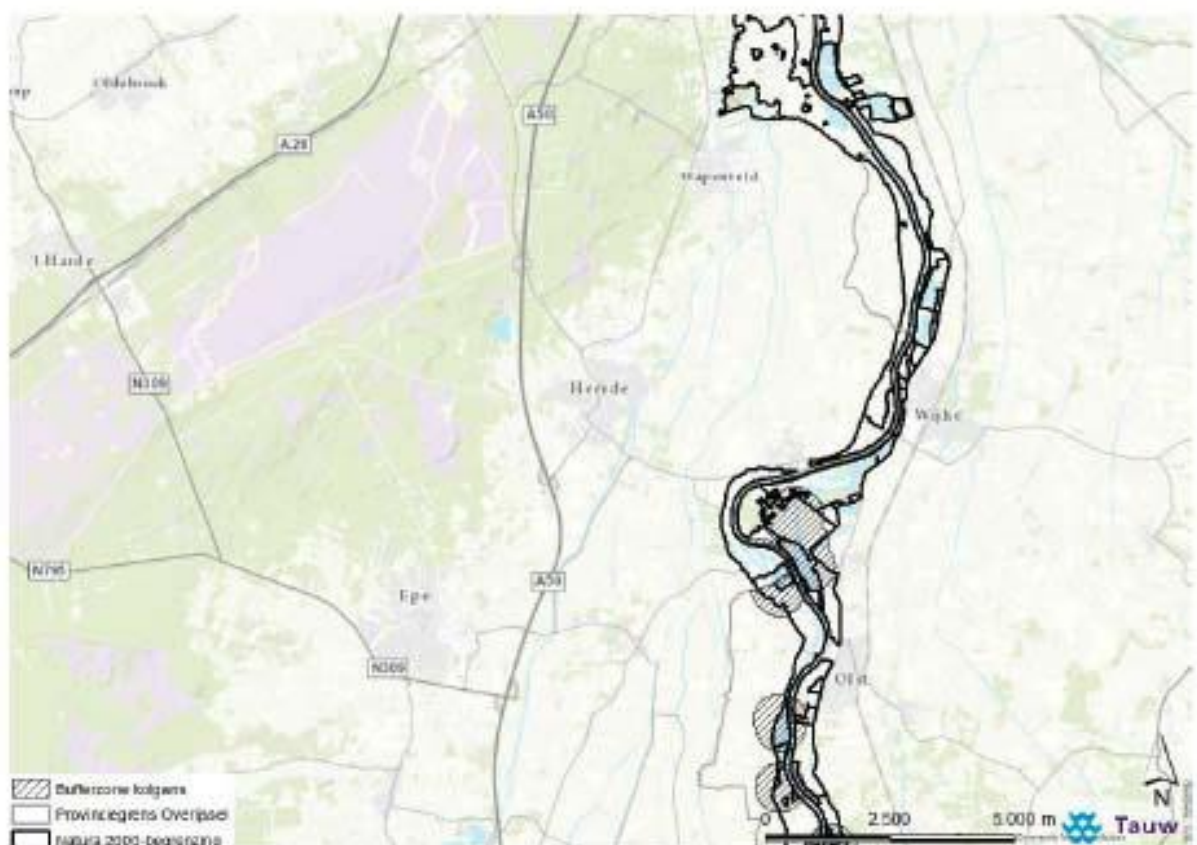
BIJLAGE 5 – KAARTEN BUFFERGEBIEDEN KLEINE ZWAAN, WILDE ZWAAN EN KOLGANS

Mitigatie kleine zwaan

Mitigatie kolgans in Rijntakken (indicatief)

Mitigatie wilde zwaan

